

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ
ДЛЯ СУЧАСНОГО
ЖИТТЯ

професійно, атракційно, креативно!

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
III-ої Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

частина 1

19 квітня 2018 року

м. Київ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ВІРТУАЛЬНА КАФЕДРА АНДРАГОГІКИ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ

**Збірник матеріалів
III-ої Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

19 квітня 2018 року

Частина I

Київ – 2018

УДК 378.37.001.08

Рекомендовано до друку вченою радою ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 3 від 12.06.2018 р.)

Рекомендовано до друку вченою радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 6 від 20.06.2018 р.)

Рецензенти:

Сорочан Т.М. – доктор педагогічних наук, професор, директор Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

Задорожна Л.К. – в.о. директора Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів, кандидат філософських наук;

Рябова З.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Редакційна колегія:

Єрмоленко А.Б. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих;

Ілляхова М.В. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих;

Кравчинська Т.С. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих;

Левченко В.В. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих;

Ніколенко Л.Т. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих;

Панченко Л.Ф. – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії і освіти дорослих;

Сидоренко В.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих;

Фарухшина М.Ш. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих;

Швень Я.Л. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих;

Волинець Н.П. – старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих.

Редактори, упорядники:

Сидоренко В.В., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»;

Швень Я.Л. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти».

Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів III-ої Всеукраїнської Інтернет-конференції 18 квітня 2018 р. м. Київ. У 2-х частинах : Ч. 1./ наукова редакція, упорядкування: В.В. Сидоренко, Я.Л. Швень. К.: Агроосвіта, 2018. 286 с.

За реалізації Концепції «Нова українська школа» видозмінюється соціальна й професійна місія педагога в контексті європейського професіоналізму із збереженням кращих ментальних українських характеристик. Суспільство знань бачить педагога нової формации компетентним, умотивованим, кваліфікованим, який має академічну свободу й розвивається професійно впродовж життя, самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує людиноцентризований освітній процес, перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень. Професійний розвиток сучасного фахівця передбачає його безперервний саморозвиток і самореалізацію як актуальних соціально-культурних пріоритетів і смислів.

Збірник матеріалів III-ої Всеукраїнської Інтернет-конференції присвячено актуальним питанням безперервного професійного розвитку сучасного педагога, методиста, менеджера, освітнього лідера нової формации впродовж життя, який самостійно моделює й зrealізує індивідуальну освітню траєкторію в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, визначає параметри процесу навчання (зміст, тривалість, форми, методи, програми навчання, засоби та ін.), здійснює цілепокладання й конструктивну корекцію в принципово нових вітчизняних культурно-освітніх умовах.

Частина I присвячена безперервному професійному розвитку фахівців в епоху змін, зокрема проблемам освіти дорослих як соціокультурного феномену, професійному розвитку педагога Нової української школи, науково-методичним засадам професійного розвитку в умовах формальної і неформальної освіти, розвитку цифрової компетентності фахівців як ключової в системі підвищення кваліфікації, психологічному супроводу професійного розвитку фахівців тощо.

Для теоретиків і практиків освіти дорослих, працівників закладів вищої освіти, організаторів післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, керівників загальноосвітніх навчальних закладів та установ системи загальної середньої освіти, методичних служб усіх рівнів, а також усіх, хто цікавиться питаннями модернізації вітчизняної формальної та неформальної освіти дорослих.

Відповідальність за достовірність інформації в публікаціях несуть автори.

Авторські матеріали не обов'язково відображають точку зору редколегії.

UDC 378.37.001.08

Recommended for publication by the Academic Council of the CIPPE of the SHEI «University of educational management»
(protocol No. 3 dated 12.06.2018)

Recommended for publication by the Academic Council of the SHEI «University of educational management»
(protocol No.6 dated 20.06.2018)

Reviewers:

Sorochan T.M. - Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Director of the Central Institute of Postgraduate Pedagogical Education of the School of the SHEI «University of educational management» NAPN of Ukraine;

Zadorozhna L.K. - acting Director of the Odessa Regional Institute for the Improvement of Teachers, Doctor of Sciences in Philosophy;

Ryabova Z.V. - Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Head of the Department of educational institution management and higher education pedagogics of Educational and Scientific Institute of Management and Psychology of the SHEI «University of educational management», National Academy of Sciences of Ukraine

Members of Editorial Board:

Yermolenko A.B. - PhD of Political Sciences, associate Professor, associate Professor of Philosophy and Education of Adults Department;
Ilyahova M.V. - PhD of Sciences in Philosophy, associate Professor, associate Professor of Philosophy and Education of Adults Department;

Kravchinskaya T.S. - PhD of Sciences in Pedagogy, Senior Lecturer of Philosophy and Education of Adults Department;

Levchenko V.V. - PhD of Sciences in Philosophy, associate Professor, associate Professor of Philosophy and Education of Adults Department;

Nikolenko L.T. - PhD of Sciences in Pedagogy, associate Professor, associate Professor of Philosophy and Education of Adults Department;

Panchenko L.F. - Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor of Philosophy and Education of Adults Department;

Sidorenko V.V. - Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Head of the Philosophy and Education of Adults Department;

Farushhina M.Sh. - PhD of Sciences in Pedagogy, Senior Lecturer of Philosophy and Education of Adults Department;

Shven Y.L. - PhD of Sciences in Psychology, associate Professor, associate Professor of Philosophy and Education of Adults Department;

Volynets N.P. - Senior Lecturer of Philosophy and Education of Adults Department.

Editors, Compilers:

Sidorenko V.V., Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Head of the Philosophy and Education of Adults Department of the CIPPE of the SHEI «University of educational management»;

Shven Y.L., PhD of Sciences in Psychology, associate Professor, associate Professor of Philosophy and Education of Adults Department of the CIPPE of the SHEI «University of educational management».

Professional development of specialists in the adult education system: history, theory, technology: a collection of materials of the 3rd All-Ukrainian Internet Conference, April 18, 2018, Kyiv. In 2 parts: Ch. 1. / scientific edition, ordering: V.V. Sidorenko, Y. L. Shven. K.: Agrosvita, 2018. 282 p.

Under the Concept "New Ukrainian School", the social and professional mission of the teacher is modified in the context of European professionalism, with the preservation of the best mental Ukrainian characteristics. In the Society of knowledge, a teacher of a new formation must be competent, motivated, qualified, who has academic freedom and develops professionally throughout his life, independently and creatively obtains information, organizes a human-centered educational process. This teacher is at the forefront of social and educational transformations. Professional development of a modern specialist implies his continuous self-development and self-actualization as actual socio-cultural priorities and meanings.

The collection of materials of the 3rd All-Ukrainian Internet Conference is devoted to the urgent issues of continuous professional development of a modern teacher, methodologist, manager, educational leader of a new formation throughout his life, who independently models and realizes an individual educational trajectory in the conditions of formal, informal and informal education, determines the parameters of the learning process (content, duration, forms, methods, training programs, tools, etc.), carries out the goal setting and constructive correction in fundamentally new domestic cultural-educational conditions.

Part I is devoted to the continuous professional development of specialists in the era of changes, in particular the problems of adult education as a sociocultural phenomenon, the professional development of the teacher of the New Ukrainian school, the scientific and methodological principles of professional development in formal and informal education, the development of digital competence of specialists as main in the system of professional development, psychological support of professional development of specialists, etc.

For the theorists and practitioners of adult education, higher education institutions, organizers of postgraduate pedagogical education, students of courses for the improvement of professional qualifications of pedagogical workers, heads of general educational institutions and institutions of general secondary education, methodological services of all levels, as well as all those who are interested in modernization of the domestic formal and non-formal adult education.

The authors are responsible for the accuracy of the information in the publications. Author's materials do not necessarily reflect the view of the editorial board.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА (Вікторія Сидоренко, Ярослава Швень).....	9
--	---

ВІДБУЛАСЬ III-а ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ» (Вікторія Сидоренко).....	12
--	----

СЕКЦІЯ 1

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ануфрієва О.Л. ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	17
Базилевська О.О. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ГУМАНІСТИЧНО-СПРЯМОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.....	19
Бринь Л.І. ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТАТУТНИХ ЗАВДАНЬ З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	21
Єрмоленко А.Б. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН МОДЕРНОЇ ЗМІНИ ГЕНЕРАЦІЙ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОКОЛІННЯ "X" В КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ.....	24
Заставнюк О.О. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	27
Калкутіна Л.В. ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ РОЗВИТОКУ СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	30
Красовська В.Ю. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	33
Микитюк С.М., Сілова Озолія. ДОСВІД ЛАТВІЇ В ПРОЕКТУВАННІ ОСВІТИ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ.....	35
Пицяк Н.В. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	37
Постригач Н.О. РОЛЬ ПЕДАГОГА ДОРΟΣЛИХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОВІДНИХ ТЕОРІЙ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ.....	39
Самойлов С.П. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	41
Чунарьова-Вовнянко М.В. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	44

СЕКЦІЯ 2

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Амельченко М.А. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ, ГУРТКОВОЇ РОБОТИ, МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ.....	47
Беседа Н.А. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	49
Боруцька Л.С. УЧИТЕЛЬ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ.....	50
Булах Ж.М. КОМПЕТЕНТНИЙ УЧИТЕЛЬ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛІ. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	52
Гайда Л.А. МАЙСТЕР-КЛАС ЯК ФОРМА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА (із досвіду роботи).....	57

Галаєвська Л.В. ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	59
Гербей О.Ю. РОЗВИТОК ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	61
Гребеніченко Ю.М. УЧИТЕЛЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ – АГЕНТ ОСВІТНІХ ЗМІН.....	63
Гудь М.Ю. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ РАЙОНУ.....	64
Даниленко О.Ю. ОСНОВНІ НАВИЧКИ ВЧИТЕЛЯ ХХІ СТОЛІТТЯ. ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	67
Доненко А.О. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	69
Дробін А.А. ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	72
Дудюк Я.Є. РЕАЛІЗАЦІЯ НОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА».....	74
Золотар О.В. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА».....	76
Кацан Р.Р. КООРДИНАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	78
Коломійцева М.О. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ.....	81
Кравчинська Т.С. ПСИХОДІАГНОСТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ РАЙОННИХ (МІСЬКИХ) МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ (ЦЕНТРІВ).....	85
Лозова Т.М. ПРОФЕСІЙНІ ФУНКЦІЇ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	87
Майборода С.М. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ МІСТА ГАДЯЧА ЗА УМОВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	93
Марчук Г.Г. МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	96
Мартинюк Л.О. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	99
Махновець Ю.А. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	102
Мельничук Г.В. ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	104
Никифорчук-Пандура І.А. ПАРТНЕРСТВО СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	106
Олійник Н.В. РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЦІЗАЦІЇ.....	109
Панкрашова Л.М. ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	111
Підоплічко М.Д. ВІРТУАЛЬНИЙ КЛУБ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	113
Похиль Т.Р. СЕРВІСИ GOOGLE В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	115
Рубець М.І. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	118
Сєдакова О.В. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	120
Сидоренко В. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ЦІННІСНО-СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ.....	122
Скрипник М.І. ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПЦІЙ ДИТИНСТВА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА.....	129
Сорочан Т.М. МЕТОДИЧНА РОБОТА: ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА».....	135
Тонне О.Ш. УПОРЯДКУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ЦИКЛІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	140
Третинник Ю.В. РОЛЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	142

СЕКЦІЯ 3

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Волошко Л.Б. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	146
Ізбаш С.С. ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ЇХ АНДРАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	148
Колесниченко Ю.Л. ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧІНГ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ, КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	152
Колосова Л.М. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД	156
Матей М.І. КОНСПЕКТ УРОКУ «ТЕАТР ЯК МИСТЕЦТВО».....	158
Махиня Т.А. ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ.....	163
Мітягіна С.С. МОНІТОРИНГОВИЙ ТА СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	165
Москаленко А.С. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТИМАТИЧНОГО ЦИКЛУ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	167
Ніколенко Л.Т. САМОНАВЧАННЯ ПЕДАГОГА ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ТА ІНФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ.....	170
Олійник Н.В. РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЦІЗАЦІЇ.....	172
Пономаренко В.В., Левченко В.В. РОЛЬ ВІНАХІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИПУСКОВИХ КАФЕДР НАПРЯМУ «ІНЖЕНЕРНА МЕХАНІКА» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	174
Просіна О.В. ПРОЕКТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ «ТОЛОКА ПОЗАШКІЛЬНИКІВ» ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	176
Рассказова О.Л. ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФЕСТИВАЛІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ.....	178
Савіч І.О. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ КУРСИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ, В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	180
Сиско Н.М. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	183
Ступак В.А. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	185
Трунова В.А. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ.....	190
Фараон Н.А. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	194
Фарухшина М.Ш. ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ПЕДАГОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	196
Цемко С.А. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ МІСТА ЕНЕРГОДАРА.....	198
Щекатунова Г.Д. ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ФОРМАЛЬНІЙ ТА НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ.....	200
Яцишин А.В. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ.....	204

СЕКЦІЯ 4

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Білик Н.В. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ТЕХНОЛОГІЙ.....	206
Гладун В.В. ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-СУСПІЛЬСТВОЗНАВЦЯ.....	207
Грицук Ю.В., Грицук О.В. МУЛЬТИМЕДІЙНІ НАВЧАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ.....	210
Гуркова Т.П. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «УМІННЯ» У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	212
Жуковська С.А. РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ.....	215
Ілляхова М.В. ТИПОЛОГІЯ КРЕАТИВНОГО ОСВІТНЬОГО КОНТЕНТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТВОРЧОСТІ.....	217
Костюк Л.Г. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ ТА БІОЛОГІЇ	220
Кулинич О.А. ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ.....	223
Лабудько В.С. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СЕМІНАР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА.....	225
Мішенкова І.Г. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	228
Панченко Л.Ф. ГРАМОТНІСТЬ У РОБОТІ З ДАНИМИ ЯК СКЛАДНИК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА.....	230
Пономаревський А.С. НІМЕЦЬКИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ТА ПОКАЗНИКІВ ФАХОВОЇ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ.....	233
Рудик Л.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....	236
Руднева А.Е. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	238
Самойленко О.О. ТЕХНОЛОГІЇ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ В ОСВІТІ : ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА.....	240
Семенюк М.С. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН.....	242
Сологуб О.С. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	244
Стасюк В.С. ПІДГОТОВКА КЕРІВНИХ, ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДО РОБОТИ ЗА ІННОВАЦІЙНИМИ ОСВІТНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ MICROSOFT (за матеріалами дослідження всеукраїнського рівня).....	247
Трубіна В.Г. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГА: УЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА.....	250
Чорна Н.П. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	253

СЕКЦІЯ 5

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ

Антоненко Н.В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	255
---	-----

Бандура С.С. ВАЖЛИВІСТЬ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ.....	257
Лотоцький Р.Г. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ.....	259
Маслова В.Є. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ ФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	262
Сікора Н.М. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У СИТУАЦІЯХ ЗМІН.....	263
Шаріпов Д.С. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ ПІДГОТОВКИ ІНТЕГРОВАНОЇ ПРОГРАМИ «АКТИВНА САМООБОРОНА» ДЛЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	267
Швень Я.Л. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПЕДАГОГА ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ.....	269
Швень Я.Л. Кравець Н.С. АКТУАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ.....	271

ПРОЕКТ РЕЗОЛЮЦІЇ ІІІ-Ї ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ»	278
---	------------

ДАЙДЖЕСТ ВИДАНЬ КАФЕДРИ ФІЛОСОФІЇ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ З ТЕМИ: «ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ» (0117U002380) ЗА 2017-2018 РОКИ.....	283
---	------------

ПЕРЕДМОВА

*Formal education will make you a living.
Self-education will make you a fortune.*

Jim Ron¹

Суспільство знань (від англ. knowledge society), виробничими ресурсами якого є знання, інтелект, ключові компетентності та ціннісні орієнтири, на сьогодні стало своєрідним викликом його модерново-інформаційним параметрам. У Всесвітній доповіді ЮНЕСКО «До суспільств знань»² (2005 р.) зазначено, що сучасна епоха знаменує собою вихід за межі інформаційного суспільства, для якого засадничими є технології. Суспільство знань вирізняється більш широкими соціальними, етичними й політичними параметрами, джерелом розвитку для якого слугує власне різноманіття й власні здібності, а цінності, практика творчості та інновації відіграють важливу роль, сприяючи процесам співробітництва іншого типу. Нова модель розвитку суспільства знань передбачає: 1) уміння кожної людини вільно орієнтуватися в потоці інформації; 2) розвиток її когнітивних здібностей і критичного розуму, що є не самоціллю, а засобом; 3) соціальну інтеграцію та соціальну активність кожного із членів для спільного використання знань як суспільного надбання; 4) нові форми солідарності сучасних і майбутніх поколінь, виключаючи практику соціального відчуження.

Навчання впродовж життя є відповіддю на нестабільність у сфері зайнятості і професій, що включає особистісний, культурний, соціальний і професійний розвиток фахівця та передбачає здатність його до адаптації в умовах соціальних та економічних змін та автономії, обмін знаннями та їх поширення у всесвітньому масштабі, перетворення, перерозподіл і нову гармонізацію особистісного та суспільного часу тощо. Недаремно на Світовому економічному форумі в Давосі (2015) названо 10 професійних навичок, які будуть актуальні для сучасного фахівця знанневого суспільства в 2020 році, зокрема: комплексне розв'язання проблем, критичне мислення, креативність, управління людьми, координація з іншими, емоційний інтелект, здатність оцінювати ситуацію й приймати рішення, орієнтація на надання послуг іншим, здатність до переговорів, когнітивна гнучкість. На першому місці, як і в 2015 році, за рівнем затребуваності залишиться *вміння вирішувати складні завдання* (Complex Problem Solving). Потреба у фахівцях, які володіють такою навичкою, зростає на 52%. Друга за значимістю навичка XXI століття – *критичне мислення* (у 2015 займала четверту позицію). Через необхідність засвоєння великих потоків інформації зростає необхідність навичок її відбору, правильного переосмислення й ціннісного використання.

За реалізації Концепції «Нова українська школа» видозмінюється соціальна й професійна місія педагога в контексті європейського професіоналізму із збереженням кращих ментальних українських характеристик. Суспільство знань бачить педагога нової формації компетентним, умотивованим, кваліфікованим, який має академічну свободу й розвивається професійно впродовж життя, самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентрований освітній процес із максимальним наближенням навчання і виховання конкретної дитини до її сенситивних періодів розвитку, сутності, здібностей, можливостей, потреб, запитів, настанов і життєвих планів.

¹ Формальна освіта допоможе Вам вижити. Самоосвіта приведе Вас до успіху (Джим Рон).

² Запровадження в документі форми множини «суспільства знань» («Knowledge Societies») підкреслює відсутність якоїсь єдиної моделі, яку можна «поставити під ключ» і яка недостатньо б відображала культурне та мовне різноманіття, що воно тільки може дозволити кожній людині орієнтуватися і знаходити своє місце в нинішніх стрімких змінах». Отже, побудова суспільства включає різні форми знань і культури [К обществам знания : всемирный доклад ЮНЕСКО. – ЮНЕСКО, 2005, 239 с.].

У компонентній формулі Нової української школи провідне місце відводиться **педагогу нової формації**, що перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень, має академічну свободу й розвивається професійно впродовж життя. **Професійний розвиток педагога передбачає його безперервний саморозвиток і самореалізацію як актуальних соціально-культурних пріоритетів і смислів.**

У Законі України «Про освіту» **безперервний професійний розвиток** визначено як безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності (Стаття 18. Освіта дорослих). Однією із ключових компетентностей обґрунтовано *навчання впродовж життя*.

Актуальність даної проблеми зумовлена сучасними викликами суспільства й освіти; модернізацією системи післядипломної педагогічної освіти на принципах неперервності, гуманізації, випереджувальності, мережовості, варіативності, мобільності, прогностичності, відкритості, інтеграції традиційних та інноваційних технологій; потребою в удосконаленні існуючого науково-методичного забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників упродовж усього життя.

Таке соціальне замовлення **актуалізує необхідність підготовки** фахівців, які відповідають викликам суспільства знань, здатних до безперервного перервного інтелектуального, культурного і духовного розвитку впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, орієнтовані на збереження, примноження та передачу гуманістичних суспільних цінностей, засвоєння нових професійних ролей і функцій, адаптовані до умов стрімкозмінного суспільства. При цьому вбачаємо три глобальні педагогічні цілі безперервного професійного розвитку сучасного фахівця: *гносеологічна* – формування особистості через освіту як цілісну систему; *праксеологічна* – формування фахівця через навчання впродовж усього життя шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти; *аксіологічна* – формування духовно-моральної особистості, патріота своєї держави. Ідеться про цілісний триєдиний розвиток педагога: 1) гармонійної особистості як суб'єкта суспільно-особистісних цінностей; 2) громадянина і патріота; 3) компетентного фахівця як суб'єкта власної професійно-педагогічної діяльності.

Соціокультурні й освітні виклики зумовлюють необхідність обґрунтування теоретичних і методологічних засад безперервного професійного розвитку фахівців відповідно до соціально-педагогічних запитів і особистісно-професійних потреб замовників освітніх послуг і ключових стейкхолдерів; обґрунтування перспективних моделей, форм, технологій навчання дорослих впродовж життя; створення кваліфікаційних характеристик педагогічних працівників із визначенням компетентностей, конкретизацію професійно-кваліфікаційних вимог із переліком інноваційних ролей і функцій тощо. Сучасна система підвищення кваліфікації покликана максимально задовольнити професійно-фахові, індивідуально-особистісні, соціокультурні запити замовників освітніх послуг, створити такий диференційований акмеологічний простір, що мотивує до постійної творчої самоактуалізації в професійному та особистісному вимірах шляхом формальної та неформальної освіти, передбачає впровадження багатоваріантних освітньо-професійних програм, моделей, форм освіти дорослих, реалізацію інноваційних методологічних підходів, андрагогічних технологій тощо.

Ідея безперервного професійного розвитку фахівця знанневого суспільства спонукала авторський колектив кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» до спільного наукового пошуку. У межах науково-дослідної роботи з теми: **«Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології»** (номер державної реєстрації

0117U002380) 19 квітня 2018 року проведено III-ю Всеукраїнську Інтернет-конференцію «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: теорія, історія, технології». За підсумками її роботи підготовлено збірник наукових праць та матеріалів у двох частинах.

Частина I присвячена безперервному професійному розвитку фахівців в епоху змін, зокрема проблемам освіти дорослих як соціокультурного феномену, професійному розвитку педагога Нової української школи, науково-методичним засадам професійного розвитку в умовах формальної і неформальної освіти, розвитку цифрової компетентності фахівців як ключової в системі підвищення кваліфікації, психологічному супроводу професійного розвитку фахівців тощо.

Частина II підготовлена тематичним партнером Інтернет-конференції – колективом кафедри публічного управління та менеджменту освіти – і розкриває концептуальні засади управлінської діяльності фахівця, зокрема розвиток кадрового потенціалу системи освіти в умовах суспільних трансформацій; професійний розвиток керівних кадрів в умовах реформування професійної (професійно-технічної) освіти; формування менеджерів інноваційних освітніх проектів в умовах сучасних фінансово-економічних відносин; упровадження інклюзивної освіти в умовах освітньої системи області /району /міста: кадровий аспект; управління системою професійного розвитку менеджерів освіти ОТГ в умовах децентралізації влади.

Дане видання підготовлено в друкованому вигляді та на електронному носії (CD).

Авторський колектив виконавців презентованого збірника сподівається, що його результати будуть актуальними, цікавими й професійно корисними широкому загалу освітян, хто дотичний до організації різних сегментів безперервного професійного розвитку фахівців, і сподівається на подальший науковий дискурс.

Усі побажання, запитання, пропозиції просимо надсилати за адресою: ktpro@ukr.net; на сторінку кафедри філософії і освіти дорослих у *Facebook* (Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/1642932192638668/>); *Віртуальну кафедру андрагогіки ЦППО* (<https://ppo.mk.ua/#>).

Вікторія Сидоренко, Ярослава Швень

ВІДБУЛАСЬ ІІІ-а ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ»

19 квітня 2018 року відбулась ІІІ-а Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології».

Ініціатором проведення Е-конференції виступила кафедра філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університету менеджменту освіти». Тематичний партнер – кафедра публічного управління та менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти».

Захід проходив на базі ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Трансляція заходу відбувалась на YouTube каналі Віртуальної кафедри андрагогіки.

У роботі Інтернет-конференції взяли участь 340 представників різних навчальних закладів і установ України, було подано 224 заявки, надіслано 146 тез, відеодоповідей, відео-скрайбінгів. Захід має понад 1500 перепостів у соціальних мережах.

Обговорення актуальних питань за тематичними напрямками Інтернет-конференції проводилось на десяти секціях в інтернет-офлайн форматі та в постерному режимі. Форми участі в Е-конференції були такі: виступи, доповіді (у відеофайлах), презентації або стендові доповіді, статті, тези матеріалів конференцій. Упродовж місяця матеріали конференції розміщувались на сайті Віртуальної кафедри андрагогіки (<https://pro.mk.ua>. Розділ Конференція) за тематичними напрямками з подальшим обговоренням.

Модераторами Інтернет-конференції були **Вікторія Сидоренко**, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук; **Олексій Самойленко**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти».

На початку заходу **Вікторія Сидоренко**, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, презентувала «Щоденник III-ої Всеукраїнської Інтернет-конференції».

Із вітальним словом до всіх учасників і побажанням плідної творчої співпраці звернувся **Віктор Гладуш**, в.о. першого проректора – проректора з науково-педагогічної та навчальної роботи ДВНЗ «Університету менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

Відкриття Е-конференції продовжилось акапельним виконанням слухачами курсів підвищення кваліфікації Гімну України.

На пленарному засіданні з науковими доповідями виступили: **Тамара Сорочан**, доктор педагогічних наук, професор, директор Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, із доповіддю «*Андрогогічний цикл професійного розвитку фахівців*»; **Лариса Оліфіра Лариса Миколаївна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри державної служби та менеджменту освіти, заступник директора ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», «*Розвиток лідерства керівників закладів освіти як чинник ефективності реалізації освітніх реформ*»; **Наталія Клокар**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» із доповіддю «*Управління освітніми програмами як складова професійних компетентностей директора школи*»; **Андрій Єрмоленко**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, із доповіддю «*Соціокультурний феномен модерної зміни генерації: актуалізація покоління «X» у контексті освіти дорослих*»; **Марина Скрипник**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» із відео-скрайбінгом «*Професійний розвиток науково-педагогічних працівників у післядипломній освіті: концептуалізація проблеми*»; **Марина Ілляхова**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти

дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» із доповіддю «*Специфіка креативної діяльності науково-педагогічних працівників в умовах безперервної освіти*»; *Тетяна Пятничук*, кандидат педагогічних наук, заступник начальника відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, доцент кафедри публічного управління та менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» із доповіддю «*Інноваційна діяльність керівників закладів професійної освіти як умова професійного розвитку*»; методист школи юних десантників *Дмитро Шарінов* (м. Житомир) із доповіддю «*Психолого-педагогічні ідеї підготовки інтегрованої програми «Активна самооборона» для позашкільної освіти*»; *Світлана Жуковська*, старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, із майстер-класом «*Роль електронних освітніх ресурсів у професійному розвитку педагогів*»; *Ольга Пащенко*, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», із науковою доповіддю «*Готовність педагогічних працівників закладів професійної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзії*» та інші.

Робота на Інтернет-конференції відбувалася за десятьма тематичними напрямками: освіта дорослих як соціокультурний феномен: вітчизняний і зарубіжний досвід; професійний розвиток педагога Нової української школи; науково-методичні засади професійного розвитку фахівців в умовах формальної і неформальної освіти; розвиток цифрової компетентності фахівців як ключової в системі підвищення кваліфікації; інклюзивна освіта дорослих: моделі професійного розвитку; психологічний супровід професійного розвитку фахівців; розвиток кадрового потенціалу системи освіти в умовах суспільних трансформацій; професійний розвиток керівних кадрів в умовах реформування професійної (професійно-технічної) освіти; формування менеджерів інноваційних освітніх проектів в умовах сучасних фінансово-економічних відносин; упровадження інклюзивної освіти в умовах освітньої системи області /району /міста: кадровий аспект; управління системою професійного розвитку менеджерів освіти ОТГ в умовах децентралізації влади.

Марина Ілляхова презентувала відеоролик «*Нова українська школа: виклики для професійного розвитку педагогічних працівників*» (за матеріалами круглого столу з онлайн-трансляцією, що був проведений кафедрою філософії і освіти дорослих 22 березня 2018 року). Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=yhPNfWT7eIc&feature=youtu.be>.

проблематики.

Авторський вірш про Нову українську школу прочитала *Тетяна Лозова*, методист (м. Роздільне Одеської обл.).

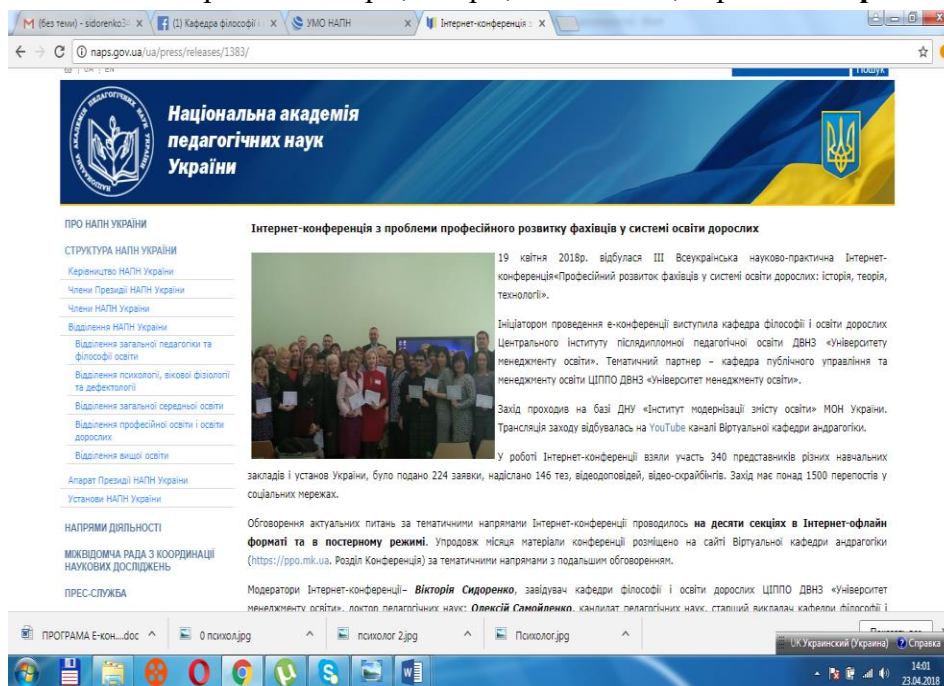
На конференції відбулось резюмування модераторами портфеля кожної секції.

До Інтернет-конференції вийшов спеціальний випуск журналу «Методист» (№3 (75) із вкладкою «Топ-тема: «Про актуальне в методичній діяльності: думки і поради експертів».

Обрана тема науково-практичної Інтернет-конференції «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» послугувала плідним підґрунтям для обміну думками із зазначеної

Учасники Інтернет-конференції, керуючись прагненням взяти безпосередню участь у реалізації основних ідей Концепції «Нової української школи», усвідомлюючи взаємну відповідальність за культуру та освіту як маркери громадянської безпеки держави, маючи намір зреалізувати мету й основні завдання програми дослідження з теми: «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології», прийняли **проект резолюції**.

За

результатами Е-конференції опубліковано прес-реліз на сайті НАПН України.

Із виступами, доповідями (у відеофайлах), стендовими доповідями, статтями, тезами матеріалів учасників Інтернет-конференції за тематичними напрямками, резолюцією можна ознайомитися на сайті Віртуальної кафедри андрагогіки (<https://pro.mk.ua>. Розділ Конференція).

За результатами Інтернет-конференції заплановано публікацію тез наукових доповідей в Е-збірнику матеріалів конференції «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології».

Вікторія Сидоренко

СЕКЦІЯ 1

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

УДК 37.03

Ануфрієва О.Л.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри економіки та
управління персоналом ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти», завідувач аспірантури
(м. Київ)

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах ринку потужним фактором соціального процесу є високий рівень професійної компетентності та конкурентоспроможності фахівців. Виграє той, хто здатний до найвищої самореалізації в професії.

В останні роки істотно змінюється ринок праці, змінюються потреби підприємств – роботодавців. Це пов'язано з тим, що найактуальнішими професійними навичками, які очікують побачити роботодавці у свого персоналу є [7]:

1. Комплексне багаторівневе рішення проблем (Complex problem solving). Це означає, що людина здатна бачити суть проблем і розбиратися з причиною, а не з наслідками. самими затребуваними будуть ті фахівці, які володітимуть системним, цілісним підходом до рішення будь-яких проблем, знатимуть, на що ще звернути увагу окрім найочевиднішого.

2. Критичне мислення (Critical thinking). Це такий спосіб мислення, при якому людина ставить під сумнів інформацію і навіть власні переконання. Це дуже корисна навичка, тому що здорові сумніви допомагають розвитку.

3. Креативність в широкому сенсі (Creativity). Творче начало – це здатність бачити те, чого ще немає.

4. Уміння управляти людьми (People management).

5. Взаємодія з людьми (Coordinating with others)

6. Емоційний інтелект (Emotional intelligence). Зараз під емоційним інтелектом мають на увазі здатність розуміти емоції, наміри і мотивацію інших людей і свої власні, а також уміння управляти своїми емоціями і емоціями інших людей.

7. Формування власної думки і ухвалення рішень (Judgment and decision - making).

8. Клієнтоорієнтованість (Service orientation). Судячи з прогнозів, сфера послуг у світі тільки поширюватиметься, а на якісний сервіс завжди буде попит.

9. Уміння вести переговори (Negotiation).

10. Гнучкість розуму (Cognitive flexibility). Когнітивна гнучкість – це здатність розуму швидко переключатись з однієї думки на іншу, а також обмірковувати декілька речей одночасно.

П'ять із десяти навичок стосуються уміння спілкуватися з людьми, домовлятися і управляти ними, розуміти і служити їм (це управління персоналом, взаємодія з людьми, переговори, клієнтоорієнтованість, емоційний інтелект).

Ще чотири пов'язані із здібностями мозку: умінням швидко реагувати, бачити суть, знаходити рішення проблем, генерувати нові проекти і ідеї (комплексне рішення проблем, креативність, когнітивна гнучкість, критичне мислення).

Суспільство і держава сьогодні формує соціальне замовлення на особистість майбутнього фахівця (будь-якої спеціалізації) як професіонала здатного до саморозвитку та конкурентоспроможності, підприємливого та проактивного.

Підприємницька компетентність майбутнього фахівця стає ключовим орієнтиром сучасної вищої професійної освіти. [3, 4]

Підприємницька компетентність – це інтегральна надпредметна характеристика якості підготовки випускника ВНЗ. Це сукупність особистих і ділових якостей, навичок, знань, моделей поведінки, володіння якими допомагає успішно вирішувати бізнес-завдання і досягати високих результатів діяльності

На основі аналізу робіт з проблеми підготовки студентів до участі у підприємницькій діяльності, власного педагогічного досвіду дозволимо собі виділити завдання, які повинні вирішуватися в ході реалізації навчального процесу. До цих завдань віднесені – формування та розвиток підприємницької компетентності; адаптаційних здібностей і мотивів до підприємницької діяльності; підприємливості; цілеспрямованості; економічної, правової та інформаційної грамотності; комунікативних якостей; проєктувальних умінь; самостійності, ініціативності і вольових якостей. [1, 6]

Виділимо механізми формування підприємницької компетентності у студентів:

1. Компетентнісний підхід в організації навчально-виховного процесу, який передбачає побудову навчального процесу з позицій розвитку підприємницьких компетенцій, а не просто трансляції певного набору знань умінь і навичок.

2. Спрямованість навчально-виховного процесу на підготовку студентів до успішного самовизначення і самореалізації.

3. Спрямованість на самоосвітню діяльність. Формування мотивів і умінь самоосвітньої діяльності передбачає не тільки успішність діяльності особистості в різних сферах, а й реалізацію положення про необхідність вчитися все життя.

4. Широке використання у підприємницькій підготовці системно-діяльнісного підходу, що забезпечує системне формування якостей підприємця, що визначаються вимогами до нього, на діяльнісній основі.

Розглядаючи форми підготовки студентів до підприємницької діяльності важливо відзначити, що тут значно більшу увагу слід приділяти позааудиторній роботі. В ході аудиторних занять в основному формуються теоретичні навички на основі трансляції знань про особливості і закономірності підприємницької діяльності; вимогах, пропонованих до учасника підприємницької діяльності; аналізу різних підходів до вирішення проблем, що виникають у підприємстві і т.п. Позааудиторна робота дозволяє не тільки розширити теоретичні знання студента, але і розвиває його мотивацію на заняття підприємництвом в якості організатора чи учасника, сформувані практичні навички у сфері підприємництва. Серед форм підготовки досить ефективні: консультації, співбесіди, підприємницький тренінг, ділові ігри, проєктування підприємницьких дій, конкурси і т.д. При цьому використовуються методи: активного; ігрового; проблемного; особистісно-орієнтованого та практико-орієнтованого навчання; організація самостійної роботи студентів; а також методи, засновані на використанні інформаційних технологій. Значні можливості тут представляє робота в Інтернеті. Мультимедійні ігри в галузі підприємництва максимально наближені до реальних ситуацій, їх учасник фактично реально стає підприємцем у віртуальній дійсності. Бажання виграти визначається мотивацію учасника на отримання необхідних знань, у тому числі і за допомогою самоосвіти. Перераховані методи мають на увазі включення студентів у дослідницьку діяльність через виконання підприємницьких проєктів, курсових робіт, складання бізнес-планів.

Сьогодні всі випускники вищих навчальних закладів потрапляють у світ ринкових відносин. Не зважаючи на сферу діяльності випускників, від рівня сформованості їх

підприємницької компетентності, залежатимуть їх успішна соціалізація та адаптація, а також рішення проблем економічної стабільності суспільства, що незмінно призведе і до політичної стабільності в нашій країні.

Література

1. Столярчук Х. С. Модель формування конкурентоспроможності фахівця / Х. С. Столярчук // Вісник НТУ «ХП». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. –Х.: НТУ «ХП». – 2013. – № 45(1018) – С. 144-150
2. Атаманчук Ю. Організаційно-педагогічні умови формування конкурентоспроможності випускника вищого навчального закладу / Ю. Атаманчук, М. Россоха // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2012. – Ч. 3. – С. 8-14.
3. Бикова В. Щодо проблеми конкурентоздатності фахівців / В. Бикова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім.Павла Тичини. – 2015. – Ч. 2. – С. 28-34.
4. Ільєнко О. Л. Сутність поняття «конкурентоспроможність спеціаліста» у психолого-педагогічних науках / О. Л. Ільєнко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2014. – Вип. 1. – С. 89-92.
5. Критерії та рівні розвитку конкурентоспроможності фахівця: навчально-методичний посібник для слухачів магістерської програми «Адміністративний менеджмент» / О.Г. Романовський, О.С. Пономарьов, С.М.Резнік / за загальною редакцією О.Г. Романовського. – Х.: НТУ «ХП». – 2014. – 39 с.
6. Білова Ю. А. Поняття та структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю / Ю. А. Білова // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2013. – Вип. 7. – С. 15-17.
7. <http://www.sncmedia.ru/career/rabota-budushchego-10-navykov/>

УДК 37.015.311

Базилевська О.О.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
загальної, спеціальної педагогіки,
реабілітації та інклюзивної освіти
КЗВО «Дніпровська академія
неперервної освіти»
(м. Дніпро)

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ГУМАНІСТИЧНО-СПРЯМОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Оновлення сучасного суспільного життя в Україні потребує формування та розвиток гуманістично-спрямованої особистості з почуттям національної свідомості, тому освіта та виховання нового покоління пріоритетна складова державоутворення. Особливого значення набувають культура, мистецтво, власне все те, що духовно звеличує людину. Та чи може існувати культура без національного коріння, без генетичної пам'яті, віками набутої духовної спадщини. Завжди традиційна народна культура в Україні відігравала роль національної. Тому збереження народної творчості як формоутворюючої основи етнокультури – одне з основних завдань сучасних українців.

На сучасному етапі історії України проблема розвитку і, передусім, збереження культури набуває особливого значення. Наша країна багата традиціями народного мистецтва, однак сьогодні питання збереження і відродження їх вкрай актуальне.

Знання свого родоводу, історії та культурних надбань предків необхідні не лише для духовного піднесення, а й для використання кращих традицій минулого у сучасній практиці.

В умовах становлення незалежної Української держави одним із головних завдань є відродження та розбудова системи освіти, що передбачає подальший перспективний пошук шляхів розвитку сучасної школи, поліпшення підготовки молоді до трудової діяльності з

використанням сучасних досягнень психолого-педагогічних наук, залучення учнів до вивчення народного мистецтва, створення умов для його розвитку як виду трудової діяльності.

Характерною особливістю народного мистецтва є біфункційність. У творах народного мистецтва поєднуються утилітарні та естетичні функції. Художня якість визначається гармонійним поєднанням матеріалу, форми, конструкції, співвідношенням частин та цілого, характером та декоруванням. Утилітарна - можливість використання її у побуті. Прості, виразні та доступні витвори народного мистецтва яскраві за кольором та формою, виразні є джерелом збереження духовної пам'яті народу, тісно зв'язаного зі світом прекрасного. Естетично-утилітарна властивість задовольняє потреби особистості, завдяки чому створюється своєрідне естетичне середовище. Народне мистецтво уособлює гармонію існування людини та речей, дає змогу кожній людині індивідуалізувати свій побут, проявити свої естетичні вподобання, свій смак.

Організація занять певним видом народного мистецтва ставить на меті як навчання, так і виховання дітей. Індивідуальна діяльність розширює і поглиблює знання учнів, розвиває їх ініціативу, сприяє не тільки зміцненню набутих умінь навичок, а й формуванню нових. Формування основ образотворчої діяльності передбачає оволодіння елементарними технічними операціями [5].

Навчальна результативність визначається за оцінюванням одержаного виробу. У кожному виробі народного мистецтва відображається рівень опанування учнями технічною і мистецькою складовими художньої обробки матеріалів.

До технічної сторони процесу створення предметів відносять визначення функціональних параметрів виробу, що накладає вимоги на форму, розміри, перелік деталей і способи їх з'єднання; знання властивостей матеріалів, які використовуються при виготовленні виробів; майстерність виконавців.

Мистецька сторона предметної діяльності учнів полягає, насамперед, у визначенні художньої ідеї твору – образу, що викликав в уяві дитини думки і почуття, які вона хоче передати оточуючим.

Носієм художнього образу є зображувальні засоби: матеріал, форма, пропорції, текстура і кольори. Поєднання цих елементів композиції забезпечує сприйняття твору народного мистецтва, тобто художню довершеність задуманого виробу.

Важливо, що технічна і мистецька сторони в процесі декорування виробів тісно переплітаються.

Виховним аспектом занять народним мистецтвом є його вплив на почуття, емоції і морально-етичну сферу особистості.

Формування та розвиток естетичних здібностей, тобто здібності сприймати світ і творити за законами краси – це дуже важлива складова формування людських якостей [4].

Впровадження народного мистецтва – невід'ємна складова збереження культури і традицій українського народу, пробудження національної свідомості, духовного розвитку особистості.

Проблема відродження традицій народного мистецтва актуальна в наш час. Опора на національне, рідне і близьке народне мистецтво допомагає молодому поколінню стати нащадками своєї культури, традицій з її яскравістю і багатогранністю.

У сьогоденних умовах, коли майже втрачено природний механізм передачі традицій народного мистецтва від покоління до покоління, залучення учнів до занять народним мистецтвом надзвичайно важливе.

Література

1. Искусство и школа: Кн. Для учителя / Сост. А.К. Василевский. – М.: Просвящение, 1981. – 228 с.
2. Искусство и школа: книга для учителя / Сост. А.К. Василевский. – М.: Просвящение, 1981. – 228 с.
3. Кабиш І.Ю. Розвиток художніх здібностей дітей молодшого віку (з досвіду роботи). – К. 1980. С. 48.

4. Колупаєва А. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі / А. Колупаєва // Особлива дитина: навчання та виховання. № 3 (71). – 2014. – С. 7-13.

5. Федоренко О. Особливості впровадження технологій спільного викладання в процес навчання учнів з порушенням слуху в різних типах освітніх закладів / О.Федоренко // Особлива дитина: навчання та виховання. № 4 (71). – 2014. – С. 75-81.

УДК 373.37.130.1.316.35

Бринь Л.І.,
аспірант ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
(м. Київ)

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТАТУТНИХ ЗАВДАНЬ З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми дослідження. Прийняття Закону України «Про освіту» у вересні 2017 р. поновило дискусію про проблеми неформальної освіти, поставило перед науковцями нові завдання щодо вивчення змісту навчальних програм та технологій їх упровадження в діяльності громадських організацій (далі – ГО). В. Кремінь розглядає розвиток громадянського суспільства в Україні та освіти дорослих в цілому як ключовий ресурс регіонального розвитку та іншої важливої наукової і водночас практико орієнтованої роботи, спрямованої на обґрунтування концептуальних засад і розробку методик навчання різних категорій дорослих. Це відкриває нові можливості для об'єднання зусиль науковців, освітян-практиків, представників громадськості, влади, бізнесу з метою розв'язання нагальних завдань освіти впродовж життя [5, с. 8].

Громадські організації та волонтерський рух набули широкого визнання громадянами країни та долучаються до вирішення значущих суспільних проблем, однією з яких є падіння моральності та людяності в суспільстві.

Об'єднуючись заради «благородних» цілей, громадські активісти та волонтери не завжди мають необхідні компетентності для реалізації поставлених завдань на шляху до бажаної мети. Тому особливої актуальності набирає проблема їх підготовки до реалізації статутних завдань, а саме в сфері духовно-морального виховання дітей.

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Проблематика духовно-морального виховання дітей протягом останнього часу розробляється на науково-теоретичному, науково-методичному і практичному рівнях. Досліджуються як окремі аспекти теоретичних, історичних і методологічних проблем духовно-морального виховання (О. Белих, М. Євтух, О. Любар, Л. Москальова, О. Сухомлинська, Г. Шевченко), так і його психологічні й педагогічні засади (І. Бех, М. Боришевський, Т. Ільїна, В. Карагодін, Е. Помиткін). Вітчизняні вчені зосередили увагу на врахуванні вікових особливостей морального розвитку (В. Киричок, О. Матвієнко, К. Чорна), позитивному впливі сім'ї на духовний розвиток дитини (М. Гуцуляк, К. Журба, Л. Повалій), використанні народно-релігійних традицій у сучасному вихованні школярів (Л. Генік, Г. Котломанітова), взаємодії сучасної педагогіки і релігії у справі виховання (Р. Анисимова, Т. Тхоржевська, Г. Шевченко), впровадженні в шкільні програми християнської етики як ефективного засобу виховання дітей (В. Жуковський, Т. Саннікова).

Духовно-моральне виховання сучасні вчені (І. Сіданіч, В. Ворожбіт, Т. Тхоржевська) трактують як цілісну систему, що поєднує засвоєння знань, необхідних для життєдіяльності, формування психологічної готовності до духовно-морального вдосконалення, дотримання духовно-моральних норм і правил, виховання інтересу до саморозвитку і самовиховання.

Питання підготовки громадських активістів згадується українськими вченими в контексті наукової дискусії про зміст освіти на протязі життя та неформальної освіти як її складової. Дослідження різних аспектів освіти дорослих в Україні знайшли своє відображення в працях вітчизняних науковців Р. Берлінга, С. Гончаренка, С. Закревської, Л. Сігаєвої, Г. Усатенко, І. Фольварочного та ін. Феномен неформальної освіти дорослих вивчають такі вчені як В. Андрущенко, Е. Гусейнова, Л. Лук'янова, Н. Терьохіна.

Зазначені дослідження пропонують вирішення існуючих проблем у системі післядипломної освіти, професійного навчання та перепідготовки, підготовки людей з особливими потребами до професійної діяльності. Аналіз та узагальнення наукових робіт засвідчили, що поза увагою науковців залишається проблема підготовки представників громадськості до виховання дітей в умовах неформальної освіти, адже якраз батьки, родичі, члени ГО, служители церков мають великий виховний потенціал.

Основна ідея, положення, висновки дослідження. Ст. 8 Закону України «Про освіту» [4] визначає неформальну освіту як такий вид освіти, який «здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти».

За визначенням А. Гончарук, неформальна освіта – це організована, структурована та цілеспрямована навчальна діяльність, що здійснюється за межами закладів формальної освіти, спрямована на задоволення найрізноманітніших освітніх потреб різних, у тому числі вікових, груп населення, що, проте, не надає легалізованого диплома [2, с. 32-33]. Неформальна освіта дорослих є добровільною і короткотривалою. Існуючі освітні програми відзначаються широкою різноманітністю, наприклад, оволодіння другою мовою, набуття умінь розв'язання конфліктів, формування лідерських рис, тощо. Громадські організації, які ставлять перед собою завдання формувати загально-людські цінності, зазвичай пропонують освітні програми психолого-педагогічного спрямування. У межах цього виду освіти, як правило, не потрібні попередні умови для початку навчання (рівень попередньої підготовки, вікові межі та ін.), не ставляться жорсткі вимоги до місця, часу, термінів, форм і методів навчання, що дає змогу включитися до процесу навчання значно більшій кількості людей, ніж у формальну освіту. Неформальна освіта відрізняється тим, що в ній беруть участь ті, хто разом створили одну програму, чії цілі, план реалізації й основний зміст приймаються всіма членами групи [6, с. 100].

Мета сприяти духовно-моральному вихованню підростаючого покоління, яку ставлять перед собою ГО, потребує наукового обґрунтування цього поняття. Ми будемо спиратися на його визначення в «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» С. Гончаренка. Учений вважав, що духовно-моральне виховання полягає «... в цілеспрямованому формуванні моральної свідомості, розвитку морального почуття і формуванні звичок і навичок моральної поведінки людини відповідно до християнської етики» [1, с. 121].

Предметом сучасного духовно-морального виховання дітей визначено формування соціально-культурного ставлення дитини до фольклору, історії Батьківщини та свого роду, життєвого досвіду своїх батьків, релігійних традицій, суспільно корисної, особистісно значущої діяльності, виховних ідеалів у творах літератури і мистецтва. Духовно-моральне виховання включає в себе формування переконань і відповідних моральних установок. Тому неможливо розглядати поняття «духовно-моральне виховання дітей» без його світоглядної основи.

Результатом духовно-морального виховання є відповідний спосіб життя людини. У такому розумінні духовно-моральне виховання дітей може бути тільки варіативним і добровільним, передбачувати можливість світоглядного вибору. Тому духовно-моральне виховання полягає у засвоєнні в процесі навчання і виховання світоглядних знань і формування відповідних моральних якостей з метою особистісної самореалізації, залучення до культури своєї родини, народу, активній громадянській позиції в сучасному суспільстві.

Сіданіч І.Л. переконана, що духовно-моральне виховання дітей в сучасній вітчизняній школі може реалізовуватися двома шляхами: 1) за вибором батьків учнів школи (конфесійноорієнтованої, етноконфесійної, етнокультурної); 2) за вибором батьків учнів відвідування уроків, занять навчальних предметів чи факультативних курсів духовно-морального спрямування [7, с. 94].

Крім того, якраз батьки обирають ті форми позашкільної та позаурочної діяльності (клуби, квести, майстер-класи, різноманітні табори, тощо), які пропонуються громадськими організаціями для духовно-морального розвитку дитини, утвердження її духовно-моральної позиції та цілеспрямованого формування особистості. Таким чином, громадські організації стають надавачами освітніх послуг і гравцями на ринку освітніх послуг. Досліджуючи суб'єктів неформальної освіти дорослих, Н. Гущина серед трьох ключових провайдерів освітніх послуг в цій сфері виділяє громадські організації, які працюють за грантової підтримки (міжнародних організацій або органів місцевої влади) або можуть надавати освітні послуги своїм членам на іншій основі [3, с. 237].

Ефективність неформальної освіти, яку надають громадські організації, обумовлено їх гнучкістю, що виявляється в можливості швидко виявити освітні потреби дорослих, розробити навчальні програми, спрямовані на заповнення дефіциту соціально-освітньої компетентності, що виникла у людини в реалізації статутних завдань, підібрати команду тренерів, які володіють необхідними знаннями та технологіями, створити організаційно-педагогічні умови, комфортні для навчання дорослих з урахуванням їх соціальних, вікових, демографічних та інших особливостей.

Розглядаючи зміст підготовки членів ГО до реалізації статутних завдань з духовно-морального виховання, важливо дослідити особливості виховних систем, що створюються цими громадськими організаціями. Серед закономірностей їх функціонування, узагальнених Н. Тхоржевською [8], важливими для подальших досліджень вважаємо спільність виховного ідеалу як мети духовно-морального виховання, до якої прагнуть члени ГО, та їх відповідності ідеалу, адже приклад виступає найбільш потужним і всеохоплюючим методом виховання в більшості виховних систем.

Основні результати та їх практичне значення. Громадські організації активно долучаються до вирішення проблем духовно-морального виховання дітей. Реалізуючи свої статутні завдання, ГО стають надавачами освітніх послуг і прагнуть формувати необхідні психолого-педагогічні компетентності у своїх членів. Гнучкість умов неформальної освіти створює громадським організаціям можливість швидко адаптуватися на ринку освітніх послуг. Подальшого дослідження потребують зміст, форми та методи підготовки членів ГО до реалізації статутних завдань з духовно-морального виховання дітей.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / Семен Гончаренко. – Вид. 2-ге, допов. й виправ. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 519 с.
2. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС / А. Гончарук // Педагогічні науки. – 2012. – № 54.
3. Гущина Н.І. Неформальна та інформальна освіта дорослих як невід'ємна складова освіти впродовж життя: європейський вимір / Н. Гущина // Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м. Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Швень. К.: ЦППО, 2017. 424 с.
4. Закон України «Про освіту» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Кремень В. Освіта дорослих в умовах суспільства знань / В. Кремень // Європейський Союз – Україна: освіта дорослих: збірник матеріалів Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів]. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М, 2015. – 200 с.
6. Сігаєва Л. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні у другій половині ХХ ст. / Л. Сігаєва // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. Серія : Педагогічні науки / [за ред. В. Будака, О. Пехоти]. – Миколаїв: МНУ В. О. Сухомлинського, 2011. – Вип. 133.

7. Сіданіч І.І. Духовно-моральне виховання дітей у вітчизняній школі (XX–перша чверть XXI століття) : дис. ...док. пед. наук: 13.00.01 / І.І. Сіданіч; [ДВНЗ «Університет Менеджменту Освіти» НАПН України]. – К., 2014. – 610 с.

8. Тхоржевська Т.Д. Розвиток теорії та практики виховання дітей на засадах православної моралі в історії педагогіки України: дис. ...док. пед. наук: 13.00.01 / Т.Д. Тхоржевська; [Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова]. – К., 2006. – 493 с.

УДК 37.374.7

Єрмоленко А.Б.,
кандидат політичних наук,
доцент, доцент кафедри
філософії і освіти дорослих ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН МОДЕРНОЇ ЗМІНИ ГЕНЕРАЦІЙ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОКОЛІННЯ «Х» У КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Покоління "X" (1963-1983 р.н.), генерація яка характеризується стрімким дорослішанням та відчуженістю, а в зрілі роки - своїм прагматичним стилем керівництва. Це проникливі реалісти, які віддають перевагу індивідуалістичним прагматичним рішенням проблем. Головними якостями є звичка до змін, розрахунок тільки на власні сили, власний досвід. До чужої допомоги "X" вдається вкрай рідко і неохоче. Вони - індивідуалісти, противники усіякого натовпу, тусовок. Краща робота та, яка дозволяє проявити закладені в ньому творчі здібності, широту і нестандартність мислення. А найкращий відпочинок - пансіонат, санаторій, пляж. При цьому "X"-и досить цинічні й прагматичні. Виховані за «залізною завісою», вони не відчували на собі впливу інших країн, тому поняття «патріотизм» у них ослаблено. Батьківщина для "X"-а - це його сім'я, близькі, діти. Ще одна цінність для "X"-а - час. Тому вони «поважають» напівфабрикати, а захворівши, йдуть не в поліклініку, де треба стояти в черзі, а в платну лікарню. Хоча і в неї вони йдуть тільки в крайньому випадку, не довіряючи лікарям і воліючи лікуватися самостійно. Все це призводить до того, що з "X"-ів виходять прекрасні бізнесмени.

Основний період активності генерації "X" припадає на період 2000-2025 рр. логічно спрогнозувати, що в середині 30-х років це покоління змушене буде поступитись своїм лідируючим положенням наступній генерації - "Y". Міленіуми, як їх ще називають, є конкуруючим поколінням з своїми попередниками (батьками). Оскільки, життєві цінності та установки досягнення успіху у цих поколінь різні.

Наприклад:

- основна різниця між поколінням X та Y полягає у відношенні до життя і роботи;
- прагнення заробити штовхає покоління Y до самовдосконалення;
- Y впевнені в своїй цінності, у них вкорінена логіка «необхідної винагороди»;
- установка на дематеріалізацію цінностей;
- представники покоління Y не збираються надовго затримуватися на одній роботі і навіть в одній професії. Вміють виконувати багато справ одночасно;
- вельми категорично ставиться виконання непрофільних обов'язків;
- НЕ перенапружуватися. Отримати необхідне іншим шляхом, не безпосередньо через виконання трудової функції;
- принципово інша модель поведінки, а не просто відсутність її як такої;
- цінують сучасні технології, оскільки не мислять себе без Інтернету;
- молодь вважає за краще вирішувати проблеми у віртуальній реальності

	<i>Художники (пристосуванці)</i>	<i>Пророки (ідеалісти)</i>	<i>Мандрівники (активісти)</i>	<i>Герої (миротворці)</i>	<i>Художники (пристосуванці)</i>
	Мовчазні 1923-1943 рр.	Бебі-бумери 1943-1963 рр.	"X" 1963-1983 рр.	"Y" 1983-2003 рр.	"Z" 2003-2023
Літо <i>Час застою.</i> 1963-1983 роки	21-59	1-39	0-19		
Осінь <i>Руйнування звичного ладу життя.</i> 1983-2003 роки	40-80	20-60	0-40		
Зима. <i>Тяжкі часи.</i> 2003 - 2023 роки	57-97	37-77	20-57	0-37	0-16
Весна. <i>Відлига.</i> 2023-2043 роки		78-97	38-77	18-57	17-36

Рішення для X. Ментори - люди, які допоможуть у новому рості.

Молоді не особливо потрібні ментори – їм частіше потрібні наставники, коучі. А ось професіоналам і керівникам, які ростуть на нові позиції, де вони будуть впливати на групи людей, ментори дуже потрібні. Задача менторів - допомогти вийти на абсолютно нові рівні, рости не тільки самим особисто, але і рухати великі проекти, галузі, підприємства.

Важливо: побудувати програми та систему менторства під великі проекти в різних галузях з доступом для різних людей. Система, в якій можна вибрати те, що підходить індивідуально - як для того, кому потрібний ментор, так і ментору. Сформувати культуру для цього. Тут потрібне взаємодія різних поколінь: Іксів, Міленіумів, Зеток.

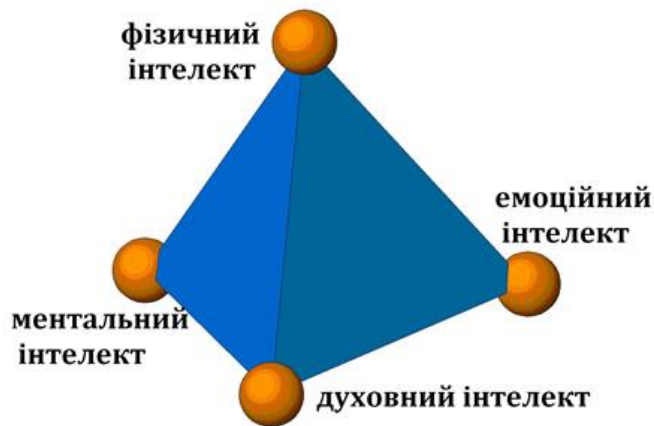
Кожна людина має особливості власного інтелекту. Вирізняють чотири основних його різновиди: фізичний (пам'ять м'язів), ментальний (мозкова діяльність), емоційний (володіння та управління власними емоціями) та духовний (творча складова особистості). Всі ці різновиди присутні в інтелекті кожної людини, проте з різною пріоритетністю.

Переваги того чи іншого інтелекту визначають ефективність діяльності людини в певних сферах діяльності. Проте, є можливість розвивати інші, слабкіші сторони свого інтелекту:

Фізичний відповідає за практичну діяльність людини; розвиваючи ментальний – підсилюються аналітичні, мисленеві та інші розумові функції; емоційний дозволяє долати життєві виклики складає емоційну стійкість; духовний – розвиває моральність людини.

Певна категорія дослідників стверджує, що успіх людини лише на 15-25 % визначається професійними знаннями. Все останнє – емоційний (EQ) і соціальний інтелект (SQ), особисті якості людини.

IQ в основному визначає рівень когнітивних можливостей, таких як навчаємість та розуміння нових ситуацій, орієнтування в проблемі, можливість застосовувати знання в поточний момент.

Соціальний інтелект (SQ) – це компетентність, яку людина може використовувати для вирішення життєвих проблем, здатність людини адаптувати свою поведінку задля максимально ефективного використання оточуючих обставин, досягнення особистісних цілей.

Емоціональний інтелект (EQ) – здатність людини розпізнавати, розуміти свої та чужі емоції і почуття, використовувати та контролювати їх в судженнях та діяльності. Навички які розвиває EQ: внутрішньо-особистісні (здатність розуміти і застосовувати особисті емоції), міжособистісного спілкування, управління стресом (здатність вирішувати задачі), адаптивність (здатність швидко реагувати, відповідно, і ефективно змінюватися), загальний настрій (оптимізм, щастя).

Як зауважують дослідники: найбільшу тривогу викликають дані масового опитування батьків і викладачів, які свідчать про виниклі в усьому світі тенденції посилення неблагополуччя в емоційній сфері дітей нинішнього покоління в порівнянні з попереднім: вони більш роздратовані і неслухняні, більш нервові і схильні впадати в тривогу, більш імпульсивні і агресивні і відчувають себе більш самотніми і пригніченими.

Деніел Гоулман стверджує, що шляхи вирішення цієї проблеми «слід шукати в тих методах, які ми виберемо для підготовки молоді до дорослого життя. До сих пір ми залишаємо емоційну освіту наших дітей на волю випадку, щоразу отримуючи все більш жахливі результати. Одним з рішень проблеми стало б нове уявлення про можливості шкіл у справі виховання цілісної людини, зводячи воедино в класній кімнаті розум і серце.»

Пітер Сейлові (Єльський університету) включив прийняті Говардом Гарднером (Гарвардський університет) особистісні розумові здібності в своє базове визначення емоційного інтелекту, розширивши їх до п'яти головних сфер:

1. **Знання своїх емоцій.** Самоусвідомлення – розпізнавання будь-якого почуття, коли воно виникає, - є наріжний камінь емоційного інтелекту. Здатність час від часу відслідковувати почуття має вирішальне значення для психологічної проникливості і розуміння самого себе. Нездатність помічати свої справжні почуття залишає нас під їх впливом. Люди, більш впевнені в своїх почуттях, виявляються кращими лоцманами свого життя, менше сумніваючись у правильності особистих рішень (починаючи з того, з ким одружуватися або за кого вийти заміж, і закінчуючи тим, за яке діло взятися).

2. **Управління емоціями.** Уміння управляти почуттями, щоб вони не виходили за належні рамки, - це здатність, яка ґрунтується на самоусвідомлення. Здатність заспокоїти самого себе, позбутися від нестримної тривоги, зневіри або дратівливості. Люди, яким бракує цієї здатності, постійно борються з болісним неспокоєм, тоді як люди, які нею володіють, вміють набагато швидше приходити в норму після життєвих невдач і прикросів.

3. *Мотивація для самого себе.* Приведення емоцій в порядок заради досягнення мети необхідно для зосередження уваги, для самомотивації і володіння собою і для того, щоб бути здатним до творення. Самоконтроль над емоціями - відтермінування задоволення і придушення імпульсивності - лежить в основі всіляких досягнень. Здатність привести себе в стан «натхнення» забезпечує досягнення видатної якості будь-яких дій. Люди, які володіють цим мистецтвом, як правило, виявляються більш продуктивними і успішними в усьому, за що б вони не взялися.

4. *Розпізнавання емоцій в інших людях.* Емпатія, ще одна здатність, яка спирається на емоційний самоусвідомлення, є основним «людським даром». Люди, здатні співпереживати, більше налаштовані на тонкі соціальні сигнали, що вказують, чого хочуть або чого потребують інші люди. Це робить їх більш придатними для професій або занять, пов'язаних з взаємодією з іншими, наприклад, для викладання, торгівлі та управління.

5. *Підтримка взаємин.* Мистецтво підтримувати взаємини здебільшого полягає в умілому поводженні з чужими емоціями. Це ті здібності, які зміцнюють популярність, лідерство і ефективність міжособистісного спілкування. Люди, що відрізняються подібними талантами, відмінно справляються з усіма справами, успіх яких залежить від вмілої взаємодії з іншими.

Коефіцієнт розумового розвитку і емоційний інтелект – це скоріше окремі компетенції, а не позиції що знаходяться в опозиції. Всі ми поєднуємо інтелект з гостротою переживань; люди з високим коефіцієнтом розумового розвитку, але низьким емоційним інтелектом (або низьким коефіцієнтом розумового розвитку і при цьому високим емоційним інтелектом) зустрічаються – незважаючи на стереотипи, що склалися - досить рідко. Дійсно, між коефіцієнтом розумового розвитку і деякими аспектами емоційного інтелекту існує кореляція, хоча і незначна, щоб було ясно, що це значною мірою незалежні поняття.

Література

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект / Даніел Гоулман; переклад з англ. А.П. Ісаєвої. – М.: Манн, Іванов і Фербер, 2009. – 478 с.
2. Єрмоленко А. Б. Сучасні акценти освіти дорослих: зарубіжний досвід / А. Б. Єрмоленко / Науковий вісник УМО: Електронне видання. – К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2016. – Випуск 1. – Частина 1. – С.75-87
3. Кійосакі Р. Другий шанс / Р. Кійосакі; перекл. з англ. О.Г. Белошеев. – Москва: Бізнес-пресс, 2015. – С 197

УДК 374.1

Заставнюк О.О.,
методист
міського методичного центру
(м. Славутич)

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчання людини протягом життя – це вимога сучасного життя, яке постійно змінюється: з'являються нові технології, нові професії, уже існуючі робочі місця автоматизуються, упроваджуються комп'ютерні технології. А це в свою чергу, змінює вимоги до професійної підготовки фахівців та підвищення кваліфікації спеціалістів.

Тож, актуальним є висвітлення сучасних особливостей, форм і методів навчання дорослих у системі післядипломної освіти.

Питаннями освіти і навчання дорослих займалися відомі українські дослідники: О. Аніщенко, С. Гончаренко, В. Кремень, Л. Лук'янова, Л. Мартинець, Н. Ничкало, В. Огнев'юк, В. Олійник, О. Сухомлинська, Т. Сорочан, В. Сидоренко та ін.

Сучасні дослідження педагогічної науки доводять, що навчання дитини і дорослої людини мають свої особливості. Дорослий вже має відповідну освіту, професійний та життєвий досвід і продовжує навчання задля вирішення конкретної проблемної ситуації. До того ж доросла людина обмежена в часі і розраховує на можливість швидкого застосування отриманих у процесі навчання вмінь, навичок, знань й якостей.

Л.Є. Сігаєва підкреслює, що «освіта дорослих має глибоку життєву зумовленість, де відбувається значне накопичення знань у всіх сферах науки, техніки та культури; відбувається розвиток демократичних починань, що сприяють активній соціологічній позиції; кардинально змінюється життєвий і професійний шлях кожної людини» [5, С. 14].

Вивченням питань освіти дорослих займається андрагогіка, яка акумулює в собі результати всебічних досліджень процесу освіти дорослих на філософському, соціально-економічному, спеціально-педагогічному, соціально-психологічному рівнях [4]. Засновником андрагогіки вважають американського вченого М.Ш. Ноулза, який у 1970 р. видав фундаментальну працю з андрагогіки «Сучасна практика освіти дорослих. Андрогагіка проти педагогіки». Малколм Ноулз вважає, що «головне завдання освіти дорослих – виробництво компетентних людей – таких людей, які були б здатні застосовувати свої знання в умовах, що змінюються, та чия основна компетенція полягала б у вмінні включитися в постійне самонавчання впродовж усього свого життя» [3].

«Навчання та освіта дорослих є ключовим компонентом цілісної й всеосяжної системи навчання та освіти впродовж всього життя, що охоплює формальне, неформальне та інформальне навчання і яка прямо або опосередковано призначена як для молодих, так і для дорослих учнів. Навчання та освіта дорослих пов'язані із забезпеченням таких умов та процесів для навчання, що мають привабливий характер і враховують потреби дорослих, як активних громадян» [3]. Завдання неперервної освіти полягає не лише в збагаченні людини новими знаннями, а й у збереженні її професійної компетентності та здоров'я впродовж всього життя [6].

Провідною метою освіти дорослих є формування особистості, яка активно, компетентно і ефективно бере участь в економічному, соціальному й особистому житті. При цьому, освіта дорослих повинна розвиватися відповідно до основних принципів: неперервності, відкритості, доступності. Ефективність навчання дорослих значною мірою залежить і від використання в процесі навчання сучасних інформаційних технологій [7, С. 6].

На думку дослідниці І. Левченко, сфера освіти дорослих повинна мати державно-суспільний характер і поєднувати усі види й форми навчання дорослих на всіх рівнях державної та суспільної сфер формальної і неформальної освіти [2].

Навчання дорослих буде ефективним, якщо воно зорієнтоване на вирішення конкретних виробничих проблем; базується на життєвому досвіді слухачів, з максимальним його використанням; спрямоване не на формальну передачу знань, а на розвиток активності учасників у їх здобуванні; здійснюється в неформальній атмосфері взаємодії, взаєморозуміння та взаємоповаги.

Як показує практика, значна кількість дорослих із різними індивідуальними навчальними стилями засвоює знання більш ефективно за умови використання активних методів навчання. Досвід і знання учасників освітнього процесу стають джерелом їх взаємонавчання і взаємозбагачення. При активному процесі навчання дорослий є суб'єктом навчальної діяльності, вступає в діалог з викладачем, бере активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи при цьому творчі, пошукові, проблемні завдання в парі чи групі.

Одним із сучасних напрямків активного навчання виступає інтерактивне навчання, яке найбільшою мірою відповідає психологічним особливостям і педагогічним закономірностям навчання дорослої людини. Інтерація з англійської перекладається як взаємодія. Тобто при інтерактивному навчанні всі учасники навчального процесу взаємодіють між собою,

обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації тощо. Інтерактивне навчання передбачає також постійну зміну видів діяльності: ігри, дискусії, робота в малих групах, інформаційні повідомлення, мозковий штурм тощо. Інтерактивне навчання підвищує мотивацію дорослих, дає емоційний поштовх до активної пошукової діяльності та спонукає їх до активних дій.

«Дидактична особливість інтерактивного навчання дорослих полягає в тому, що в процесі його реалізації часто спостерігається порушення звичної логіки навчального процесу: не від засвоєння теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування» [8, 39].

До форм і методів інтерактивного навчання науковці відносять такі, як дискусії, презентації, мозковий штурм, ділові та рольові ігри, асоціації, круглий стіл, обговорення практичних робіт, навчальні тренінги, колективні вирішення творчих завдань, кейс-метод, моделювання ситуацій тощо.

Тренінги вважаються достатньо новою формою навчання, що активно використовується останнім часом у навчанні дорослих для моделювання ситуацій міжособистісної взаємодії, відпрацювання певних навичок, розвитку комунікативних здібностей людини, тощо. Розвиток як поступове та індивідуальне зростання або еволюція знань, умінь, взаємодій і поведінки стає можливим завдяки прояву групових феноменів, зокрема, згуртованості та групової синергії.

Тренінг разом з іншими методами дає можливість реалізувати необхідні психологічні умови розвитку професійної та особистісної самосвідомості людини, актуалізувати її ресурси, змінити поведінку, ставлення до світу та інших людей [1]. Тренінгові технології створюють атмосферу невимушеного обговорення особистісних проблем; пом'якшують побоювання помилитися, виглядати некомпетентним, закомплексованим тощо [8, С. 12].

Тренінг – це метод групової навчальної діяльності, коли в лабораторних умовах засобами спеціальних вправ, спрямованих на відтворення, виконання й аналіз ситуацій, в учасників не тільки формуються професійні уміння й навички, але й створюються умови для професійного розвитку кожного. Тренінг має свою чітку структуру: організаційний момент (мета, завдання тренінгу, очікування учасників); вправи на знайомство, на активізацію знань, «криголами»; основна частина (інформаційне повідомлення, вправи на відпрацювання умінь та навичок); завершення тренінгу, рефлексія.

Під час проведення тренінгів використовуються такі основні методи: ігрові, дискусійні, презентаційні, експериментальні, психотехнічні та методи зворотного зв'язку. Тривалість тренінгу може бути різною – від 20 хвилин до 7-8 годин. Як показує наш досвід проведення тренінгових занять для педагогів, оптимальна тривалість тренінгу для дорослих 2 години. Тренінг орієнтований на запитання та пошук і на відміну від традиційних, повністю охоплює весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, взаємодії тощо.

Важливе місце у досягненні ефективності тренінгової діяльності посідає етап планування процесу навчання, складовою якого може стати укладання навчального контракту. Наприклад, засновник андрагогіки М. Ноулз запропонував такий варіант контракту [8, С. 19]:

Що ви будете вивчати? (цілі навчання)	Як ви будете це вивчати?(використані засоби)	Терміни навчання	Як ви дізнаєтеся, що ви це вивчили?	Як ви перевірите, що ви це вивчили? (перевірка)
1	2	3	4	5

Завершується тренінг оцінюванням кінцевих результатів діяльності: рівень задоволення учасників тренінгу, оцінку здобутих знань, самооцінку.

Отже, пріоритетного значення набуває проблема забезпечення вільного доступу до освіти впродовж життя, а її розв'язання стає можливим лише за умови докорінної зміни практики освіти

дорослих. Підкреслимо, що навчання дорослої людини має свою специфіку. Перш за все, воно повинно здійснюватися за андрагогічною моделлю навчання, з урахуванням психологічних особливостей навчання дорослої людини. По-друге, перевага повинна віддаватися інтерактивним технологіям навчання, які найбільш ефективно забезпечують комунікаційні зв'язки того, хто навчає, і того, хто навчається, сприяють утвердженню партнерських відносин, урахування професійного і життєвого досвіду обох суб'єктів педагогічної взаємодії.

Використання тренінгових технологій передусім сприяє практичній підготовці дорослої людини, уможливаючи застосування здобутих знань в реальних умовах. Проте, слід наголосити, що можливості тренінгу є значно ширшими, оскільки використання цієї технології сприяє не лише розвитку операціональної, але й когнітивної та емоційної сфер дорослого учня.

Таким чином, метою навчання кожної дорослої людини є оволодіння тими знаннями, навичками, уміннями, якостями, яких їй не вистачає для досягнення відповідного рівня компетентності. Також слід враховувати, що форми й методи навчання визначаються безпосередньо викладачем, який обирає форми, методи і структуру навчання, здатні забезпечити високу його ефективність і результативність.

Література

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход [Текст] / А. А. Вербицкий. – М.: Высш. шк., 1991. – 207 с.
2. Левченко І. Освіта дорослих як наукова проблема [Текст] / І. Левченко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2015. – Вип. 5. – С. 45–54.
3. Огієнко О. І. Андрагогічний підхід у неперервній освіті дорослих [Текст]: метод. рекомендації / О. І. Огієнко. – К.; Суми: Сумський ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – 40 с.
4. Онушкин В. Г., Огарев Е. И. Образование взро- слых: междисциплин. словарь терминологии [Текст] / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев. – СПб. – Воронеж, 1995. – 231 с.
5. Сігаєва Л. Є. Концепція розвитку освіти дорослих в Україні [Текст] / Л.Є. Сігаєва. – К.: ЕКМО, 2009. – 44 с.
6. Сігаєва Л. Є. Розвиток освіти дорослих в Україні (друга пол. XX ст. – поч. XX ст.) [Текст]: монографія / за ред. С. О. Сисоевої; НАПН України, Інститут пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.: ТОВ «ВД ЕКМО». – 2010. – 420 с.
7. Сисоева С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоева С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
8. Сучасні технології освіти дорослих : посіб. / авт. кол. : Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігаєва, С. В. Зінченко, О. В. Баніг, Н. І. Дорошенко. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 182 с.

УДК 378.046.4

Калкутіна Н.В.,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри філософії освіти,

теорії й методики суспільствознавчих предметів

Миколаївського обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти

(м. Миколаїв)

ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ РОЗВИТОК У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВИТИ

Сучасне суспільство потребує педагога з новим типом мислення, готового як до сприйняття новаторських ідей, так і до прийняття нестандартних рішень. Відтворення здобутих колись знань та педагогічних методик не сприяє особистісному зростанню вчителя та його фахового рівня. І лише педагог, який знаходиться у стані безперервного наукового пошуку здатен досягти найвищого ступеня професіоналізму та педагогічної майстерності.

На думку В. Морозова, саме дослідницький компонент зближує науковий пошук і навчально-виховний процес, саме він стимулює творчий підхід у практичній діяльності, а це сприяє науковій творчості. Тому в освітній практиці особливої уваги набувають дослідницькі компоненти, які поступово стають дуже важливим складником педагогічної діяльності кожного вчителя [6, 40].

В сучасній психолого-педагогічній літературі відсутнє єдине бачення структури та умов формування готовності до науково-дослідної роботи. Дану проблему висвітлено у працях Л. Коржової [4], О. Білостоцької [1], С. Гаркуші [2], В. Лазарева [5]. Проте, здебільшого дане питання розглядається в контексті підготовки майбутнього вчителя до наукової роботи. Отже, розвиток основних компонентів готовності педагога-практика до науково-дослідницької діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти, належить до перспективних та актуальних напрямків сучасної андрагогіки.

Серед науковців існують різні погляди на поняття «готовність». Так, О. Білостоцька, визначає готовність майбутніх учителів до науково-дослідної роботи як складне особистісне утворення, що забезпечує ефективне функціонування цієї роботи і охоплює знання, вміння, досвід, властивості й ставлення до науково-дослідної роботи [1, 98]. Під готовністю до дослідницької діяльності науковці В. Лазарев та Н. Ставрїнова розуміють комплекс якостей людини, необхідних їй щоб виконувати функції суб'єкта цієї діяльності [5, 11]. Л. Коржова трактує готовність до проведення досліджень як інтегральне особистісне новоутворення, яке включає стійке прагнення до творчого наукового пошуку у сфері освіти, наявність спеціальних знань і вмінь, а також комплексу індивідуально-психологічних особливостей, які забезпечують високу ефективність професійного функціонування [4, 9].

В професійній діяльності педагога, на думку згадуваних вище дослідників В. Лазарева та Н. Ставрїнової, творення нового знання, не є самоціллю. Воно необхідно як засіб для досягнення бажаних освітніх результатів і вдосконалення педагогічної діяльності. Тому мотивом включення в дослідницьку діяльність може бути потреба в досягненні успіху, самореалізація та професійний розвиток [5, 10].

Готовність до дослідницької роботи визначається за рівнем сформованості її основних компонентів. Дослідники по-різному визначають дану структуру: одні з них компонентами готовності називають ставлення особистості до діяльності; інші виокремлюють такі складові, як мотиваційний, змістовий, процесуальний, організаторський; мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий компоненти [2, 199].

Отже, узагальнення досліджуваної психолого-педагогічної літератури дає підстави визначити основні компоненти готовності до науково-дослідницької діяльності: *мотиваційний* (відношення до дослідницької діяльності, рівень дослідницького інтересу, пізнавальні потреби), *когнітивний* (засвоєння теоретичних основ дослідницької діяльності, знання вимог, що висувуються до різних видів наукових робіт), *операційний* (формування дослідницьких умінь і навичок, необхідних для успішного виконання науково-дослідної роботи, володіння методологічним апаратом дослідження, вміння оформлювати результати наукової роботи) та *рефлексивний* (здатність до самооцінки рівня своїх дослідницьких вмінь, критичний аналіз досягнень, усвідомлення себе як суб'єкта науково-дослідної роботи).

Попереднє опитування вчителів-суспільствознавців продемонструвало, що у більшості з них, незалежно від віку та педагогічного стажу, взагалі відсутня установка на самостійний науковий пошук. Теоретичні та практичні дослідницькі вміння сформовані слабо і використовуються епізодично та безсистемно.

Готовність до дослідницької діяльності у майбутніх педагогів формується вже в процесі навчання у закладах вищої освіти, але її вдосконалення не повинно припинятися впродовж усієї професійної діяльності. Отже, система післядипломної освіти повинна спрямовуватись на

розвиток компонентів готовності до впровадження дослідницьких технологій в освітній процес та підвищення дослідницької культури загалом.

Методичними умовами, що б забезпечили готовність слухачів курсів підвищення кваліфікації до науково-дослідницької роботи, можуть стати наступні:

- збагачення змісту навчальних дисциплін ідеями, що б спонукали педагогів впроваджувати дослідницьку практику в своїй професійній діяльності;
- розвиток позитивного ставлення та мотивації вчителя вдосконалювати професійну майстерність в напрямку організації дослідницької роботи;
- проведення методологічних семінарів з метою самоаналізу дослідницького потенціалу та усвідомлення власного ставлення до науково-дослідницької діяльності;
- введення до навчального плану спецкурсу «Розвиток дослідницької культури педагога в умовах сучасних освітніх реформ»;
- оновлення тематики випускних робіт, як одного із засобів розвитку дослідницького потенціалу;
- створення наукових проблемних груп, які працюють над вирішенням конкретної наукової проблеми під керівництвом андрагога-фасилітатора. Останній має вказувати учасникам подібних об'єднань на їх потенційні можливості, скеровувати діяльність групи у відповідному напрямку, забезпечуючи послідовність всіх етапів дослідження.

При реалізації вищезазначених умов важливо, зокрема, дотримуватись принципу суб'єктної активності, який полягає в сприянні андрагогом розвитку здатності вчителя бути суб'єктом науково-дослідної діяльності. Фасилітаційна позиція викладача-андрагога, на думку окремих дослідників, повинна враховувати також і принцип футуральності, що передбачає розкриття ще невиявленого, прихованого дослідницького потенціалу [7, 102].

Перспективним завданням наступних досліджень має стати діагностична робота з виявлення наявного рівня готовності вчителів-суспільствознавців до здійснення науково-дослідницької роботи та визначення найбільш ефективних умов його підвищення.

Література

1. Білостоцька О. Готовність майбутніх учителів до науково-дослідної роботи / О. Білостоцька // Вісник Львівського університету: сер.: Педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 96–102.
2. Гаркуша С. Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності / С. Гаркуша // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 110. – С. 198-201.
3. Єрмакова І. П. Підготовка майбутнього вчителя суспільствознавчих дисциплін до використання дослідницької технології у професійній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Єрмакова Ірина Павлівна. – Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 20 с.
4. Коржова Л. С. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Коржова Людмила Сергіївна. – Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий ріг. – 2002. – 24 с.
5. Лазарев В. С. Критерии и уровни готовности педагога к исследовательской деятельности / В. С. Лазарев, Н. Н. Ставринова // Эксперимент и инновации в школе. – 2008. – №1. – С. 8-13.
6. Морозов В. Педагогічний процес як просвітництво і дослідницька діяльність / В. Морозов // Вища освіта України. – 2013. – №1. – С. 36-41.
7. Пехота О. М. Основи педагогічних досліджень: навч. посіб. / О. М. Пехота, І. П. Єрмакова. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – К.: Знання, 2013. – 287 с.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

В епоху глобалізованого, інформаційного, технологічного та полікультурного суспільства освіта дорослих є важливим складником неперервної освіти, покликаним сприяти науковому, соціальному й економічному розвитку держави, демократії, сталому розвитку суспільства, в якому на зміну конфліктам придуть діалог і культура, засновані на справедливості. [2, с. 7]

В наш час провідним чинником освіти дорослих, що називають «освітою впродовж життя», є неперервність.

Актуальні питання з проблем освіти й навчання дорослої людини висвітлені у працях відомих українських вчених: О. Аніщенко, С. Архіпової, В. Астахової, І. Зязюна, В. Кременя, І. Лікарчука, Л. Лук'янової, О.Огієнка, В. Олійника та інш.

Сучасний динамізм розвитку суспільства передбачає створення необхідних умов для реалізації життєвих планів і можливостей самовдосконалення дорослої людини протягом усього життя, що і є одним із принципів неперервної освіти.

На сьогодні, вирішальним чинником соціально-економічного і культурного прогресу, умовою розвитку особистості на всіх етапах її життєво-професійного шляху, внутрішньою потребою людини є неперервна освіта дорослих.

Неперервна освіта дорослих стає пріоритетним напрямком для цілої низки суспільно-гуманітарних наук: педагогіки, економіки, соціології, політології, історії, країнознавства, культурології, філософії, правознавства, філософії освіти тощо. [6, с. 54]

Згідно статті 8 Закону України «Про освіту» особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів.

Формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством.

В процесі переходу до багатоступеневої системи освіти саме процес навчання дає змогу задовольнити професійні потреби, як молоді, та і дорослого населення, відповідно до можливостей, бажання і здібностей кожного. Важливим чинником в освіті дорослих є

переконання людини в необхідності постійного розвитку, самоосвіти та вдосконалення власних творчих здібностей.

Неперервна освіта дорослих – це, насамперед, спосіб життєдіяльності людини, в процесі якого вона набуває необхідні знання, уміння й навички для професійного зростання. Поняття «освіта дорослих» розглядається як комплекс організаційних процесів навчання, незалежно від змісту, рівня та методів, що продовжують або доповнюють освіту, здобуту в школах та вищих навчальних закладах. В освітньому просторі неперервність освіти є основоположним, провідним обов'язком розвитку цінностей життя. [6, с. 56]

Освіта дорослих є одним із важливих чинників впливу на життєдіяльність соціуму, засобом регулювання соціальної поведінки і соціального контролю, інструментом стабілізації соціокультурної ситуації. Це феномен, характерний передусім для високорозвинених країн світу. Доцільність її розвитку є загально визнаним фактором, оскільки переважна більшість країн у певному сенсі своїм технологічним, соціокультурним та економічним прогресом зобов'язані саме освіті дорослих. [2, с.7]

Освіта дорослих є чинником, який забезпечує безпосередній процес розвитку особистості й визначає шляхи реалізації та оновлення цього процесу. Її сутність обумовлює не лише наявність економічного підґрунтя, а й реалізацію морально-розвивальної функції, що передбачає всебічний прогрес розвитку особистості у період її самостійного життя шляхом поступового збагачення попередньо набутих знань і вмій. Все це дає нам змогу визначити *основні цілі освіти дорослих*: розширення можливостей для освіти дорослих громадян; створення можливостей для постійного удосконалення особистості, її адаптації до соціально-економічних змін як у країні, так і світі; сприяння кожній особистості незалежно від вікової, статевої приналежності, освіти, набутої попередньо, та соціального досвіду відчувати себе активною рушійною силою суспільного прогресу; та акцентувати увагу на *основних задачах освіти дорослих*: розширення вибору освітніх послуг; розвиток міждержавного інформаційного обміну у сфері освіти дорослих; підвищення професійної компетентності; розширення міждержавного інформаційного обміну у сфері світи дорослих; забезпечення визнання кваліфікації, набутої у системі освіти дорослих, і мобільності трудових ресурсів. [5]

В умовах структурної перебудови економіки й активного переходу України на ринкові умови дедалі більшої актуальності набуває формування здатності і готовності населення нашої країни адаптуватися до нових і несподіваних ситуацій. Сьогодні вимагає розробки підходів щодо визнання і сертифікації формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих, ключовим компонентом яких має стати система акредитації й оцінювання попереднього досвіду і знань особистості.

З усього вище сказаного можемо зробити висновок, що необхідність неперервної освіти для дорослих є непересічним фактом, визнаним сучасним суспільством, який базується на постійному оновленні знань з метою розвитку особистості в інформаційну епоху. Кількість дорослих людей, прагнучих професійного удосконалення та різностороннього розвитку зростає з кожним роком. Завдання суспільства – створити для цього усі необхідні умови.

Розбудова стратегії і методології освіти дорослих в Україні вимагає урахування української специфіки, особливостей нашого соціального, морального, регіонального, культурного, психологічного досвіду.

Чітка національна позиція в сфері освіти дорослих сприятиме перетворенню України на сучасну цивілізовану демократичну державу.

Література

1. Астахова В.І. З досвіду встановлення інноваційного модуля безперервної освіти / Астахова В.І. // Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія». – Х., 2003. – Т.9. – С. 7-11.
2. Кремень В. Освіта дорослих в умовах суспільства знань / В. Кремень // Європейський Союз – Україна: освіта дорослих: зб. Матеріалів Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів]. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. – С 7-9. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/106515/1/EU%20E2%80%93%20Ukraine_%20adult%20education.pdf
3. Закон України Про освіту. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Зязюн І. А. Інтелектуальний творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К., 2000. – С.11-24.
5. Лук'янова Л. Б. Концептуальні положення освіти дорослих [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Pedagogica/43099.doc.htm
6. Мартіросян О. Неперервна освіта як чинник професійного зростання дорослих / О. Мартіросян // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.; Едельвейс, 2012. – Вип. 5. – С. 54-60. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ipood.com.ua/data/Naukovi_VYDANNIA/Adult_Education/ARHIV/2012_5.pdf
7. Сігаєва Л. Є. Освіта дорослих: форми навчання / Л. Є. Сігаєва // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. пр. (Благодійний фонд ім. А.С. Макаренка). – К., 2006. – №4. – 216 с.

УДК 324(477).374

Микитюк С.М.,
директор Навчально-методичного
центру професійно-технічної
освіти у Чернівецькій обл. (м. Чернівці, Україна)
Сілва Озолія,
директор (Board member-principal)
Ризького технікуму туризму і творчої індустрії
(м. Рига, Латвія)

ДОСВІД ЛАТВІЇ В ПРОЕКТУВАННІ ОСВІТИ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ

У ході робочого візиту до Латвії (вересень 2017) Міністр закордонних справ Павло Клімкін разом з Міністром освіти Латвії Карлісом Шадурскісом підписали Угоду між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про співробітництво у сфері освіти, науки, молоді та спорту. Узагальнюючи досвід Латвії у галузі освіти український міністр відзначив важливість створення передумов для потужного розвитку української освіти для дорослих, що дасть їм можливість не бути дискримінованими на ринку праці країни.

Українські науковці В. Аніщенко, О. Василенко, О. Дубасенюк, С. Зінченко, А. Литвин, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, Н. Протасова та ін. [3] активно досліджують проблему освіти дорослих: її теорію, досвід та перспективи розвитку. Зокрема, Т. М. Десятов [2] описує специфіку організації української освіти для дорослих. О. В. Косигіна [4] вивчає освітній досвід країн, які мають найвищі показники соціально-економічного розвитку та соціального захисту населення: Німеччини, Швеції, Швейцарії, Великої Британії, Норвегії, Нідерландів, тощо. С. І. Хорошенюк [5] досліджує складові співробітництва України та Латвії у галузі освіти, культури та науки.

У свою чергу латвійські науковці R. L. Dombrovska, D. I. Lieģeniece, A. A. Šrona та ін. аналізують основний вид діяльності дорослих – їхню професійну активність. У латвійських наукових джерелах [9, 10] розглядаються сучасні проблеми опанування професійними компетенціями на підприємстві. У процесі навчання професійної компетенції латвійські фахівці особливу увагу надають психологічним особливостям дорослого періоду потенційного

працівника, набутої ним освіти і життєвого досвіду, що може допомогти або перешкодити його успішному навчанню.

У 2017 у Латвії започатковано Державний проект освіти для дорослих (“Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide”), який розраховано на період до 31 грудня 2022. Мета його – покращити професійну компетенцію найманих працівників, щоби вчасно запобігти кваліфікаційним помилкам на ринку праці, підвищити конкурентоспроможність робочої сили та продуктивність праці. Організатори – муніципалітети Латвії, навчальні заклади та Державне агентство працевлаштування.

На проект навчання для дорослих виділено 25 млн. євро, де більшу частину витрат покриває Європейський соціальний фонд. Відповідно до пропозицій Державного проекту освіти для дорослих навчатися можуть усі бажаючі, вік яких більший ніж 25 років. Причому пріоритет буде надано тим, хто старший за 45 років, адже саме їм складніше знайти роботу.

Навчання для цієї вікової категорії проходить у технікумах, університетах і приватних навчальних закладах. 90% вартості освіти відшкодовує держава, а 10% повинен заплатити дорослий-учень. На практиці, трьохмісячні курси перекваліфікації обходяться у 35 євро, довгострокові – більше 100 євро. Навчання відбувається у зручний час, що дозволяє поєднувати роботу і процес набуття нової професії.

Відповідно до інформаційних джерел Латвії [6, 7, 8] Державний проект освіти для дорослих передбачає, у першу чергу, перекриття дефіциту фахівців у чотирьох галузях: будівництво, електроніка, деревообробка та машинобудівництво. Переваги прийому надаються представникам груп соціального ризику:

- 1) сервісний та торговельний персонал (*наприклад, менеджери, продавці, вуличні продавці, касири, охоронці тощо*);
- кваліфіковані робітники та майстри (*наприклад, ювеліри, гончарі, пекарі, чоботарі та ін.*);
- 2) оператори машин та агрегатів (*наприклад, працівники кар'єрів, керуючі транспортними засобами тощо*);
- 3) прості професії (*наприклад, прибиральники, працівники пральні, пакувальники, двірники, кур'єри тощо*);
- 4) робітники у віці 50 років, які отримали рекомендації щодо набуття професійної освіти, професійного розвитку або програми неформальної освіти у проекті СЕО;
- 5) б'їженці та особи з альтернативним статусом та ін..

Заявка на березень 2018 [8] відбудеться у наступних 12 секторах економіки:

- виробництво текстилю, одягу, шкіри та виробів зі шкіри;
- харчова промисловість та сільське господарство;
- послуги громадського харчування та туризм;
- друк та засоби масової інформації;
- транспорт та логістика;
- енергетика;
- хімічна промисловість;
- культура;
- будівництво;
- деревообробна промисловість
- електронна та оптична продукція, інформаційні та комунікаційні технології;
- металообробка та машинобудування.

Отже, за визначенням латвійських та українських фахівців, навчання для дорослих на національному рівні повинно бути визначене як повноправне освітнє поле з відповідною увагою до контролю й перевірки якості та забезпеченням визнання різноманітних форм освіти. Досвід Латвії яскраво демонструє, що проектування освіти для дорослих бере до уваги рівнорівневі

інтереси і можливості громадян старшої вікової групи, органічно вписується в їхній спосіб життя, враховує специфіку запитів того чи іншого контингенту й навіть окремих груп населення.

Література

1. Гамбургская декларация об обучении взрослых. – Гамбург, Германия, 14-18 июля 1997 г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 15.03.2010: < http://www.un.org/russian/document/declarat/hamburg_decl.htm>. – Заголовок з екрану. – мова рос.
2. Десятов Т.М. – Тенденції розвитку освіти дорослих: європейський досвід / Десятов Тимофій Михайлович // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2014. – Випуск 1 (8). – С. 182-190.
3. Концепція освіти дорослих в Україні / Укл.: Лук'янова Л.Б. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. – 24 с.
4. Косигіна О.В. Освіта дорослих у світі та в Україні як освітня інновація / О. В. Косигіна // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2015. – № 6 (78). – С. 130-134.
5. Хорошенко С.І. Україна – Латвія: співробітництво в галузі освіти, культури та науки / С. І. Хорошенко // Панорама політологічних студій. – 2013. – Вип. № 11. – С. 108-114.
6. Никогда не поздно: Рига приглашает овладеть новыми профессиями // Sputnik/Latvija. – Доступ до джерела: –
7. <https://ru.sputniknews.lv.com/Latvia/20171018/6201886/obuchenie-vzroslyh-rige.html>. – Заголовок з екрану. Останнє відвідування – 29/03/ 2018.
8. PĀREJA NO PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS UZ DARBA TIRGU LATVIJĀ IZAICINĀJUMI UN IESPĒJAS (Трансфер професійної освіти на ринок праці у Латвії) // Eiropas Savienības Mūžizglītības programmas projekts „VET TO WORK: PĀREJA NO PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS UZ DARBA TIRGU”. – RĪGA. – 2015. – 54с.
9. Nākamā pieteikšanās mācībām gaidāma marta vidūn (2018. gada 19. februārī) // VALSTS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS AĢENTŪRĀ. – Доступ до джерела. – <http://www.macibaspieaugusajiem.lv/nakama-pieteikšanas-maciba-m-gaidama-marta-vidu>. – Заголовок з екрану. Останнє відвідування – 29/03/ 2018.
10. Santa Lice- Kruze Pieaugušo profesionālās kompetences apguve darba vietā / Santa Lice- Kruze // Scientific Journal of Riga Technical University The Humanities and Social Science. – 2010. – Volume 17. – С. 57-62.
11. Vīra, R. Uzņēmuma mācību sistēma kā korporatīvās kultūras sastāvdaļa. Pētījumi pieaugušo pedagoģijā: zinātniskie raksti / Vīra, R. – Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2005. – P. 64.-76.

УДК 377.112.4

Пицък Н.В.,

директор Якимівського закладу
загальної середньої освіти I-III ступенів
Великобагачанського району,
Полтавська обл.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Діяльність керівника сучасного закладу освіти все більше набуває професійного характеру, тобто потребує використання фахових знань і вмінь не тільки з педагогіки, а й з економіки, менеджменту, соціології тощо. Від професіоналізму керівника багато в чому залежить успішний розвиток навчального закладу, його конкурентоспроможність і авторитет. Професіоналізм керівника є запорукою працездатності педагогічного колективу, добробуту учнів, спокою батьків, задоволеності соціальних замовників.

Керівник сучасного освітнього закладу - центральна фігура всього освітнього процесу. Він повинен уміти розв'язувати різноманітні управлінські проблеми, уміти не тільки керувати освітнім закладом із сталими традиціями та укладом, але й переводити його на якісно новий рівень, що потребує спеціальних знань теорії та практики управління, певних особистісних якостей. Дуже важливі особистісні якості керівника навчального закладу, які забезпечують мотиваційне управління. Керівник освітнього закладу - це не тільки посада, але й професія.

Професіоналізм управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу - це сукупність компетенцій, які формуються в післядипломній педагогічній освіті й

дозволяють керівнику загальноосвітнього навчального закладу професійно здійснювати управлінську діяльність у сучасних соціально-економічних умовах.

Обґрунтовано *сукупність компетенцій*, які інтегруються у професіоналізм управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. На основі аналізу практичного досвіду управління школою, науково-педагогічної літератури, публікацій керівників загальноосвітніх навчальних закладів у періодичних виданнях, бесід та інтерв'ю було визначено особливості управління загальноосвітнім навчальним закладом та вміння, які є необхідними для керівника, щоб здійснювати управлінську діяльність на сучасному рівні. Узагальнення цих даних дало можливість виокремити ті компетенції, які є специфічними для професійної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу на відміну від педагогічної діяльності, а також диференціювати ті, які можуть бути сформованими в системі післядипломної педагогічної освіти.

Як науковці, так і керівники наголошують на необхідності опанування управлінських функцій, а саме: цілеспрямовання, планування, організації діяльності підлеглих, мотивації, контролю, аналізу, коригування тощо. Таким чином, першою з компетенцій, які утворюють професіоналізм управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів, слід вважати *функціональну компетенцію*.

Управлінська діяльність керівників загальноосвітніх навчальних закладів зумовлюється посиленням суспільного впливу на навчальні заклади, що актуалізує для них опанування вмінь соціального управління, реалізації можливостей школи як відкритої соціальної системи. Отже, *соціально-педагогічна компетенція* є важливою складовою професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Розвиток ринкових відносин у економічній сфері позначився на умовах фінансування загальноосвітніх навчальних закладів. Кожний загальноосвітній навчальний заклад набув статусу юридичної особи, посилилася тенденція децентралізації бухгалтерського обліку, підвищилася самостійність і відповідальність керівників стосовно використання бюджетних коштів, реальною стала можливість залучення додаткових джерел фінансування, що зумовило актуальність *соціально- економічної компетенції*.

Зміни в сучасній системі загальної середньої освіти набули системності та спрямованості на досягнення нової якості освіти, тому характеризуються як інновації. Управлінська діяльність керівників загальноосвітніх навчальних закладів за таких умов має забезпечувати запровадження інновацій у навчально-виховний процес. Це зумовило необхідність набуття керівниками загальноосвітніх навчальних закладів умінь управління інноваціями, що інтегруються в *інноваційну компетенцію*.

Виокремлено також *фасілітативну компетенцію*, яка безпосередньо визначає здатність керівника бути провідником змін в освіті, мотивувати учасників навчально-виховного процесу до особистісного розвитку, забезпечувати для цього необхідні умови.

Майбутнє кожного навчального закладу значною мірою залежить від керівника, його компетентності, інноваційного потенціалу навчального закладу, рівня культури, що передбачає досягнення нової якості навчально-виховного процесу, здійснення кардинальних базових перетворень у змісті, формах і методах навчання і виховання, в управлінні школою, в переведенні її із стану функціонування в режим розвитку.

Постригач Н.О.,
кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу зарубіжних систем
педагогічної освіти і освіти дорослих,
Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України
(м. Київ)

РОЛЬ ПЕДАГОГА ДОРΟΣЛИХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОВІДНИХ ТЕОРІЙ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Статус педагога дорослих, вважають фахівці, є однією із «забутих ключових проблем», що чекає негайного розв'язання. Можна констатувати практично повну відсутність кадрів, спеціально підготовлених для роботи з дорослими, здатних професійно й кваліфіковано здійснювати навчальну, реабілітаційну, організаційну роботу з дорослими. Натомість доведеним є факт безпосередньої залежності між ступенем ефективності функціонування системи освіти дорослих та підготовкою «добре інформованих, кваліфікованих, відданих своїй справі педагогів для дорослих» [1, 29–30].

Важливе значення для дослідження проблем освіти дорослих мають праці з філософії освіти українських вчених В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Кременя, В. Кудіна, В. Лутая. Порівняльно-педагогічні дослідження з окремих аспектів розвитку неперервної професійної освіти різних категорій дорослого населення за рубежом здійснені вітчизняними науковцями Н. Авшенюк, С. Бабушко, Н. Бідюк, О. Огієнко та ін. Набуло актуальності вивчення впливу глобалізаційних процесів на розвиток неформальної освіти дорослих, що знайшло відображення в працях О. Аніщенко, В. Василенко, Н. Ничкало [2, 88].

Вітчизняними та зарубіжними науковцями обґрунтовано провідні підходи до визначення ролей педагогів для дорослих в освітньому процесі. Зокрема, як зазначає Л. Лук'янова, ролі педагогів, які працюють з дорослими, дослідники визначають так: вчитель (teacher), інструктор (instructor), помічник (helper), фасилітатор (facilitator), консультант (consultant), посередник (broker), збудник змін (change agent), ментор, наставник (mentor). Позиція вчителя-помічника, наставника, фасилітатора – особлива риса освіти дорослих (С. Брукфілд, Д. Бауд, С. Ліб, Н. Міллер, М. Ноулз та ін.), що спонукає вчителів дорослих вийти за рамки ролі, яку вчитель виконує у традиційних умовах класної кімнати і передбачає необхідність ставлення до дорослих як рівноправних суб'єктів навчального процесу (провідна роль у навчанні – дорослому учню, оскільки він є сформованою особистістю, ставить перед собою конкретні цілі навчання, прагне до самостійності, самореалізації, самоуправління, має професійний і життєвий досвід, знання, вміння й навички, які повинні бути використані в процесі навчання; прагне використовувати набуті знання тут і зараз; навчання значною мірою визначається часовими, просторовими, соціальними чинниками, які обмежують або сприяють йому; саме навчання організоване як спільна діяльність на всіх його етапах) [1, 32–33].

Однак, контент-аналіз літературних джерел проблеми дослідження ролей педагога для дорослих в освітньому процесі Грецької республіки через призму провідних теорій освіти дорослих засвідчив про відсутність спеціального цілісного дослідження. Тому основна ідея наукового пошуку полягає у розширенні та узагальненні теоретичних підходів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо ролі педагога для дорослих в освітньому процесі через призму теорій

андрагогіки М. Ноулза, трансформаційного навчання Дж. Мезірова та соціальних змін П. Фрейре, а також визначити доцільність використання грецького досвіду у теорії і практиці вітчизняної освіти дорослих.

Згідно з *теорією андрагогіки*, педагог (educator) зобов'язаний допомагати учням зрозуміти причину, через яку вони вступили в навчальний процес завдяки повністю експериментальному навчанню (experiential training), що використовує досвід учня, який раніше існував або мав місце під час навчального курсу, через взаємодію в команді. Клімат в команді відіграє важливу роль. Педагог намагається надихати на почуття поваги, вільне вираження та зв'язок з питаннями, що впливають із соціальної системи (Мезіров, 1991). Крім того, він також є джерелом навчання в поєднанні з вибраними методами; це сприяє більш позитивному завершенню навчального процесу (Мезіров, 1990).

Теорія соціальних змін П. Фрейре ґрунтується на запитах сучасності через критичне мислення, якого вони досягають при навчанні того, як зрозуміти дійсність та її проблеми, а потім трансформувати її (Ноулз, Холтон і Свонсон, 1998). Через цей навчальний процес педагог створює належні умови навчання; він сприяє дискусії, яка зосереджена на проблемах учасників (Ноулз, 2000).

У рамках *трансформаційного навчання* учасники, які мають намір змінити свій спосіб соціалізації та організації, шукають інших людей, щоб поділитися власними амбіціями з метою створення способів протистояння невикористаним культурним нормам організацій, суспільств, сімей та політичного життя; вони стають активними суб'єктами культурних змін (Роджерс, 1996). *Тренери дорослих* (adult trainers) повинні підтримувати та розширювати правила, соціальні практики, установи та системи, що дають змогу більш повно та відкрито брати участь в інтелектуальній дискусії, трансформаційному навчанні, споглядальних діях для більшої активізації учасників (Мезіров, 2007). Тренери дорослих повинні надавати та розширювати можливості за допомогою правил підтримання більш вільної й повної участі у дискусії та суспільно-політичному демократичному житті (Коккос, 2005). Вони також повинні працювати у напрямі позитивних змін. Це можна досягти з того моменту, коли вони відрізнятимуть свої цілі та очікування від тих, хто навчає педагогів й сприяти обговоренню, участі учнів у цьому, уникаючи догматизму (Наврідіс, 1994). Педагог повинен виступати в ролі *інтегрованого координатора* (an intergraded coordinator) навчального процесу, *радника* (a council), *стимулятора* (a stimulator), *гід* (a guide) на шляху до знань, з метою поглиблення досвіду та знань учнів (Наврідіс, 2005) [3, 238].

Згідно з вищезгаданими теоріями, педагог повинен допомагати консолідувати суть вільного вираження та зв'язку з питаннями, які впливають з соціальної системи, до якої вони належать (*андрагогіка*); намагатися стимулювати дискусію щодо певної проблеми, з якою стикаються дорослі учні (*соціальні зміни*) з метою досягнення позитивних змін шляхом перетворення досвіду та прийняття, раціональної дискусії для досягнення комунікативного навчання (*трансформаційне навчання*) (Джарвіс, 2004) [3, 238].

Педагог не повинен втручатися в емоційні взаємовідносини, внаслідок чого він відіграватиме роль психотерапевта замість того, щоб бути викладачем. Щось подібне досягає меж освітньої команди, оскільки її метою є надання знань та досвіду для набуття професійних й соціальних навичок, у той час як метою терапії є вирішення проблем, що впливають із психіки учасників. У деяких випадках, коли, наприклад, цілі, межі, ролі та умови освіти не визначаються педагогом, це призводить до плутанини й дезорієнтації в команді, а саме навчання. Педагог повинен встановити контрольні межі в рамках використання мовних засобів, а також через фіктивний клімат безпеки й знайомство в колективі, а не захоплюватися його емоціями.

Роль педагога полягає в керівництві, стимулюванні, координуванні, щоб допомогти виробити власний підхід до питань, які він пропонує; заохочує евристичний курс до знань,

постійно взаємодіє з учнями, пропонує їм стимули, творчо співпрацює з ними. Також педагог забезпечує можливість вільної участі у вирішенні питань, надаючи час, іноді обмежений, для обговорення, питань та сумнівів у відповіді. Завдяки командам, в яких педагог розміщує слухачів, дорослі учні вирішують конкретні питання, розвиваючи власне критичне мислення, застосовуючи методи дружнім способом, що заохочує їх до завершення навчального процесу. Педагог з самого початку повинен розробити навчальний план, використовуючи рольову гру, щоб слухачі могли зрозуміти цілі курсу; він також повинен втручатися як *керівник-координатор* (a guide-coordinator) навчального процесу [3, 238].

Таким чином, педагог сприяє формуванню навчальної атмосфери, де основною є дискусія, він координує та організовує команди, дотримуючись методів організації навчальної діяльності, стимулює слухачів, щоб вони могли брати активну участь у всіх заходах, визначає належним чином контекст навчальних розділів, застосовує освітні методи, які спрямовані на поєднання теорії та досвіду учнів, досить часто, але не завжди успішно (Сільберман, 1998). Педагог реагує, незважаючи на будь-які слабкі сторони, ефективно на сучасну моделі навчання дорослих, яка полягає у використанні активних методів, таких як групові проекти, вправи, розширеного обговорення в навчанні, питання, які призводять до успішного результату навчання дорослих. Зрозуміло, що особиста зміна концесії та досвіду педагога та дорослого учня є наріжним каменем процесу навчання дорослих [3, 239].

Отже, здійснений аналіз літературних джерел дав нам змогу виокремити наступні ролі педагога дорослих в освітньому процесі Грецької республіки через призму теорій андрагогіки М. Ноулза, соціальних змін П. Фрейре та трансформаційного навчання Дж. Мезірова: *інтеграційний координатор* навчального процесу, *радник*, *стимулятор*, *гід* на шляху до знань, з метою поглиблення досвіду та знань учнів.

Література

1. Лук'янова Л. Педагогічний персонал для роботи з дорослими : зміст поняття та сутність діяльності / Лариса Лук'янова // Європейський Союз – Україна: освіта дорослих: збірник матеріалів Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, 4–6 листопада 2014 р.) [колектив авторів]. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. – 200 с.
2. Пастушок О. І. Специфіка розвитку освіти дорослих у Польщі / О. І. Пастушок // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2016. – Вип. 1 (12). – С. 87–93.
3. Giannoukos G. The Role of the Educator in Adult Education / G. Giannoukos, G. Besas, Ch. Galiropoulos, V. Niocour // Journal of Education and Learning. – 2015. – Vol. 9(3). – pp. 237-240.

УДК 374.7

Самойлов С.П.,
методист центру ліцензування освітньої діяльності,
замовлення та видачі документів про освіту
комунального закладу «Кіровоградський
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький)

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Безграмотними у ХХІ ст. будуть не ті,
хто не вміє читати і писати, а ті, хто не вміє вчитися,
розучуватися і переучуватися

Елвін Тоффлер

Невід'ємною складовою неперервної освіти є освіта дорослих, яка забезпечує професійний і особистісний розвиток дорослого населення, їх активну участь у суспільному, культурному й

політичному житті. За даними світової статистики, загальна кількість дорослих, які навчаються, перевищує сумарну кількість дітей і молоді, охоплених освітніми інституціями. Передусім це пов'язано зі зростанням обсягів інформації та удосконаленням технічних пристроїв з її передачі й перетворення. Тому тих знань, які набувають випускники вищих шкіл, вже недостатньо для ефективної професійної діяльності [3, 8].

Глобалізаційні та євроінтеграційні виклики сьогодні диктують створення якісно нового формату освітнього середовища. Відсутність симбіозу між освітою та ринком праці спонукає особистість на постійне підвищення своєї кваліфікації. Саме тому освіта дорослих є невід'ємною складовою створення єдиної і цілісної системи сталого розвитку суспільства і держави [3, 48].

Проблема розвитку і функціонування навчання дорослих у наш час розглядається у контексті популярної в світі загальної освітньої концепції, окресленої як навчання упродовж усього життя (*lifelong learning*). Відповідно відбувається радикальна зміна поглядів на освіту дорослих. Якщо у середині ХХ ст. переважала компенсційно-адаптаційна функція освіти дорослих, яка полягала в усуненні недоліків і прогалин раніше здобутих знань, то в останніх десятиліттях ХХ ст. ця функція набула інтегрального характеру (через технічні та соціальні перетворення та посилення динаміки процесів і явищ навколишнього світу). Почав формуватися новий підхід до освіти дорослих як до сфери можливостей у працевлаштуванні, зміни професій тощо. Найголовнішою стала вимога «навчитися вчитися» [3, 5].

Н. Г. Ничкало зауважує, що «...поштовхом для створення теорії неперервної освіти стала глобальна концепція єдності світу, згідно з якою всі структурні частини людської цивілізації тісно взаємозв'язані і взаємозумовлені. І саме Людина є найважливішою цінністю, найважливішою умовою і найпотужнішим «виробником» усього, що потрібно для життя на планеті Земля» [1, 11].

На думку дослідниці Л. Є. Сігаєвої: «...освіту дорослих слід розглядати, як процес, спрямований на реалізацію особистісних потреб дорослої людини з метою зміни якості та рівня її життя, з другого боку – як складну поліфункціональну систему, спрямовану на задоволення фундаментальних потреб людини в освіті, культурі, правового захисту, збереженні здоров'я, пристосування і адаптації до навколишнього світу» [2, 21].

Міжнародне співтовариство вважає, що освіта дорослих є ключем до ХХІ століття. Будучи частиною системи безперервної освіти, освіта дорослих здійснюється з метою адаптації громадян до постійних змін, що відбуваються в суспільстві та економіці. Європейська освіта дорослих переживає постійні перетворення, метою яких є вирішення проблем, що виникають як в самих освітніх системах, так і у зв'язку з інтеграційними процесами. Це передбачає не лише професійну підготовку і навчання, а й виховання людини нового типу, яка характеризується творчим і динамічним ставленням до культури, що дозволить зосередитися на вивченні навколишнього світу і на використанні нових підходів в ім'я більшої справедливості, соціальної рівності і глобальної солідарності. Освіта повинна навчати людей культурної грамотності, заснованої на повазі, рівноправ'ї та гідності, допомагаючи звести воедино соціальні, економічні та екологічні аспекти сталого розвитку [3, 60].

У багатьох країнах освіта дорослих стає об'єктом державної політики. У той же час в нашій країні освіта дорослих ще не займає свого чільного місця в системі освіти. В умовах стрімких соціально-економічних змін, ускладнення суспільного життя перед закладами, що здійснюють освіту дорослих постають нові важливі завдання: зниження рівня безробіття; раціональна професійна орієнтація звільнених фахівців; професійна підготовка звільнених із збройних сил воїнів АТО; професійне навчання та соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб і мігрантів; активне попередження подій на ринках праці; соціальний, професійний і персональний розвиток дорослої людини.

Ще однією із відомих проблем освіти є відрив отриманих знань від реальної практики. Сьогодні не настільки важливий обсяг засвоєної інформації, скільки вміння її розуміти,

знаходити, вибирати головне, систематизувати, використовувати для вирішення життєвих проблем. У процесі навчання дорослі люди:

- отримують знання про людські ресурси, гармонійний розвиток людини, типи мислення, механізми самоорганізації і саморозвитку людини;

- виконують практичні роботи, що формують уміння правильно визначати і досягати мету, будувати гармонійні відносини з людьми, підтримувати своє здоров'я, зберігати психоемоційну стійкість;

- беруть участь у дискусіях, обговорюють актуальні проблеми кращого облаштування життя, ведення сімейної економіки, виховання дітей;

- освоюють методи гармонізації і підтримки фізичного, інтелектуального і духовного здоров'я, опановують способи зняття фізичного, розумового і психоемоційного напруження.

Технологія навчання така, що сам освітній процес є не інформуванням, а діяльністю, в процесі якої дорослі набувають досвіду вирішення проблем. У процесі навчання передаються не тільки знання, а й тип мислення, спілкування, дії. Учасники переосмислюють свої життєві уявлення і приходять до нових знань, понять, установок свідомості і поведінки. Сам процес пізнання здійснюється в режимі безперервної зміни різних видів діяльності. Кінцевими результатами освіти дорослих є: розвиток активності, самостійності, творчості; підвищення трудової мобільності, ділової підприємливості; реальна участь людей у місцевому самоврядуванні; прагнення до досягнення матеріального добробуту та здорового способу життя; зниження кількості правопорушень особливо серед молоді, послаблення конфліктності в місцевих осередках; розширення сфери підприємництва.

Підсумковим результатом навчання є залучення дорослих до соціального проектування. Активна участь людей в соціальних проектах – доказ того, що саме освіта дорослих дозволяє їм успішно вирішувати життєві проблеми, навчас людей вмінню працювати з проблемою: усвідомити, запобігти, вирішити.

Якою може стати освіта дорослих в найближчій перспективі? Найпростіша відповідь – вона стане драйвером нового суспільства з новою економікою, заснованою на знаннях. Освіта буде впроваджувати в суспільство нові цінності. До цих цінностей відносяться: академічна свобода, самоврядування; організація проектних колективів на принципах самоорганізації; динамізм стрімкого генерування і освоєння нового знання і компетентностей; уміння концентрувати інтелектуальні й фінансові ресурси на ключових точках зростання. Освіта дорослих переміститься у віртуальний простір і створить там новітню «реальну» систему освіти. Вона не буде відображенням інфраструктури освіти в реальному світі, оскільки буде розвиватися в просторі необмежених освітніх ресурсів. Проте ще належить створити стрижневі елементи, що забезпечать мобільність і довіру до цієї системи. Освіта відноситься до довірчих благ, тому механізми визнання усіма стейкхолдерами документів про освіту (атестатів, дипломів, сертифікатів) є цілковито необхідними. Це механізми оцінки якості та валідації програм, репутація професури, педагогів і пропонованих ними програм і курсів, прозорі процедури перевірки на відповідність стандартам, те, що називається побудовою системи сигналів і фільтрів. Такі механізми повинні перетинати систему при переході від одного рівня до іншого, при взаємодії з ринком праці, оскільки роботодавці повинні бути впевнені в кваліфікації претендентів-фахівців. Освіта дорослих працюватиме на символічному ринку брендів, тому без створення нових брендів і активного ребрендингу віртуальна система освіти залишиться тільки додатком до реального світу.

Самим важливим і обмеженим ресурсом в освіті дорослих майбутнього буде час. Виклики сучасного суспільства вимагають розвитку креативного потенціалу та творчих здібностей як умови успішної професійної кар'єри. Крім сучасних знань, великого значення набувають універсальні управлінські навички – уміння працювати у рамках проектного підходу, створювати

команду, бути лідером, шукати й аналізувати інформацію, що дозволить бути набагато мобільнішою на ринку праці, переходити із однієї сфери в іншу.

Освіта допомагатиме людині управляти собою, і це стане ключовою компетентністю. Управління собою (розвитком самостійності і відповідальності) означає оволодіння основними універсальними навичками: регулятивними, комунікативними, пізнавальними, а також способами діяльності, що застосовуються як в рамках освітнього процесу, так і при вирішенні реальних життєвих і професійних проблем [3, 63-66].

Отже, посилення ролі освіти дорослих у розвитку сучасного суспільства, пояснюється загальними процесами прискорення соціально-економічних, науково-технічних та соціокультурних змін як на глобальному, так і на локальному рівнях; розумінням того, що освіта дорослих є найважливішим інструментом суспільного розвитку, чинником усунення суперечностей між зрослими вимогами сучасної епохи та сучасною парадигмою освіти. Саме освіта дорослих відкриває шлях до входження людини у сучасне високотехнологічне суспільство та її адаптації в ньому, відіграє провідну роль у забезпеченні інтелектуального потенціалу суспільства та збереженні культурної самобутності країни, стає важливим механізмом розвитку конкурентоспроможності держави.

Проте аналіз практики освіти дорослих в Україні свідчить, що реформування цієї галузі здійснюється занадто повільними темпами, не створено сучасної законодавчої бази, не використовуються можливості соціального партнерства, не усвідомлюється потенціал неформальної та інформальної освіти дорослих, не розроблено андрагогічні засади навчання дорослої людини.

Одним із шляхів вирішення зазначених проблем в умовах інтеграції України до європейського та світового освітнього простору, процесів глобалізації, інтернаціоналізації, забезпечення мобільності людей, входження в інформаційне суспільство є не тільки звернення до найкращих зразків вітчизняної педагогічної спадщини, а й врахування загальних тенденцій європейського та світового розвитку освіти дорослих, результатів міжнародних досліджень, прогресивних ідей зарубіжного досвіду.

Література

1. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н. Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2001. – № 1. – С. 9-14.
2. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія / За ред. А. Василюк, А. Стоговського. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. – 248 с. ISBN 978-617-640-346-3.
3. Сігаєва Л. Є. Концепція розвитку освіти дорослих в Україні / Інститут пед. освіти і освіти дорослих НАПН України ; укл. Л. Є. Сігаєва. – К.: Видавництво «ЕКМО», 2009. – 44 с.

УДК 378.22:37.018

Чунарьова-Вовнянко М.В.,
аспірант кафедри філософії і освіти дорослих,
методист вищої категорії ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Євроінтеграційні процеси суспільно-політичного характеру зумовлюють модернізацію національної системи освіти, окреслюючи оновлену сутність змісту професійної підготовки у закладах вищої освіти, орієнтованого на задоволення потреб сучасного суспільства та суб'єктів навчання, котрі прагнуть здобути найвищий фаховий ступінь. Сьогодні процеси підготовки

наукових кадрів визначаються Законами України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», іншими нормативно-правовими актами.

Прийняття у 2014 р. Закону України «Про вищу освіту» зумовило суттєві зміни до підготовки наукових кадрів. По-перше, науковий ступінь «кандидат наук» замінюється на освітньо-науковий ступінь «доктор філософії». По-друге, підготовку докторів філософії і докторів наук включено до рівнів вищої освіти. По-третє, право на атестацію осіб, які здобувають ступінь доктора філософії чи доктора наук, надається спеціалізованим вченим радам закладів вищої освіти (наукових установ), акредитованих Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти [4, с. 65].

В організації якісної підготовки докторів філософії необхідно використовувати усі новітні способи удосконалення знань у галузі професійного навчання задля забезпечення високого рівня професійного розвитку особистості, її конкурентоздатності, самореалізації та самовдосконалення.

Звертаючись до наукових праць в галузі педагогіки, ми поділяємо погляди В. Ягупова у тому, що професійний розвиток – це умова успішної професійної діяльності фахівця; умова особистісної та професійної самоактуалізації фахівця в професійній і фаховій діяльності [5, с. 27]. У контексті дослідження психології професійного становлення сучасного фахівця О. Кокун зазначає, що професійний розвиток – це складний процес, який має циклічний характер. Це означає, що в процесі своєї діяльності, людина не лише розвиває свої професійні здібності та удосконалює знання, уміння та навички, але також може й зазнавати й негативного впливу професійної діяльності, який призводить до появи різного роду деформацій і станів, що знижують не тільки її професійні успіхи, але й негативно виявляються й у «позапрофесійному» житті [1, с. 9]. Відтак розуміємо, що професійний розвиток докторів філософії – це інтегрований процес, що детермінується внутрішніми потребами персонального зростання особистості та активізується зовнішніми соціальними чинниками: вимоги професійної діяльності, професійна культура, інноваційна видозміна професійно-технологічних умов праці тощо.

Науковець В. Сидоренко [6], вивчаючи акмеологічні технології в освіті, наголошує, що професійний розвиток становить складний багаторівневий, пролонгований, поетапний і амбівалентний (оскільки можна спостерігати його нерівномірність і гетерохронність на всіх стадіях, порушення лінійності, послідовності й впорядкованості, етапи біфуркації) процес, що включає становлення кваліфікованого спеціаліста, професіонала, особистості з акмеологічною позицією, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності. На позначення процесу професійного розвитку педагогічного працівника як акмепрофесіонала й особистості у часовому та просторовому планах оперуємо поняттям «педагогічний професіогенез» (ПП). В основу професіогенезу покладено перетворення чотирьох аспектів в їх цілісності і взаємозумовленості: біологічного, психічного, духовного й професійного. Зокрема біологічний аспект пов'язаний із розвитком індивідуальних якостей; психічний – з його особистістю; духовний – із творчою індивідуальністю, ціннісно-смысловим простором, який формується протягом усіх періодів професіогенезу й через певні відповідні соціокультурні інституції на основі інтеріоризації загальнолюдських і національних морально-етичних орієнтирів транслюється учасникам взаємодії (професіоналізм особистості); професійний – із неперервним самовдосконаленням і самореалізацією фахівця як суб'єкта

В умовах освіти, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня

освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою [3], професійний розвиток докторів філософії передбачає не тільки збереження, а й суттєве підвищення якості професійних знань, умінь та навичок (професійних компетентностей) за конкретними галузями та спеціалізаціями. Означене забезпечується шляхом організованого у закладах вищої освіти (наукових установах) процесу освоєння змісту освітньо-наукових програм та виконання індивідуального плану наукової роботи.

Протягом навчання в аспірантурі майбутні доктори філософії поглиблюють теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності; освоюють методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводять власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захищають дисертацію [2]. Підвищення освітнього рівня докторів філософії за відповідною спеціальністю забезпечує суб'єктам навчання розвиток у професійному (фаховому) аспекті. Окрім того, у процесі навчання в аспірантурі якісно змінюються і розвиваються загальнонаукові (філософські) компетентності – формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору, що відображаються здатністю до абстрактного мислення, критичного аналізу, синтезу та оцінки об'єктів дійсності, у т.ч. й наукових ідей; здатністю до навчання та самовдосконалення, до самомотивації та руху до поставленої мети; здатністю до відповідальності і наполегливості щодо виконання поставлених завдань і взятих обов'язків; здатністю до налагодження конструктивних комунікацій у процесі спільної діяльності, до реалізації в освітній діяльності сучасних прогресивних суспільних цінностей, зокрема, цінностей миру, гуманізму, громадянства і демократії тощо.

Таким чином, сьогодні підготовка докторів філософії в Україні шляхом поступового виконання особою відповідної освітньо-наукової програми та проведення власного наукового дослідження є якісно новим напрямом професійного розвитку особистості, що у перспективі має позитивно відобразитись практично цінними результатами наукової діяльності та сприяти повноцінному входженню української науки у європейський простір інноваційно-дослідницької освітньої діяльності.

Література

1. Кокурн О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2012. – 200 с.
2. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF> – Назва з екрана.
3. Про освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII // Законодавство України / ВР України: [офіц. веб-портал]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page/> – Назва з екрана.
4. Романова Г. М. Методологічні засади підготовки докторів філософії (Ph.D.) за освітньо-науковими програмами / Г. М. Романова // матеріали III Всеукраїнського наук.-практичн. веб-семінару, присвяченому 25-річчю НАПН України / За заг. ред. кол В. О. Радкевич; Інст-т проф.-тех. Освіти НАПН України – К.: ТОВ «ІМА-прес». 2017. – С. 65-68.
5. Ягупов В. В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості / В. В. Ягупов // Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2015. – Т. 175. – С. 22-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMApp_2015_175_4. – Назва з екрана.
6. Сидоренко В.В. Акмеологічні технології в освіті дорослих // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. – Вип. 24 (34). – Сер. 16. – Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики, 2016 (у друці).

СЕКЦІЯ 2

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

УДК 378.37.001.08

Амельченко М.А.,
магістр,
викладач біології, валеології та екології,
керівник гурткової роботи,
Шосткинський НВК: ЗОШ I-III ступенів №6-ДНЗ
(м. Шостка)

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ, ГУРТКОВОЇ РОБОТИ, МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ

На сьогодні все більшого розвитку постає питання критичного мислення учнівства під час проведення уроків, гурткової роботи та позакласного часу. Все більшого розвитку набувають напрацювання зі Smart-дошкою, планшетами, віртуальними сервісами та гаджетами. Щоб не розгубитись та йти на крок попереду молоді, вчителю потрібно вправно вміти використовувати прийоми та методи критичного мислення, яке дасть змогу провести та заохотити учнів до цікавого уроку, позакласного виховного заходу та допоможе кожній дитині будувати та висловлювати свою думку, чітко відстоювати свої пропозиції, вміння вести диспут.

Дослідження проводилися протягом 2017-2018 навчальних років, в які були задіяні учні молодшого та старшого шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів міста. В умовах сьогодення учні та вчитель працюють пліч о пліч друг з другом, щоб в ігровій, нетрадиційній, нестандартній формі відбулося краще засвоєння матеріалу, закріплення його під час практичних дій, дослідницької роботи, науково-пошукових методів та прийомів [1].

Були використані такі методи та методичні прийоми, як:

1. Біг-заняття – це одна форма нестандартного уроку, заходу, нетрадиційна, ігрова форма проведення уроку (заняття), яка включає три основні компоненти: бесіду, гру та творчість, за допомогою якого учні зацікавлені та заохочуються до співпраці на уроці.

2. Урок-подорож з елементами критичного мислення.

3. Вправа “Асоціативний куш”,

4. Прийом “Дискусійне кафе”,

5. Урок-турнір,

6. Урок-подорож,

7. Практичний прийом у вивченні біографічної розповіді – “Storytelling” – це невідмінні складові гарно проведеного уроку (заняття), які допоможуть учневі в кращому засвоєнні матеріалу та спонукатимуть до самостійного пошуку вирішення поставлених цілей на уроці.

На підставі проведених уроків, позакласних виховних заходів та гурткової роботи, можна робити висновки та узагальнення про те, що учням такі прийоми подобаються на уроці, вони поліпшують рівень засвоєння знань, допомагають висловити свою точку зору, аналізувати самостійно ситуацію, знаходити вихід з данної проблеми, та спонукають до самостійного пошуку потрібної інформації.

Щодо питання національно-патріотичного виховання як елементу відродження українського побуту та культури. Без минулого немає майбутнього. Україно! Ти для мене диво! І нехай пливе за роком рік, буду, мамо, горда і вродлива З тебе дивуватися повік... В. Симоненко.

В умовах сьогодення українська школа потребує змін. Тому, що змінюється суспільство,

учнівство та молодь. Беззаперечним залишається тільки питання самоосвіти педагогічних кадрів, їхня спроможність йти на крок попереду молоді, досягати нових творчих висот та натхнень, тільки не забуваючи історію, історію свого роду, твоєї країни...

В такі нелегкі, буремні для нашої країни часи, ми повинні відроджувати нашу спадщину, не забувати нашу історію, яка нас чимало навчила, наш рід та зробити для себе висновки, повчальні елементи, щоб не повторити минулого, тих тяжких часів Голодомору, боротьби та злиднів, які були раніше.

Ми повинні оберігати та піклуватися про нашу націю, чітко відстоювати свою позицію щодо українства в цілому. Ось тому, наприкінці минулого навчального року, учні міста Шостка почали активно впроваджувати в освітній процес - національно-патріотичні виховні заходи, які дають змогу підвищити рівень свідомості українського народу, почерпнути історію фольклору та побуту тодішніх часів.

У травні 2017 р. на базі Станції Юних Натуралістів (позашкільний навчальний заклад) пройшло свято національно-патріотичного характеру - День української вишиванки. Учні та школярі мали змогу доторкнутися до стилю та дизайну минулих років, зрозуміти та побачити інтер'єр українських хат, знаряддя праці, відчути у що вдягнені були панянки та пани України, а що на себе одягали простий селянський народ.

День Перемоги відзначився шанобою за загиблими воїнами у Другій світовій війні, де безпосередньо участь у боях брав мій дідусь - Беспалий Василь Микитович, який своїм героїчним подвигом та вмінням чітко відстоювати свою позицію доказав усім, що він людина свого слова, справжній патріот своєї держави, та окрім цього був чесною, порядною Людиною, гарним батьком та дідузем.

Хочеться доторкнутися до сторінок історії міста Шостки. У квітні 1917 р. за два десятки національно свідомих шосткинців, зокрема Микита Денисович Петах, Микола Корнійович Проников, Павло Григорович Кукарешников, зорганізувалися в український гурток, який за два-три тижні налічував аж 700 членів. Уже 29 (12.05) квітня гуртківці заснували в Шостці український клуб "Просвіта" [2].

Ці дані вказують на те, що відбувалося відродження української мови, писемності, спілкування, декламування творів українських поетів, письменників, вийшли в друк збірки на українській мові, попри заборону українського пера.

До дня Народження Лесі Українки проводився захід, з поглибленим вивченням біографічної розповіді та аналізу творів письменниці та поетеси, незламної духом особистості.

Урок-турнір "Кобзар, його ми зємо!" - приурочений до дня Народження Великого Кобзаря - Тараса Григоровича Шевченка. Проводилося дана подія у школі та на базі діючого музею "Світлиця", на базі Станції Юних Натуралістів. На святі були представлені конкурси, змагання, вікторина, які підвищили рівень української культури та відродження письменників тодішньої епохи, вшанування пам'яті за ними.

До Міжнародного дня рідної мови, були проведений наступний цикл заходів. А саме "Письменники Сумщини". В даній події були розглянуті автобіографії, твори та творчі доробки, наступних письменників: Остапа Вишні, Євгенії Гончаренко, Олександра Олеся та Миколи Гриценка.

Твори Василя Сухомлинського аналізувалися під час вшанування його пам'яті, та біографічні відомості. Використовувалися вправа "Асоціативний куш", за допомогою якої учні змогли розкрити своє бачення творів цього діяча.

Отже, хочеться зробити підсумки, та виокремити найголовніше для сучасного патріота, громадянина нашої країни, цитуючи слова Ліни Костенко: "Нації вмирають не від інфаркту, спочатку їм відбирає мову". Тож любіть свою неньку-Україну, шануйте та не цурайтеся свого коріння, відроджуйте український побут та культуру. Бо тільки в єдності - наша сила!

Література

1. Алан Кроусфорд, С.Венди Саул. Технології розвитку критичного мислення учнів // Анг. – 2006 р.
2. Український з'їзд у Чернігові: (8-10 червня 1917 р.); матеріали та коментарі / Упоряд.: В. М.Бойко, Р. В. Воробей, Т. П. Демченко. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2012. – 98 с.

УДК 373.5 37.011.3-051:[613]

Беседа Н.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (м. Полтава)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність проблеми дослідження. Запропонований Міністерством освіти і науки України масштабний проект “Нова українська школа” передбачає реорганізацію закладів загальної середньої освіти. Ці зміни зорієнтовані, насамперед, на упровадження в сучасній школі європейського досвіду й освітніх практик, закріплення на практиці нового матеріалу в інтерактивній формі, практичне застосування учнями одержаних знань тощо. З огляду на це, гостро постає питання підвищення рівня професійної підготовки вчителів Нової української школи (НУШ) до застосування інноваційних технологій, серед яких на особливу увагу заслуговують здоров'язбережувальні технології.

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Узагальнення наукових розвідок учених (В. Бобрицької [2], В. Григораша [3], А. Ткача [6], та ін.) і практичного досвіду підтверджує об'єктивну потребу в здійсненні підготовки вчителів до здоров'язбережувальної діяльності в системі методичної роботи НУШ.

Науковцями (Н. Ничкало [4], С. Сисоева [5]) доведено, що методична підготовка впливає на рівень сформованості в фахівця готовності до педагогічної діяльності, а готовність, своєю чергою, визначає якість процесу підготовки. Отже, керуючись цією науковою думкою, вважаємо, що формування готовності вчителя до здоров'язбережувальної діяльності прямо залежить від ефективності системи методичної роботи школи.

Основна ідея, положення. Ураховуючи вищевикладене, метою нашого дослідження є вивчення особливостей формування готовності вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій в системі методичної роботи школи НУШ.

Нами виокремлено такі компоненти особистісно-професійної готовності вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій:

- *мотиваційний* пов'язаний із конструюванням в учителя стійких мотивацій до здоров'язбереження дітей і підлітків;
- *когнітивний* характеризується розширенням педагогічних знань у галузі здоров'язбереження учнів;
- *поведінково-діяльнісний* визначається рівнем володіння прийомами та засобами здоров'язбережувальної діяльності;
- *професійно-технологічний* вказує на рівень сформованості практичних навичок моделювання й проектування здоров'язбережувальних технологій [1].

Зауважимо, що ефективність формування особистісно-професійної готовності вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій залежить від реалізації логічно пов'язаних етапів методичної підготовки, а саме:

1. Здійснення діагностичних досліджень задля окреслення актуальних питань здоров'язбережувальної діяльності НУШ.
2. Конструювання в учителів ціннісних настанов і стійких мотивацій до здоров'язбереження учнів.
3. Розроблення методичного супроводу здоров'язбережувальної педагогічної діяльності.
4. Вивчення, узагальнення і поширення світового й національного досвіду здоров'язбереження молодого покоління.

Підсумовуючи вищевикладене, маємо підстави для таких **висновків**:

1. Результативність здоров'язбережувальної педагогічної діяльності визначається сформованістю мотиваційного, когнітивного, поведінково-діяльнісного й професійно-технологічного компонентів готовності вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій.
2. Формування особистісно-професійної готовності вчителя НУШ до застосування здоров'язбережувальних технологій залежить від якості методичної підготовки.

Результати дослідження та їх практичне значення. Обґрунтовано доцільність здійснення підготовки вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій в системі методичної роботи НУШ. Виокремлено компоненти особистісно-професійної готовності вчителя НУШ до застосування здоров'язбережувальних технологій. Уточнено, що здійснення методичної підготовки впливає на рівень сформованості в учителя готовності до здоров'язбережувальної діяльності.

Література

1. Беседа Н.А. Організаційно-методичне забезпечення підготовки вчителів загальноосвітньої школи до застосування здоров'язбережувальних технологій: навч.-метод. посіб. / Н. А. Беседа. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2010. – 88 с.
2. Бобрицька В. І. Формування здорового способу життя у майбутніх учителів : монографія / В. І. Бобрицька. – Полтава : ТОВ «Поліграфічний центр «Скайтек», 2006. – 432 с.
3. Методична робота в школі / укл. В. В. Григоращ. – Х.: Основа, 2009. – 304 с.
4. Ничкало Н. Г. Освіта дорослих – невід'ємна складова освіти впродовж життя / І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало, Л. Б. Лук'янова, В. О. Радкевич // Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / за заг. ред. В. Г. Кременя; НАПН України. – К.: Пед. думка, 2011. – С. 105-116.
5. Сисоєва С. О. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : навч.-метод. посіб. / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Луцьк: ВАТ Волинська обласна друкарня, 2009. – 460 с.
6. Ткач А. В. Практика вивчення і розповсюдження передового педагогічного досвіду / А. В. Ткач // Педагогіка та психологія: збірник наукових праць / за заг. ред. І. Ф. Прокопенка, В. І. Лозової. – Харків: Апостроф, 2012. – Вип. 41. – 237 с.

УДК 616.281+612.821.3

Боруцька Л.С.,

методист відділу методики навчальних предметів та професійного розвитку педагогів Тернопільського ОКІППО (м. Тернопіль)

УЧИТЕЛЬ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Сучасна освіта України вимагає змін в організації навчального процесу. Донедавна пріоритетним вважалося формування високого рівня IQ дитини у системі шкільного навчання, то вже на початку XXI ст. передовий педагогічний досвід акцентує увагу вчителя на необхідності розвитку емоційного інтелекту (EQ).

Вчені Дж. Майер, П.Саловей, Д. Карузо дають таке офіційне визначення емоційного інтелекту: «... здатність аналізувати свої емоції з метою покращення процесу мислення. Це уміння безпомилково сприймати емоції, оцінювати і генерувати їх таким чином, щоб сприяти своєму емоційному й інтелектуальному зростанню».

Емоційний інтелект включає в себе 4 частини або зони : здатність сприймати або відчувати емоції (як свої власні, так і іншої людини) – самосвідомість; здатність розуміти, що виражає та чи інша емоція – саморефлексія; здатність направляти свої емоції на допомогу розуму, тобто посилення мислення за допомогою емоцій - самокорекція; здатність керувати емоціями – саморегуляція.

Фахівці зазначають, що емоційні знання і навички можуть набуватися в процесі спеціального навчання, спрямованого на емоційну активацію, що є необхідною умовою продуктивної інтелектуальної діяльності. Інструментами для розвитку емоційного інтелекту є ряд технологій: технологія особистісно орієнтованого навчання; технологія ситуативного моделювання; проектні технології; технологія критичного мислення; біоадекватні технології

Уроки зарубіжної літератури вирізняються з-поміж інших навчальних предметів особливою емоційною атмосферою. Отже, організовані спеціальним чином, вони можуть перетворитися на повноцінний тренінг емоційного інтелекту.

Видатний педагог Песталоцці пропонував починати будь-яке спільне навчання людей з об'єднання їх "через настрій". Доведено, що посмішка, викликана у дітей короткою веселою історією чи доречним дотепом вчителя на початку уроку, налаштовує на позитивне сприйняття учнями навчального матеріалу. Чудово також впливає приємна музика, що звучить фоном до слів педагога. Створена ситуація «Інтриги», «зацікавлення» (наприклад, повідомлення про сюрприз), «очікування розкриття таємниці» тощо – усе це мотивує дитину до уважної і активної діяльності на уроці. Внутрішню мотивацію учень може сформулювати, створивши уявну картинку - мотиватор чи демотиватор.

На етапі актуалізації опорних знань та засвоєння нового матеріалу варто використовувати форми і методи, що задіюють різні органи чуття, уяву, відчуття, творче мислення, аналіз та ін., що також дозволяє одночасно розвивати EQ та IQ. Зокрема, прикладами можуть бути такі методи і форми роботи: асоціативний куш, мозаїка зі слів, «знайди зайве», асоціативна ілюстрація, постер, буктрейлер, віртуальний музей, фотоколаж, відеоряд, мініпроекти, асоціативна гра (одна група учнів добирає асоціації до образу героя, не називаючи його, а інша – відгадує, про кого йдеться), написання асоціативного рецепту (за А.Богосвятською), створення сторінки у соцмережі та ін.

На підсумковому етапі уроку варто запропонувати учням інтерпретувати отримані знання в образ, малюнок (створення асоціативної реклами до творчості митця, кардмейкінг (створення листівки) і т.п.), де кожна деталь і колір набуватимуть особливого значення. Використання елементів декоративно-прикладного та художнього мистецтва на уроці теж підвищує рівень розвитку емоційного інтелекту, оскільки спонукає учня «пропустити» інформацію через власне світобачення та трансформувати її у свій особистісно-відчуттєвий образ.

Реалізувати розвиток EQ допоможуть вчителю такі види уроків , як урок-фільм, урок-мандрівка, урок-музей, урок- презентація, web-квест і т.п.

Під час освітнього процесу потрібно підтримувати певний емоційний рівень, баланс. Занадто підвищений емоційний рівень є такою ж перешкодою для успішного навчання, як і його відсутність.

Позитивне емоційне забарвлення – могутній мотиваційний фактор навчальної діяльності. Навчання без позитивних емоцій – малопродуктивне (за В. Громовим).

Література

1. Андреева И. Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии. – Новополюк : ПГУ, 2011. – 388 с.
2. Mayer J. D., Salovey P. The intelligence of emotional intelligence // *Intelligence*, 1993. P. – Vol. 17, N 4. – P.433-442.
3. Mayer, J. D., DiPaolo, M., Salovey, P. Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: A component of emotional intelligence // *J. Pers. Assess.*, 1990. – Vol. 54. – P.772-781.
4. Mayer, J., Salovey, P. What is emotional intelligence? // P.Salovey & D.Sluyter (Eds). *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators.* – New York: Basic Books, 1997. – P. 3-31.
5. Mayer, J., Caruso, D., Salovey, P. Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence // *Intelligence*, 27, 1999. – P. 267-298.
6. Salovey, P., Mayer, J., Caruso, D. The positive psychology of emotional intelligence. // C.Snyder, S.Lopez (Eds.), *The handbook of positive psychology.* – New York: Oxford University Press, 2002. – P. 159-171.
7. Mayer, J. Salovey, P., Caruso, D., Sitarenios, G. Emotional intelligence as a standard intelligence // *Emotion*, 1, 2001. – P. 232-242.
8. Mayer, J., Salovey, P., Caruso, D. Emotional intelligence: Theory, findings, and implications // *Psychological Inquiry*, 15, 2004. – P.197-215.
9. Ciarrochi, J., Mayer, J. The key ingredients of emotional intelligence interventions: Similarities and differences // J.Ciarrochi & J.D.Mayer (Eds.). *Improving Emotional Intelligence: A Practical Guide.* – Philadelphia, PA: Psychology Press, 2007. – P. 14.

УДК:37.091.12:005.963(477)

Булах Ж.М. ,
методист відділу освіти
Кіптівської сільської ради
Козелецького району, Чернігівська обл.
(с. Прогрес)

КОМПЕТЕНТНИЙ УЧИТЕЛЬ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Проголошена в Україні докорінна освітня реформа має відповісти на глобальні виклики сьогодення та забезпечити розвиток освіти в умовах змін. Школа, бажаючи бути сучасною та відповідати потребам динамічного світу, повинна підготувати учнів до життя в суспільстві, якому необхідні компетентні та конкурентоспроможні громадяни. Перехід усіх ланок освіти на компетентнісно-орієнтовану модель спонукає до якісних змін у процесі безперервного професійного розвитку вчителів. Вчитель – основна дійова особа в реформуванні сучасної освіти. Змінюються орієнтири освіти – змінюється і сам учитель, змінюється мета і завдання його діяльності. Нині суспільство потребує вчителів, які є компетентними, вмотивованими, медіа грамотними, здатними до професійної рефлексії, відкритими до змін та новацій нової української школи, готовими допомагати учням розвивати життєві уміння. Особливо актуальним це питання є у період діяльності, пов'язаної з реалізацією Концепції «Нова українська школа», підготовка вчителя до роботи в нових умовах.

Як зазначається у документах з реформування освіти нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін.

Отже, успішне вирішення завдань сучасної освіти безпосередньо пов'язане з удосконаленням підготовки та професійним розвитком педагогів.

Одним з найважливіших вимог, які пред'являє педагогічна професія, є чіткість соціальної і професійної позицій її представників. Саме в ній учитель висловлює себе як суб'єкт педагогічної діяльності. Позиція педагога – це система тих інтелектуальних, вольових і емоційно-оцінних відносин до світу, педагогічної дійсності і педагогічної діяльності зокрема, які є джерелом його активності. Вона визначається, з одного боку, тими вимогами, очікуваннями і можливостями, які

пред'являє і надає йому суспільство, а з іншого боку, діють внутрішні, особисті джерела активності – переживання, мотиви і цілі педагога, його ціннісні орієнтації, світогляд, ідеали. У позиції педагога виявляється його особистість, характер соціальної орієнтації, тип громадянської поведінки і діяльності.

Професія педагога висуває до її суб'єкту ряд специфічних вимог. Всі вони можуть бути класифіковані за двома підставами. По-перше, серед них виділяються головні вимоги, без задоволення яких в принципі неможливо стати кваліфікованим вчителем і вихователем, і додаткові, відповідність кожному з яких не є для педагога обов'язковим, але підвищує його навчальний і виховний потенціал, розширює його можливості впливу на учнів. По-друге, серед вимог до вчителя розрізняють постійні, властиві педагогу будь-якого історичного періоду в будь-якому суспільстві, і мінливі, обумовлені особливостями даного етапу розвитку суспільства, в якому живе і працює педагог.

Головними постійними вимогами, що пред'являються до педагога, є любов до дітей, любов до педагогічної діяльності, наявність глибоких спеціальних знань по предмету, що викладається, широка загальна ерудиція, педагогічна інтуїція, високорозвинений інтелект, високий рівень загальної культури і моральності, професійне володіння різноманітними методами навчання і виховання дітей. Без будь-якого з цих якостей успішна педагогічна робота неможлива. Як відзначав ще в кінці XIX ст. П.Ф. Каптерев, любов до дітей і юнацтва потрібно відрізнити від любові до вчительської професії: «Можна дуже любити дітей, глибоко симпатизувати юнацтву і в той же час бути не пристосованим до вчительської діяльності; можна, навпаки, нічого не мати власне проти вчительської діяльності, надавати перевагу їй навіть серед інших, але не мати ні найменшої прихильності ні до дітей, ні до юнацтва» [6].

Аби бути цікавим дітям як фахівець, як особистість, педагог має постійно навчатися. І не лише, щоб оновлювати знання з навчального предмету. Потреба в професійному вдосконаленні багато в чому визначає роль і місце самоосвіти. Самоосвіта – це шлях професійного та особистісного зростання, що визначає, зокрема: якість уроків, підготовку до них, рівень співпраці з учнем, професійну мотивацію та самооцінку. Покликана компенсувати недоліки вузівської підготовки, удосконалювати і систематизувати знання, отримані раніше, сприяти формуванню індивідуального стилю діяльності, осмислення передового педагогічного досвіду та становленню самостійності.

Професійно орієнтована самоосвіта – потреба значної частини педагогів. Позиція активного суб'єкта педагогічної діяльності породжує прагнення до осмислення своєї роботи з позицій психолого-педагогічної науки. Але при всій цінності подібної спрямованості самоосвіта все ж обмежена сферою професійної діяльності та орієнтована на особистісний розвиток. Тому вона в значній мірі пов'язана з компенсаторними і адаптивними цілями, ніж збагаченням творчого потенціалу особистості, яке, по суті, є необхідною умовою безперервності освітнього процесу [4].

Однією з важливих складових професійного зростання є колективна та індивідуальна діяльність в рамках єдиної методичної теми школи. Найпоширенішою формою колективної методичної роботи є методичне об'єднання вчителів. Ця форма методичної роботи найбільш зручна при виявленні і ранжируванні методом проблемного аналізу труднощів, найбільш характерних для педагогів даного предмета або циклу, а також для колективного пошуку оптимального вирішення проблеми. Існують також такі форми методичної роботи, як психолого-педагогічні семінари, науково-практичні конференції та педагогічні читання, які постійно затребувані педагогами в ході їх діагностичної та прогностичної діяльності [2].

Індивідуальними організаційними формами підвищення кваліфікації і надалі можуть бути наставництво, консультації. Найбільш часто вони використовуються в роботі з молодими

фахівцями або при освоєнні передового педагогічного досвіду, авторських програм, практико-орієнтованих наукових розробок.

Самоосвіта передбачає також і неформальну освіту. І. Пекар зазначає, що неформальна освіта пропонує альтернативні форми навчання та новий зміст, які допомагають людям пристосуватися до постійних трансформацій суспільства. В багатьох європейських країнах неформальна освіта позиціонується у сфері громадянської освіти і спрямована на створення умов для формування демократично орієнтованого громадянина [5].

У неформальній освіті шляхи набуття знань педагог обирає з огляду на особистісні вподобання та враховуючи модальність сприйняття. Традиційний (і бюджетний) спосіб самоосвіти – опрацювання текстового матеріалу: наукової та методичної літератури, фахової періодици, тематичних інтернет-ресурсів тощо.

Дедалі більше доступних ресурсів, які пропонують дистанційне навчання. На відміну від, приміром, класичних курсів підвищення кваліфікації – місце й тематику яких визначає не педагог, а, фактично, графік атестації, – тут можна самостійно обрати тему й викладача. У програмі дистанційних курсів зазвичай передбачають низку семінарів чи вебінарів онлайн. Вони можуть відбуватися наживо (онлайн) чи в записі. Також програми фестивалів включають майстер-класи, тренінги, семінари, об'єднані спільною ідеєю. Це можуть бути фестивалі дитячо-батьківських стосунків, педагогічної креативності тощо. Заходи тривають кілька днів і зазвичай відбуваються в доволі комфортній демократичній атмосфері. Учасники самі обирають, що відвідати, без попереднього запису, ознайомившись із розкладом чи й випадково потрапивши на захід.

Якщо говорити про мотиви, які можуть спонукати або спонукають вчителя до самоосвіти, найперше, це потреба в знаннях і інтересах до них, по-друге – це вимоги педагогічної професії, потреба в освоєнні нових ідей, новаторського досвіду, по-третє – бажання оволодіти методами аналізу, оцінки та узагальнення результатів власної роботи. А також це прагнення утвердиться серед колег, батьків і т.д.

Також слід відмітити, що існують групи за наявності установок на професійну самоосвіту і рівень сформованості, культури самоосвітньої діяльності.

Перша група – зі зрілою професійною педагогічною самоосвітою. Її складають вчителі, які мають яскраво виражену пізнавальну активність. Установка на безперервну самоосвіту є елементом їх свідомості. Вчителі, що входять в цю групу, добре поінформовані в галузі наукових досягнень психології і педагогіки, передового і новаторського досвіду, добре знають свій предмет і суміжні предмети. Особистісна та професійна Я-концепція позитивна; себе вони характеризують в міру позитивно, мають розвинене почуття гідності, самоповаги і гордості.

Друга група – з високим рівнем культури професійної педагогічної самоосвіти. Вчителі, що складають цю групу, також дуже активні в пошуках інформації, але їх загальний пізнавальний потенціал трохи нижче. Вони відкриті до знань. В цілому володіють технологією самопізнання і самоосвіти.

Третя група – з середнім рівнем культури професійної педагогічної самоосвіти. Нову інформацію приймають, але спокійніше. Самоаналізом педагогічної діяльності займаються рідко під тиском зовнішніх причин. Рівень результативності педагогічної діяльності середній і низький. Якщо вчителі, які працюють на рівні еталону професії, але творчість в своїй діяльності не виявляють.

Четверта група – з низьким рівнем культури професійної педагогічної самоосвіти. У цій групі переважають тільки організовані форми самоосвіти, до навчальних занять готуються за методичними рекомендаціями або користуються старими розробками. Загальнопедагогічна самоосвіта обмежується епізодичним вибіркоvim читанням окремих педагогічних журналів. Рівень професійної діяльності низький. Методикою самоосвіти не володіють [1].

П'ята група – з нульовим рівнем професійної педагогічної самоосвіти. Практично професійною самоосвітою не займаються. Нічого нового в свою роботу не вносять. Самоаналіз своєї діяльності не виробляють. Педагогічна спрямованість в більшості випадків відсутня. Від будь-яких форм самоосвіти і підвищення кваліфікації ухиляються.

Проте навіть за таких умов зростання освітнього попиту спонукає вчителя підвищувати свою наукову ерудицію, творчо підходити до зміни змісту свого предмета. Досить широкий асортимент нових навчальних програм і підручників змушує глибоко аналізувати їх, перш ніж вибрати. Удосконалення професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти передбачає переосмислення вчителем своїх професійних орієнтацій і прагнень, функціональних обов'язків, власного досвіду і педагогічних знахідок вчителів-новаторів. Цей процес вимагає внутрішньої цілеспрямованості, умінь виявити невідповідності власної професійної кваліфікації вимогам, що пред'являються сьогодні шкільному вчителю.

Ще в грудні 2016 року Міністерством освіти і науки України було представлено масштабний проект «Нова українська школа», концепція якого формується дотепер. Зараз країна знаходиться в першій фазі 2016-2018 рр. з формуванням національної Е-платформи курсів та підручників. Концепцією «Нової української школи» визначено поняття компетентності. Тут говориться про те, що цей термін являє собою динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. А ключові компетентності – це ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.

У концепції визначено 10 ключових компетентностей: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами, спілкування іноземними мовами, математична компетентність, основні компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальна та громадянська компетентності, обзнаність та самовираження у сфері культури, екологічна грамотність і здорове життя. Цей перелік компетентностей можна визначити як критерії або вимоги до яких потрібно прагнути і які потрібно досягти кожному педагогу у своєму самовдосконаленні. Певним чином ці компетентності стають стандартом висококваліфікованого педагога, його правилами у професійній діяльності.

До цих компетентностей ще можна додати спільні вміння. А саме, критичне мислення у всіх ситуаціях, здатність логічно аргументувати ту чи іншу позицію, творити щось нове і проявляти ініціативу, вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, вдало керувати власними емоціями, застосовувати їх інтелектуально. І насамкінець, одне з найголовніших вмінь для будь-якої організації – здатність працювати й колективі.

Формула Нової школи також поєднує 9 ключових компонентів:

- новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві;

- умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно;
- наскрізний процес виховання, який формує цінності;
- децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію;
- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;
- орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитино центризм;
- нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя;

- справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти;

• сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу.

Наступний компонент формули передбачає можливість кожному педагогу самостійно обирати місце підвищення кваліфікації, тобто обрати організацію, в якій він може взяти участь у тренінгу про сучасні методи викладання або інклюзивну освіту. Але при цьому виникає питання чи готові педагоги до співпраці із батьками, громадою та учнями. Адже це передбачає практично професійну самоосвіту.

Компонент децентралізації та надання школі автономії передбачає, що школи самостійно зможуть складати навчальні плани, формувати освітні програми та обирати навчальні предмети. Крім того керівник навчального закладу буде обиратись на посаду терміном у п'ять років на конкурсній основі і може перебувати на цій посаді два терміни поспіль.

Педагогіка партнерства має забезпечити співпрацю між учителем, учнем і батьками, при цьому вони мають бути учасниками освітнього процесу на рівних правах. Вчителі мають забезпечити батьків спеціальними знаннями про розвиток та особливості освітнього виховання дитини. Для цього вчитель зможе проводити з дітьми ігри, залучати їх до соціальних та дослідницьких проєктів, групових завдань та експериментів. В цьому реалізується його право на самостійний вибір методів, засобів, стратегій навчання, обрання необхідних на його думку підручників та навіть застосування власної авторської навчальної програми.

Ще одна з ключових компонентів концепції «Нової української школи» має на меті забезпечити належними умовами навчання дітей з особливими потребами. В Україні уже було реалізовано декілька пілотних проєктів з інклюзивною освітою. Для таких дітей було створено індивідуальні програми розвитку. Так як концепція передбачає збільшення шкіл з інклюзивною освітою, то відповідно, зросте і потреба у педагогах з відповідними професійними компетенціями. Тому що для таких дітей потрібно буде створити умови навчання спільно з однолітками, а саме індивідуальну програму навчання, яка включатиме заходи корекційно-реабілітаційного характеру та буде супроводжуватись психолого-педагогічними особливостями розвитку. Такі зміни передбачають те, що дитина зможе більше перебувати у своєму сімейному середовищі, а не в інтернатних закладах для дітей з такими особливими потребами. Тому для педагога виникає потреба у збільшенні та вдосконаленні своїх професійних навичок у сфері інклюзивної освіти. І найбільший мірі це передбачає самоосвіту: онлайн-курси, тренінги, семінари, конференції тощо.

А також наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи. Запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширять можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності.

Сучасний інформаційний простір дає більше можливостей для розвитку педагога, ніж, наприклад, двадцять років тому. Реформи в сфері освіти спонукають педагога знаходити нові шляхи співпраці з учнями, самовдосконалюватись та здобувати нові вміння та навички, займатись постійно самоосвітою. «Нова українська школа» тільки починає реалізовуватись, тому педагог може знайти безліч можливостей для реалізації своїх освітніх проєктів та програм, вдосконалити свої знання та долучитись до формування концепції нової школи у своєму регіоні.

Література

1. Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. Педагогіка вищої школи [Текст]: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
2. Муқан Н. В. Неперервна педагогічна освіта вчителів загальноосвітніх шкіл: професійне становлення та розвиток (на матеріалах Великої Британії, Канади, США) [Текст]: монографія / Н. В. Муқан. – Л.: Вид. Львівської політехніки, 2010. – 284 с.

3. Неформальна освіта педагога – навчання з задоволенням [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/268-qqq-16-m11-24-11-2016-neformalna-osvta-pedagoga-navchannya-z-zadovolennyam>. – Назва з екрану.

4. Пекар І. Роль неформальної освіти у сучасному суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://business-territory.com/articles/rol-neformalno%D1%97-osv%D1%96ti-u-suchasnomu-susp%D1%96stv%D1%96>. – Назва з екрану.

5. Ткачева М. С. Педагогическая психология: конспект лекцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.e-reading.club/bookreader.php/98425/Tkacheva_-_Pedagogicheskaya_psihologiya__konspekt_lekciii.html. – Назва з екрану.

УДК 37.378(477)=161.2=06

Гайда Л.А.,
методист науково-методичної лабораторії виховної роботи і
формування культури здоров'я комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький)

МАЙСТЕР-КЛАС ЯК ФОРМА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА (із досвіду роботи)

У 2018 році педагогічна спільнота відзначає 100-річчя від дня народження видатного педагога-гуманіста Василя Сухомлинського. На Кіровоградщині напрацьовані освітні традиції впровадження його творчих ідей, які реалізуються і в сучасних проектах. Так, 27 березня 2018 року, на базі комунального закладу «Бобринецьке навчально-виховне об'єднання «Навчально-виховний комплекс «Гімназія - загальноосвітня школа І - ІІІ ступенів № 1» Бобринецької міської ради» Кіровоградської області відбувся майстер-клас для педагогів Бобринецького, Компаніївського, Устинівського районів та м. Бобринця (у рамках творчих локацій обласного педагогічного марафону «Штрихи до портрета Василя Сухомлинського» [2].

Серед основних завдань всіх ланок методичної служби є творча трансформація нових педагогічних ідей і перспективного педагогічного досвіду в практику модернізації освіти, прилучення вчителів до перспективних моделей педагогічного досвіду і набуття власного досвіду в широкій і різноманітній практиці. Передовий педагогічний досвід – це результат творчої діяльності майстра педагогічної праці, педагогічного колективу з елементами новизни, спрямований на вирішення актуальних завдань модернізації освіти, забезпечення якості й ефективності навчання і виховання [3, 9]. Однією із форм професійного розвитку педагога є майстер-клас – ефективна модель передавання знань і вмінь, обміну досвідом навчання і виховання, центральною ланкою якої є демонстрація оригінальних методів опанування певного змісту за активної ролі всіх учасників заняття [1].

Проблема майстер-класу: «Розвиток особистості учня засобами краєзнавчо-музейної діяльності в умовах Нової української школи» опанувалась учасниками саме у формі майстер-класу як конкретного заняття із вдосконалення практичної майстерності, що проводиться фахівцями певної галузі для осіб, які зазвичай, вже досягли достатнього рівня професіоналізму у цій сфері діяльності.

Мета майстер-класу: відпрацювання процесу модифікації знань, набуття навчального досвіду та поведінкових навичок педагогів для ефективного використання змісту та науково-методичного інструментарію краєзнавчо-музейної діяльності в умовах Нової української школи, ознайомлення з кращим досвідом роботи.

Учасникам міжрайонної проблемної лабораторії при підготовці до зустрічі було запропоновано опрацювати теми:

1. 10 компетенцій нової української школи у процесі розвитку особистості учня:

- Компетентісний підхід в реалізації творчої спадщини Василя Сухомлинського – загальнокультурна, соціальна, громадянська, інформаційно-цифрова, мовна, дослідницька компетентності.

- Формування розуміння національної ідентичності – культ Батьківщини, культ Матері, культ Мови, культ Книги.

- Участь у житті громади, розуміння української культури в світовому вимірі, формування смаків, поглядів, принципів та соціального досвіду.

2. Ознайомитись з можливостями використання у роботі з учнями форм і засобів краєзнавчої діяльності (презентація тематичних проєктів, міні-фест «Наші земляки», історико-краєзнавчі години, культурно-освітні програми «Паралельна програма», «Творчий календар», проєкт-дослідження, (не)вивчені уроки історії рідного краю, «Наш край в родинних історіях», «Дослідницька платформа», пізнавально-ігровий майданчик, історико-краєзнавчі вправи, «Нові (старі) імена: у пошуках істини», літературно-краєзнавча лабораторія, тощо) та музейної діяльності (музейна зустріч, музейна кав'ярня «У Бобринці», День народження музею (засновника музею), «Дім Кропивницьких у вирі історії», «Вихідні з музеєм», інтерактивне заняття+ педагогічна консультація, урок в музеї (музейний урок), родинний день у музеї, освітня програма музею, екскурсія-гра, віртуальний музей (приклад, віртуальний тур – музей АТО у Дніпрі); авторська екскурсія просто неба, музейна школа, музейна акція, селфі з музейним предметом, музейні гостини, музейні діалоги, дитячий день у музеї, тощо).

Майстер-клас «Розвиток особистості учня засобами краєзнавчо-музейної діяльності в умовах Нової української школи»:

- Організація та діяльність музею історії школи. – Карпук Володимир Васильович, директор комунального закладу «Бобринецьке навчально-виховне об'єднання «Навчально-виховний комплекс «Гімназія - загальноосвітня школа І - ІІІ ступенів № 1» Бобринецької міської ради.

- Просвітницький проєкт «Нові (старі) імена: у пошуках істини». (Уміння навчатись упродовж життя як складова професійної комунікації). – Гайда Л.А., методист науково-методичної лабораторії виховної роботи і формування культури здоров'я КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського».

- Відкриття монумента патріотам України як спільна вшанувальна акція громади Компаніївщини. (Формування соціальної компетентності учнів в умовах Нової української школи). – Жученко С.О., учитель історії комунального закладу «Компаніївське навчально-виховне об'єднання» Компаніївської селищної ради Кіровоградської області.

- Використання потенціалу шкільного музейного комплексу у формуванні дослідничо-краєзнавчих компетентностей учнів. – Бібік Н.С., керівник музейного комплексу комунального закладу «Бобринецьке навчально-виховне об'єднання «Навчально-виховний комплекс «Гімназія – загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 1» Бобринецької міської ради Кіровоградської області.

- Формування у дітей розуміння національної ідентичності в контексті реалізації ідей В.Сухомлинського. (Культ Батьківщини та культ Книги). Презентація видання «Святе як хліб рідне село». – Половко Л.Б., вчитель історії КЗ «Димитровське НВО «ЗШ І-ІІІ ступенів».

- Шляхи набуття сучасним вчителем регіонально-культурологічної компетентності: співпраця з державними та громадськими організаціями. – Гайда Л.А., методист науково-методичної лабораторії виховної роботи і формування культури здоров'я КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського».

Результати. Учасники майстер-класу:

- ознайомились із досвідом підготовки та створення краєзнавчих проєктів, видань, шкільних музеїв;
- зорієнтувались у виборі сучасних інформаційних краєзнавчих ресурсів;
- вибудували алгоритм співпраці з державними установами та громадськими організаціями;
- для подальшої роботи отримали новітню краєзнавчу (наукову, публіцистичну та художню) літературу.

Література

1. Майстер-клас як одна з форм професійного навчання педагогів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://samylyceum.edukit.rv.ua/metodichna_robota/netradicijni_formi_metodichnoi_roboti/majster-klas_yak_odna_z_form_profesijnogo_navchannya_pedagogiv/
2. Обласний педагогічний Марафон «Штрихи до портрета Василя Сухомлинського» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://koipro414.at.ua/index/oblasnij_pedagogichnij_marfaon_100_rokiv/0-300
3. Постельняк А. І. Майстер-клас в системі методичної роботи з педагогічними кадрами / А. І. Постельняк – Кіровоград: Видавництво КОШПО імені Василя Сухомлинського, 2009 – 68 с.

УДК 37.371.09 (477)

Галаєвська Л.В.,
молодший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
(м. Київ)

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Швидке входження України в європейський та світовий простір характеризується запозиченням світових та європейських стандартів. Сьогодні формування освітніх цілей відбувається на основі пріоритетних цілей, які проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти [2,65]. Невід’ємна риса освітньої політики кожної держави – інтеграція у міжнародне співтовариство. З метою реалізації таких цілей постала необхідність запровадження нових підходів до освітніх навчальних програм. Одним з таких інноваційних підходів стало компетентнісно-орієнтоване навчання. Зазначимо, що поняття компетентнісної освіти прийшло до нас із зарубіжних країн, де цей напрям дослідження розвивається як у теорії, так і на практиці.

Компетентнісно-орієнтований підхід до стандартизації освіти поширений у провідних країнах світу, де відбувається процес визначення та відбору ключових компетентностей. Упровадження компетентнісного підходу до стандартизації змісту освітніх галузей є, на думку багатьох міжнародних експертів, одним із ключових моментів розроблення стандартів освіти. В основі поняття компетентності лежить ідея виховання компетентної людини, яка має не лише необхідні знання, високі моральні якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність.

Ключові компетентності – це змінний, багатофункціональний набір знань, умінь і ставлень, які потрібні всім індивідам для особистісної реалізації й розвитку, соціальної інтеграції та працевлаштування. Ключові компетентності є важливими для таких сфер життя, як:

- особистісна реалізація і розвиток протягом життя (культурний капітал);
- активне громадянство та інтеграція (соціальний капітал);
- зайнятість (людський капітал) [7, 32].

Сучасна науково-педагогічна література містить достатню кількість інформації, яка спрямована на пояснення суті компетентнісного підходу в освіті. Найбільш уживаними термінами є «компетентність», «ключові компетентності», «компетенція», «компетентний».

Для чіткого розмежування понять «компетентність» і «ключові компетентності» необхідно звернутися до досліджень О. Пометун, яка зазначає, що система компетентностей в освіті складається з таких груп:

- ключові – тобто надпредметні (міжпредметні) компетентності, що визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуроцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи відповідні проблеми;
- предметні компетентності – їх набуває учень у ході вивчення того чи іншого предмета [6, 45-46].

Зарубіжні та вітчизняні дослідники наголошують, що ключові компетентності змінні, мають рухливу, здатну варіюватися структуру, залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, особливостей і можливостей самовизначення особистості в соціумі. Більшість авторів (Н. Бібік, О. Пометун, О. Овчарик та ін.) одноставні у визначенні ознак ключових компетентностей, це поліфункціональність, надпредметність, багатоконпонентність, спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції тощо.

Вітчизняні та зарубіжні автори пропонують різні системи ключових компетентностей. Так, виокремлено три категорії ключових компетентностей:

1. Автономна дія: здатність захищати та піклуватись про відповідальність, права, інтереси та потреби інших; здатність складати та здійснювати плани й особисті проекти; здатність діяти у широкому контексті.
2. Інтерактивне використання засобів: здатність інтерактивно використовувати мову, символіку та тексти, знання й інформаційну грамотність, нові інформаційні технології.
3. Уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах: здатність успішно взаємодіяти з іншими, співпрацювати, залагоджувати конфлікти [4, 56].

Зазначимо, що реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі передбачає дотримання низки дидактичних умов. Перша з них полягає в чіткому усвідомленні учасниками навчального процесу дидактичної специфіки, закладеної в поняття «компетентність» як педагогічної категорії, яка може характеризувати як певний етап в освітньому процесі, так і його кінцевий результат – результат освіти.

Набуття компетенцій відбувається поступово в процесі навчання, рівень компетентності учня на різних етапах навчання буде різним. Таке бачення свідчить про рівневий характер компетентнісного підходу в навчання, про доцільність визначення певних послідовних рівнів у формуванні компетентності учнів.

Крім того, кожен з таких рівнів передбачатиме декілька етапів формування компетентності. Ці етапи, по-перше, мають бути пов'язаними з послідовністю формування досвіду учнівської діяльності відносно предметів сучасності; по-друге, віддзеркалювати хід навчального процесу: мотивацію навчання (усвідомлення учнем цілей і завдань), актуалізацію мінімально необхідного досвіду діяльності, вивчення нового матеріалу з відпрацюванням теоретичного і практичного навчально-інформаційних блоків, самоаналіз отриманих результатів та співвіднесення отриманих результатів з передбачуваними.

Отже, педагогічна технологія формування в учнів ключових компетентностей вимагає певних нововведень у систему управління навчальними процесом, організацію освітньої діяльності на всіх рівнях.

Література

1. Бойко А. Е. Модернізація навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах у контексті реалізації компетентнісного підходу / А. Е. Бойко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 5(7)

2. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз / О. С. Заблоцька // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 40. – Серія: Педагогічні науки. – 2008. – С. 63-68.
3. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата обучения / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С.34-42.
4. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу стратегічні орієнтири міжнародної спільноти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: К. І. С., 2004. – 112с.
5. Онопрієнко О. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті // Шлях освіти. – 2007. – №4. – С.32-37.
6. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті // Компетентнісний підхід в освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під. раг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112с.
7. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К.: Вид-во А.К.С., 2004. – 432.

УДК 378.37.001.08

Гербей О.Ю.,
завідувач районного методичного кабінету
управління освіти, молоді та спорту
Виноградівської районної державної адміністрації,
Закарпатська обл.
(м. Виноградів)

РОЗВИТОК ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Закон України «Про освіту» та концепція «Нова українська школа» ставлять нові виклики для методичних кабінетів у напрямі розвитку фахової компетенції вчителів. За словами В. Кременя «Учитель Нової української школи – носій суспільних і освітніх змін, активний учасник і провайдер реформ у системі освіти». [3,4].

Одночасно, постає необхідність формування нової моделі науково-методичної роботи в міжкурсовий період, пошуку технологічних шляхів формування успішного вчителя, «агента змін». Т. Сорочан пише «На сучасному етапі тенденції посилення взаємодії педагогічної науки з практикою, запровадження інновацій на всіх рівнях освіти, зростання вимог до рівня професіоналізму педагогів зумовлюють нові підходи до визначення напрямів, змісту та технологій цілісного професійного росту педагогів, що пов'язано з необхідністю забезпечення визначеною державою стратегії розвитку освіти». [1, 4].

Головна місія методичної служби у сучасних умовах полягає у створенні оптимальних, ефективних умов для безперервного розвитку педагогів шляхом формальної, інформальної та неформальної освіти та їх науково-методичний супровід у різних напрямках з метою якісної організації навчально-виховного процесу і формування інноваційного освітнього середовища. В. Сидоренко наголошує «Концепція «Нова українська школа» чітко визначає вектори професійної діяльності і самого педагога, і методичної служби, зокрема: підготовка нового вчителя в суспільстві знань, яке навчається». [2, 6].

Сьогодні виникає потреба у фахівцях нової генерації, здатних формувати та розвивати в учнів спроможність до самостійного продуктивного вивчення мов як засобу самореалізації та пристосування до динамічних життєвих умов. Ця тенденція відображена в Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти, Державному стандарті базової і повної середньої освіти: освітня галузь «Мови і літератури», концепції навчання іноземних мов у середній загальноосвітній школі, методичних рекомендаціях щодо викладання іноземних мов тощо. Спілкування іноземними

мовами знаходиться на другій позиції серед 10 ключових компетентностей Нової української школи.

Варіативність та особистісна орієнтація сучасної освіти потребують змін у теорії й методиці навчання іноземної мови, змін у технологіях навчання на всіх ступенях. Неможливо уявити вчителя-іноземця, який мало знайомий з новітніми підходами до викладання іноземних мов, сучасними підручниками та методиками викладання. Вчителі іноземних мов одночасно зі вчителями початкових класів першими стануть на шлях освітніх реформ і повинні пройти відповідну підготовку.

Розвиток загальних основ професійної підготовки вчителя відбувається разом із вирішенням більш конкретних завдань: розвиток професійної компетентності та її окремих складових, професійної культури учителів іноземних мов, розвитку їх творчого потенціалу.

Розвиток професійної компетентності вчителя іноземної мови здійснюється через:

- *форми* (лекції, семінарсько-практичні заняття, індивідуальні заняття, науково-практичні конференції, зустрічі з носіями іноземних мов);
- *методи* (ділові/рольові ігри, тренінги, воркшопи, метод проектів, кейс-метод, моделювання ситуацій, метод взаємного навчання, презентації, групова робота, дискусії, виховні заходи, екскурсії);
- *засоби* (друковані, аудіовізуальні, комп'ютер, Інтернет, електронні бібліотеки).

До умов реалізації належить методичне та матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, використання міжпредметних зв'язків, професійна компетентність методистів, активна позиція вчителів тощо.

На сьогоднішньому етапі важливе значення має участь вчителів у семінарах-тренінгах, які проводять сертифіковані викладачі та тренери тренінгових центрів «Сертифіковані українські технології освіти». Як результат: поглиблене ознайомлення з різними сучасними методами викладання іноземних мов, здобуття практичних навичок їх використання під час різних видів діяльності, розробка індивідуального шаблону для подальшого використання у роботі з дітьми, набуття учасниками нових компетенцій.

Сучасні форми та методи роботи сприяють засвоєнню та актуалізації знань, умінь і навичок, необхідних для успішної професійної діяльності, розвивається особистість фахівця із набором професійно важливих цінностей, який володітиме засобами професійного саморозвитку, самовдосконалення, буде в змозі реалізувати власний творчий потенціал та виховає успішного випускника Нової української школи.

Література

1. Лещенко З. Сучасна міська методична служба: відповіді на виклики модернізації освіти // З. Лещенко // Педагогічний пошук. – 2016. – №4. – С. 43-45.
2. Сидоренко В. Методична діяльність у суспільстві, яке навчається: виклики, проблеми, перспективи розвитку // Сидоренко В. // Методист. – 2018. №2. – С. 14-26.
3. Сорочан Т. Підготовка тренерів для навчання вчителів Нової української школи // Т. Сорочан // Методист. – 2018. №2. – С. 4-8.
4. Сорочан Т. Післядипломна освіта: можливі відповіді на виклики модернізації // Т. Сорочан // Післядипломна освіта в Україні. – 2013. №2. – С. 9-12.
5. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/08/17/mon.pdf>
6. Нова українська школа: докладніше про зміни – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.

Гребеніченко Ю.М.,
методист відділу педагогічних інновацій
та розвитку закладів освіти КВНЗ КОР
«Академія неперервної освіти»
(м. Біла Церква)

УЧИТЕЛЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ – АГЕНТ ОСВІТНІХ ЗМІН

*Гарний учитель може навчити інших
навіть того, чого сам не вміє.*

Т. Котарбінський

Сучасний вчитель, це перш за все багатогранна особистість, індивід, який цікавиться новими технологіями, психологією стосунків, критично мислить та гнучкий до змін в освітньому просторі та суспільстві в цілому.

Нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін. реформатором, адже саме в його руках можливість налаштувати освітній процес в комфортному руслі для усіх учасників шкільного середовища. Він спроможний обирати форми, методи, програми, підручники для якісного компетентнісного навчання учнів.

Школа українська буде успішна, якщо в неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає [1, 16].

Ключовим виховним елементом у новій школі стане приклад учителя, який покликаний захопити дитину. Концепція Нової української школи та Закон про освіту наголошують на формуванні ключових компетентностей учнів кожного рівня освіти.

У сучасному світі без ключових компетентностей успішній людині не обійтися, оскільки вони необхідні для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і здатні забезпечити життєвий успіх [1, 12].

Педагог Нової української школи повинен досконало володіти ключовими компетентностями, які є необхідними у його професійній діяльності. Адже справжній професіонал своєї справи використовує ті «інструменти», які дають успішний результат праці.

Успіх в освітній діяльності сучасного вчителя визначають такі риси як: харизматичність; самобутність; імпровізація; образність мислення та мовлення; пластика; позитив.

За результатами мозкового штурму і НУВ вчитель XXI століття (рис. 1) [2]:

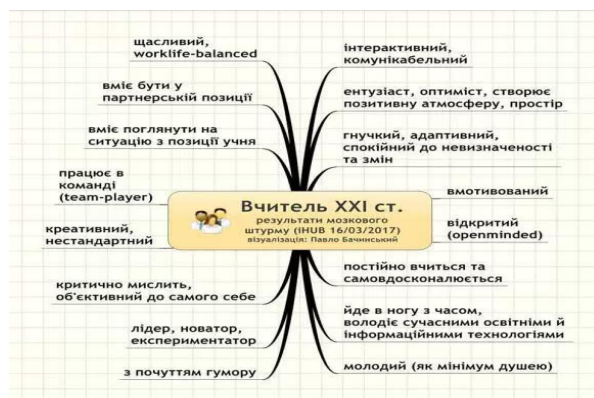

Рис. 1. Якості успішного вчителя Нової української школи

Суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя. Учителі вивчатимуть особистісно орієнтований та компетентнісний підхід, управління освітнім процесом, психологію групової динаміки тощо. У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини [1, 16].

Тож, педагог Нової української школи, як агент змін, патріот, інноватор та професіонал в цілому, покликаний навчати для життя, надихати та захоплювати, створити цікавий позитивний освітній простір для навчання, виховання та відпочинку учнів.

Література

1. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Результат мозкового штурму ІНУВ. Вчитель XXI століття. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ihub.world/en/kyiv-en/>

УДК 378.37.001.08

Гудь М.Ю.,
завідувач районного методичного кабінету
відділу освіти Іршавської районної
державної адміністрації
(м. Іршава)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ РАЙОНУ

Викладач навчального закладу має надзвичайні потенційні можливості впливати на формування особистості, світогляду, політичних переконань, настроїв і моралі підростаючого покоління. Але реалізація цих можливостей залежить в кожному окремому випадку від особистих якостей педагога; реальну роль відіграють його талант, любов до дітей, бажання працювати. Окрім цього, височінь соціального положення професії педагога, її престиж залежить від тієї системи суспільних відносин, у якій живе і працює викладач. Це добре розуміли в усі часи.

В освітянській галузі близько третини педпрацівників мають низький рівень професійної компетентності. Основними причинами такого стану є:

а) невідповідність між швидкими змінами суспільної свідомості, зміною цінностей і пріоритетів суспільного життя та тяжінням професійної свідомості педагогів (у своїй більшості) до настанов;

б) ізоляція педагогічної громадськості від кращих зразків світового педагогічного досвіду, що до цього часу продовжується;

в) інерційність традиційної системи педагогічного освіти: зміни, що відбуваються в ній останнім часом, або мають характер «зміни вивісок», або ж спрямовані на зміну змісту освіти за принципом відновлення навчальної інформації.

1. Поняття професійної компетентності педагога

Поняття «компетентність» (лат. *competens* – відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі.

Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості викладача, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти застосовувати її в практичній діяльності.

2. Поняття компетентності й компетентнісного підходу в освіті

Необхідність розгляду проблем освіти з точки зору компетентнісного підходу викликана загальноєвропейською й світовою тенденцією інтеграції, глобалізації світової економіки, стандартизацією європейської освіти. Істотним, що універсальна перетворень у галузі освіти, забезпечення учнівської й викладацької мобільності, міжнародне визнання ступенів, введення освітніх кредитів, – все це передбачає також певну термінологічну уніфікацію. Це стосується й поняття компетентності. Крім того, необхідність введення поняття компетентності й компетентнісного підходу в освіті визначається зміною освітньої парадигми – сукупності переконань, цінностей, технічних засобів тощо. В якості критеріїв сформованості професійної компетентності викладача виділено наступні (рис 1).

Рис. 1. Критерії сформованості професійної компетентності

Отже, компетентність є готовністю та здатністю людини діяти в будь-якій сфері. Вона передбачає володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особистісне ставлення до предмета діяльності. Компетентнісна в окремій галузі людина володіє певними знаннями та здібностями, які дозволяють їй обґрунтовано судити про цю галузь й ефективно діяти в ній. Компетентність передбачає спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби; комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок.

3. Шляхи формування та вдосконалення професійної компетентності педагога

Розвиток і освіта жодній людині не можуть бути дані або повідомлені. Кожен, хто бажає до них прилучитися, повинен досягти цього власною діяльністю, власними силами, власною напругою. Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, пов'язаних з визнанням значимості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання.

Стає очевидним, що досягнення мети сучасної освіти пов'язане з особистісним потенціалом викладача, його загальною та професійною культурою, без яких неможливе вирішення наявних проблем навчання та виховання відповідно до нових освітніх парадигм.

На формуванні творчої компетенції позначається те, що в ній педагогічні вміння невіддільні від знань основ виробництва, психології, педагогіки. Педпрацівник має усвідомити, що в процесі навчання треба намагатися формувати свої практичні вміння та навички, розвивати творчі задатки й здібності, готуватися бути раціоналізатором своєї праці

Основними шляхами підвищення професійної компетентності педагогів є:

1. Формування методичного середовища або професійна взаємодія з колегами, тобто участь у колективних та групових інноваційних формах методичної роботи.

2. Формування гнучкої системи безперервної освіти педагога:

- інноваційний підхід педагога до вдосконалення рівня професійної компетентності як у атестаційний, так і в міжатестаційний період;
- самоосвітня діяльність (епізодична і планова) викладача, саморозвиток, пошук шляхів професійної самореалізації; здійснення безперервного навчання;
- складання плану самовдосконалення професійної компетентності;
- цілеспрямована систематична робота над методичною темою,
- збір та укладання творчого портфоліо;
- самовиховання, удосконалення методів, прийомів і форм навчально-виховної взаємодії з учнями;
- рефлексія власної;
- самокорекція; виконання завдань у міжатестаційний період.

3. Створення інформаційно-освітнього простору з рівноправним доступом всіх педагогів до інформаційно-освітніх ресурсів.

4. Готовність до інноваційної діяльності, пріоритет освітніх технологій.

Висновки. Формування компетентності входить у загальний контекст формування особистості. Тому важливим аспектом розуміння компетентності є її оцінно-світоглядна спрямованість, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі суспільного розвитку праці. Тут враховується здатність людини давати кваліфіковані судження, приймати адекватні та відповідні рішення в проблемних ситуаціях, планувати та здійснювати дії, які призводять до раціонального й успішного досягнення поставлених цілей. Тому під компетентністю може розумітися стійка здатність виконувати певний вид діяльності, яка включає такі аспекти, як: глибоке розуміння сутності виконуваних завдань і вирішуваних проблем; гарне знання досвіду, який є в цій галузі, активне оволодіння його найкращими досягненнями; вміння обирати засоби та способи дії, адекватні конкретним обставинам місця й часу; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність учитися на помилках і вносити корективи в процес досягнення цілей. Такий підхід ми окреслюємо в нашому дослідженні як діяльнісний. У межах цього підходу поєднуються, зокрема, поняття «компетентність» і «готовність», які визначаються не як тотожні, а як зв'язок між внутрішнім потенціалом та реальним його втіленням (внутрішньою сутністю й зовнішнім виявом). Отже, професійна компетентність може розумітися як один із структурних компонентів професійної готовності до конкретного виду діяльності.

Література

1. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 2004. – 286 с. Професійна освіта: словник: навч. посібник / уклад. С.У.Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г.Ничкало. – К.:Вища школа, 2000. – 380 с.
2. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття / С. О. Скворцова // Наука і освіта. – 2009. – № 4. – С. 93-94.
3. Біляковська О. О. Професійна компетентність учителя як складова ефективної педагогічної діяльності // Наука і освіта. – 2009. – № 4. – С. 93-94.
4. Базарова Т. Ю. Век живи, век учись // Психологическая газета. – 1999. – № 6. – С. 12-13.
5. Методичний посібник: Нестерова Л. В., Лузан П. Г., Манько В. М., Герлянд Т. М., Петрова М. Я., Романенко Л. В., Слатвінська О. А., Шевчук Л. І., Шимановський М. М. / Наукова редакція Нестерової Л. В., Герлянд Т. М. – К: ПТГО НАПН України, 2012. – 264 с.
6. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя / Н. Ф. Сергієнко. – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11sercmt.pdf>

Даниленко О.Ю.,
методист міського методичного кабінету
Управління освіти
Ніжинської міської ради,
Чернігівська обл.
(м. Ніжин)

ОСНОВНІ НАВИЧКИ ВЧИТЕЛЯ XXI СТОЛІТТЯ. ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті обґрунтовано особливості готовності педагогів до змін в умовах запровадження Концепції «Нової української школи» (далі – НУШ). Зроблено акцент на важливості професійного розвитку сучасного вчителя.

Система освіти сьогодні зазнає значних змін, що пов'язані з внесенням коректив у цілі, завдання та зміст освітнього процесу. У нових навчальних програмах з'явилися ключові компетенції, які імплементуються вчителями у вигляді змістових ліній у поурочне планування. Змінилася термінологія, що передбачає володіння кожним вчителем методико-теоретичними знаннями. Але, чи готові до таких змін та викликів сьогодення педагоги як фахівці, яким потрібно втілювати у практичну діяльність сучасні освітні технології, найкращі результати педагогічних досліджень і освітніх практик?

Сучасний етап реформування освітніх напрямів педагогічної освіти зумовлює необхідність змін змісту і структури організаційно-методичного забезпечення, пошуку інноваційних підходів, активних форм і методів навчання, спрямованих на формування творчої особистості фахівця з високим рівнем розвитку компетентності в умовах неперервної освіти.

Вивчення наукової літератури з цієї проблеми свідчить, що теоретичні основи готовності педагогів до інноваційної діяльності висвітлені в працях вітчизняних та зарубіжних науковців: Дичковської І., Моляко В., Підласого І., Сазонова Б. та ін. Аналіз наукових джерел з педагогічної інноватики (Боришевський М., Головін Г., Загвязинський В., Клокар Н., Мігіна Л., Павлютенков Є., Попель Н., Сосюн О., Францева О. та ін.) дозволяє винести припущення, що ефективність інноваційної діяльності багато в чому залежить від психологічної готовності педагога до сприйняття і реалізації нововведень. Так, науковці Карамушка Л. [3], Сидоренко В. [5], Сорочан Т. [6, 7] розглядають готовність як цілісне довгострокове утворення, значну увагу приділяють мотиваційним особливостям, зокрема усвідомленій потребі в розумінні та запровадженні інновацій, умінню творчо реалізувати досягнення науки у безпосередній практичній діяльності. Адже готовність до інноваційної діяльності зокрема та реформ НУШ загалом залежатиме від ціннісної орієнтації особистості, її мотиваційної сфери та здатності навчатись упродовж життя.

Теоретичний аналіз наукової літератури дозволяє констатувати актуальність дослідження питань готовності педагогів до змін, особливо в умовах реформаційних процесів освіти.

Викликами для сучасних освітян є постійне ускладнення змісту освіти, відповідність високому рівню освітніх стандартів; безперервне оволодіння прогресивними освітніми технологіями; розв'язання складних педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок; робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій в освітньому процесі.

Виходячи із цього, запровадження нової ідеї, проекту або технології часто-густо зіштовхується з перепонами і опором, які називають психологічними та антиінноваційними бар'єрами. Опір нововведенням є поширеним явищем. Він може поставати як пряма відмова від участі в інноваційній діяльності, імітація активності з одночасною демонстрацією того, що

нововведення не дає позитивних результатів. Часто на шляху нового стає консервативний і невіддатливий до новацій досвід роботи – так звана когнітивна ригідність [8]. Певні проблеми щодо цього пов'язані з особливостями мислення багатьох освітян, які орієнтуються на побутові уявлення про свою професійну діяльність, які зводяться до висновку, що педагог повинен добре знати свою справу, а все інше – зайве. Заважають інноваціям застарілі, консервативні інструкції, розпорядження і накази, намагання органів управління освітою карати за будь-які відхилення.

Щоб подолати всі ці бар'єри, педагог нерідко повинен не тільки осмислити і обґрунтувати інноваційну ідею, а й виявити громадську мужність під час її практичного втілення і реалізації.

Причини супротиву людей до змін полягають у відсутності загального критерію системи цінностей, усвідомлення наявності проблеми; почутті загрози, невпевненості, зниженні почуття власної цінності; недостатності інформації, довіри до ініціативи змін; у їх стрімкому впровадженні.

Перемогти супротив можна через роз'яснення і спілкування; залучення до участі і заохочення; підтримку осіб, які сприймають зміни; обговорення і погодження; включення противників змін у різні сфери їх вирішення.

Реформування освіти України передбачає розвиток інноваційних перетворень у різних сферах життєдіяльності людини, набуття компетентностей особистістю задля підвищення конкурентоздатності, інтеграції у світовий освітній простір. Усе це активізує пошук ефективних шляхів професійного розвитку педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища.

Сьогодні особливої популярності набувають проекти та новоутворені освітянські спільноти, які підтримуються Міністерством освіти і науки України разом із громадськими та іноземними організаціями. Наприклад EdCamp – це унікальна національна платформа професійного зростання для вчителів України, дії якої відбуваються в новому дискусійному форматі, який надає можливість за короткий час отримати максимум корисної інформації, а також сприяє мотивації вчительської діяльності, тому що участь у подібних (не)конференціях, а саме кількість годин, зараховується до курсів підвищення кваліфікації, про що вказується у відповідному сертифікаті.

Наймасштабніший проект Міністерства освіти і науки, який охопив усю Україну, пов'язаний з Новою Українською Школою. 22 тисячі вчителів початкової школи і 17,5 тисяч вчителів англійської мови навчатимуть учнів перших класів у 2018-2019 н.р. Для підвищення рівня професійної підготовки вчителів початкової школи розроблені програми он-лайн курсу на платформі Edera.ua та очних тренінгів, які проводять методисти при обласних ІІПО. Програма підготовки вчителів англійської мови, розроблена Британською Радою в Україні спільно з видавництвом та екзаменаційним департаментом Кембриджського університету, пропонує особистісно зорієнтований підхід до освіти дорослих, використання комунікативних завдань і врахування власного досвіду. Програма має на меті сприяти професійному розвитку вчителів через рефлексію власної фахової діяльності, а також шляхом самооцінювання та співпраці з іншими вчителями; подолати усталені стереотипи щодо ролі вчителя в освітньому процесі як ретранслятора інформації та сприяти усвідомленню власної ролі як організатора навчання, що зосереджує особливу увагу на учінні та навчальних досягненнях учнів. Програма складається із двох обов'язкових модулів, перший із яких очний із загальною кількістю годин 30, другий – дистанційна форма навчання (80 годин), розміщена на освітній он-лайн платформі, над створенням якої ще працюють фахівці Британської Ради та Кембриджського університету за підтримки Міністерства освіти і науки України. Узяти участь у тренінгах заочною формою навчання вчителі зможуть на базах обласних ІІПО з березня по червень 2018 року. Проводять тренінги з ними вчителі-тренери, які пройшли стажування за Програмою «Учителі англійської мови – агенти змін». Учителі отримують доступ до он-лайн платформи і зможуть виконати другий модуль програми тільки після проходження очного сертифікованого навчання. Після завершення

програми передбачається, що вчителі усвідомлять свою роль як фасилітатора та помічника учня; визначають новітні підходи до добору змісту та організації освітнього процесу; розумітимуть сутність розвивального, діяльнісного спрямування навчання; умітимуть застосовувати ефективні технології навчання мови в комунікативному контексті; сприятимуть розвитку розумової діяльності та навичок XXI століття; умітимуть добирати навчальні матеріали відповідно до комунікативної ситуації та ефективно використовуватимуть їх.

Отже, зусилля всіх освітян сьогодні спрямоване на вдосконалення якості освіти, підвищення престижу професії вчителя. Ключовим питанням поліпшення цієї якості є впровадження ефективних змін, реалізувати які може лише компетентний педагог, який готовий до впровадження нового, прагне постійно вдосконалюватися, когнітивно гнучкий і працює над власним професійним розвитком. А одним із найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе лише за умови змін педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання дорослих.

Література

1. Віпок В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції / В. В. Віпок // «Нова українська школа» / Пед. пошук. – 2017. – № 2 (94). – С. 3-6.
2. Віпок В. В. Професійний розвиток педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища післядипломної освіти регіону / В. В. Віпок // Пед.пошук. – 2016. – № 1 (89). – С. 3-6.
3. Карамушка Л. М. Психологія підготовки майбутніх менеджерів до управління змінами в організації: монографія / Л. М. Карамушка. – К. – Львів: Сполом, 2011. – 216 с.
4. Нова українська школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczercziya.pdf>
5. Сидоренко В. В. Філософсько-освітні засади Нової української школи / В. В. Сидоренко / Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: збірник спецкурсів: авторський колектив / загальна ред. проф. Т. М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В. В. Сидоренко, Я. Л. Швень. К.: Агроосвіта, 2018. – С. 12-55.
6. Сорочан Т. М. Методологія змін у системі післядипломної педагогічної освіти / Т. М. Сорочан // / Педагогіка і психологія, 2016. – № 4 (93). – С. 24-31.
7. Сорочан Т. М. Менеджмент закладу загальної середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» / Т. М. Сорочан / Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: збірник спецкурсів: авторський колектив / загальна ред. проф. Т. М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В. В. Сидоренко, Я. Л. Швень. К.: Агроосвіта, 2018. – С. 282-288.
8. Швень Я. Л. Когнітивна гнучкість. Нейропсихологічні особливості когнітивної гнучкості як базової навички особистості нової формації / Я. Л. Швень // Тематичний випуск журналу «Методист». – № 2(74) – лютий. – 2018. – С. 75–79.

УДК 378.37.001.08

Доненко А.О.,

методист центру ліцензування освітньої діяльності,
замовлення та видачі документів про освіту
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький)

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальність проблеми дослідження. Протягом багатьох років важливим було і залишається створення в Україні системи шкільної освіти, здатної надавати якісно новий рівень освітніх послуг. Світовий досвід держав з передовою економікою свідчить, що жодної із поставлених цілей управління у будь-якій сфері діяльності неможливо реалізувати без зацікавленості в її вирішенні самих працівників та їх професійного розвитку. Якщо для

систематичного просування і планування кар'єрного росту необхідна система стимулювання результативної праці, то для здатності вчителів надавати освітню послугу, забезпечувати достатній рівень підготовки учнів можливо за допомогою підвищення їх кваліфікаційного рівня.

Отже, професійний розвиток педагога, підвищення рівня їх фахової компетентності, посилення відповідальності за результативність праці, повинні стати основними завданнями державної політики та освіти.

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. За останні роки з'явилися концепції внутрішкільного розвитку професійної компетентності вчителя (С. Бережна, М. Гончар, Н. Зверева) та нові ідеї внутрішньошкільної системи підвищення професійної компетентності педагога; створення умов для професійного зростання кожного вчителя (Р. Лебедева, Д. Левітес); створення сприятливого професійного середовища для навчання кадрів (Н. Немова); вивчення труднощів у роботі вчителя (М. Чикурова).

Як зазначається у документах з реформування освіти, нова українська школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін. Особливо актуальним це питання є у період діяльності, пов'язаної з реалізацією Концепції «Нова українська школа», підготовки вчителя до роботи в нових умовах. Однак, розглядаючи концепцію розвитку, зміни повинні відбутися для всіх учасників освітнього процесу: учнів (діти навчатимуться самостійно застосовувати набуті знання на практиці), вчителів (адаптація вчителів до нових умов викладання предметів, надання свободи дій у професійній діяльності згідно прийнятого нового Закону України «Про освіту»), адміністрації шкіл (автономія навчального закладу, конкурсна основа для вибору керівника максимум на два терміни в одній установі) та батьків (можливість створення органи громадського самоврядування для контролю фінансування школи, вплив на освітній та виховний процеси). Якщо буде співпраця між усіма учасниками освітнього процесу, то українська школа в освітньому просторі стане відкритою, цікавою, сучасною.

Основна ідея, положення, висновки дослідження. Однією із найголовніших ланок ланцюга змін є особистість педагога, його комунікативне уміння, здатність встановлювати діалог з учнями, розуміння й адекватне сприймання світ іншого – не підлеглого, а рівноправного партнера, колеги в навчанні. Мета професійного розвитку – підготовка і підтримка педагогів для того, щоб допомогти учням досягти стандартів навчання і розвитку, ефективність якого залежить від інноваційного управління у навчальному закладі. Професійний розвиток педагога полягає у здатності вийти за межі щоденної педагогічної практики та побачити свою професійну діяльність у цілому. Цей прорив дозволить вчителю стати повноцінним автором своєї діяльності, приймати, усвідомлювати й оцінювати труднощі та протиріччя педагогічного процесу, самостійно вирішувати їх відповідно до своїх ціннісних орієнтацій, розглядати труднощі як стимул подальшого розвитку.

Усвідомлення педагогом своїх можливостей, перспективи особистості й професійного росту спонукають до постійного експериментування, який розуміється як пошук, творчість, можливість вибору. Вирішальним елементом ситуації професійного розвитку вчителя є можливість і необхідність робити вибір, отже відчувати свою свободу – з однієї сторони і відповідальність за все, що відбувається і відбуватиметься, – з іншої. Однак, не кожен педагог готовий до нововведень. Часто на шляху нового стає консервативний до новацій досвід роботи.

Певні проблеми щодо цього пов'язані з особливостями мислення багатьох освітян, які орієнтуються на здоровий глузд і побутові уявлення про свою професійну діяльність. Ці уявлення зводяться до висновку, що педагог повинен добре знати свою справу, а все інше – зайве. А тому необхідна мотивація вчителя до професійної діяльності – стимулювання його праці.

Розрізняють матеріальне, психологічне, педагогічне, соціальне, моральне стимулювання. Матеріальне – не лише підвищення заробітної плати, а й присвоєння звань учителям, категорій викладачам, преміювання, пільгове кредитування на спорудження житла тощо. Психологічне –

потреба в позитивних результатах своєї праці, соціальному визнанні, повазі, самовияві, реалізації потенційних можливостей. Педагогічне – якість змісту діяльності викладача (його творчість), подолання стереотипів у застосуванні традиційних форм, методів, засобів і впровадженні інноваційних технологій навчання, неперервність професійного зростання компетентності викладача, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності, прогнозування позитивних результатів та їх критичне осмислення, впровадження сучасних форм контролю знань, оволодіння позитивним навчально-виховним досвідом тощо. Соціальне – створення оптимальних умов для продуктивної праці педагога за нового соціально-економічного становища. Соціальним стимулом продуктивної праці вчителя є забезпечення високого рівня громадської думки про престижність педагогічної професії, що заохочує до подальших творчих дій та добрих учинків. А тому, з метою стимулювання педагогів, Міністерство освіти і науки України затвердило програму, згідно якої вчителі та педагогічні працівники повинні пройти обов'язково курси підвищення кваліфікації для роботи в Новій українській школі.

Курси підвищення кваліфікації проходять з метою професійного розвитку: підготовки і підтримки вчителів, щоб вони могли допомогти учням досягти високих стандартів навчання і розвитку. Методами навчання професійного розвитку педагога є: рефлексія (здатність до критичного переосмислення власного досвіду і планування занять з урахуванням комунікативних потреб і психологічних особливостей учнів; як результат – взаємодія вчителя і учня на суб'єкт-суб'єктивному рівні); портфолію (спосіб фіксування, визначених цілей подальшого професійного зростання через аналіз та узагальнення результатів своєї діяльності, накопичений за певний проміжок часу); професійна спільнота, що навчається (лише вчитель, який навчається впродовж всього життя здатен виховувати конкурентоспроможну особистість); написання професійних публікацій (педагог отримує задоволення від своєї діяльності лише тоді, коли відчуває ще й потребу в написанні публікацій, щоб залишити слід у своєму житті).

Ще на початку 80-х років ХХ століття Карл Роджерс писав: «Ми зустрічаємося із зовсім новою ситуацією в освіті, коли мета освіти, якщо ми повинні вижити, – полегшити зміни та навчання, а освіченою людиною вважається та, яка навчилася вчитися, навчилася змінюватися, яка ясно розуміє, що жодне знання ненадійне, що тільки процес пошуку знань дає основу для надійності». Система неперервного підвищення кваліфікації педагогів забезпечує їх постійне збагачення надбаннями культури, науки, інноваційних технологій шляхом колективних та індивідуальних форм оволодіння знаннями, стимулює динаміку їхнього фахового мислення. Сьогодні педагоги досить широко використовують різноманітні інновації, що дає відповідний результат. Наслідком упровадження цих інновацій є: оновлення змісту освіти; створення умов для реалізації особистості; оновлення складових педагогічного процесу; вміння вибудовувати концептуальні засади педагогічних нововведень, які включають діагностику, прогнозування, корекцію і рефлексію інноваційних дій; створення нової системи управління навчальним закладом; зміна організаційної структури навчального закладу; підвищення рівня кваліфікації освітян; створення атмосфери творчості та емоційного комфорту.

Отже, професійний розвиток педагога нової української школи визначено як процес, спрямований на досягнення професіоналізму, який призводить до якісних змін особистісної сфери та професійної діяльності вчителя.

Основні результати та їх практичне значення. Постійне підвищення кваліфікації педагога, пошук можливостей найповніше реалізувати себе як професіонала, посилення організованості, самостійності та відповідальності, здатність до інноваційної діяльності. Важливим чинником професійного розвитку вчителів є: прагнення до самовдосконалення, компетентність та майстерність педагога, покращення його матеріального становища, підвищення кваліфікації, кар'єрне зростання.

Література

1. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». Педагогічний пошук / В. В. Вітюк. – 2017. – №2 (94). – С. 3-6.
2. Перепелюк Т. Д. Підвищення професійної майстерності педагогічних працівників навчальних закладів / Т. Д. Перепелюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – ISSN 1728-3817. – С. 30-34.
3. Жеребченко Т. І. Стимулювання результативної праці вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Т. І. Жеребченко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – вип. 22, ч. 1. – С. 185-189.
4. <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
5. <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-9-zmin-iaki-proponuie-minosvity>

УДК 378.37.001.08

Дробін А.А.,
кандидат педагогічних наук,
методист науково-методичної лабораторії
природничо-математичних дисциплін
Кіровоградського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського
(м. Кропивницький)

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У контексті прогресуючих процесів реформування освітньої галузі України, побудови «Нової української школи», актуальною є її складова частина – якісне кадрове забезпечення навчальних закладів педагогічними працівниками. Ключовим фактором, що впливає на цей елемент освітньої системи є проблема самоосвіти вчителів, спрямована на професійне самовдосконалення та подальший розвиток педагога. Цей процес, за Л.С.Виготським, є рисою притаманною розвитку особистості: «Розвиток є неперервним процесом саморуку, що характеризується, передусім, постійним виникненням та утворенням нового, чого не було на попередніх етапах» [1, 248].

У науці та практиці ця проблема досліджена достатньо широко, проте процеси як реформування, так і розвитку наукової думки не стоять на місці, немає однозначного тлумачення змісту самоосвітньої діяльності педагога, а тому ми вважаємо за необхідне викласти свою думку з даного питання.

Так, стаття 10 Закону України «Про освіту» передбачає невідпинну роботу педагога над собою, над професійним зростанням, безперервне постійне навчання та самовдосконалення: «Безперервний професійний розвиток — це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності.» [2].

Професійний розвиток педагогічного працівника – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності й розвитку професійно значущих якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку.

Ми вважаємо, що можна виділити такі напрямки саморозвитку особистості — самовиховання (формування психологічних особистісних рис характеру, якостей, стилю поведінки) та самоосвіта (розвиток розумових здібностей, набуття нових навичок, знань). Учитель у своїй самоосвітній діяльності не тільки накопичує інформацію, але і системно,

усвідомлено її осмислює, перехресно її співставляє та об'єднує з наявною інформацією. Кожний педагог має власні потреби та напрями самоосвіти, на які впливають різні чинники: особистісні якості учителя, коло його наукових інтересів, рівень фахової підготовки, загальнокультурний та освітній рівень розвитку, особистісний педагогічний досвід, рівень педагогічних досягнень, визнання досягнень іншими суб'єктами освітнього процесу.

Вчитель має бути професіоналом, творчою особистістю, яка орієнтована на самовдосконалення і саморозвиток, здатна до навчання упродовж всього життя, яка знаходиться у стані постійного активного творчого пошуку нових форм, методів, засобів ефективної та раціональної організації освітнього процесу.

Самоосвіта педагога, на нашу думку, має включати:

- опанування навчальної, методичної, наукової літератури;
- опрацювання нормативно-правових актів, які регулюють освітню сферу;
- участь у різноманітних наукових, науко-практичних конференціях, конференціях з обміну досвідом, семінарах;
- дослідницьку роботу та узагальнення результатів її проведення;
- самовиховання та аутотренінг;
- відвідування уроків колег, обмін думками з питань організації занять, змісту навчання, методів викладання;
- теоретичну розробку і практичну апробацію різних форм уроків, позакласних заходів та навчальних матеріалів.

Справжній сучасний педагог завжди займається самоосвітньою діяльністю для розвитку у себе професійних рис та засобів раціональної організації освітнього процесу. Самовдосконалення є одним із головних факторів формування професійної культури педагога. Справжній педагог завжди прагне до підвищення рівнів свого професійного зростання та розвитку. Якщо вчитель зупиняється, задоволений мірою свого розвитку, перестав самовдосконалюватися – він вигорає і вироджується як вчитель, втрачаючи почуття прогресу.

Для ефективного освітнього процесу педагогам необхідно мотивація до самоосвіти. Це може забезпечити як сам педагог, так і адміністрація навчального закладу, яка має пов'язувати результати освітньої діяльності педпрацівника та наданими йому можливостями для навчання. Цінність педагога визначається здатністю до самонавчання та самовдосконалення, адаптивністю до вимог суспільства до надання якісних освітніх послуг, які відображаються на зміні результативності освітнього процесу.

Таким чином, потрібно змінювати відношення педагога до самоосвіти, мотивувати його до цього процесу, в результаті освітня система перейде на якісно новий рівень, що, в свою чергу. Дозволить покращити якість надання освітніх послуг. Подальші дослідження з даної теми ми вбачаємо у розробках та деталізації методик професійної самоосвіти для педагогів різних навчальних дисциплін.

Література

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. В. Выготский. — М.: Педагогика, 1991. — 480 с.
2. Закон України «Про освіту»: Офіційний вісник України від 06.10.2017 — 2017 р., № 78, стор. 7.
3. Новиков А. М. Постиндустриальное образование / А. М. Новиков. — М.: Эгвес, 2008. — 136 с.
4. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. — 2-ге вид. допов. і переробл. — К.: Вища пік., 2004. — 422 с.

УДК 371.13

Дудюк Я.Є.,
методист методичного кабінету
Іллінецької міської ради

РЕАЛІЗАЦІЯ НОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Актуальність проблеми дослідження. Однією з найбільш обговорюваних тем сьогодні є тема прийняття Закону «Про освіту»: на які зміни очікувати учням та їх батькам, педагогам, і чи не стане новий Закон черговим розчаруванням усіх учасників освітнього процесу, громадськості? Незважаючи на палкі дискусії та різні погляди, очевидно одне: сучасна система освіти не мотивує дітей до навчання, а вчителів до особистісного та професійного зростання. Чи зможуть освітні реформи змінити ситуацію і стимулювати створення в Україні «школи майбутнього», школи, у якій учні хотіли б навчатися, а вчителі – навчати.

Саме для створення такої школи в рамках концепції «Нової української школи» Мінрегіон спільно з Міністерством освіти і науки, облдержадміністраціями та територіальними громадами розпочинає реалізацію спільного проекту із впровадженням Нового Освітнього Простору (далі – НОП) у школах України, у рамках якого буде створений сучасний мотивуючий шкільний простір, де діти хочуть навчатися.

Освітній простір як предмет наукових досліджень перебуває у центрі уваги українських та зарубіжних учених (Н.Бастун, О.Веряєв, С.Гершунський, О.Леонова, Н.Рибка, Т.Ткач, І.Фурмін та ін.)

Відомий французький філософ та історик ХХ ст. Мішель Фуко визначав школу, як різновид «дисциплінарного простору», в якому все діє за принципом механізму навчання, нагляду, ієрархізації та винагороди. Такі пріоритети суперечать розвитку сучасної творчої, духовно розвиненої особистості з почуттям власної гідності та свободи вибору. За прогнозами вчених-футурологів, ХХІ ст. характеризуватиметься розвитком інформаційних технологій, загальною комп'ютеризацією та системним програмуванням усіх сфер виробництва, застосуванням телекомунікацій зі зворотним зв'язком, зміною ритму і стилю суспільного й індивідуального життя людини, зростання індивідуальної відповідальності й творчості. Це означає, що соціум потребуватиме інтелектуально розвиненої особистості, здатної до самоосвіти, самовдосконалення, з ґрунтовними теоретичними та практичними компетентностями. Тому сучасне суспільство вимагає докорінно нових підходів до освітнього середовища, освітнього простору.

Є різні визначення того, що таке освітній простір, кожен тлумачить це поняття по-своєму. Але зіставлення всіх визначень, дає змогу зрозуміти суть питання.

Відповідно до сучасної освітньої концепції «Нова українська школа» НОП має функціонувати під гаслом «Новий освітній простір створює школу, в якій хочеться навчатися!».

Основні складові НОП: креативний зовнішній та внутрішній дизайн, комфорт та енергоефективність, сучасні умови для навчання, розвитку та спілкування, безбар'єрний простір та умови для інклюзивного навчання, багатофункціональне середовище.

Пріоритети НОП: ОТГ, опорні школи.

Для впровадження проекту Міністерством освіти та Міністерством регіонального розвитку передбачено кілька джерел фінансування: кошти ДФРР, субвенція на формування інфраструктури ОТГ, субвенція з держбюджету на соціально-економічний розвиток окремих територій, освітня субвенція, місцеві бюджети, кошти міжнародної технічної допомоги.

Отож, освітній простір – невіддільна частина оновлення української школи, комплексний ресурс, що забезпечує освітню діяльність через доцільний благоустрій та гнучку об'ємно-планувальну структуру будівлі школи, цілісне художнє рішення фасадів та інтер'єру, комфортне та динамічне меблювання та обладнання усіх приміщень. Це комплексна освітня стратегія для

громади, що передбачає інклюзивну освіту, спортивно-культурну і дорожньо-транспортну інфраструктуру. Але Новий освітній простір втілюється не тільки як архітектурний чи дизайнерський проект, а як складова єдиної концепції розвитку школи, що включає педагогічні, соціальні та фінансово-господарські питання. Створення такого простору в школі можливо лише через активну зацікавлену співпрацю широкої спільноти: управлінців та педагогів, учнів та їхніх батьків, науковців, проектувальників, громадських активістів.

Основними характеристиками НОП визначають:

Доцільність – відповідність тій меті, що ставить суспільство перед школою: всебічний розвиток самосвідомої особистості.

Цілісність – єдина педагогічна, соціально-організаційна та художня концепція. Усе – територія закладу, його будівля, інтер'єр, обладнання кабінетів та простору загального користування – є засобом освіти.

Рівноманітність – придатність до будь-яких форм освітньої діяльності з урахуванням вікових особливостей учнів. НОП учнів початкової школи, зрозуміло, істотно відрізнятиметься від НОП середньої чи старшої школи, як дизайнерським оформленням, так і предметно-просторовою організацією.

Мобільність – трансформація освітнього простору, перегрупування меблів, швидка зміна зон як з класом, так і з групами чи індивідуально.

Індивідуальність – створює неповторне враження, разом з тим дає можливість для самовираження кожного.

Соціальність – простір співпраці усіх учасників освітнього процесу, гостей, представників громади і т.п.

Організація освітнього простору навчального кабінету потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення навчального обладнання, що здійснюється через такі осередки:

- осередок навчально-пізнавальної діяльності з відповідними меблями;
- змінні тематичні осередки, в яких розміщуються дошки/фліп-чарти/стенди тощо;
- осередок для гри, оснащений настільними іграми, інвентарем для рухливих ігор;
- осередок художньо-творчої діяльності з полицями для зберігання приладдя та стендом для змінної виставки дитячих робіт;
- куточок живої природи;
- осередок відпочинку з килимом для сидіння та гри, стільцями, кріслами-пуфами, подушками з м'яким покриттям;
- дитяча класна бібліотечка;
- осередок вчителя, оснащений столом, стільцем, комп'ютером, полицями/ящиками, шафами для зберігання дидактичного матеріалу тощо.

Висновки. У створенні освітнього простору беруть участь усі суб'єкти освітнього процесу: місцева громада, адміністрація, шкільна спільнота, архітектори та дизайнери. Створення освітнього середовища ніколи не припиняється з впровадженням певного результату, це безперервний процес пошуку нових відповідей на нові виклики життя. Важливо лише, щоб всі учасники цього процесу усвідомлювали спільну відповідальність, мали вміння, бажання та добру волю для такої співпраці. НОП – це не просто яскравий дизайн, муралі на фасадах шкіл та розфарбовані стіни – це необхідна освітня екосистема! Школа перестане бути «дисциплінарним» простором», школа стає простором розвитку та взаємодії.

Література

1. Косенко Д. Новий освітній простір для нової української школи: місія нездійснена? / Д. Косенко. – Режим доступу: <http://education-ua.org/artikles/1115-novij-osvitnij-prostir-dlya-novoji-ukrajnskoji-shkoli-misiya-nezdijsnena>
2. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації: факти, роздуми, перспективи / В. Г. Кремень. – Київ: Грамота, 2003. – 216 с.

3. Кремень В. Г. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації / В. Г. Кремень // Професійно-технічна освіта. – 2009. – № 1. – С. 3-6.
4. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи. Затверджено наказом МОН від 23.03.2018 № 283.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН, 2016.

УДК 37.091.12.005.963

Золотар О.В.,
методист відділу національного виховання
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
(м. Слов'янськ)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Актуальність проблеми дослідження. Концепція «Нова українська школа» пропонує модель випускника закладу освіти, яка складається з трьох компонентів: патріот, особистість, інноватор [2, с. 6]. Іншими словами, для досягнення поставленої мети, що відображається в запропонованій моделі, основний акцент у закладах загальної середньої освіти повинен робитись саме на виховну роботу. У той самий час наголошується на необхідності переходу від відокремлених виховних заходів на користь наскрізного виховання. Саме тому проблема професійної підготовки педагогів щодо здійснення виховної роботи набуває особливої актуальності. Виходячи з сучасного підходу до здійснення виховної роботи постала необхідність здійснення ревізії методології професійного розвитку та зростання педагогів, що опікуються виховною роботою. На сьогоднішній день цілеспрямовану підготовку педагогів саме для виховної роботи переважно здійснюють інститути післядипломної освіти під час курсів підвищення кваліфікації, тому доцільно розробляти та впроваджувати програми курсу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, виходячи з нагальних потреб сьогодення.

Стан розроблення проблеми в науці та практиці. Проблемі підготовки фахівців з виховної роботи присвячено безліч праць, проте слід зазначити, що у більшості випадків вони являють собою статті. Ґрунтовних досліджень на рівні монографій і дисертацій наразі немає. Найчастіше в монографічних і дисертаційних дослідженнях розглядається окремий аспект загальної проблеми, тому можна говорити про те, що існує необхідність виходу узагальнюючої праці. До того ж стрімкі реформи в освіті, які суттєво змінюють парадигму навчання та виховання, миттєво знижують практичність та актуальність науково-практичних досліджень навіть дворічної давнини. Необхідно наголосити, що піднята проблема обґрунтовується в працях С. Батишева, Е. Зеєра, Р. Карпової, О. Коваленко, В. Сидоренка, І. Щербак, І. Блажкевич, Г. Волкова, Л. Пелех, С. Русової. Зокрема І. Щербак актуалізує й акцентує увагу на особливостях підготовки вчителя для громадянського виховання, виходячи з позицій особистісного, діяльнісного та компетентнісного підходів [4, с. 98-99]. На особистісних чинниках підготовки педагога зосереджує увагу Л. Пелех. Дослідниця доходить висновку, що особистісний чинник, власна мотивація, є одним з провідних аспектів у підготовки вчителя до здійснення виховної роботи [3, с. 16].

Виклад основного матеріалу. Наскрізне виховання потребує нетрадиційних та інноваційних підходів для підготовки фахівців. У цій площині неодмінно треба згадати Концепцію національно-патріотичного виховання, у якій подаються вичерпні рекомендації щодо здійснення національно-патріотичного виховання під час освітньої діяльності [1]. Саме так, під час кожного уроку, незважаючи на предмет вивчення, виховання повинно проходити червоною

стрічкою. Для здійснення виховної роботи в такому форматі необхідно змінити філософію виховної роботи, створити умови для постійного професійного й особистісного розвитку та зростання педагога. Виходячи з цього необхідно створити комплексну систему професійної підготовки як майбутнього вчителя, так і практика. Якщо підготовка майбутнього вчителя відбувається з урахуванням вимог сьогодення і можна сподіватись на якісну підготовку фахівців за новими стандартами, то вчителі-практики, які пройшли професійну підготовку багато років тому, потребують доволі змістовного супроводу.

Розглянемо дві основні складові супроводу професійної підготовки педагогічних працівників. Першою складовою виступають курси підвищення кваліфікації, під час яких педагог безпосередньо має можливість ознайомитись з новими підходами та концептуальними засадами виховної роботи. Перш за все слід наголосити, що класичні форми роботи на курсах підвищення кваліфікації не дають бажаного ефекту, прослуховування лекцій надає змогу ознайомитись з теорією, але доволі слабо готує до практики. Необхідно будувати заняття у тренінговій формі, яка дає можливість не тільки «відчути» особливості вправи, але й набути реального первинного досвіду використання виховних методів. Головною вимогою для тренінгового заняття є максимальне наближення до дитячої аудиторії, тобто вправи та форми роботи повинні легко екстраполюватись до використання під час занять у школі. Другою вимогою є універсальність, тобто можливість застосування під час уроків будь-якого циклу. Виходячи з того, що під час курсів підвищення кваліфікації педагог має пройти підготовку не тільки професійного спрямування, а й загальнонаукову, доцільно відходити від очного формату курсів на користь очно-дистанційного. Під час очної частини зосередити увагу на роботі в інтерактивному форматі з професійної підготовки, а модулі загальнонаукового характеру виносити на дистанційне вивчення. Очно-дистанційні курси дають змогу протягом більш-менш тривалого часу проводити контрольований процес професійної підготовки вчителів, спонукають до активного оволодіння та використання комп'ютерних технологій, оволодіння хмарними сервісами й ін., що неодмінно позитивно впливає на загальний професійний розвиток.

Другою складовою професійної підготовки вчителів є супровід у міжквестаційний період. Курси підвищення кваліфікації є формою підготовки суворо обмеженою в часі, але доволі активною. З іншого боку супровід у міжкурсівий період є більш тривалим у часі, але інтенсивність професійної підготовки суттєво знижується. У цей час доцільно систематично підтримувати темп професійного зростання за допомогою заходів, які вимагають підготовки. Це у значній мірі збільшує корисний ефект від них. Це такі заходи як конференції, форуми, дискусії тощо. Доволі значний внесок у професійне зростання педагога вносять такі форми проведення заходів як технопарк, семінар-практикум, майстер-клас, під час яких педагогічні працівники можуть безпосередньо ознайомитись з практиками виховної роботи.

Для систематичної підготовки вчителів щодо здійснення виховної роботи в сучасній школі доцільно складати проекти професійного розвитку та саморозвитку. Це дозволяє не тільки витримувати систему професійної підготовки, а й здійснювати дієвий контроль і самоконтроль.

Висновки. Сучасна школа вимагає нових підходів до здійснення виховної роботи. Виховна робота є одним з пріоритетних напрямів роботи освітньої установи, тому актуальність створення безперервної та комплексної системи підготовки фахівців з виховної роботи не викликає сумнівів. Реформи в освітній сфері вимагають від закладів післядипломної освіти цілеспрямований і постійний супровід професійного зростання педагогів-вихователів, тому доцільно працювати з усіма суб'єктами виховного процесу не тільки під час проходження курсів підвищення кваліфікації, а й у міжкурсівий період. Підготовка вчителів не повинна обмежуватись тільки професійною підготовкою, а й супроводжуватись особистісним ростом.

Література

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 рр.: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу:

<http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/2014-2015-navchalnij-rik-1/102-patriotichne-vikhovannya-yunogo-pokolinnya> (дата звернення 03.05.2017). – Назва з екрана.

2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 13.04.2018). – Назва з екрана.

3. Пелех Л. Р. Формування особистості майбутнього вчителя у системі масових виховних заходів вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Л. Р. Пелех. – К., 2001. – 23 с.

4. Щербак І. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання молодших школярів: сучасні підходи до проблеми / І. В. Щербак // Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. – Випуск 1.30. – С. 98-105.

УДК 37.04

Кацан Р.Р.,
методист відділу освіти
Козлівської селищної ради
Козівського району, Тернопільська обл.

КООРДИНАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Розвиток системи освіти безпосередньо пов'язаний з проблемою професійного розвитку педагога. Сучасні вимоги до особистості і змісту професійної діяльності вчителя обумовлюють притаманність його професійному портретові умінь ефективно працювати у постійно мінливих економічних, ментальних та соціально-педагогічних умовах. Основними завданнями Нової української школи є організація освітнього середовища, що сприяє розвитку особистісної сутності учня, та розкриття експліцитних та імпліцитних талантів дитини на будь-якій стадії навчання. І найбільш вразливою стороною реалізації державної політики у сфері освітніх стандартів виступає професійна готовність вчителя до конкретної реалізації плану змін у варіантах предметно-дисциплінарного спектру української школи, формування його дидактичної, методологічної, методичної, філософської, етично-моральної позицій.

Ключового значення набуває готовність (прагнення) педагогів до постійного професійного зростання, що покликане забезпечити реалізацію стратегічного завдання системи безперервної професійної педагогічної освіти – формування нового покоління педагогів, які володіють сучасними психологічними, соціологічними та педагогічними компетентностями.

На вирішення завдання підготовки вчителя до роботи в умовах нової освітньої парадигми спрямована, на наш погляд, система методичної роботи, яка також набуває новітньої форми – координаційно-консультативної. Тому питання організації роботи методичної служби, що забезпечує гнучкість і адаптованість системи освіти через професійно-особистісне зростання педагогів, котре спрямоване на збереження професійної компетентності в динамічно мінливих умовах суспільної практики, визначили вибір теми нашого дослідження.

Метою статті є висвітлення координаційно-консультативної функції методичної служби в професійному розвитку педагога в умовах реформування системи української освіти.

Сучасні зміни в сфері освіти – реалізація аспектів Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, впровадження державних освітніх стандартів, зміни в структурі освітнього процесу – вимагають від педагога більш повного підвищення якості педагогічної майстерності. У даній ситуації як ніколи зростає роль методичної служби в удосконаленні професійної компетентності педагогів, створення умов для їх розвитку та самореалізації, підготовці до роботи в нових умовах.

Сьогодні затребуваний педагог творчий, компетентний, здатний до розвитку умінь мобілізувати свій особистісний потенціал в сучасній системі освіти. Якість освіти неможливо без якісного викладання і виховання. Саме педагог є головним джерелом якості навчання, розвитку та виховання учня. А професійне зростання педагога – запорука успіху в роботі з підвищення ефективності освітнього процесу. Тому потрібна дієва і ефективна структура методичної служби, основне завдання якої – створити всі умови для розвитку професійної компетентності педагога.

У Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII підкреслено, що «професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання. Заклади освіти, в яких працюють педагогічні та науково-педагогічні працівники, сприяють їхньому професійному розвитку та підвищенню кваліфікації» [1; с. 3].

Професійний розвиток педагога ми розглядаємо як його самореалізацію, спонукання до творчості, розуміння необхідності проектування власного професійного рівня на різних етапах життєвого шляху. Сучасний ринок праці піднімає рівень вимог [2; с. 160], у зв'язку з цим в системі неперервної професійної освіти здійснюється інтенсивна розробка методології випереджувальної освіти педагога, досліджуються можливості саморозвитку особистості протягом усього життя.

В. Сидоренко професійно-педагогічну компетентність сучасного педагога визначає як інтегральну характеристику особистості, що включає комплексне поєднання ґрунтовних, систематичних, поліфункціональних знань, професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій, акмеологічних інваріантів, зокрема спеціальних педагогічних здібностей, властивостей, особистісних якостей (темпераменту, інтелекту, нахилів, переконань, потреб, настанов) тощо, акмеологічної професійної позиції, які забезпечують професійний розвиток педагога шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти, готовність здійснювати інноваційну високопродуктивну професійно-педагогічну діяльність у сучасних соціокультурних умовах. Причому готовність педагога до професійно-педагогічної діяльності проявляється в його внутрішній активності долати певні протиріччя та творчій реалізації професійних планів і програм [6; с. 10].

Аналіз педагогічної літератури, практики організації методичної роботи показав, що вирішення цих завдань ускладнюється, з одного боку, недостатнім теоретичним опрацюванням поняття «професійна компетентність педагога», з іншого боку – відсутністю чітких механізмів розвитку методичної служби в умовах реформування системи освіти.

Методична служба як соціально-педагогічна система, розглядається нами як соціально обумовлена спільність взаємодіючих на основі співпраці, кореспонденції із навколишнім середовищем та цінностями учасників методичної роботи. Метою такої діяльності є професійно-особистісне зростання педагогів та забезпечення якості освітнього процесу. Особливості методичної служби як соціальної організації, що здійснює координацію провадження якісної освітньої діяльності, визначили вибір комплексу організаційних, педагогічних, науково-методичних умов ефективного розвитку професійного розвитку педагогів у її структурі.

Тому сьогодні необхідно говорити про орієнтацію методичної служби на затребувані форми роботи, координацію діяльності педагога відповідно до системних змін та консультування з відповідних професійних питань.

Координаційна робота включає в себе коректне спрямування педагога у потрібній йому вузькій сфері діяльності. Особливо доречним є координація педагога в масиві інформації, яку нам сьогодні представляє глобальна мережа Інтернет. Тут методист повинен вказати, порадити, порекомендувати педагогу правдивий та найбільш доцільний контент, корисні джерела і матеріали.

У сучасній науково-методичній літературі функціонує поняття «консультаційна діяльність у галузі освіти» – професійна діяльність, спрямована на задоволення потреб закладів і установ

освіти та педагогічних працівників у консультаціях із питань професійної діяльності та розвитку; виявлення й аналіз проблем у професійній діяльності, надання допомоги та розроблення рекомендацій щодо їхнього вирішення, а також сприяння реалізації цих рекомендацій [5; с. 32]. Відповідно виділяють суб'єктів консультаційної діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Учасники консультаційної діяльності

У координаційно-консультаційний супровід професійного розвитку педагога входять надання послуг із наступних галузей:

- нормативний супровід: міжнародні конвенції, договори, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, накази та листи Міністерства освіти і науки України, державні стандарти, освітні концепції;
- інструментальний супровід: освітні програми та навчальні плани, процедури оцінювання, аналіз підручників і посібників, навчальне обладнання, дидактичні матеріали тощо;
- технологічний та інформаційно-методичний супровід: педагогічні та освітні технології, навчальні модулі, рекомендації з проектування освітнього процесу;

При цьому головним результатом професійного розвитку педагога слід вважати не об'єм засвоєної інформації, а необхідні зміни, які передбачають:

- динаміку особистісного розвитку педагогів, котрі освоюють нові освітні стандарти, що передбачає оцінку сформованості їх самостійності, відповідальності, креативності, структури інтересів і цінностей, уміння самовиражатися і репрезентувати власний педагогічний досвід;
- достатню сформованість базових компетентностей і функціональної грамотності педагогів, що передбачає оцінку їх здатності до вирішення різних проблем в предметному і міжпредметному аспектах.

Висновки. Координаційно-консультаційні послуги методичної служби є важливою ланкою у передачі новітніх знань, методів і технологій від науковців та управлінців до педагогічних працівників. Окреслений напрям роботи сприяє конкретизації педагогічного професіоналізму, інформаційній підтримці освітнього процесу, виявленні та аналізу проблем, виробленні рекомендацій та заходів щодо їх вирішення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів вирішення проблеми. Предметом подальшого аналізу можуть стати питання професійного розвитку педагога відповідно до типу закладу освіти, навчального предмета, кваліфікаційної категорії, відбір і структурування необхідних для цього знань і педагогічних умінь, а також особистісних якостей.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 року [Електронний ресурс] / ВРУ. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Лавриненко Л. М. Інтелектуальна складова інноваційного зростання / Л. М. Лавриненко // Наукові дослідження розвитку світової економіки: пропозиції, теорії: 36. наук. праць з актуальних проблем економічних наук : у 2-х ч. Ч. 1. – Херсон : Гельветика, 2015. – Ч. 1. – С. 159–165.

3. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр)» від 08.12.2008 № 1119 [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1239-08>.

4. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

5. Саюк В. І. Теоретичні основи методичної роботи та педагогічного дорадництва: методичні рекомендації / В. І. Саюк. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 48 с

6. Сидоренко В. В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз / В. В. Сидоренко // Професійна компетентність педагога в умовах оновленого змісту освіти та вимог ринку праці: III регіональна науково-практична конференція. – Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2017. – С. 8-17.

УДК 371.134

Коломійцева М.О.,
методист Відділу освіти, сім'ї, молоді
та спорту виконавчого комітету
Новознам'янської сільської ради
Кременчуцького району, Полтавська обл.
(с. Нова Знам'янка)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ

*Щастя людини полягає у тому,
щоб любити роботу те,
що вона повинна робити
Гельвецій [11, с.186]*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний етап розвитку інформаційного глобалізованого суспільства зумовлює зміни підходів до професійного розвитку особистості. Це викликано тим, що нині «в технічно розвиненому та економічно нестабільному світі» [12, с. 113] в умовах потреби поліфункціональної діяльності кожна людина має самореалізуватися, насамперед професійно, якісно та ефективно діяти, щоб бути конкурентоздатною та успішною. Окрім цього, «на початку XXI ст. світова спільнота зрозуміла, що вчительство – це не тільки «змінна величина», яка необхідна для успішного реформування освітніх систем, але й "найбільш визначний носій змін" у реалізації реформ. Ця подвійна роль вчителів у освітніх реформах – бути суб'єктом і об'єктом реформацій – робить професійний розвиток вчителів зоною виклику» [9]. Тому в сучасності активно розробляються нові підходи і, відповідно, стратегії (способи і форми організації, зміст того, що потрібно засвоїти) професійного становлення й розвитку особистості педагога.

Аналіз досліджень і публікацій. У дослідженнях проблем професійного розвитку педагога сутність поняття визначено як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Варто зазначити також, що для позначення професійного розвитку вчителя у вітчизняних і зарубіжних наукових працях використовуються різні терміни [9], зокрема, розвиток вчителя (teacher development), розвиток кар'єри (career development), розвиток персоналу (staff development), розвиток людських ресурсів (human resource development), професійний розвиток (professional development), неперервна освіта (continuing education), освіта впродовж життя (lifelong learning), професійне становлення та інші.

Роль професійного розвитку полягає в тому, щоб допомогти вчителям у створенні й реалізації нових педагогічних теорій і практик, а також у підвищенні їх компетентності щодо педагогічної діяльності:

– професійний розвиток учителів реалізується у процесі співробітництва, найбільш ефективно – у взаємодії учителів, а також педагогів, адміністрації, батьків та інших членів громади;

– професійний розвиток здійснюється на основі різних форм і способів організації. Тому професійний розвиток учителів – це постійний процес оптимального вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації і в конкретному місці.

Зважаючи на тлумачення дослідниками поняття «професійний розвиток», його характеристики і дефініції, пов'язані з ним, **метою** є аналіз теоретичних основ наявних сучасних підходів до організації професійного розвитку педагогічного працівника.

Виклад основного матеріалу. Актуальність проблеми професійного розвитку педагогічних працівників зумовила значну кількість розроблень теоретичних засад цього процесу з метою досягнення відповідності становлення й рівня професійного та особистісного розвитку вчителя сучасним потребам і запитам суспільства. Аналіз наукових розроблень показав, що натепер є кілька бачень оптимального та ефективного розвитку педагога-фахівця: як визначальні розглядаються особистісно орієнтований підхід, андрагогічний, акмеологічний та компетентнісний.

Так, Л. Ніколенко [6] як важливу умову модернізації післядипломної педагогічної освіти та забезпечення ефективності професійного розвитку педагогічних працівників розглядає **особистісно орієнтований підхід** до їх навчання, характеристиками якого є особистісна орієнтованість, самостійність, умотивованість навчання дорослих, опертя на їхній життєвий і практичний досвід, спрямованість на розв'язання проблем професійного розвитку педагогів, що, на думку вченої, має на меті виявлення індивідуальних пізнавальних здібностей учителів; максимальне вивчення й використання їхнього індивідуального досвіду; допомогу кожному пізнати себе, самовизначитись і самореалізуватися. Це забезпечить формування в педагога культури життєдіяльності, розвиток здатностей продуктивно будувати своє повсякденне життя і правильно визначати його цілі, тобто становлення суб'єктності особистості, її культурної ідентифікації та формування механізмів самореалізації, саморозвитку, самовиховання.

Н. Протасова [8], Л. Набока, В. Пуцов та [10] та інші вчені як найбільш оптимальну й перспективну основу навчання й розвитку дорослої людини, зокрема й педагога, розглядають **андрагогічний підхід** (за теорією андрагогічної організації процесу навчання (Дж. Д'юї, Е. Ліндемман, М. Ноулз, П. Джарвіс) про необхідність навчання дорослих з урахуванням їхнього досвіду і спрямованості на досягнення практичних цілей). Основними характерними рисами андрагогічного навчання дорослих дослідниками визначено такі:

– самостійне здійснення організації процесу свого навчання (індивідуалізація), оскільки дорослій людині важливе відчуття власної участі в будь-якому рішенні стосовно неї, а не пасивне сприйняття рішення інших: умотивованість, глибока потреба дорослого в самостійності, у самокеруванні; провідна роль того, хто навчається, у процесі навчання; самостійне визначення тим, хто навчається, особливостей навчання (залежно від досвіду, рівня підготовки, психофізіологічних, когнітивних особливостей тощо);

– використання у процесі навчання досвіду того, хто навчається (цей досвід використовується як одне із джерел їх навчання), та інших людей;

– ситуативність змісту навчання і форм його організації, що означає його конкретність, прив'язаність до професійної діяльності. Як адекватні такому навчанню дослідники розглядають проблемне навчання, дискусії, імітаційні, рольові і ділові ігри, проектні завдання тощо;

– висока ефективність навчання.

Актуальність **акмеологічного підходу** в освіті дорослих (акме (від грец. – вершина, квітуча пора) – вища точка, період розквіту особистості, найвищих її досягнень, коли людина

проявляє свою зрілість у всіх сферах життєдіяльності та, передусім, у професійній діяльності) визначається тим, що педагогічна акмеологія (Б. Ананьєв) є наукою про закономірності вищих досягнень у цілісному розвитку людини на кожному її віковому етапі у процесі неперервної освіти [7].

Грунтуючись на аналізі наукової літератури, дослідники розглядають акмеологічний підхід як базисне узагальнювальне поняття акмеології, що акумулює сукупність принципів, методів, прийомів, засобів організації та побудови теоретичної і практичної діяльності, орієнтованих на якісний результат в освіті дорослих, високий рівень продуктивності та професійної зрілості [7]. Водночас акмеологічний підхід дає змогу з'ясувати суб'єктивні та об'єктивні фактори, які сприяють досягненню вершин професіоналізму; перші з названих – це рівень та якість освіти, здобутої дорослою людиною, а другі – її задатки, здібності, компетентність тощо.

Отже, акмеологічний підхід трактується як особливий методологічний напрям, якому властива низка переваг перед іншими, особливо в оцінюванні й проектуванні перспектив людини. Пріоритетними ознаками цього підходу [3; 7] є такі:

- орієнтація на професійну зрілість і майстерність як удосконалення на всіх етапах життя й діяльності людини;
- усебічний розвиток свідомості й діяльності груп (товариств), переконаність у можливості масового вдосконалення;
- оптимістичне бачення людини, її можливостей, майбутнього; проектування вищих досягнень як окремими особами, так і групами й товариствами.

Компетентнісний підхід кардинально відрізняється від традиційного – «знаннєвого» – за функціями того, хто навчає, і того, хто навчається, у цьому процесі, за метою навчальної діяльності та результатами навчання; у той же час він має багато спільних рис із особистісно орієнтованим та діяльнісним підходами [13]. Компетентнісний підхід акцентує увагу на результатах освіти; при цьому як результат освіти розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних життєвих і професійних ситуаціях.

Загалом поняття «компетентність» (Дж. Равен та ін.) трактується як специфічна здатність людини, необхідна для ефективного виконання конкретної діяльності в певній предметній галузі. Це передбачає наявність у людини загальних і вузькоспеціальних знань, певних навичок, способів мислення, розуміння відповідальності за свої дії тощо.

Сутнісною особливістю компетентнісного підходу є визначення результативно-цільової спрямованості освіти, що, на думку О. Гулай [2], є його безперечною перевагою порівняно з іншими традиційними та інноваційними підходами. Компетентність – це ціль освітньої діяльності, а компетентність – міра, ступінь, повнота її досягнення конкретним суб'єктом освітньої діяльності. Кінцевим результатом навчання є сформованість компетентностей людини, перенесення акцентів з рівня знань суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем.

Тому вдосконалення професійної компетентності вчителів на основі компетентнісного підходу, окремі аспекти якого досліджували В. Адольф, І. Зимня, І. Єрмаков, В. Мельник, О. Огієнко, І. Підласий, О. Савченко та ін., передбачає оцінку готовності фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня до професійної діяльності на основі наявності в них визначених стандартами компетентностей [4]. Це означає, що в організації навчання та розвитку педагогічних працівників із наявних технологій, форм і методів навчання, які впроваджуються в системі освіти, потрібно обирати ті, що найбільше сприяють формуванню у фахівців професійної компетентності – налаштувань, цінностей, знань, умінь і навичок, якостей, – необхідних для якісного здійснення професійної діяльності.

До професійної педагогічної компетентності відносяться такі її складові: методологічна, предметна, психолого-педагогічна й методична. Тому про педагога як фахівця судять за рівнем

сформованості у нього професійної компетентності – інтегральної якості особистості, що має зазначені складові й дозволяє фахівцеві найбільш ефективно та якісно здійснювати професійну діяльність, а також сприяє його саморозвитку і самовдосконаленню.

Розглянуті концептуальні підходи є провідними в організації професійного розвитку педагогічних працівників у сучасності. Однак зазначаємо, що існують й інші бачення ефективного професійного розвитку педагогів. Для прикладу, у контексті дослідження важливим вважаємо таке положення сучасної теорії професійного розвитку фахівців: натепер як важливий показник професійної культури та компетентності педагога розглядається не стільки його професіоналізм, скільки формування його «професійної ментальності в широкому життєдіяльному контексті» [1, с. 15], тобто трансфесіоналізм як «здатності реалізації ідей і способів професійного вдосконалення, професійного розвитку в процесі переходу через межі різних галузей знань і видів педагогічної діяльності, інтеграції функцій цієї діяльності» [1, с. 15].

Висновки. Проаналізовані підходи та, відповідно, концепції організації професійного розвитку педагогів, на нашу думку, є спробою відповісти на виклики сучасності в потребі педагога-професіонала як головної рушійної сили освіти в суспільстві. Вважаємо, що розглянуті засади навчання й розвитку дорослих не заперечують традиційних дидактичних принципів педагогіки: частково вони їх розвивають, частково корелюють з ними. Також вбачаємо позитив в оптимальному поєднанні всіх зазначених підходів, які значною мірою доповнюють один одного та яким притаманні спільні ознаки: за реалізації всіх розглянутих концептуальних засад організації професійного розвитку педагога активізується його професіоналізм.

Література

1. Адольф В. А. Развитие профессионального потенциала педагога в условиях обновления образовательной практики / В. А. Адольф, И. Ю. Степанова // *Инновации в образовании*. – 2011. – № 10. – С. 14-24.
2. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти [Електронний ресурс] / О. І. Гулай // *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. – 2009. – № 2. – (Серія "Педагогічні науки"). – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jm/e-journals/Vnadps/2009_2/09goinp.pdf.
3. Данилова Г. С. Педагогічний професіоналізм у контексті акмеології / Г. С. Данилова // *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія і практика: зб. наук. праць*. – К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2006. – № 5. – С. 74-80.
4. Лабудько С. П. Компетентнісний підхід до вибору педагогічних технологій у системі професійної освіти / С. П. Лабудько // *Професійна освіта: методологія, практика, інновації: матеріали регіон. наук.-практ. конф.* – Суми: РВВ СОППО, 2007. – С. 90-94.
5. Мірошник С. І. Професійний розвиток педагога: сучасні підходи / С. І. Мірошник // *Електронне наукове фахове видання «Народна освіта»*. – 2016. – № 2. – С. 13-18.
6. Ніколенко Л. Модернізація післядипломної педагогічної освіти в контексті особистісно орієнтованого підходу / Л. Ніколенко // *Післядипломна освіта в Україні*. – 2007. – № 2. – С. 38-41.
7. Огієнко О. І. Акмеологічний підхід у контексті освіти дорослих [Електронний ресурс] / О. І. Огієнко // *Філософські, психологічні, аксіологічні контексти педагогічної майстерності*. – Режим доступу: / <http://lib.iitta.gov.ua/6043/1.pdf>.
8. Протасова Н. Андрагагічна ідея і післядипломна освіта: постановка проблеми / Н. Протасова // *Шлях освіти*. – 1998. – № 3. – С. 13-15.
9. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів: рух до концептуальної карти [Електронний ресурс] / Л. Пуховська // *Порівняльна професійна педагогіка: науковий журнал*. – 2011. – № 1. – Режим доступу: (<http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>) <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>.
10. Пуцов В. І. Особливості навчання дорослої людини: навчальний посібник / В. І. Пуцов, Л. Я. Набока. – К.: ЦППО АПН України, 2004. – 56 с.
11. Таранов П.С. Эмоции ума. Книга всемирных рекордов интеллекта. Мысли, микро-эссе, афоризмы. В 2-х т. / П.С. Таранов. – Симферополь: «Реноме», 1997. – Т.2. – 480 с.
12. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості [Електронний ресурс] / І. М. Хоржевська // *Наукові праці. Державне управління*. – Режим доступу: irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe.
13. Хуторской А. В. Ключевые компетенции: технология конструирования / А. В. Хуторской // *Народное образование*. – 2003. – № 5. – С. 55-61.

Кравчинська Т.С.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

ПСИХОДІАГНОСТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ РАЙОННИХ (МІСЬКИХ) МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ (ЦЕНТРІВ)

Актуальність визначеної проблеми професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) обумовлюється соціально-економічними та освітніми реформами, які вимагають від фахівців постійного поповнення та поновлення знань, швидкого реагування для якнайшвидшого впровадження цих реформ. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих педагогічних працівників, у процесі підвищення кваліфікації, здатних максимально мобілізувати свої професійні можливості та впроваджувати сьогоденні зміни.

Проблема професійного розвитку педагогів є предметом багатьох розвідок філософів, педагогів, психологів. У працях науковців Н. І. Клокар, В. І. Маслова, В. В. Олійника, В. І. Пуцова, В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Т. М. Сорочан, та інших висвітлені проблеми післядипломної педагогічної освіти взагалі й теорії та практики навчання фахівців у системі підвищення кваліфікації зокрема [7; 8; 9].

На першому етапі дослідження було вивчено поняття «професіогенез», «професійний розвиток» та здійснено аналіз етапів професіогенезу методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) з урахуванням сформованості професійних установок на кожному з них [3]. Оскільки на професійний розвиток методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) впливає безліч об'єктивних факторів (історичних, економічних, політичних тощо), відповідно, необхідно постійне оновлення науково-теоретичного надбання для формування обґрунтованих пропозицій щодо покращення впливу на професійний розвиток і становлення педагогів у системі неперервної післядипломної освіти.

На другому етапі дослідження було визначено критерії, показники та рівні професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) [4; 5]. Узагальнення психолого-педагогічного досвіду дозволило визначити наступні критерії професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів): когнітивний, праксеологічний, мотиваційний. Відповідно, зазначені критерії характеризуються наступними показниками:

– когнітивний критерій визначається за показниками: професійно-педагогічна компетентність, що передбачає комплексне поєднання ґрунтовних, систематичних знань, умінь, навичок, професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій; продуктивність професійно-педагогічної діяльності; інноваційність, що уможливлює визначення рівня технологічної культури, якості упровадження в систему роботи інноваційних підходів, технологій, методів, прийомів та ін.;

– праксеологічний критерій визначається за показниками: сформованість професійного вміння, емоційна стійкість, самоконтроль, самостійність, товариськість, усвідомленість, чутливість тощо;

– мотиваційний критерій визначається за показниками: мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації, потреби у саморозвитку, самооцінці досягнень, задоволеності своїми досягненнями [4].

Наступним етапом нашого дослідження є визначення психодіагностичних методик для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів). При визначенні психодіагностичних методик для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) будемо спиратися на розробки В. В. Сидоренко [7] та розробку колективу спільної лабораторії психології професіоналізму ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти під науковим керівництвом О. І. Бондарчук [1], а також методики, що вже існують та їх модифікації щодо вивчення професійного розвитку педагогічних працівників.

Отже, відповідні методики діагностики показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) зазначено в табл. 1.

Таблиця 1

**Методична база дослідження
показників професійного розвитку методичних працівників
районних (міських) методичних кабінетів (центрів)**

Критерії та показники професійного розвитку	Методики виміру
<p align="center">Когнітивний</p> <ul style="list-style-type: none"> • професійно-педагогічна компетентність; • продуктивність професійно-педагогічної діяльності; • інноваційність 	<p>Методика на визначення рівня професійної компетентності педагога [7]; Методика виявлення рівня педагогічної майстерності [10]; Методика «Креативний потенціал» [1]</p>
<p align="center">Праксеологічний</p> <ul style="list-style-type: none"> • емоційна стійкість; • партнерська взаємодія та професійне спілкування; • емпатія 	<p>Методика на визначення рівня емоційної стабільності і здатності до керування психічним самопочуттям [7]; Методика на виявлення стилю взаємодії у професійній діяльності [1]; Методика на визначення рівня емпатії [6]</p>
<p align="center">Мотиваційний</p> <ul style="list-style-type: none"> • інтереси, цінності; • співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації; • саморозвиток у професійній діяльності 	<p>Методика М. Рокіча «Ціннісні орієнтації» [1]; Методика на визначення рівня мотивації професійно-педагогічної діяльності [2]; Методика «Здатність педагога до саморозвитку» [1]</p>

Таким чином, подальшим у нашому дослідженні буде проведення діагностування методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) та написання висновків.

Література

1. Бондарчук О. І. Комплекс психодіагностичних методик дослідження професіоналізму педагогічних працівників / Автори-укладачі: О. І. Бондарчук, Т. М. Гавлітіна, Л. М. Смольська, В. М. Вронська. – Київ-Рівне, 2017. – 24 с.
2. Бордовская Н. В. Педагогика. Учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан – СПб : Издательство «Питер», 2000. 304 с.
3. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Херсон, 2016. – Вип. 70. Том 2. С. 66–69. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/704976/> (дата звернення 10.04.2018 р.).
4. Кравчинська Т. С. Критерії професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2016. Вип. 1 (12). С. 138–144. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/706385/> (дата звернення 10.04.2018 р.).
5. Кравчинська Т. С. Показники та рівні професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць. – Випуск 29 (39). – 2017. – С. 11–14. – Режим доступу : <http://www.pedtvor.npu.edu.ua/index.php/arkhiv-vipuskiv#vипуск-№29-39-2017-p> (дата звернення 10.04.2018 р.).

6. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога : Учеб. Пособие / Е. И. Рогов. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – Кн. 2 : Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. – 480 с.
7. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Сидоренко Вікторія Вікторівна – Київ, 2013. – 486 с.
8. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогії / М. І. Скрипник // Проблеми освіти, 2015. – № 83. – Частина II. – С. 194–199.
9. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27–32.
10. Уруський В. І. Педагогічна діагностика : методичні рекомендації / укл. В. І. Уруський. – Тернопіль, 2012. – 129 с.

УДК 159.9:377.35 371.13:37.018.46:371.14

Лозова Т.М.,
методист відділу освіти, молоді та спорту
Розквітівської ОТГ Березівського району,
Одеська обл.

ПРОФЕСІЙНІ ФУНКЦІЇ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Освітня реформа, яка стартувала в Україні має дати відповідь на виклики сьогодення та розпочати розвиток нової якісної освіти в Україні.

Сучасна конкурентноспроможна школа повинна підготувати учнів до життя в суспільстві, враховуючи необхідні компетентності. Наразі вся наша освіта переходить на нову компетентнісно орієнтовану модель і це спонукає до кардинальних змін професійного розвитку вчителів. Нова українська школа готова відкрити свої двері для компетентних, комунікативних, інформаційно грамотних, вмотивованих, креативних, відкритих до нових змін учителів. Учителів, які будуть готові допомагати учням розвивати життєві вміння, навички та компетентності.

Нові зміни в освіті роблять дуже актуальною проблему професійного розвитку педагога Нової української школи, тому що саме підвищення професійної майстерності виведе нашу виведе нашу країну на новий рівень здобуття якісної освіти.

Велику увагу треба приділити професійним цінностям вчителів, оскільки саме це є нагальною потребою сьогодення. Професійні цінності – це ті напрямки, за допомогою яких вчителі обирають і виконують свою професійну діяльність.

Яким же повинен бути сучасний професійний вчитель Нової української школи? Це вчитель, робота якого спрямована на всебічний розвиток учня як особистості, розвиток талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та європейського вибору.

Червоною лінією в постулатах Нової української школи проходить інтегроване навчання, педагогіка партнерства, позитивна психологія та філософія дитино центризму. Особлива увага приділяється кожній дитині, забезпеченню її гармонійного розвитку, збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, переживанню позитивних емоцій та самореалізації особистості в сучасному світі.

Сучасний вчитель повинен не лише давати знання, а й допомагати учням розвивати життєві вміння, а саме: уміти вчитися, критично мислити, вирішувати проблеми, працювати у команді, уміти спілкуватися і взаємодіяти, працювати та обробляти інформацію, бути креативним

і мобільним тощо.

Розвиток таких життєвих умінь має наскрізний характер та є основою для формування ключових компетентностей особистості. Вивчення усіх навчальних предметів забезпечує послідовне та поступове набуття учнями життєвих умінь. Для цього сучасні вчителі Нової української школи повинні створити сприятливі умови, віддаючи перевагу особистісно-зорієнтованому навчанню, використовуючи новітні сучасні технології та досвід європейських країн.

Зважаючи на все вищесказане приходимо до висновку, що проблема професійного розвитку педагогічних працівників є дуже актуальною. Тому реформатори Нової української школи врахували створення оптимальних педагогічних умов, спрямованих на професійне зростання педагогічних працівників, яке базується на засвоєнні ними необхідних компетентностей.

О. Владиславлев стверджує, що чим вищий освітній рівень особистості, тим активніше вона прагне до продовження освіти. При цьому освіта не тільки вдовольняє і розвиває професійні та духовні потреби фахівця, а й стимулює розвиток нових. Таким чином, у галузі освіти проявляється закон збільшування освітніх потреб, що виявляється потужним механізмом розвитку системи післядипломної освіти взагалі та підвищення кваліфікації зокрема".

Підготовка компетентних педагогічних кадрів у рамках підвищення кваліфікації може реалізовуватися більш інтенсивно при умові її модернізації. Певні кроки в цьому напрямі вже зроблені – перехід до особистісно зорієнтованого навчання на курсах, де реалізовано діяльнісно-компетентнісний підхід. Проте, як зазначає дослідник В. О. Семиченко, існує проблема недостатнього рівня зацікавленості в особистісному і професійному розвитку педагогів у системі підвищення кваліфікації. Саме тому реформатори Нової української школи внесли зміни не лише в освіту для учнів, а і в самоосвіту вчителів. Наразі сучасний вчитель отримує право вибору місця та способу підвищення кваліфікації, причому результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних кваліфікацій можуть досягатися та здобуватися в системі формальної, неформальної та інформальної освіти. Значним стимулом у професійному зростанні педагога є атестація. Вона сприяє моральному та матеріальному заохоченню вчителів, узагальненню та впровадженню досвіду кращих вчителів у практику навчання та виховання. Сучасний вчитель, який буде втілювати новітні реформи в українській освіті повинен постійно самовдосконалюватись. Він повинен ділитися своїм досвідом із колегами, учнями та батьками. Для цього є і портфоліо, і блоги, і сайти вчителів, які вони постійно оновлюють.

Обов'язковими умовами розвитку й підвищення професійної компетентності вчителів учені визначають такі:

- урахування специфіки освітнього закладу та контингенту учнів,
- наявність системи стійкої внутрішньої мотивації і комплексного, диференційованого, гнучкого й оперативного стимулювання до професійного розвитку,
- систематичний моніторинг динаміки розвитку компетентності, характеру одержуваних результатів, змін у діяльності вчителів, головне – вплив цих змін на рівень навчальних досягнень учнів, їхній розвиток та відношення до вивчення предмету та до школи,
- ретельний відбір змісту теоретичних знань, індивідуалізації і психологізації навчального процесу.

На думку В. А. Адольфа, компетентний педагог – це такий фахівець, який володіє ґрунтовними знаннями з будь-якого предмета шкільного курсу навчання "професійна компетентність – це складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, що забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу".

Ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" є збільшення кількості альтернативних моделей професійного розвитку педагога. Урізноманітнилися форми підвищення кваліфікації. Передусім це – курси при ІППО, стажування, альтернативна платформа «Віртуальна кафедра андрагогіки» кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», участь у тренінгах, майстер-класах, семінарах та вебінарах, онлайн-курси, конференції тощо.

У концепції розвитку педагогічної освіти окреслено механізм визнання результатів неформальної та інформальної освіти закладами освіти та кваліфікаційними центрами.

Відповідно до наказу МОНУ "Про деякі організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах Нової української школи" (№ 34 від 15.01.2018), для реалізації Плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" передбачено обов'язкове проходження підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання учителям, заступникам директора з навчально-виховної роботи та вчителям-предметникам, які будуть упроваджувати нову освітню реформу з вересня 2018 року.

Розвиток професійної компетентності педагога залежить від якостей педагога: вольової сфери особистості, особливостей характеру, потреб, темпераменту, здатності до кардинальних змін.

Важливою умовою забезпечення ефективного розвитку професійної компетентності вчителя під час підвищення кваліфікації є:

- використання різних форм проходження підвищення кваліфікації,
- орієнтація навчальних модулів програми підвищення кваліфікації на конкретну категорію спеціалістів,
- здійснення навчальної роботи з кадрами на місцях,
- організація виїзних курсів підвищення кваліфікації,
- організація навчання на основі діяльнісного підходу.

Таким чином, професійне зростання вчителя – це процес, який спрямований на досягнення професіоналізму, що призводить до якісних змін особистісної сфери та професійної діяльності вчителя. Цей процес навчання має бути зорієнтованим на інтереси та потреби конкретного вчителя, практико орієнтованим, будуватися за принципом, коли доросла людина розглядається як суб'єкт освітньої діяльності з її правом на вибір форм підвищення кваліфікації. У ході цього процесу сучасний вчитель Нової української школи постійно шукає можливості найповніше реалізувати себе як професіонала, посилювати організованість, самостійність та відповідальність, здатність до інноваційної діяльності.

Із творчого доробку

Я – учитель

Я обрала тяжку вчительську долю,
Розпочала важкий і довгий шлях.
Велику треба мудрість мати й волю,
Щоб охопити школу наче птах.
Твори добро – благала мене мати,
Запалюй світло – радив батько мій.
Я не хотіла легкий шлях обрати,
Я не хотіла бути наче тінь.
Я дітям віддаю частинку серця,
Допомагаю вірний шлях знайти,
Я дивлюсь в очі їх – чисті озерця,

І намагаюсь захистити від бід
Несу я учням точних знань науку,
Знайомлю з Піфагором і Ферма́.
Я завжди їм протягну свої руку:
Не тільки вчителька, їм – мама я.
Дітей я хочу навчити жити,
Та йти по стежці прямо без брехні,
Батькам вклонятись низько і любити,
Не залишати їх на самоті.
Даю знання, поради і надію
На світлий, рівний шлях у майбутті.
Всі учні – скарб, і я це розумію.
Нехай щастить вам, рідні, у житті.
Люби людей – душа моя благає.
Твори добро – нагадують думки.
Адже я – вчитель, що дітей навчає,
Людина, що пройде через віки.

Я простий і звичайний учитель

Я простий і звичайний учитель,
Вірю в те, що мрії збуваються,
Я книжок і театру любитель,
Я людина, що завжди навчається.

Українка я щира і сильна,
Посміхаюсь завжди привітно,
І душею, мов сокіл, я вільна,
Хоча каюсь, бо трохи амбітна.

Починала в Одесі у ВУЗі я,
Факультет був математичний.
Я завжди була разом із друзями,
Де серйозною, де іронічною.

Я 5 років влюблялась в професію,
Яка стала сенсом життя,
Не впаду я ніколи в депресію,
Бо назад вже нема вороття.

Я – учитель, і я цим пишаюся,
Бо навчаю дітей математиці.
А в житті я завжди намагаюся
Перевірити лемму на практиці .

Закликаю дітей любити
Піфагора, Ферма і Фалеса,
Я учу їх добро творити,
Іти разом в життя із прогресом.

Я проводила в класі свято
Та годину патріотичну,

Де лунало віршів багато
Про події сумні історичні.

Я вже довго працюю у школі,
В різних конкурсах участь приймаю.
Не професія – поклик то долі,
І його я завжди відчуваю.

Я горджуся своїми учнями,
Що здають ЗНО достойно,
Бо своїми оцінками влучними
Рейтинг школи підняли пристойно.

Я учитель, що вірить у диво,
Я ніколи не зраджу державу,
Не поставлять нас на коліна,
Україна здобуде славу!

Я навчаю дітей не брехати,
Шанувати батьків, рідну мову.
Я не вчитель – я їм друга мати,
Яка завжди прийде на підмогу.

Я ніколи в житті не кину
Цю посаду тяжку і цікаву,
Бо без школи я просто загину,
Без дітей і життя не яскраве.

Я навчаю їх кожної миті,
Що потрібно бути людьми,
Пам'ятати, що є на світі,
Той, хто виведе їх із пітьми.

Кажуть люди, що є від Бога
Лиш одна професія – вчитель.
Тож іду цією дорогою,
Я простий і звичайний житель.

Лозова Т. М.

Про Нову українську школу

Нова українська школа –
Це крок уперед, у майбутнє.
Концепція знана, відома,
Фінляндії досвід присутній.

У НУШ вчителі важливі,
Та дітям у нас перевага,
А якість освіти віднині –
Це творчість, довіра, повага.

Повинно партнерство бути:
Школа – Громада – Влада,
Кожного треба почути,
НУШ – це спасіння й порада.

Наскрівні вміння і навички,
Повага індивідуальності,
Всі задоволені мамочки,
Уроки в добрій тональності.

На цінностях учні зростають,
Підтримка інклюзії буде.
Ця НУШ – вона всіх об'єднає,
І звички радянські забудуть.

НУШ – це ковток повітря
Свіжого, чистого, гарного.
Пройде 10-ліття,
Державу збудуєм безхмарну ми.

Так – демократії школи,
Активним формам навчання.
Не пожалкуєм ніколи,
НУШ – це країни бажання.

Навчати дітей для життя,
Давати рівні можливості,
Назад вже нема вороття,
То дай же нам, Боже, сміливості.

Важливий дитиноцентризм,
А ще вчителів мотивація,
НУШ – це такий механізм,
В якому є скрізь інтеграція.

Душа у НУШ – компетентності,
Серце – новий Держстандарт,
В різній еквівалентності
Впевнено йдемо на старт.

Внесемо нове ми в освіту,
Реформи тільки сучасні,
Відомими станемо світу,
Бо в НУШ – всі ідеї прекрасні!

Література

1. Адольф В. А. Професійна компетентність сучасного вчителя: монографія / В. А. Адольф. – Красноярск: КрГУ, 1998. – 286 с.
2. Литвинюк Л. В. Педагогічне стимулювання професійного зростання вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. Теорія та методика професійної освіти / Л. В. Литвинюк. – Кіровоград, 2007. – 25с.
3. Методист. Журнал. "Шкільний світ" №2 (74), лютий 2018. – С. 16-19.
4. Перехейда О. Стимулювання професійної майстерності педагога – важливий чинник управління / Текст // Рідна школа. – 2004. – №5. – с. 30-32
5. Санжарівська Н. В. Самоосвітня діяльність педагогів / Текст // Управління школою. – 2010. – №8. – с.17-18

УДК 378.37.001.08

Майборода С.М.,
завідувач методичного кабінету
відділу освіти, молоді та спорту
Гадяцької міської ради, Полтавська обл.
(м. Гадяч)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ МІСТА ГАДЯЧА ЗА УМОВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

В умовах створення нової моделі української освітньої системи особливої вагомості набуває проблема вдосконалення науково-методичного супроводу як процесу змін, що відбуваються на рівні дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, так і щоденних

буденних проблем закладів освіти [3, с. 2].

Специфіка професії методиста, до якої у вищій школі не готують і яка репрезентує не тільки освітню функцію, а й освітньо-управлінську, зумовлює поступове професійне становлення методиста у процесі набуття професійного досвіду та розвитку його компетентності [4, с. 34].

Змістом професії методиста є науково-методична діяльність як поєднання педагогічної, управлінської та інноваційних складових.

Відтак у процесі професійної діяльності, яка ґрунтується на безперервній освіті та самоосвіті, мають розвиватися всі компоненти досвіду, набутого методичними працівниками: якості особистості (спрямованість, культура, комунікативність, пізнавальні, естетичні та організаційні якості), компоненти функціональної діяльності (знання та вміння), здатність до творчості. Складаючи водночас компоненти сукупної культури методиста в їхній єдності вони детермінують і змістовно-цільову спрямованість післядипломної освіти: розвиток загальнокультурної (загальноосвітньої), фахово-кваліфікаційної та функціональної компетентності методичних працівників [4, с. 34].

Проблема підвищення якості професійної компетентності працівників освіти зумовлена зростанням вимог до рівня їх професійної майстерності. Особливу роль у здійсненні реформ в освіті відіграє вдосконалення науково-методичної роботи шляхом формування інноваційного освітнього середовища, реалізації особистісно орієнтованого, індивідуального та диференційованого підходу до підвищення їхньої професійної компетентності.

Коли змінюється освітній простір, професійна компетентність педагога набуває надзвичайної актуальності. Адже необхідною умовою сьогодення є не лише глибокі знання у професійній сфері та високий рівень освіченості, а й постійне поповнення та поновлення знань, високий рівень професіоналізму.

Означена місія, у першу чергу, покладається саме на методичну службу міста (району, ОТГ), яка є органічною складовою системи безперервної освіти і спрямована на приведення професійного рівня педагогічних працівників у відповідність до державних стандартів, вимог часу, індивідуально-особистісних та виробничих потреб.

Методичний кабінет відділу освіти, молоді та спорту Гадяцької міської ради Полтавської області – це установа, яка здійснює свою діяльність на основі нормативно-правової бази; є центром інноваційних ідей та організатором їх реалізації, самоосвітньої роботи педагогів; має професійно підготовлений творчий колектив, якому притаманна технологічна компетентність та сформованість інноваційної культури; є центром координації та моніторингу за такими напрямками: управлінський, педагогічний, психологічний.

Сучасність вимагає модернізації освіти, її стратегічного реформування. Тому всі гілки освітнього процесу повинні акумулювати свої зусилля для розвитку доступності до якісної освіти для всіх громадян, а це вимагає розвитку професіоналізму, кадрового потенціалу, підвищення фахової підготовки, удосконалення неперервної освіти педагогічних працівників.

Саме тому, 1 липня 2016 року відповідно до рішення сьомої сесії сьомого скликання Гадяцької міської ради від 14.04.2016 р. «Про створення методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту Гадяцької міської ради» створено методичний кабінет відділу освіти, молоді та спорту Гадяцької міської ради.

Ефективність методичної роботи залежить від багатьох факторів та найважливіші серед них – професійна компетентність, організаторські здібності, загострене відчуття нового, творчий потенціал колективу методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту Гадяцької міської ради – головного організатора і координатора науково-методичної роботи в м. Гадячі.

Компетентність, професіоналізм працівників, на мою думку, є найважливішою умовою їх успішної діяльності, творчого підходу до реалізації модернізованих методичних функцій.

Сучасне розуміння сутності професійної діяльності методиста як взаємодії педагогічної,

управлінської та інноваційної складових виходить далеко за межі суто організаційної методичної роботи і сягає творчого, науково-методичного та дослідницького рівнів, що дає нам право визначити у моделі діяльності методиста такі його функції: управлінську, педагогічну, інноваційну.

Основною домінантою усіх трьох функцій є спрямованість професійної діяльності методиста на професійний розвиток педагога в системі післядипломної освіти. Відтак ролі методиста як лідера у професійному розвитку педагогічного працівника мають чітку соціально-педагогічну спрямованість [4, с. 35].

Кожен працівник методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту Гадяцької міської ради (далі – ММК, методичний кабінет), на моє переконання, має бути фасилітатором, тобто створювати умови для особистісного розвитку педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, володіти змістом сучасної освіти і тенденціями змін в освітньому просторі та методологією організації роботи педагогічних кадрів у міжкурсовий період, проводити експертне оцінювання творчих знахідок вчителів та вихователів, моделювати педагогічний досвід і узагальнювати одержані результати; розробляти методичні рекомендації. Саме тому у нашому методичному кабінеті приділяється значна увага організації навчання методистів: проведенню методичних нарад, семінарських занять, практикумів, тренінгів, стимулюванню їх самоосвіти.

З метою підвищення ефективності діяльності установи, керівництва і координації діяльності її працівників запроваджено проведення оперативного-розпорядчих нарад у завідувача методичного кабінету. Основними завданнями яких є: визначення конкретної програми дій, акцентування уваги педагогічних працівників на розв'язанні певної проблеми, попередження можливих помилок, виправлення допущених прорахунків тощо.

З метою вироблення стратегічних напрямів розвитку, удосконалення змісту навчання і виховання, визначення перспективних потреб науково-методичного забезпечення освітнього процесу у методичному кабінеті також було створено науково-методичну раду ММК. Підвищити якість навчання методистів допомагає запровадження «методів аналізу»: аналіз документів (планів роботи, нормативно-правових актів, посадових обов'язків); аналіз компетентності персоналу, аналіз результатів атестації, методів оцінювання.

У системі навчання методистів перевага надається їх діагностуванню, діалоговим інтерактивним методам, упровадженню розвиваючих, особистісно орієнтованих технологій. Кожен методичний працівник поглиблено досліджує індивідуальну науково-методичну тему.

Корекція та контроль сформованості знань та вмінь працівників методичної служби здійснюється шляхом тестування, самотестування, взаємоконтролю, за рахунок аналізу творчих робіт за наслідками і результатами практичної діяльності, у тому числі і за апробованими матеріалами Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України та Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В.Остроградського.

Продумано систему навчання методичного активу, чіткі настанови керівникам міських методичних угруповань (у структурі методичної роботи міста в 2017/2018 навчальному році діє 15 міських методичних об'єднань, 2 міські методичні комісії, 3 міські творчі групи педагогічних працівників, які функціонували відповідно до нормативної бази, розробленої працівниками ММК), практичний показ ефективних форм і методів роботи, широкий обмін досвідом – все приносить користь, дає поштовх до активізації методичної роботи на рівні області, міста та навчальних закладів.

Методична служба міста намагається гнучко реагувати на зміни, що відбуваються в освітній системі, здійснює системний моніторинг якісного і кількісного складу педагогічних і керівних кадрів. ММК постійно проводиться діагностування педагогічних працівників. Одержання достовірної аналітичної інформації, необхідної для моделювання науково-методичної

роботи як системи, її корекції та оцінювання, досягається за допомогою сучасних діагностичних технологій.

З метою налагодження взаємодії із органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, засобами масової інформації, розширення можливостей в організації навчально-виховного процесу працівниками методичної служби міста створено та координується робота веб-сайтів: відділу освіти, молоді та спорту Гадяцької міської ради, ММК, 9 міських методичних об'єднань, 6 блогів (сайтів) працівників методичного кабінету. Ефективно працюють сторінка і спільнота ММК у соціальній мережі «Facebook». Окрім того, з метою висвітлення методичної роботи закладів освіти міста, працівники ММК протягом навчального року готують інформації, дописи для розміщення не тільки на власних веб-ресурсах та сторінках соціальних мереж, а й на веб-сайтах Гадяцької міської ради, Полтавського ОШПО ім. М.В.Остроградського і газетах: «Гадяч», «Гадяцький вісник», «Рідне місто Гадяч».

Координуючи методичну роботу педагогічних працівників, ММК було забезпечено методичний супровід роботи закладів освіти міста над загальною науково-методичною темою на 2016/2017 н. р. – 2020/2021 н. р. «Створення умов для якісної освіти за рахунок сучасного науково-методичного забезпечення системи компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання й виховання», з метою реалізації якої протягом 2016/2017-2017/2018 навчальних років проведено 44 міські семінари-практикуми, 15 майстер-класів, 11 тренінгів, 13 інструктивно-методичних нарад, інших методичних заходів для різних категорій педагогічних працівників.

Ефективне, результативне дослідження науково-методичної теми забезпечується через диференціацію та індивідуалізацію освітнього процесу, опору в навчанні на професійний досвід педагогів, побудову освіти дорослих не за предметним принципом, а на основі життєвої (професійної, виробничої) проблеми тощо.

За умов модернізації освітнього простору, методичний кабінет працює над створенням єдиного освітнього простору у місті, зокрема налагоджено співпрацю у частині організаційно-методичної роботи з Гадяцькою спеціалізованою школою-інтернатом I-III ст. ім. Є.П.Кочергіна Полтавської обласної ради, ДНЗ «Гадяцьке вище професійне аграрне училище», Комунальним ВНЗ «Гадяцький коледж культури і мистецтв ім. І.П.Котляревського», Гадяцьким дитячим будинком, а також відділом освіти, молоді та спорту Сергіївської сільської ради, закладами освіти Сергіївської ОТГ.

Отже, сучасному педагогу потрібна допомога методиста нової генерації, який досконало володіє теорією соціального управління, специфікою навчально-виховного процесу, педагогічним менеджментом, педагогічними та інформаційними технологіями, вміє спрямувати працівників навчальних закладів на здійснення науково-дослідної та експериментальної роботи щодо впровадження педагогічних інновацій. Тож саме тому у центрі уваги і стоїть питання удосконалення діяльності працівників методичної служби.

Тож вважаю, що новими векторами розвитку методичної служби та напрямками роботи методистів повинні бути: динамічний розвиток науково-методичного середовища на регіональному рівні; маркетингова діяльність методичної служби; активне впровадження в систему науково-методичної роботи інформаційно-комунікаційних технологій, методу дослідницьких проектів, тренінгів, майстер-класів; здійснення мультимедійного супроводу методичних заходів.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики: Колективна монографія / [Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І., Овчарук О. В. та ін.] / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
3. Мазурок М. Розвиток професійної компетентності сучасного вчителя у процесі підвищення кваліфікації

/ М. Мазурок – Рівне, 2013. – 11 с.

4. Набока Л. Розвиток професійної компетентності методичних працівників у системі післядипломної освіти / Л. Набока // Нова педагогічна думка – 2010. – № 1. – 34-37 с.

5. Педагогічна майстерність / [І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.

УДК 378.37.001.08

Марчук Г.Г.,
завідувач ММК відділу освіти
виконавчих органів Дрогобицької міської ради,
Львівська обл.
(м. Дрогобич)

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Одним із чинників успіху Нової української школи є вмотивований учитель. Реформою передбачено низку стимулів для особистого і професійного зростання педагогів. «Українська школа буде успішна, якщо до неї прийде успішний вчитель», - говориться у Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.

У науковій літературі проблема мотивації діяльності працівників підприємств або інших виробничих організацій розглядається достатньо широко, проте проблема мотивація діяльності педагогічних працівників, зокрема закладів загальної середньої освіти, не достатньо вивчена.

Професійна діяльність створює можливості для задоволення первинних і вторинних потреб особистості – потреби в безпеці, самоповазі, соціальному визнанні, самореалізації тощо.

В основі будь-якої діяльності лежать мотиви. Мотив – *movere* - лат. рухати, підштовхувати – причина руху і активності людини. Мотиви - це збуджувальні фактори, які керують поведінкою та діяльністю людини.

В основі виникнення мотивів лежать потреби. Потреби можна розглядати: як усвідомлену необхідність матеріальних і духовних речей для підтримання життя організму та розвитку особистості; як певний психологічний стан дефіциту, порушення рівноваги між людиною й довкіллям, яке пробуджує людину до активного пошуку предмета, який може її задовольнити.

Працівникам будь-яких закладів та організацій притаманний певний набір потреб, які мотивують їхню діяльність і поведінку. Система мотивів діяльності людини формується залежно від її світогляду, спрямованості, рис характеру, самосвідомості, життєвого та професійного досвіду, інтелекту, психофізіології.

Мотивація – це внутрішнє переконання людини, прагнення діяти. Мотивація – спонукання людини, звернення до його найбільш значущих цінностей.

Стимулювання – примушування людини, звернення (вплив на первинні потреби). Стимул (грец. стимул - загострена палиця, якою поганяли тварин) – предмет або явище реальної дійсності, що сприяють виробленню таких мотивів поведінки об'єкта управління, реалізація яких дозволяє досягти цілей, поставлених суб'єктом управління (керівництвом).

С. Вершловський стверджує, що професійна мотивація вчителя базується на його життєвих цінностях, що обумовлюються характером педагогічної праці. Серед них можна виділити такі цінності, як гордість за успіхи своїх учнів, можливість спілкуватись із ними, перебування в культурному педагогічному середовищі тощо [1].

Система мотивації – це спеціальні заходи, спрямовані до внутрішніх цінностей і потреб людей, які працюють в цьому закладі.

Управління мотивацією передбачає створення такої системи управління педагогічними працівниками, в якій формується необхідний рівень вмотивованості працівників до якісної результативної діяльності, що забезпечує успіх діяльності навчального закладу.

Типові труднощі у розробці та реалізації системи мотивації працівників: недостатнє розуміння значення мотивації працівників для підвищення її ефективності; переважання негативної мотивації в загальній системі мотивуючих факторів або наявність тільки негативної мотивації працівників; відсутність обліку очікувань співробітників при розробці та впровадженні системи мотивації; відсутність обліку інтересів співробітників при виборі мотивуючих заходів; невиправдано довга перерва між отриманням доброго результату і заохоченням; відсутність моніторингу системи мотивації; відсутність підтримки мотивуючих факторів; відсутність у працівників інформації про ті чи інші фактори мотивації, які прийняті в установі чи організації; нестабільність системи мотивації працівників.

За допомогою управління мотивацією педагогічних працівників керівник загальноосвітнього навчального закладу різних типів забезпечує виконання таких завдань: досягнення мети діяльності навчального закладу, підвищення результативності роботи кожного педагогічного працівника зокрема та педагогічного колективу в цілому; формування іміджу навчального закладу; створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі; розробку дієвої системи стимулювання в діяльності кожного педагога зокрема та педагогічного колективу в цілому. Адже робота кожної людини – це низка малих досягнень, які поступово складаються у великий успіх.

Науковці розрізняють мотивацію працівників матеріальну і нематеріальну; позитивну (зацікавленість) і негативну (страх); зовнішню і внутрішню; корпоративну, групову, індивідуальну; самотивацію.

Дослідження свідчать, якщо мотивацією людини є страх втратити роботу, можливість заробляти на хліб, то їх ефективність в роботі 5 %. Якщо людиною керує потреба досягнути певного статусу, певного рівня життя, то вона ефективна на 30 %. Людина, яка ставить певні цілі, перемагає труднощі, досягає перемог, є ентузіастом своєї справи, є ефективною на 100–120 %.

Страх може стимулювати протягом нетривалого часу, потім він притупляється, і співробітники починають «викручуватися», шукати причини або йдуть на прямий обман. Наприклад, вони легко придумують пояснення своїм регулярним запізненням або затримок при виконанні термінових завдань.

Страх блокує прагнення до творчості, пошуку нових, нестандартних рішень, розумному і виправданого ризику.

Слабких і емоційно чутливих людей страх може стимулювати і тривалий час. Проте в результаті нервового напруження вони часто хворіють і емоційно виснажуються, що знижує продуктивність їх праці.

Реалізація принципу «батога і пряника» відображається у розробці позитивної мотивації, спрямованої на заохочення працівників за високі результати, і негативною мотивації, що складається з системи покарань і санкцій за низькі результати і порушення дисципліни. Вчені стверджують, що співвідношення між позитивною та негативною мотивацією повинно бути 7:3.

Якщо говорити про матеріальну мотивацію, то співробітники дійсно чуйно реагують на будь-які зміни в заробітній платі, але з часом звикають до будь-яких грошей, як до великих, так і до маленьких. У зв'язку з цим подібні зміни важливі лише перші два-три місяці, що є науково доведеним фактом. При цьому зрозуміло, що мало хто з керівників буде готовий підвищувати працівникові зарплату кожні кілька місяців, яким би талановитим він не був. До того ж, після досягнення певного рівня компенсацій на перший план виходять інші потреби.

Мотивацію як процес, можна представити у вигляді ряду послідовних етапів: виникнення потреби – пошук шляхів забезпечення потреби, яку можна задовольнити, притлумити або просто

не помічати – визначення цілей (напрямоків) дії – реалізація дії – отримання винагороди за реалізацію дії – ліквідація потреби.

До властивостей мотиваційної сфери людини належать полімотивованість (наявність цілого комплексу мотивів, що регулюють діяльність), ієрархічність, підпорядкованість (одні мотиви займають провідне місце, інші – підлегле), динамічність (у процесі розвитку особистості змінюється її структура, відбувається диференціація, інтеграція мотивів, перетворення одних в інші, посилення, ослаблення і т.д.), взаємозамінюваність (одні мотиви можуть замінюватися іншими. Так, наприклад, потреба працівника в цікавій роботі може частково компенсуватися наданням високої заробітної плати при нудній, монотонній роботі).

Для того, щоб мотивація несла очікувані результати, система мотивації в закладі освіти повинна базуватися на принципах: системності (систематичний моніторинг її ефективності), комплексності (поєднання матеріальної та нематеріальної мотивації), адресності, гнучкості, прозорості, динамічності.

Керівникові необхідно вчасно виявляти та усувати причини, що негативно впливають на зниження спонукальних мотивів до успішної діяльності, важливо мати мотиваційну оперативну інформацію, щоб приймати своєчасні та зважені управлінські рішення. Дослідження свідчать, що демотиваторами можуть виступати наступні чинники: неконструктивна критика – 60 %, некомпетентний керівник – 45 %, умови праці – 25 %, відсутність інформації – 10 %, перевантаженість / недовантаженість – 10 %, взаємовідносини на роботі – 10 %, незрозумілість функцій / цілей – 10 %. Способами виявлення потреб працівників є опитування, тести, спостереження, ділове спілкування.

Дослідження свідчать, що більшість педагогічних працівників працює в закладі загальної середньої освіти заради своєї справи, заради отримання задоволення від спілкування з дітьми, від самореалізації. Мотивованих до праці педагогічних працівників найчастіше відрізняє прагнення не тільки до підвищення результативності своєї педагогічної діяльності, але й бажання бути причетними до успіху закладу освіти в цілому.

В кожному закладі освіти повинна бути розроблена система оцінювання результатів діяльності та визначені стимули, які спонукатимуть до подальшого професійного зростання працівників, виявлення талантів, створення сприятливого мікроклімату в колективі, стимулюватимуть працівників до активної взаємодії.

Література

1. Вершловский С. Г. Педагог эпохи перемен, или как решаются сегодня проблемы профессиональной деятельности учителя / С.Г. Вершловский. – М.: Сентябрь, 2002. – 160 с.
2. Освітній менеджмент в умовах змін: навч. посібник / Л. Калініна, Л. Карамушка, Т. Сорочан, Р. Шиян; за заг. ред. В. Олійника, Н. Протасової; НАПН України, Ін-т менеджменту освіти НАПН України, Луган. обл. ін.-т післядиплом.пед. освіти. – Луганськ: Резніков В.С., 2011. – 306 с.

УДК 37.091.12.005.963

Мартинюк Л.О.,
методист вищої категорії
Тернопільського обласного комунального
інституту післядипломної
педагогічної освіти
(м. Тернопіль)

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Основними складовими змісту сучасної української школи в ХХІ столітті є нові підходи до теорії і методики педагогічної освіти, а відтак і до практичної діяльності вчителя, спрямовані на мотивацію його діяльності, яка полягає в свободі творчості, постійному розвитку свого професіоналізму, зацікавленому спільному партнерстві між учнем, вчителем і батьками, спрямованості роботи педагога на потреби учня в освітньому процесі.

Для цього необхідна нова стратегія школи, осучаснені навчальні програми, які дають змогу глибоко засвоїти навчальний матеріал і набути необхідної компетентності для майбутнього життя, децентралізація управління діяльності школи та надання їй реальної автономії у вирішенні всіх питань, справедливий і прозорий розподіл публічних коштів, який забезпечить рівний доступ усіх дітей до якісної освіти, створення сучасного освітнього громадського середовища, яке забезпечуватиме належні умови, відповідні засоби і технології для навчання учнів і педагогічної пропаганди для батьків. Вищезазначені положення – це реальна вимога сьогодення, без реалізації якої неможливе забезпечення успішної розбудови української держави в майбутньому.

За прогнозом науковців до 2050 року штучний інтелект перевершить людський. В усіх сферах життя відбуватимуться кардинальні зміни світового глобального масштабу. Вченими доведено, що знання і вміння, які дають навчальні заклади сьогодні молоді, через півстоліття стануть лише 5 % знань людства. Саме тому стає очевидним той факт, що зміни до сучасної організації навчання та виховання учнів є життєво необхідними. Наша вітчизняна освіта разом із світовими проблемами має свої власні, суцільно специфічні лише для неї особливості.

Якщо основною складовою діючою сьогодні системи освіти є направлена, тривала передача знань безпосередньо від учителя до учня, в майбутньому процес отримання знань учнів стає багатовекторним, за принципом «від усіх і всюди», тому вчитель повинен бути не передавачем, а стати провідником для учня серед інформативного моря, щоб вибрати для себе необхідну інформацію для формування відповідних важливих для нього компетенцій. Саме цей постулат лежить в основі Концепції Нової української школи, яка була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики в сфері реформування загальної середньої освіти Нова українська школа на період до 2029 року».

У зв'язку з прийняттям цього важливого для реформування освіти документа, Міністр освіти та науки України Л. Гриневич заявила: «Ми прекрасно розуміємо, які б чудові не були виписані закони, які б прекрасні стандарти ми не написали, як би ми не оновлювали зміст освіти, якщо не буде вмотивованого вчителя з належним рівнем кваліфікації, який мислить не старими

радянськими штампами про авторитарну педагогіку, а лише займається трансляцією знань, які діти мають відтворити на екзаменах, у нас не буде реального формування необхідних компетентностей учнів, тому важливо не тільки говорити, а й реально працювати над реформуванням всієї системи нашої освіти».

Нова українська школа потребує нового вчителя. До навчання дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, любить свій предмет і фахово його викладає. Вчителю буде надано академічну свободу, він зможе готувати власні авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання, активно виражати власну фахову думку. Держава гарантуватиме йому свободу від втручання у професійну діяльність.

Саме тому сучасний вчитель не повинен задовільнятися отриманим багажем знань, які він отримав, навчаючись у вузі, а повинен постійно підвищувати свій професійний рівень, розширювати свій кругозір, вміти швидко вчитися, опановувати інноваційні педагогічні технології, йти в ногу з швидкоплинним прогресом освітнього наукового життя суспільства.

Вчитель нової української школи повинен виступати не як особа, що рутинно передає учням дозовані навчальною програмою «об`єми знань» з певного предмета, а покликаний навчити молоде покоління вміти самостійно організовувати процес пошуку засвоєння і застосування здобутих знань.

Тому основні вимоги до вчителя, які визначені в Концепції Нової української школи, полягають у визначенні мотивованості його діяльності, високій фаховій компетентності і педагогічній майстерності, активній і ефективній особистій творчості, гнучкому мисленні, відчутті особистої відповідальності за результати власної роботи та здатність до критичного самоаналізу та до саморозвитку.

Вчитель нової української школи повинен усвідомлювати, що йому потрібно постійно вчитися. Ця вимога закладена в статті 59 Закону України «Про освіту», де зазначено, що професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та інші види і форми професійного навчання. У цьому Законі вказано, що підвищення кваліфікації педагогів може здійснюватись різними способами, зокрема, це навчання за освітніми програмами, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, навчальних семінарах, семінарах-практикумах, нарадах, майстер-класах та в різних формах: інституційна дуальна, на робочому місці тощо. Окрім того, в прикінцевих положеннях Закону зазначено, що загальна кількість годин для підвищення кваліфікації педагога впродовж 5 років не може бути меншою за 150.

Важливе місце у формуванні вчителя нової української школи займають заклади післядипломної педагогічної освіти. Наш Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти відіграє роль основного координаційного та організаційного центру втілення в життя положень і вимог Концепції Нової української школи. Стратегія діяльності інституту полягає в забезпеченні потреб усіх категорій педагогічних працівників області у якісному підвищенні їх професійного рівня. Навчальна, наукова та організаційно-методична діяльність структурних підрозділів ТОКІПО спрямована на реалізацію компетентнісного навчання: поглиблення, розширення і оновлення професійних знань педагогів, їх умінь і навичок.

На реалізацію Концепції в інституті розроблена програма стратегічних пріоритетів розвитку до 2021 року. Відповідно до вказаної програми розроблено нові моделі курсів підвищення кваліфікації, яка передбачає можливість електронної реєстрації педагогів, вивчення та врахування їх потреб і запитів, надсилання електронною поштою розкладу і тематики занять, вибір ними місця, форми та змісту навчання, формування індивідуальної освітньо-професійної складової, залучення до проведення занять педагогів-практиків і партнерських інституцій, зокрема, Тернопільського Національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

та інших вnz області, побудову навчальних модулів на компетентнісній основі та віддалений моніторинг результатів діяльності.

На протязі 2017-2018 років колективом інституту розроблено ряд навчальних модулів на компетентнісній основі для варіативної складової курсів підвищення кваліфікації, майже на 70 % оновлено зміст всіх навчальних курсів відповідно до вимог Концепції Нової української школи.

Значна робота проведена у створенні електронних освітніх ресурсів для підвищення професійного рівня педагогів. Інформаційно-методичне середовище інституту – це 43 сайти і майже 700 тис. відвідувань за рік. Розроблено мультимедійний науково-методичний комплекс для інновації перепідготовки педагогічних кадрів і їх адаптації до нових вимог Концепції Нової української школи. На заміну міжкурскових нарад і семінарів в інституті впроваджуються інтерактивні форми роботи з педагогами. На протязі 2017 року працівники інституту організували 450 різноманітних за тематикою та змістом науково-методичних заходів: за формою – це конференції (17), інтернет-конференції (4), педагогічні фестивалі (6), педагогічні форуми (2), різнотипні семінари (95) і вебінари (13), навчальні, практичні, з обміну досвідом роботи тощо; тренінги (101), а також постійно-діючі семінари (9), творчі і проблемні семінари(23), школи педагогічної майстерності (21), школи молодого вчителя (14), практикуми (20), творчі зустрічі (22), майстер-класи (38), інструктивно-методичні наради(29), онлайн-наради (14), педагогічні читання (2), круглі столи(15), лекторії (8).

ТОКІППО 24-26 жовтня 2017 року приймав участь у 9 Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті» та отримав 2 дипломи, 3 сертифікати та срібну медаль у номінації «Інновації» в підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів і їх адаптації до нових вимог Нової української школи та дев'ятому Всеукраїнському конкурсі наукових, навчальних і методичних праць з проблеми післядипломної освіти у 2017 році (III місце у номінації «Методичні рекомендації» за працю «Інституційний репозитарій як засіб підтримки розвитку освітнього середовища області»).

ТОКІППО продовжується розбудова регіонального освітнього середовища Терновікі, методистами інституту створені та постійно наповнюються персональні віртуальні кабінети (блоги, сайти), створено сайт для ОТГ(освіта Тернопільщини в умовах децентралізації), на якому виставляється актуальна інформація, нормативні акти для методичних структур та адміністративних органів територіальних громад.

Метою нової загальної середньої освіти, визначеною Законом України «Про освіту», є «всесторонній розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадської активності». Сучасний український педагог повинен відповідати цим критеріям, вони повинні стати його життєвим кредом, якщо він душею і серцем вболіває за майбутнє свого народу і держави, бо як говорив відомий американський педагог-філософ Джон Дьюї: «Ми позбавляємо дітей майбутнього, якщо продовжуємо сьогодні вчити так, як вчили цьому вчора».

Література

1. Закон України «Про освіту»URL:<http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Концепція Нової української школи.URL:<http://mon.gov.ua/>.
3. Василенко Н. В. Компетентнісний підхід освіти: реалізації теорії та практики / Н. В. Василенко. – Харків: Основа, 2017 (Б-ка журналу «Управління школою». В.9.).
4. Калініна Л. Ц. Управління новою українською школою: Порівняльна характеристика концептуальних змін / Л. Ц. Калініна // Директор школи. – 2017. – № 7.
5. Кішман М. В. Інноваційні технології розвитку професійної компетентності вчителів. Усе для роботи / М. В. Кішман. – 2017. – № 15-16-17-18.
6. Кирилишин В. Професійний стандарт нового покоління: Індикатори та вимоги професійних функцій / В. Кирилишин // Управління освітою. – 2017. – № 9.

7. Олійникова С. Професійна компетентність педагогів, управління процесом удосконалення / С. Олійникова // Школа. – 2017. – № 7.
8. Хобзей П. Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах змін / П. Хобзей // Управління школою. – 2016. – № 12.

УДК 372.371.37

Махновець Ю.А.,
аспірант кафедри філософії і освіти дорослих,
методист вищої категорії
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

НОВА УКРАЇНЬКА ШКОЛА: ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах реалізації Концепції Нової української школи суспільство потребує вчителя нового формату, який є компетентним, вмотивованим, ІКТ грамотним, відкритим до змін та новацій Нової української школи та використовує усі можливості для безперервного професійного розвитку. Саме тому серед основних завдань розбудови сучасної системи освіти постає питання професійного розвитку вчителя Нової української школи.

Згідно з наказом МОН України від 15.01.2018 №36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти» вчителі опанують модулі, які спрямовані на вдосконалення компетентності учителів щодо самореалізації в професійній діяльності на основі засад Концепції Нової української школи. Мета перепідготовки – навчити учителів Нової української школи володіти сучасними методиками, формами і методами роботи на основі інноваційних освітніх підходів. В результаті навчання вчителі Нової української школи матимуть розвинені вміння, які передбачають організацію педагогічної діяльності на компетентнісних засадах; реалізацію сучасних програм навчання молодших школярів із використанням різноманітних методів, форм і технологій; керування проектною діяльністю учнів; організацію культуромовного освітньо-розвивального середовища; проектування власної програми професійно-особистісного зростання.

Останні технологічні досягнення в рамках проекту «Нова українська школа» надали можливість учителям розширити свої знання на інтерактивній онлайн-платформі EdEra (Educational Era, <http://ed-era.com/nus>). Обов'язковий «Онлайн-курс для вчителів початкової школи» складається з 6-ти модулів, що передбачають ознайомлення вчителів з новим Державним стандартом початкової освіти, методиками компетентнісного та інтегрованого навчання, особливостями організації освітнього середовища, інклюзивною освітою, а також окремий блок присвячений нейропсихології: науці, що дозволяє вчителю зрозуміти особливості функціонування мозку дитини, виявити причини труднощів у навчанні та виправити їх. Під час навчання передбачається виконання різноманітних теоретичних та практичних завдань, результати якого впливають на отримання електронного сертифікату, який зараховуватиметься як підвищення кваліфікації. Відповідно набудуть таких цінностей, як дитиноцентризм, готовність до змін, постійного професійного розвитку та просування демократичних цінностей (повага до різноманіття, право вибору, формування спільноти, полікультурності)

Ефективний професійний розвиток вчителя початкової школи сприяє запровадженню позитивних змін у знаннях і переконаннях, методиці викладання та впливає на покращення результатів навчальних досягнень учнів, а відтак стає ключовим рушієм у реформуванні Нової української школи.

Для вчителя Нової української школи важливо оволодіти сучасними навичками професійного розвитку. Пропонуємо розглянути їх детальніше:

- **здатність адаптуватися** дозволить вчителю бути гнучким і швидко пристосуватися до нових змін у сучасному, цифровому світі. Від успішної діяльності в період адаптації залежить зміцнення професійної мотивації, подальший професійний розвиток вчителя початкової школи;

- **комунікація та постійна співпраця** допоможе вчителю налагодити партнерські стосунки з учнями, батьками, персоналом закладу та громадою. Сучасному вчителю початкової школи важливо знати та вміти користуватися і сучасними засобами комунікації (соціальні мережі, сайт школи, блог, електронна пошта, мобільні додатки тощо);

- **креативність** як найбільш ефективний інструмент, який вчитель може використовувати в освітньому процесі. Креативні вчителі здатні виробляти нові ідеї та унікальні способи залучення учнів до навчання, адже чим вищою є креативність вчителя, тим більше шансів для розвитку творчого потенціалу учнів;

- **лідерство** допоможе вчителю виконувати роль фасилітатора, наставника, консультанта, мотиватора, менеджера, агента змін, практикувати Classroom Management, заохочувати та вести до вершини успіху;

- **інноваційність** допоможе вчителю бути інформаційно, медіа та ІКТ- грамотним, готовим спробувати нові речі, від нових освітніх додатків до навичок навчання та електронних пристроїв. Інноваційний засіб означає не тільки використовувати нові речі, але й зацікавлювати своїх учнів, створюючи зв'язки у реальному житті та розвивати творчий розум;

- **інтернет-репутація** потрібна вчителю, щоб керувати своєю онлайн-репутацією. Вчителю початкової школи важливо знати як виробляти та публікувати цінний контент, які соціальні мережі є безпечними та корисними для вчителів. У цю цифрову епоху важливо постійно оновлювати нові технології навчання, знаходити матеріали та ресурси для учнів, які будуть цікаві для них;

- **розуміння технологій** потрібне вчителю не просто для того, щоб розуміти найновіші технології, але також знати про особливості кліпового мислення учнів, які цифрові інструменти відповідають віковим особливостям, уподобанням ваших учнів, можливості критично мислити, бути інноваційними, адаптованими, щоб бути успішними не тільки в школі, а й у житті;

- **навчання впродовж життя** є тією рушійною силою, що дозволить вчителю завжди бути професійно компетентним, успішним, позбавитися стереотипів, завжди бути у тренді, шукати нові методики та форми роботи з учнями, створювати освітній продукт, впроваджувати інновації в освітнє середовище та залишатися затребуваним, конкурентним фахівцем на ринку праці.

Таким чином, запропоновані навички допоможуть вчителю Нової української школи професійно розвиватися, бути успішним у ХХІ столітті, адже професійний розвиток – це процес, у результаті якого вчителю вдається не тільки зберегти, а й поліпшити якість своїх професійних навичок та вмінь.

Література

1. Електронна платформа «EdEra – інтерактивна он-лайн освіта». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ed-era.com/nus> (дата звернення 11.04.2018 р.).
2. Електронна платформа «Нова українська школа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nus.org.ua (дата звернення 11.04.2018 р.).
3. Наказ МОН від 15.01.2018 №36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/58996/ (дата звернення 12.04.2018 р.).
4. Лукша П. О. «Навыки будущего»: фронт радикальных инноваций в образовании. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/PavelLuksha/skills-of-the-future-frontier-of-the-radical-innovation-in-education> (дата звернення 12.04.2018 р.).

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Сучасний учень заучує матеріал, щоб скласти екзамен і забути його. Тому в українському суспільстві виникла потреба змінити підходи до навчання молодого покоління. Над проектом «Нової школи» почали працювати три роки тому. Кабмін ухвалив його усередині грудня 2016р. Концепція «Нової української школи» — це свого роду програма нововведень до середньої освіти у державі, яка має за мету змінити підхід вчителів до навчання учнів, а з самих дітей зробити не стільки «знаючих», скільки «думаючих» громадян.

Як і 10, 20, 50 років тому, пересічний український школяр отримує в школі суму знань. За останні роки ця сума дуже збільшилася, як і значно зріс загальний інформаційний потік у світі. Учні спроможні лише відтворювати знання, проте часто не отримують вміння застосовувати їх для вирішення життєвих проблем.

Спосіб навчання в сучасній українській школі не мотивує дітей до навчання. Матеріал підручників затеоретизований, переобтяжений другорядним фактологічним матеріалом.

Мета Нової української школи:

Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, Відповідальних громадян, активних і підприємливих. Саме таких повинна готувати середня Школа України. Центральне місце у системі освіти належить середній школі. На відміну від університету, в школі ще можна вирівняти дисбаланс у розвитку дітей. Світогляд закладається саме в школі. У школі формується особистість, її громадянська позиція та професійні якості. Тут вирішується, чи людина захоче і чи зможе навчатися впродовж життя.

Інтеграційні процеси у професійній освіті останніми роками посідають щораз важливіше місце, оскільки вони спрямовані на реалізацію нових освітніх ідеалів – формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвиток їх творчих здібностей та потенційних можливостей.

Ідея інтегрованого навчання актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині самотійно досягти тієї чи іншої життєвої цілі, творчо самостверджуватися в різних соціальних сферах.

Інтеграція вважається необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого можливо створити в учнів цілісну картину світу. Через інтеграцію здійснюється особистісно зорієнтований підхід до навчання, тому що учень сам у змозі обирати "опорні" знання з різних предметів з максимальною орієнтацією на суб'єктивний досвід, що склався в нього під впливом як попереднього навчання, так і більш широкої взаємодії з навколишньою дійсністю.

Упровадження інтеграції в навчальний процес актуальне, тому що дає змогу:

- "спресувати" споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми, усувати дублювання у вивченні ряду питань;
- ущільнити знання, тобто реконструювати фрагмент знань таким чином, засвоєння якого вимагає менше часу, проте породжує еквівалентні загально навчальні та технологічні уміння;
- опанувати з учнями значний за обсягом навчальний матеріал, досягти цілісності знань;
- залучати учнів до процесу здобуття знань;
- формувати творчу особистість учня, його здібності;

- дати можливість учням застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

Інтегроване навчання (Адаптовано з “Natural Curiosity: A Resource for Teachers” University of Toronto OISE) – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни.

Предметні межі (роздільники) зникають, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язок між дисциплінами й спиратися на знання і навички з кількох предметних областей.

Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок з різних дисциплін і критичного оцінювання того, як ці частини взаємодіють.

Суть інтегрованого навчання полягає в тому, що це така будова навчального курсу, в якому:

- окремі розділи тісно поєднані;
- можливості такого поєднання використовують максимально.

Метою інтегрованого навчання є:

- формування в учнів цілісного уявлення про навколишній світ, системи знань і вмінь;
- досягнення якісної, конкурентоздатної освіти;
- створення оптимальних умов для розвитку мислення учнів в процесі вивчення загальноосвітніх предметів і предметів професійно – теоретичного циклу;
- активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках;
- ефективна реалізація розвивально-виховних функцій навчання.

Переваги інтегрованого навчання:

- інтеграція поживляє навчальний процес;
- економить навчальний час;
- позбавляє від перевтоми.

На інтегрованих уроках формуються наступні компетенції:

- ціннісно-сміслові (розуміння мети уроку, важливості вивчення теми);
- загальнокультурні (культура мовлення, почуття патріотизму, історичні дані про рідне місто);
- інформаційні (робота з комп'ютером, вміння самостійно підбирати необхідний матеріал);
- комунікативні (вміння працювати в групах, вислуховувати, спілкуватися, лояльно відноситися до людей з іншою точкою зору).

Інтегроване навчання: діяльнісний підхід

На думку авторів технології «Читання і письмо для розвитку критичного мислення» Джінні Стіл, Курта Мередіа, Чарльза Темпла: «Критичне мислення – це складний ментальний процес, що починається із залучення інформації та закінчується прийняттям рішення».

Вміння людини, яка критично мислить:

- оцінювати надійність джерел інформації;
- виділяти необхідну інформацію та обробляти її;
- аналізувати та оцінювати власні чи чужі висловлювання, припущення, висновки, аргументи, гіпотези, переконання;
- ставити запитання з метою одержання точнішої інформації або її перевірки;
- розглядати проблеми з різних точок зору та порівнювати різні позиції і підходи під час їх вирішення;
- висловлювати власну позицію, влучно обирати мовленнєві засоби для побудови висловлювань;
- приймати обґрунтовані рішення.

Підходи до реалізації в залежності від кількості навчальних предметів:

1)Одноцентричний

Учитель пропонує завдання з одного навчального предмета. Учні вчать ставити запитання певного виду.

2)Багатоцентричний

Використовують для формування наскрізних умінь, навичок, логічного, критичного мислення.

3)Фокусний

Формування навичок відбувається під час окремого навчального курсу.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД: РОТАЦІЙНІ МОДЕЛІ «ЩОДЕННІ 5» І «ЩОДЕННІ 3»

Ротаційні моделі «Щоденні 5» (читання і письмо) і «Щоденні 3» (математика) – це щоденні діяльності, виконуючи які діти навчаються бути самостійними під час читання, письма й математики, в той час, як учитель має можливість працювати з учнями індивідуально та у малих групах. Оскільки важливо навчити учнів самостійності, основні переконання, які служать підґрунтям моделей Щоденні 5, Щоденні 3, є такими: довіра та повага; спільність; вибір; відповідальність; дослідження інтелекту; переходи як паузи для інтелекту та тіла; 10 кроків до самостійності.

Змістове навчання вимагає поваги між вчителем та учнями. Потрібний час, щоби побудувати довіру та навчитись виявляти повагу. Оволодіння цими якостями є основою, на якій базуються усі інші елементи навчання. Кожна дитина заслуговує на довіру та повагу.

Література

1. http://stepnezosh.ucoz.ua/load/koncepcija_novoji_shkoli_ukrajini/1-1-0-11
2. <https://abetkaland.in.ua/nova-ukrayinska-shkola/>
3. <http://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>
4. <http://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/>
5. Светловская Н. Н. Об интеграции как методическом явлении и ее возможностях в начальном обучении / Н. Н. Светловская // Начальная школа. – 1990. – С.57-60.
6. Вашуленко М. С. Інтегрування завдань з рідної мови й читання / М. С. Вашуленко // Початкова школа. – 1994. – № 6. – С.13-17.

УДК 378.37.001.08

Никифорчук-Падуро І.А.,
аспірантка ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
методист вищої категорії міського палацу дітей та юнацтва
(м. Чернівці)

ПАРТНЕРСТВО СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Один із ключових компонентів концепції «Нова українська школа», що ухвалена рішенням колеги МОН від 27.10.2016 року, освітні заклади мають працювати на засадах «педагогіки партнерства». Основні принципи цього підходу: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (про активність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [2].

Поняття партнерства в освітньому середовищі розкрито у працях: О.Коханової (психологія партнерської взаємодії в освіті); С.Максименка (психологічні проблеми модернізації освіти в Україні); В. Моргуна (педагогіка співпраці, психологія толерантності); Г.Татаринцевої (методологічні підходи до визначення поняття «партнерство»); Н.Шигонської (філософський,

психологічний, соціологічний та педагогічний аспекти сутності категорії «професійна взаємодія» та ін. [3; 4; 5; 6; 7].

Ефективність педагогіки партнерства пов'язана з глибоким розумінням психологічних основ взаємодії та співпраці між педагогом, дитиною і батьками, які об'єднані цілями та прагненнями, є відповідальними, рівноправними учасниками освітнього процесу.

Однією з найважливіших ділянок роботи педагогів у закладах позашкільної освіти є організація співробітництва з сім'ями учнями, школою та громадськістю. Взаємодія має передбачати взаємну зацікавленість батьків і закладу позашкільної освіти під час повноцінного розвитку молодого покоління. Для цього необхідні узгодженість та гармонійність в плануванні спільних справ, заходів та засобів виховання, а також підтримка молодих обдарувань, сприяти їх розвитку, розвиток аналітичної культури. Але відсутність навіть одного зі складових взаємозв'язку може призвести до нівелювання виховного авторитету, неважливо, чи це школа, чи позашкільна навчальна установа. Взаємодія між школою та закладами позашкільної освіти, з батьками передбачає ранній розвиток можливостей учнів, а також застосування батьками в повсякденній діяльності методики домашнього педагогічного виховання, що сприятиме закріпленню особистих здібностей і інтересів дитини.

Успіх взаємодії між закладом позашкільної освіти та родиною, набуває прикладний характер, якщо він спрямовується на співпрацю під час виховання духовних, моральних, інтелектуальних, творчих, естетичних та пізнавальних якостей молоді людини; інтеграцію сил під час збагачення культурних здібностей.

Одна з ключових позицій в системі навчання належить позашкільній освіті, що не тільки спрямована на всебічний розвиток підлітка, а й сприяє забезпеченню необхідних умов для соціалізації під час вільного від основної навчальної діяльності час. Специфіка закладів позашкільної освіти у системі освіти полягає в швидкому реагуванні на запити суспільства, інтереси й потреби підростаючого покоління, а також необхідність держави в освіті і вихованні.

Таким чином, з'являється потреба в збільшенні кола суб'єктів навчального та виховного процесу, координуванні зусиль між батьками та педагогами з усіх навчальних закладів, щоб забезпечити адекватність освітнього впливу на учня. Питання підвищення взаємодії між педагогами і батьками в середовищі позашкільного освітнього закладу потребує особливої уваги та детального висвітлення цього питання.

Отже, для розвитку позашкільного навчання потрібні не тільки нові методики та технології під час навчально-виховного та методичного процесів, інтегрування підходів та співпраці між усіма соціальними інституціями заради створення необхідних умов з метою виховання й розвитку особистості. Все це потребує імплементацію такої творчої навчально-виховної системи, що базуватиметься на високій професійній та творчій компетентності педагога, інноваційній та креативній діяльності позашкільної навчальної установи, чіткій взаємодії між педагогами, вихованцями та батьками [2].

У закладі позашкільної освіти особливо важливо впроваджувати принципи педагогіки партнерства. Це може викликати деякі труднощі – нерозуміння, небажання, перегини і навіть обурення. Однак, в результаті, якщо твердо дотримуватися цих принципів, саме така позиція – тісна співпраця, взаємодія і взаєморозуміння педагогів, дітей і батьків будуть фундаментом культури якості навчання і виховання дітей. Навчання дітей у закладі позашкільної освіти, навіть різних національностей може об'єднувати любов до обраного напрямом розвитку, що, безперечно, сприяє зміцненню дитячого колективу.

Саме взаємозв'язок «дитина – батьки – вчитель» дозволяє сформувати складну виховну систему, що орієнтована на особистість дитини і дозволяє забезпечити всі необхідні умови для розвитку природних задатків і здібностей особистості і створити атмосферу соціальної захищеності та творчої співдружності.

Взаємодія дітей, батьків разом із педагогами виявляється успішною, коли всі вони позитивно налаштовані на спільну діяльність, бажають працювати спільно, усвідомлюють мету та знаходять в цьому особистісний сенс, коли відбувається спільне планування, організація і підведення підсумків їх діяльності.

Взаємодія між педагогами та батьками виявляється одним з найбільш важливих, але водночас складним напрямом діяльності закладу позашкільної освіти. Характер такої діяльності є динамічним, що передбачає співпрацю, добровільність, варіативність, оптимальність, індивідуальність та креативність.

Слід також враховувати існування такої закономірності – якщо взаємодія між педагогами та батьками розпочнеться раніше, тим більш активними та ефективними в цьому процесі будуть батьки, цікавішим буде зміст співпраці позашкільної навчальної установи із родиною під час становлення особистості дитини.

Основні умови для продуктивної взаємодії між педагогами та батьками визначаються: співробітництвом педагогів та батьками, спираючись на засади гуманної педагогіки; високим рівнем професіоналізму, педагогічною культурою батьків; психологічним і педагогічним консультуванням родини; використанням інтерактивного формату взаємодії, що стимулюють залучення батьків в якості активних суб'єктів не лише навчального та виховного процесів, а управління позашкільним навчальним закладом.

Відтак, за допомогою організації високої ефективності взаємодії позашкільної навчальної установи із родиною можна забезпечити належну організацію педагогічної співпраці, а також змістовність діяльності та активність учнів.

У зазначеному контексті заклад позашкільної освіти може бути в ролі координаційного центру, що може забезпечити ефективне поєднання виховних ресурсів педагогів та батьків. Таким чином, заклад позашкільної освіти може стати повноцінним партнером для батьків. Це партнерство може бути побудовано на взаємній повазі, довірі до виховних традицій родини, педагогічної тактовності та неприпустимості нетактовного втручання в життя родини. Тобто одне з основних завдань взаємодії між колективом педагогів з батьками полягає у формуванні в родині виховання педагогічної культури. Тому що, безпосередньо педагогічна культура постає базисом для батьківського виховання, допомогою під час уникнення прогалин та помилок у родинному вихованні, а також під час пошуку оптимальних рішень в нестандартних ситуаціях.

Література

1. Антонішина В. Л. Форми і методи взаємодії позашкільного закладу і сім'ї у підготовці до виховної діяльності / В. Л. Антонішина // Наукові праці. Том 136. – 2010. – №123. – С. 55–58.
2. Концепція «Нова українська школа». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/202016/12/05/konczepczija.pdf>.
3. Коханова О. П. Психологія партнерської взаємодії в освіті : навчально-методичний посібник. – К. : Вид-во ПП Щербатих О. В. – 2011. – 104 с.
4. Максименко С. Д. Психологічні проблеми модернізації освіти в Україні / С. Д. Максименко // Психолог. – 2005. – Лют. (№ 6). – С. 3–6.
5. Моргун В. Ф. Психологія багатовимірної толерантності особистості та її межі / В. Ф. Моргун // Психологія і особистість. – К.-Полтава, 2015. – № 1. – С. 143-161.
6. Татаринцева Г. Методологічні підходи до визначення поняття «партнерство» / Г. Татаринцева // Наука молода. – 2007. – № 8. – С. 145– 150.
7. Шигонська Н. В. Філософський, психологічний, соціологічний та педагогічний аспекти сутності категорії «професійна взаємодія» / Н. В. Шигонська // Вісник Житомирського державного університету. – 2008. – Вип. 42. – С. 160-164.

УДК 378.37.001.08

Олійник Н.В.,
завідувач методичним кабінетом
відділу освіти виконавчого комітету
Гребінківської міської ради

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЦІЗАЦІЇ

Актуальність визначеної проблеми професійного розвитку методистів методичних кабінетів ОТГ обумовлюється соціально-економічними та освітніми реформами, які вимагають від фахівців постійного поповнення та поновлення знань, швидкого реагування для якнайшвидшого впровадження цих реформ. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих педагогічних працівників, у процесі підвищення кваліфікації, здатних максимально мобілізувати свої професійні можливості та впроваджувати сьогоденні зміни.

Проблема професійного розвитку педагогів є предметом багатьох розвідок філософів, педагогів, психологів. У працях науковців Н. І. Клокар, В. І. Маслова, В. В. Олійника, В. І. Пуцова, В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Т. М. Сорочан, та інших висвітлені проблеми післядипломної педагогічної освіти взагалі й теорії та практики навчання фахівців у системі підвищення кваліфікації зокрема [4; 5; 6].

На одному з етапів дослідження було вивчено поняття «професіогенез», «професійний розвиток» та здійснено аналіз етапів професіогенезу методистів методичних кабінетів ОТГ з урахуванням сформованості професійних установок на кожному з них [2]. Оскільки на професійний розвиток методистів методичних кабінетів ОТГ впливає безліч об'єктивних факторів (історичних, економічних, політичних тощо), відповідно, необхідно постійне оновлення науково-теоретичного надбання для формування обґрунтованих пропозицій щодо покращення впливу на професійний розвиток і становлення педагогів у системі неперервної післядипломної освіти.

Яка ж ситуація з методичними центрами на місцях? Чи знаходять вони своє місце в новій системі координат, котру диктує децентралізація? З якими проблемами стикаються? Як реагують на виклики?

Відповіді на ці питання шукали учасники круглого столу «Організаційно-педагогічні засади сервісного обслуговування навчальних закладів в умовах децентралізації органів управління освітою», що відбувся в Інституті модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України. До Києва приїхали методисти та науковці з різних областей країни й освітяни, які працюють в об'єднаних територіальних громадах. Їх мета, за словами старшого наукового співробітника відділу проектного управління ІМЗО Григорія Литвиненка, – не чекаючи ухвалення Закону «Про освіту», створити модель методичної служби майбутнього, виписати, яким має бути сервісне обслуговування навчальних закладів. Для цього стане у пригоді досвід першопрохідців – методистів та освітян-управлінців, які вже працюють за новими правилами в об'єднаних громадах.

По-перше, для того, щоб переконати громаду, методисти повинні самі чітко розуміти – що і як робитимуть у майбутньому.

По-друге, у методичні служби прийшло багато нових людей, які, на жаль, часто не вміють чи не бажають взаємодіяти між собою.

По-третє, велика проблема також у тому, що методичні служби, які відкрилися у громадах, хочуть працювати за аналогією з районними методичними центрами і повторюють помилки останніх. Вони запам'ятали роботу РМЦ лише у вигляді перевірок, атестації, вивчення стану викладання предметів. Повторювати ж досвід служб, які замінили сервіс інспектуванням, категорично не можна. Адже багато вчителів сьогодні сприймають методиста як інспектора і радіють, що їх може не бути в майбутньому [1].

Методичні служби можуть мати різні назви. Це можуть бути методичні агенції, консультаційні центри. Вони мають надавати такий інформаційний, навчально-методичний,

соціально-психологічний чи ресурсний сервіс, щоб учителі не уявляли роботи без їхньої підтримки.

Один з варіантів розвитку (і збереження!) методичних служб – їх розвиток у опорних школах країни. Саме в опорній школі (до неї входять базова школа і три філії) й буде працювати й методична служба, логопедичний пункт, інклюзивний центр.

Важливим кроком є модернізація функції науково-методичної роботи, зокрема координаційної, прогностичної та стратегічно-аналітичної, що сприятиме здійсненню інноваційних процесів в умовах формування ефективної системи забезпечення освітніми послугами населення кожної громади.

Особливу увагу треба приділити створенню інформаційної бази новостворених освітніх округів та опорних закладів, розробленню нових моделей мережевої взаємодії на рівні освітнього округу, межі якого відповідно до регіональних рекомендацій повинні співпадати із межами ОТГ.

В умовах розвитку мережі опорних закладів забезпечити стажування керівників закладів загальної середньої освіти та підвищення їх кваліфікації на базі ОППЮ, урівноманігнити моделі, оновити програми і модулі навчання під час курсів підвищення кваліфікації, створити умови для практики на базі опорних шкіл кращих управлінців.

Також, в умовах ОТГ не можна скорочувати мережу закладів позашкільної освіти – центрів дитячої та юнацької творчості, спортивних клубів тощо, адже саме вони призначені для задоволення індивідуальних потреб дітей у післяурочний час. Усі винаходи, відкриття діти роблять під керівництвом наставників саме під час занять у гуртках, секціях, клубах [3].

Література

1. Галата Світлана: Методична служба: модернізація починається // Освіта України. – 2016. - №38.
2. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Херсон, 2016. – Вип. 70. Том 2. С. 66–69. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/704976/>
3. Осадчий І. Державно-громадське управління освітнім округом: метод.реком / І. Осадчий // Управління освітою. – 2015. - №8 – С. 15-20
4. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Сидоренко Вікторія Вікторівна – Київ, 2013. – 486 с.
5. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогії / М. І. Скрипник // Проблеми освіти, 2015. – № 83. – Частина II. – С. 194–199.
6. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів: сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27–32.

Панкрашова Л.М.,
заступник директора школи с. Старомлинівка,
Великоновосілівський район,
Донецька обл.

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

«Пристрасті» навколо реформи середньої освіти тривають: дехто з обережністю, інші з сумнівом, хтось з ентузіазмом чекають на початок нового навчального року, коли першокласники завігають до Нової української школи. Як зазначила міністр освіти і науки Лілія Гриневич у своєму інтерв'ю: «Нова українська школа — це школа для життя у XXI столітті. Ви бачите, як змінюються технології, як розвивається суспільство, зараз ми не можемо точно знати, з якими викликами зустрінуться діти, які зараз навчаються у школі. Тому ми хочемо перейти від школи, яка напихає дітей знаннями, які дуже швидко застарівають, до школи, яка вчить знання використовувати» [1].

«Знання та вміння взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці» [2]. Саме на досягнення кінцевого результату – розвитку особистості через призму формування життєво необхідних компетентностей – націлена Нова школа. Проблема сутності життєвих компетентностей і педагогічного супроводу їх формування є предметом уваги науковців, хоча ще недостатньо розроблена.

У країнах Західної Європи поняття компетентностей досліджують Слот В., Спаніярд Х. (Нідерланди); Д. Браун, Є. Хелл (Велика Британія). В Російській Федерації – О.В.Хуторський, В.М. Масленнікова. Великої уваги заслуговує досвід фінських шкіл. Українські вчені (Лепікова Л., Сохань Л., Єрмаков І., Савченко О. та ін.) досліджують питання формування життєвих компетентностей. Певний досвід мають й українські педагоги, які долучені до пілотних шкіл Нової школи. Реалізація концептуальних засад освітньої реформи потребує суттєвих змін в діяльності вчителя. Тож серед завдань розбудови сучасного закладу середньої освіти, окреслених міністром, важливим залишається перепідготовка вчителів.

Дійсно, ключовою фігурою Нової школи, сучасної, здатної відповісти на виклики сьогодення, спроможної задовільнити потреби молодого покоління, є вчитель. Наскільки готові педагоги до змін? Що візьмуть з досвіду роботи для подальшого використання чи, можливо, зовсім відмовляться від попередніх надбань? Які інновації допоможуть їм у діяльності? Ці та інші питання хвилюють зараз не лише освітян, а й громадськість. Аналіз положень Концепції Нової української школи, досвід пілотних шкіл, дають змогу вже зараз зробити висновок: реформа під силу вчителю, котрий уміло поєднає найкращі світові й вітчизняні педагогічні традиції з інноваціями, зуміє організувати по-новому свою діяльність і навчально-виховний процес і, головне, змінити ставлення до роботи й педагогічне мислення. Отже, «перезавантаження» педагога.

Сутність змін міститься у формулі НУШ і складається з дев'яти ключових компонентів, що й визначають, яким має бути сучасний учитель. Зупинимось на деяких з них.

Слід зазначити, у суспільстві завжди з особливою увагою ставилися до вчителя. Звернімося до педагогічної спадщини. «Учителями повинні бути люди чесні, діяльні й працьовиті; не тільки для годиться, а й насправді вони повинні бути живими взірцями чеснот, що їх вони мають прищепити іншим», – вважав Я. А. Коменський. Стара істина й така важлива сьогодні, бо лише особистість здатна виховати особистість з ціннісними переконаннями.

На думку В. О. Сухомлинського: «У справжнього вчителя – найважче і найрадісніше життя, трепетно хвилююча і болісно складна творчість, незбагненно тонкі й вічно вдосконалені інструменти, якими він діє на людську душу». А хіба не такого вихователя потребує сучасна школа? Творчий і креативний, який постійно вдосконалюється, навчається, відкритий для всього нового, здатний критично мислити, небайдужий до своєї справи, залюблений у неї, він зможе працювати в нових умовах.

Учителі-практики наголошують, що особлива організація процесу навчання дещо лякала їх, адже суттєво відрізнялася від традиційної. «Я боялася працювати з дітьми в групах – вважала це надто складним. Адже коли діти сидять і всі очі дивляться на вчителя, працювати легше. Натомість у групах учні більше бачать одне одного. А вчителя більше чують (*сміється*). Але я спробувала, і виявилось непогано», – поділиться своїми спостереженнями Оксана Савчак, учитель Первомайської школи I ступеня Миколаївської області [4]. Також вона зазначає, що часу на підготовку тепер потрібно більше, 10-12 годин на день необхідно працювати. У підручниках є лише завдання, а щоб діти співпрацювали, відбувалося взаємонавчання – тут треба вчителю посидіти й обдумати. Щотижня вчителі отримують програму, яку треба досконало вивчати. Як бачимо, НУШ вимагає від педагогів мобільності, гнучкості, без них ніякі інновації не запрацюють.

Важко буде тим, хто безініціативний, хоча це може бути дисциплінований виконавець будь-яких вказівок, що надходять «згори», тому що тепер учитель має свободу творчості й професійного розвитку. «Нині вчитель має більше свободи. Раніше в нас були всілякі вказівки, методичні рекомендації, накази – ми просто буква в букву повинні були все виконувати. Нині головне, щоб був результат. А якими формами та методами вчитель це організує, залежить від нього», – розповідає Оксана Савчак.

Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками, – ще один компонент Нової школи. З одного боку це – традиція, зв'язок сім'ї й школи. Ще А. Дістервег говорив: «Справжній учитель – найкращий, найвірніший друг батьків... Почувати себе вчителем означає почувати себе другом батьківського дому». Разом з тим, вона набуває нового звучання, в основі якого рівність учасників навчально-виховного процесу, і потребує переосмислення. У Концепції чітко виписані сучасні принципи тісної співпраці: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей). Спільні зусилля мають бути спрямовані на головне – виховання, формування особистості. Звідси витікає наступний компонент: орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.

Давайте поміркуємо, що означає дитиноцентризм? Не викликає сумніву, що в основі цього підходу лежать традиції гуманістичного підходу до навчання й виховання дітей, теоретичні засади якого набули фундаментального значення в роботах П. Блонського, А. Дістервега, Д. Дьюї, Я. Коменського, Я. Корчака, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського, реалізовувалися в практиці вітчизняних педагогів О. Сухомлинської, О. Вишневського та ін.. Сучасному вчителю необхідно усвідомити, що в школі дитина не готується до життя, вона тут живе. Ще В. Сухомлинський наголошував: «Дитинство – найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього, а справжнє, яскраве, самобутнє неповторне життя». Здається, нічого нового, але в школу дитиноцентризм так і не прийшов. Тож перед учителем зараз постало важливе завдання здійснення цього підходу на практиці. Мають зникнути зі школи авторитаризм, перенавантаження учнів, відсутність права на помилку та альтернативу. Натомість прийти повинні повага до дитини, її прав, свобода розвитку, демократизм, справедливість, комфорт і

безпека, сучасні знання й навички, які допоможуть в майбутньому самореалізації учня, а не залишаться «мертвим капіталом».

Освітяни сподіваються, що Нова українська школа відбудеться. Не зважаючи на певні труднощі, педагоги готові до змін. Ефективне поєднання найкращих традицій педагогіки з інноваціями, переосмислення своєї ролі нового вчителя, безперервна освіта, помножені на працелюбство, дадуть свої результати.

Література

1. <https://hromadske.ua>
2. kmu.gov.ua
3. <https://osvita.ua>
4. <https://osvitoria.media>

УДК 378.04:014.4 П 32

Підоплічко М.Д.,
завідувач відділу інклюзивної освіти
та перспективного педагогічного
досвіду КНЗ «Черкаський обласний
інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників Черкаської обласної ради»
(м. Черкаси)

ВІРТУАЛЬНИЙ КЛУБ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Українська школа буде успішна,
якщо до неї прийде успішний учитель.*
Концепція «Нова українська школа»

Учитель – основна дійова особа у реформуванні сучасної освіти. Змінюються орієнтири освіти – змінюється й сам учитель, змінюється мета й завдання його освітянської діяльності. Саме тому набувають актуальності дослідження, що вивчають андрагогічні складові освітнього простору. Сучасний учитель живе у динамічному світі, отже зміни – це невід’ємна складова професійного розвитку педагога. Освіта й самоосвіта вчителя є основою розвитку й ефективної життєдіяльності педагогічного колективу. Проте, сучасна андрагогіка виходить із того, що освіта педагогічного працівника має сприяти його професійному розвитку, відновленню і збагаченню цілісності особистості, актуалізації здібностей та прояву самобутності як окремого педагога, так і усього педагогічного колективу закладу освіти.

У «Концепції розвитку освіти України на період 2015-2020 років» та Концептуальних засадах реформування середньої освіти «Нова українська школа» зазначено: «Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих» [1, 5]. Сформувати і виховати таких громадян можуть лише такі вчителі, які самі мають необхідні особистісні якості, риси характеру та компетенції. Сучасний педагог має бути готовим до змін, а тому доволі актуальною є проблема його неперервної освіти, спрямованої на професійне становлення, актуалізацію професійно значущих здібностей, відновлення й збагачення цілісності особистості, зростання професійної компетентності.

Удосконалення професійної компетентності – один із основних напрямків реформування системи освіти. У нормативно-правових документах Міністерства освіти і науки України зазначено:

«Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру» [2].

Актуальність проблеми. Однією з провідних ідей кінця ХХ – початку ХХІ ст. стала концепція безперервної освіти, підвищення професійного рівня, удосконалення педагогічної майстерності. І сьогодні проблема освіти впродовж життя залишається однією з актуальних.

Проблемами безперервності освіти людство переймалося ще з часів Платона, Конфуція, Аристотеля, Сенеки. Ці ідеї розвивалися Вольтером, Гете, Руссо, які пов'язували їх з досягненням повноти людського розвитку, тобто суспільства взагалі. Засновником сучасних уявлень про безперервну освіту визнано Яна Амоса Коменського, в педагогічному спадку якого є думки, реалізовані у наш час в концепції безперервної освіти. Проблема неперервної освіти присвячені праці С.Архангельського, А.Владиславлева, В.Зінченка, В.Кременя, Ю.Кулюткіна, В.Онушкіна, А.Асмолова, І.Бестужева-Лади, С.Вершловського, В.Серікова, В.Сластьоніна, В.Шадрікова та ін.

Дослідженням проблем підвищення рівня професійної кваліфікації фахівців, зокрема, аспектів методологічних основ неперервної професійної освіти займалися такі науковці як С.Гончаренко, І.Зязюн, В.Кремінь, Н.Ничкало, В.Олійник, А.Кузьмінський, Н.Лісова.

Проблемі неперервної освіти слугують і нові інформаційні технології, зокрема, віртуальний клуб «Педагогічна скарбничка» КНЗ «Черкаський ОПОПП ЧОР» (<http://master.klasna.com/uk/site/index.html>). Він відображає діяльність відділу перспективного педагогічного досвіду щодо вивчення, узагальнення досвіду освітян Черкащини та впровадження його у навчально-виховний процес. На сайті представлені узагальнені матеріали досвіду роботи кращих учителів області різного фаху з метою їх популяризації та впровадження у навчально-виховний процес освітніх закладів області.

Діяльність клубу спрямовується на вирішення наступних завдань:

- Об'єднання у рамках діяльності Клубу методичного і творчого потенціалу фахівців закладів освіти Черкаської області.
- Створення умов для взаємодії та спілкування вчителів закладів освіти Черкаської області, обговорення актуальних питань освітньої діяльності, розповсюдження перспективного педагогічного досвіду шляхом поширення їх статей, творчих робіт, узагальнення результатів професійної діяльності тощо.
- Поширення та обмін інформацією про останні зміни щодо викладання предметів у загальноосвітніх школах та ведення гурткової роботи у позашкільних закладах України. Розміщення коментарів спеціалістів відповідного профілю та проведення консультування по запитах членів клубу.
- Обговорення професійних подій та обмін інформацією, що стосуються діяльності, як педагогів закладів освіти області, так і в Україні, а також стан розвитку галузі у цілому на сучасному етапі.
- Виявлення та популяризація новацій у змісті та технологіях освіти.
- Активізація педагогічної творчості працівників освіти.
- Сприяння підвищенню фахової майстерності педагогів.
- Актуалізація педагогічних ідей та інновацій.
- Задоволення потреб учителів у безперервній освіті, допомога у самоосвітній роботі.

Поповнюється інформація про досвід переможців Всеукраїнського конкурсу «Учитель року». Творчі майстерні та майстер-класи вміщують описи педагогічних інновацій, навчальні програми, навчально-методичні посібники, методичні розробки уроків і позакласних заходів педагогів Черкащини з використанням інноваційних методів та технологій, зокрема, використання інтерактивних та мультимедійних технологій, проблемно-пошукова діяльність учнів, розвиток компетентностей школярів тощо.

Сайт користується попитом серед фахівців. Відвідуваність сайту постійно зростає.

Отже, статистика відвідування віртуального педагогічного клубу дає підстави стверджувати, що однією із перспективних форм освіти дорослих є навчання через вивчення, узагальнення та впровадження у роботу перспективного педагогічного досвіду учасників навчально-виховного процесу.

Література

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-016/konczepczija.html> /
2. Закон України про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

УДК 378.37.001.08

Похиль Т.Р.,
директор Мирненської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Бориспільської районної ради,
Київська обл.
(м. Бориспіль)

СЕРВІСИ GOOGLE В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В оновленій Україні формується інформаційне суспільство, яке передбачає становлення і в подальшому домінування нових технологічних механізмів, що ґрунтуються на масовому використанні інформаційно-комунікаційних технологій, засобів обчислювальної техніки і телекомунікацій в усіх галузях і в освіті зокрема.

Місія Google – організувати всю наявну у світі інформацію, зробивши її доступною та зручною для використання.

Популярні сервіси Google (Google+, Gmail, Календар Google, Google Перекладач, Диск Google, Карти Google, Сайти Google, Групи Google, персональний пошук тощо) угорі обладнані спеціальною панеллю (багатофункціональним меню), що дозволяє не тільки виконувати пошук усередині сервісу, а й легко й швидко переходити від одного сервісу до іншого.

Акаунт Google дозволяє користуватися різними продуктами Google, включаючи Google+ (соціальну мережу), Gmail (поштовий сервіс), Календар Google, Диск Google (малюнки, документи, таблиці, презентації, форми, папки тощо), Карти Google, Перекладач Google тощо.

Адміністрації школи часто доводиться надсилати окремим категоріям педагогічних працівників запити, інформацію, рекомендації. Спростити ці дії дозволяє можливість сервісу створювати контактні групи. Наприклад, “Учителі початкової школи”, «Колеги», навчальні заклади.

Google+ – соціальна мережа від Google. Сервіс доступний 40 мовами, у тому числі й українською.

Перевага сервісу Google+ перед іншими значна й полягає в об’єднанні функцій отримання новин, публікації повідомлень, ведення дискусій, обміну інформацією, фото-, відеоматеріалами, посиланнями, створення кіл та об’єднання учасників за інтересами, і все це в межах однієї сторінки.

Події Google+. Особливого значення при організації роботи різних об’єднань педагогів набувають засоби щодо планування та повідомлення про майбутні події. У силу різних обставин не всі колеги вчасно бувають поінформовані про заходи, що плануються.

Google+ має чудовий інструмент для організації діяльності спільноти з можливістю обрати варіант публічності: приватна, доступна за запрошенням або відкрита. Учасники такого об’єднання отримують середовище для спілкування, обміну думками, пропозиціями, вирішення спільних задач тощо.

Спільнота також чудовий варіант для донесення інформації до різних груп навчально-виховного процесу: можна працювати з учнями, педагогами, батьками; зосередити увагу учасників на важливих публікаціях, долучити до обговорення, спілкування.

За допомогою календаря Google простіше відстежити всі важливі життєві події – дні народження, збори, спортивні заходи, розклад уроків, нарад, прийоми в лікарів – усе в одному місці. За допомогою календаря Google можна легко призначати заходи й розсилати запрошення, надавати до них доступ колегам, учителям, батькам, родичам та друзям (чи зберігати тільки для особистого використання), а також знаходити заходи, що цікавлять Вас у Інтернеті. Календар Google допомагає упорядкувати справи.

Для оперативного інформування педагогів навчального закладу або об'єднання учасників навчально-виховного процесу ефективно використовувати Календар Google в якості дошки оголошень. Адміністрація може давати завдання певній категорії працівників у відповідному календарі Google, а не вивішувати папірці на стенді. Крім того, до повідомлень календаря можна прикріплювати посилання на вкладені файли, які можуть бути розміщені на Диску Google або завантажені з комп'ютера.

Створення навчального плану на семестр, рік

Через інструменти для розміщення інформації у календарях у режимі “Місяць” та “Порядок денний”, які можна роздрукувати, заступник отримує потужний інструмент для планування навчальної діяльності.

Диск Google (англ. Google Drive) – хмарне сховище даних, яке належить компанії Google Inc., що дозволяє користувачам зберігати свої дані на серверах у хмарах та ділитися ними з іншими користувачами хмар в Інтернеті.

Диск Google дозволяє миттєво створювати нові документи, електронні таблиці та презентації. Можна одночасно співпрацювати над одними й тими самими документами та бачити зміни, щойно вони з'являються. Google Диск – єдиний простір для зберігання файлів і роботи з ними. Він дозволяє працювати над документами одночасно з іншими користувачами, наприклад, готувати спільний проект із колегою, планувати будь-які події або вести облік .

Використовуйте документи Google для спільної роботи одночасно з колегами, учителями, учасниками творчих чи професійних об'єднань. Для спільного одночасного редагування документів доречно спочатку домовитись про об'єкти для редагування: розподілити фрагменти текстів, абзаци, сторінки тощо, які будуть редагувати окремі користувачі. Також ефективно проводити обговорення тієї чи іншої публікації за допомогою коментарів.

Гнучкі налаштування спільного доступу дозволяють користувачам публікувати різні документи й обмінюватися ними на різних рівнях (класу, об'єднання, навчального закладу, міста, області...). Розміщувати опубліковані документи можна на сайтах, блогах, у спільнотах тощо.

Надзвичайно легко оперативно зібрати інформацію, узагальнити, проаналізувати, виконати обчислення за допомогою Таблиць Google. Алгоритм простий: створюється таблиця, надається доступ конкретним користувачам для заповнення/редагування. Посилання на таблицю можна надіслати електронною поштою, опублікувати в оголошенні на сайті чи спільноті. Таким чином можна скласти таблиці обліку, узагальнити результати моніторингу, зібрати будь-яку інформацію. Важливо те, що в Таблицях Google застосовуються не тільки всі стандартні функції для обчислень, а й працює потужний інструмент аналітики, який буде на основі обраних даних діаграми.

Також за допомогою таблиць зручно узагальнювати та контролювати процес виконання завдань, роботи над проектом, виконання плану тощо. Це можна зробити за допомогою кольорів: червоний – не виконано, жовтий – потрібно допрацювати, зелений – все виконано вчасно.

При підготовці до педагогічних читань, рад, семінарів, консультувань та інших заходів загальноприйнято використовувати підготовлені презентації. Додаток Презентації Google

дозволяє редагувати ці об'єкти спільно, знаходячись у різних приміщеннях, містах. Коди створених презентацій легко вбудовуються до сайтів, блогів у режимі перегляду, тобто одразу можна переглянути вміст слайдів.

За допомогою Форм Google дуже зручно здійснювати збір інформації. Можна створити форму із запитаннями, яку заповнюватимуть вчителі-респонденти, учні, батьки, тощо. Тобто, не потрібно бігати із папірцями для отримання відповідей – користувач отримає відповіді в он-лайн режимі. Ще одна перевага Форм Google – інструмент, який автоматично будує аналітичні діаграми відповідно до результатів опитування.

Також Форми допоможуть отримати своєчасно зворотній зв'язок з будь-якого питання. Дані з відповідями автоматично зберігаються у відповідній таблиці.

Для організаційної роботи зручно використовувати реєстраційні форми.

У навчально-виховному процесі Форми Google дають змогу вчителю чи заступнику директора не тільки організувати он-лайн-тестування, а й оцінити результати. Інструмент Flubaroo працює із сервісами Google. Цей додаток, окрім іншого, формує середню оцінку, вираховує загальний бал кожного учасника, розписує, які завдання були виконані, а які ні. Цей інструмент корисний ще й тим, що надсилає на електронні скриньки респондентів їхні результати.

Практика показала, що сервіси Google значно полегшують роботу адміністрації навчального закладу. Актуальним є створення «віртуальної учительської» на платформі Сайтів Google. Там можна сформулювати відповідні розділи: «розклад», «методичні комісії», «кафедри», «робота з обдарованими дітьми» тощо, надати доступ для редагування колегам, учителям для спільного редагування, вбудувати до сторінок сайту гаджети «Останні записи» та «Календар», публікувати документи, таблиці, презентації, які розміщені на Диску Google, за допомогою коментарів до сторінок сайту організувати обговорення, збір інформації; використавши форми Google отримати зворотній зв'язок, провести опитування. Зовнішній вигляд «сайту – учительської» буде залежати від творчості колективу, або особи, яка ним займається.

Також за допомогою Сайтів Google можна організувати роботу віртуального методичного кабінету, діяльність шкільного методичного або творчого об'єднання тощо. Головне – це спільне наповнення контентом та редагування всіма або групою учасників.

На базі платформи Сайтів Google досить зручно та просто організувати дистанційне навчання як учителів так і учнів. Сайти надають можливість вбудовувати до сторінок об'єкти Диску Google у режимі перегляду. Тобто, крім того, що вони зберігаються у хмарі, документи можна погортати, відкрити таблиці, проглянути вбудовані презентації, пройти опитування безпосередньо на сайті за допомогою Форм Google, переглянути навчальне відео, вбудоване до сайту, яке до цього було опубліковано на YouTube. Також до Сайтів Google можна вбудовувати коди сторонніх сервісів. Наприклад, сервіс LearningApps, який дає можливість створювати інтерактивні завдання: різноманітні ігри, вікторини тощо. Адже, коли на сайті розміщено інтерактивне завдання це значно підвищує інтерес й до навчального предмета, й до розробленої теми, дозволяє учню виконати його безпосередньо у середовищі сайту, перевірити отримані знання та навички на практиці.

Взагалі, дистанційна освіта – це один із сучасних трендів. Особливо він актуальний в Україні, зважаючи ще й на військові дії, подовжені канікули тощо. Проте таке навчання цілком можна організувати з допомогою Сайтів Google.

Продукти Gmail, Календар Google, Диск Google, Сайти Google у свою чергу входять до надпотужного пакету інструментів Google Apps for Education.

Для ефективної організації інформаційно-освітнього середовища навчального закладу Google пропонує потужний безкоштовний пакет Google Apps for Education.

Освіта не стоїть на місці, постійно вдосконалюється! І саме в розвитку, вдосконаленні, пошуку нових можливостей й рішень є майбутнє навчального закладу.

Література

1. Носенко Ю. Г. Використання хмарних сервісів Google в якості засобу підтримки управлінських процесів у дошкільному навчальному закладі / Носенко Ю. Г., Богдан В. О. // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2016. – Вип. 88. – Ч. 1. – С. 55-60.
2. Олійник Л. М. Застосування базових сервісів Google у системі післядипломної педагогічної освіти. Інформаційні технології в освіті. – 2015. – № 22. – С. 93-102.
3. Електронний ресурс: <https://drive.google.com/drive/shared-with-me>

УДК 378.37.001.08

Рубець М.І.,
завідувач методичного кабінету
управління освіти, молоді та спорту
виконавчого комітету Мукачівської міської ради,
Закарпатська обл.
(м. Мукачево)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сьогодні школа повинна забезпечити формування і розвиток інтелектуальної, творчої та ініціативної особистості, здатної жити в принципово нових умовах, реалізувати себе у житті, бути успішною і сприяти розвитку суспільства. Сучасна реформа середньої освіти за концепцією «Нової української школи» – це орієнтація на основний результат навчального процесу – компетентність, яка є динамічною комбінацією знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Саме вчитель є головною рушійною силою в забезпеченні процесу формування ключових компетентностей учнів. Від його професійної компетентності залежать результати, яких досягнуть учні і які дадуть їм змогу знайти своє місце в житті, ефективно засвоїти життєві та соціальні ролі.

Поняття «професійна компетентність педагога» виражає особисті можливості педагога, що дозволяють йому самостійно й досить ефективно розв'язувати педагогічні завдання, сформульовані ним самим або адміністрацією закладу освіти. Для здійснення зазначеної діяльності педагогові необхідно знати педагогічну теорію, уміти й бути готовим застосовувати її на практиці. Професійно компетентні вчителі успішно розв'язують завдання навчання й виховання, готують для суспільства випускника з бажаними психологічними якостями; задоволені професією; досягають бажаних результатів у розвитку особистості учнів; усвідомлюють перспективу свого професійного розвитку; відкриті для постійного професійного навчання; збагачують досвід професії завдяки особистому творчому внеску; соціально активні у суспільстві; віддані педагогічній професії.

Отже, педагогічна компетентність – це процес і результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності вчителя, зумовлений рівнем реалізації його гуманістичної спрямованості.

Важливу роль у забезпеченні позитивних змін в системі освіти відіграє розвиток професійної компетентності педагогічних працівників.

Переосмислення соціальної і професійної місії вчителя Нової української школи актуалізує необхідність підготовки фахівців, адаптованих до сучасних соціокультурних умов, здатних творчо працювати, приймаючи нестандартні рішення в ситуаціях ринкової конкуренції, уникаючи стереотипізації і шаблонів, засвоювати нові професійні ролі і функції, забезпечувати

випереджувальність розвитку країни, реалізовувати освітні проекти національного масштабу, витримувати конкуренцію на європейському і світовому ринку освітніх послуг тощо.

Сучасний педагог – це педагог, який має високий рівень загальнокультурної компетентності, володіє технологіями (педагогічними, інформаційними), є учителем-дослідником та учителем-творцем.

Учитель-дослідник – це учитель, який має: високий рівень професіоналізму; гнучке педагогічне мислення; цілісне бачення своєї праці.

Учитель-творець – це учитель, який: генерує ідеї; створює та організовує творче розвивальне середовище; володіє педагогічною імпровізацією; перебуває у постійному пошуку нового, використовує педагогічні інновації; керує творчою діяльністю учнів; володіє педагогікою співробітництва, співтворчості.

Професійна майстерність педагога не може бути набутою раз і назавжди. Постійний розвиток соціально-економічних, політичних і культурних умов життя певним чином впливає на освітню сферу, що призводить до пошуків нових навчальних і виховних технологій, форм і методів роботи в усіх освітніх ланках. Саме тому кожний педагог, якщо він прагне бути затребуваним освітньою системою, повинен постійно вдосконалювати свій професіоналізм, щоб відповідати вимогам сучасності.

Процес розвитку професійної компетентності педагога – це його рух від одного способу діяльності до іншого, більш продуктивного.

Професійному зростанню вчителя й розвитку його професійної компетентності сприяють: високий духовно-моральний імідж закладу освіти, що забезпечує сприятливі творчі умови роботи; систематична самоосвітня діяльність вчителя; участь у проектах, конкурсах, фестивалях, конференціях, семінарах, педагогічних майстернях, роботі методичних об'єднань, творчих груп тощо; особистісно-зорієнтована методична підтримка діяльності вчителя; акцент на інноваційному, творчо-пошуковому компоненті методичної діяльності; об'єктивна оцінка праці; моральне й матеріальне стимулювання.

Сучасність ставить перед учителем завдання постійного творчого пошуку, рефлексії своєї діяльності, самовдосконалення.

Отже, розвиток професійної компетентності учителя – один із важливих чинників підвищення якості освітніх послуг, оскільки лише компетентний учитель зможе виховати компетентного, соціально адаптованого та конкурентноспроможного випускника.

Література

1. Марченко І. А. Основні вимоги до професійної компетентності вчителів початкових класів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / І. А. Марченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://innovacoipro.edukit.kr.ua].
2. Мітківська І., Шапіро Г. Розвиток фахової компетентності педагогів / І. Мітківська, Г. Шапіро // Завуч. – 2011. – №28 (466). – С.9-12.
3. Рущинська А. Розвиток професійної компетентності педагогів / А. Рущинська // Завуч. – 2012. – № 7 (481). – С.5-12.
4. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя / Н. Ф. Сергієнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://images/content/nashi_vydanya...upr.

УДК 378.37.001.08

Сєдакова О.В.,
вища категорія, «старший учитель»,
методист міського управління освіти, Донецька обл.
(м. Торезьк)

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальність проблеми дослідження. «Ми позбавляємо дітей майбутнього, якщо продовжуємо навчати сьогодні так, як вчили цьому вчора», – писав відомий американський філософ, психолог та реформатор освіти Джон Дьюї. Сьогодні діти вимагають від вчителя іншого ставлення до себе та нових підходів у навчанні. Батьки ж бажають, щоб їх дитину навчав не просто сучасний педагог, який володіє різноманітними освітніми технологіями, а людина, яка здатна мотивувати дітей до навчання. Цей вчитель має не тільки передавати знання учням, а й вміння застосовувати їх в житті, бути дитині товаришем, якому можна довіряти. Такий педагог повинен працювати в Новій українській школі, до якої буде приємно ходити не тільки дітям, а й батькам. Адже тут буде панувати атмосфера співпраці і взаєморозуміння.

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Протягом двадцяти років незалежності система української освіти практично не реформувалася. Спроби реформувань були невдалими. В 2010 році була розпочата реформа, в якій простежувався комплексний підхід. Зміни впроваджувались як в дошкільній так і в загальній середній освіті. Обов'язкова дошкільна освіта, посилення державної підтримки в розвитку дошкільних закладів – ці нововведення не стали запорукою поліпшення якості дошкільної освіти. Діюча з 2001 року 12-річна система загальноосвітньої школи була замінена на 11-річну. Відповідно були змінені державні стандарти в початковій, базовій і повній середній освіті. За відсутності нового Закону «Про освіту» в період дії програми реформ деякі з них можна оцінити як позитивні, але є й негативні тенденції. Адже основні документи про школу, що визначали її базу, були прийняті ще в 30-ті роки. В цьому вигляді система освіти залишалась і до сьогодні. Це стало так звично, що ніхто й не замислювався, що може бути інакше [5, 4].

Виклики часу вимагають у педагогів змінити своє ставлення до навчання. Навчитись створювати таке навчально-предметне середовище, де дитина відчує психологічний комфорт, який сприятиме розвитку творчості дітей та оволодіння нею знаннями. В 2017-2018 навчальному році в ста школах України стартував пілотний проект «Нова українська школа». Тут нова організація навчання, нові підручники, нові підходи та цінності. Діти не отримують поганих оцінок у щоденники, а вчителі намагаються розкрити у них приховані таланти. На сторінках преси та електронних журналів, шкільних сайтах пілотних шкіл, у програмах TV та радіо можна познайомитись з новинами і відгуками вчителів, які сьогодні працюють в Новій українській школі. Це можливість для всіх громадян, а в першу чергу для педагогів, слідкувати за реформуванням освіти в нашій державі. Таким чином, вчителі, які будуть працювати в 1-ому класі з 2018 року, повинні мати певний досвід про розвиток початкової освіти, про використання різних форм інтегрованого підходу у навчанні та вміння створювати освітнє середовище, яке буде належати дітям.

Держава не стоїть осторонь. Після ухвалення у вересні 2017 року Верховною Радою відповідного Закону «Про освіту», який регулює основні засади нової освітньої системи, в країні почала невідворотно реформуватися система освіти. Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки, яка розрахована на роки, але зміни вже розпочались сьогодні. Головна мета – створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті [6]. Одні громадяни різко виступають проти нововведень, другі – мовчки спостерігають та очікують на результати, інші активно пропагують та долучаються до змін. Але зрозуміло одне, що працювати «по-старому» вже не можливо, потрібно змінюватись та прийняти ці зміни. Міністерство освіти і науки України розробило та впроваджує план заходів у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», серед яких є організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах НУШ, з метою підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності педагогів.

Основна ідея, положення, висновки дослідження. Нова українська школа потребує нових підходів до навчання, які ґрунтуються на засадах педагогіки партнерства, співпраці між учнями та вчительством, відходу від авторитарної моделі комунікації, що вимагає переосмислення ролі і педагога, і учня [3, 19]. Критичним елементом, що уповільнює розвиток освіти, є неефективна система професійної підготовки вчителів і освітніх керівників [3, 21]. Тому МОН спільно з громадською спільнотою «Освіторія», міжнародним фондом «Відродження» та студією онлайн-освіти EdEra розпочали додаткове навчання вчителів, які вчитимуть першокласників з наступного року, готують тренерів з усіх областей України, які навчатимуть учителів, а також створюється онлайн-курс для підсилення очного навчання. Вже сьогодні кожний педагог проходить кілька обов'язкових кроків перепідготовки щодо власної педагогічної майстерності. На базі обласних інститутів післядипломної освіти проходять очні курси з «Проектування освітнього середовища в Новій початковій школі», очні тренінги «Нова початкова школа: від теорії до практики», також онлайн-курс на платформі EdEra (<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>) та онлайн-курс на Порталі превентивної освіти (http://autta.org.ua/ua/On-line_courses/).

До підготовки педагогів, які будуть працювати в НУШ, залучилось управління освіти міста Торезьк Донецької області. Міським методичним кабінетом розроблена «Дорожня карта» – це план заходів до роботи за оновленим Державним стандартом початкової загальної освіти. Робота проходила за напрямками: організаційна робота; науково-методичний супровід; моніторинг діяльності; аналітична робота. На міському рівні організовано консалтинговий центр «Початкова школа на шляху до змін» та створені творчі консультаційні групи вчителів-майстрів, які надають практичну допомогу. Кожний навчальний заклад міста забезпечує комунікаційне поле де проходить обговорення, корекція спланованих заходів та обмін досвідом між учителями. До роботи задіяні всі категорії педагогів: від керівника закладу до учителя. На 1-е вересня 2017 року міським методичним кабінетом був створений банк даних учителів, які будуть працювати у першому класі з 2018 року, розроблена та впроваджується система заходів щодо психологічної підтримки і адаптації педагогів до змін у навчальному процесі, організована діяльність маркетингової групи з питань висвітлення основних положень і змін у Державному стандарті, Концепції НУШ на шкільних сайтах та сайті методичного кабінету. На міському рівні проведені круглий стіл у межах освітніх округів за темою «Труднощі впровадження нового Держстандарту та шляхи їх подолання» і флеш-семинар по обговоренню нововведень в навчальному процесі».

Кожна людина вчиться протягом всього життя. Неперервне професійне зростання педагога відбувається не тільки через обов'язкові курси підвищення кваліфікації, а й через спілкування, обмін досвідом у професійних спільнотах, впровадження нових підходів до організації співпраці на шкільному, міському чи обласному рівні.

Таким чином, вчитель не тільки підвищує свою кваліфікацію, а навчається працювати по-новому. Бо саме вчитель початкових класів повинен створити умови для емоційного комфорту учнів, розвивати любов до навчання, пізнавальні інтереси дітей молодшого шкільного віку, їхні творчі навички, вміння самостійно здобувати знання, бути активними.

Основні результати та їх практичне значення. Сучасні діти значно відрізняються від попередніх поколінь. Вони не обов'язково будуть поділяти погляди старших. Яке життя оберуть сьогоднішні першокласники? Якою б не була відповідь, маємо запропонувати майбутнім поколінням українців школу, яка буде для них сучасною [2, 7]. Нова школа буде працювати на засадах «педагогіки партнерства», де в основі лежить спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнями та батьками. «Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією. До дітей має

прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [2, 16].

Щоб навчати по-новому, вчитель отримає свободу дій – буде обирати навчальні матеріали, імпровізувати та експериментувати. Цю свободу дій дає новий закон «Про освіту». Учитель сьогодні і завтра – це людина, на якій тримається реформа. Без нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель. Це означає, що держава сприятиме професійному та особистому зростанню, а також підвищуватиме його соціальний статус [6].

Література

1. Дубровський В. Популярна економіка: моніторинг реформ / В. Дубровський // Проект. Місячний звіт. – 17 лютого, 2013. – № 8.
2. Концепція Нової української школи. – МОН України, 2016. – 40 с.
3. Нова українська школа: основи стандарту освіти. – Л., 2016. – 64 с.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytela / Під заг.ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
5. Сайт ALLREF «Освіта України в XXI столітті: проблеми та перспективи розвитку». Режим доступу: http://allref.com.ua/uk/skachaty/Obrazovanie_Ukrainy_v_XXI_veke_-_problemy_i_perspektivy_razvitiya
6. Сайт МОН України. Нова українська школа. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

УДК 37.011.3-051

Сидоренко В.В.,
доктор педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри філософії і
освіти дорослих ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»,
тренер Нової української школи
(м. Київ)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ЦІННІСНО-СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ

*У наших руках – найбільша із цінностей світу – Людина.
Ми творимо Людину, як скульптор творить свою статую із
безформного шматка мармуру: деś у глибині цієї мертвої
брили лежать прекрасні риси, які належить добути,
очистити від усього зайвого.*

В.О. Сухомлинський

Навчання в Новій українській школі, її ціннісно-світоглядна домінанта ґрунтується на постулатах педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму, зокрема враховує суб'єктний досвід кожної дитини, забезпечуючи їй гармонійний розвиток, сприяє збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, переживання позитивних емоцій для суб'єктивного благополуччя, надає можливості самоактуалізації тощо.

У Концепції «Нова українська школа» визначено нове соціальне замовлення: компетенція освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на «вихід» («output») – результат – у формі розвинутих ключових компетентностей учнів, структури знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, їхньої успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, інноватора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя.

Педагогіка партнерства, або співробітництва, ґрунтується на принципах гуманізму, діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу (*учень – школа – громада – родина*), творчого підходу до розвитку кожної особистості, взаєморозуміння, співдії і підтримки, *усвідомленої особистої відповідальності за результати*, розподіленого лідерства (проактивність, право вибору і відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); *соціального партнерства* (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей). Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями й прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в ній сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками змінить односторонню авторитарну комунікацію «учитель» – «учень».

Основним в освітньому процесі є орієнтація на потреби учня, **дитиноцентризм**. Особистісно-орієнтована модель освіти, що заснована на ідеях дитиноцентризму, передбачає максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів, забезпечення морально-психологічного комфорту, відмови від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра

Дитиноцентризм увійшов в історію виховання як педагогічна течія або особливий підхід до виховання дитини. Першим із педагогів-дослідників ще в XVII ст. найбільш повно здійснив фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму мислитель і засновник нової прогресивної педагогічної системи Я.А. Коменський (оскільки людини є частиною природи, то розвивається вона за спільними з природою законами, значить і освітній процес повинен будуватися у відповідності із цими законами; обґрунтування принципу природовідповідності у вихованні дитини; найбільшого значення в навчанні потрібно надавати доцільним і раціональним методам навчання, які узгоджуються з природою дитини).

В.Г. Кремень розглядає дитиноцентризм як гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини.

Переважає більшість сучасних педагогів-дослідників розглядають *дитиноцентризм у контексті гуманізації освітнього процесу та тлумачать його як соціально-педагогічну модель освіти, системоутворювальною метою якої є створення умов для розвитку її природних задатків і здібностей*.

Дитиноцентризм у сучасній освіті розглядається як один із чинників розвитку та якісного прориву в національній системі освіти³. Виокремлення в кожній дитині її сутності та особливостей створює можливості для максимального наближення навчання і виховання цієї дитини до її конкретних здібностей. Загалом це і є те, що може і повинна робити школа – допомогти кожному пізнати себе, розвинути на основі природних задатків. Сформована таким чином особистість у дорослому віці матиме більше можливостей для успішної самореалізації, що забезпечить динамічний розвиток суспільства на основі гуманізму й демократії.

³ За останні роки відбулися істотні зрушення суспільної думки в напрямі юридичного визнання особливого статусу дитини: 1959 р. – прийняття Декларації прав дитини, 1979 р. – оголошений ЮНЕСКО роком дитини, 1989 р. – прийняття міжнародної Конвенції про права дитини. Це юридично закріплені зміни в суспільній свідомості, які вже були намічені ще в кінці минулого століття (книга Еленн Кей «Століття дитини», що вийшла у 1900 році – своєрідний маніфест, який проголосив самостійність дитинства та унікальність дитини, вільної від влади сім'ї, школи й дорослих узагалі; у 30-х р. XX ст. – створення Янушом Корчаком «Хартії дитячої вільності», що стала основою для Декларації прав дитини та ін.). Також пригадаємо появу дитячих міжнародних конфесій, дитячих творчих форумів і спілок.

Зміни в суспільному житті зумовлюють пошук шляхів виховання активної, ініціативної особистості, здатної до самостійної творчої діяльності, саморозвитку і самореалізації.

Осмилюючи проблему людини в умовах сучасної антропологічної кризи, коли існує загроза її існуванню, В.Г. Кремень підкреслює, що вихід із цієї ситуації полягає в переході до нової парадигми розвитку, коли не технології, не економіка, а *людина в її новій якості стане метою і смислом прогресу*. Так виникає і стверджується *людиноцентризм* – нова стратегія поступу суспільства, в основі якої – не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на цінності духовні, знання, культуру, науку, без яких життя втрачає сенс.

Джон Дьюї поставив дитину у центр педагогічної системи, указуючи на те, що дитина – сонце, біля неї і повинна обертатися вся освіта; інтереси дитини стають цінностями освіти й основою організації всіх освітніх процесів; виховання та навчання дитини повинні проходити без примусу та натиску

У своїй роботі «Вік дитини» Елена Кей зазначає, що мета освіти – не передача знань, а гармонійний розвиток дитини на основі її задатків і життєвого досвіду. Нею сформульовано ведучий принцип нового виховання: «Виходячи з дитини».

Селестен Френе писав, що школа майбутнього буде орієнтована на дитину, наголошуючи на забезпеченні природного прагнення дитини до знань, створення сприятливих умов для саморозвитку, розвиток індивідуальних творчих можливостей дитини та присутній від природи потреби в самореалізації.

Вільгельм Август Лай розглядає дитину як активно діючу частину соціального й біологічного середовища, діяльність якої є реакцією на навколишній світ, тому центр виховання зміщується у сферу діяльності самої дитини. Учений переконаний, що на розвиток індивідуальності дитини впливає колектив, адже саме тоді, коли діти збираються разом, кожен прагне виявити все те краще, на що здатний, стає більш діяльним та винахідливим. Концепція Лая стала важливим етапом у пізнанні дитини й розробці педагогічної теорії.

В основу педагогічної системи Марії Монтесорі покладена ідея гуманістичного вільного виховання. У центрі педагогіки Монтесорі – недопустимість насилля над дитиною; проблема саморозвитку дитини; створення спеціальної системи виховання та навчання, в якій центральну роль відіграє «підготовлене середовище» та своєрідний дидактичний матеріал; різновіковий підхід до виховання та навчання дітей; необхідність вивчення дитини педагогом задля сприяння її успішному «самобудівництву», її духовному розвитку.

К.Д. Ушинський здійснив першу спробу цілісного вивчення дитини на засадах антропологічного принципу, намагаючись відкрити батькам і педагогам велике значення всебічного вивчення дитини. Педагог також наголошував, що у вихованні все повинно виходити тільки з живого джерела людської особистості. «...Без особистого безпосереднього впливу вихователя на вихованця справжнє виховання, що проникає в характер, неможливе». К.Д. Ушинський з антропологічних позицій визначав залежність успіху інтегрування навчання і виховання від сили, здібностей і знань особистості вихователя. В основі змісту досконалого процесу виховання лежить ідея гуманістичної парадигми виховання – ставлення до людини як до найвищої цінності, орієнтація на особистісну спрямованість, створення умов, які забезпечують її вільний саморозвиток, збереження своєї індивідуальності, входження в соціум та активну життєву позицію соціально-ціннісного спрямування. Саме тому педагог вибудовує парадигму предмета виховання як педагогічного завдання виховання: *людина – її душа – діяльність, і називає цей ряд «повним визначенням мети педагогічної діяльності»*. Педагог висловлює тверде переконання, що основною метою виховання є *людина*, оскільки все в цьому світі (і держава, і народ, і людство) існує тільки для людини, *душа – домінуюча сутність людини у порівнянні з тілом, а домінуючою настановою душі є діяльність – «праця душевна, вільна, наповнювальна душу людини»*. Учений наголошує: «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх

відношеннях, то вона повинна насамперед пізнати її також в усіх відношеннях». Тому завданням майбутнього вихователя є вивчення не тільки педагогічних дисциплін, але й антропологічних наук (анатомії, фізіології, і патології людини, психології, історії, філософії та ін.), що формують уявлення про фізичний та душевний розвиток дитини. К. Ушинський одним із перших висловив думку про створення антропологічного факультету в університетах з метою вивчення людини у всіх її природних та психічних проявах для кращого застосування виховного впливу в процесі навчання. З цього приводу він писав: «Педагогів кількісно потрібно не менше, а навіть ще більше, ніж медиків, і якщо медикам ми ввіряємо наше здоров'я, то вихователям ввіряємо моральність і розум дітей наших, ввіряємо їхню душу, а разом із тим і майбутнє нашої вітчизни». Основною ж метою виховання повинна бути тільки сама дитина, бо все інше існує тільки для дитини, оскільки: «виховання бере людину всю, якою вона є, з усіма її народними і поодинокими особливостями, – її тіло, душу, розум».

Актуальними для Нової української школи є такі ідеї дитиноцентризму:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів в освітньому процесі;
- орієнтація на інтереси та досвід учнів;
- створення навчального середовища, яке перетворює навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра й обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- упровадження шкільного самоврядування, що передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству;
- виховання «вільної незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю та керується розумом» (за Д. Дьюї).

Організація освітнього процесу в Новій українській школі ґрунтується на певних пріоритетах.

Пріоритет 1.

Дитиноцентризм:

- **розвиток** дитини **відповідно** до її вікових та індивідуальних психофізіологічних **особливостей і потреб**, індивідуальних стилів, темпу, освітніх траєкторій учнів;
- формування загальнолюдських **цінностей**;
- свобода вибору власної освітньої траєкторії;
- підтримка життєвого **оптимізму**;
- розвиток **самостійності**;
- плекання **творчості й допитливості**.

Пріоритет 2.

Визнання цінності дитинства:

- відповідність вимог **віковим особливостям**;
- визнання прав дитини на навчання через **діяльність**, зокрема **гру**;
- врахування цінностей та інтересів дитини з метою формування в неї основ життєвої компетентності;

- обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на *рухову активність* дитини.

Пріоритет 3.

Радість пізнання:

- пізнавальний процес, який приносить *радість* дитині;
- обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на *творчість* і дослідницьку діяльність;

- свобода вибору предметів та рівня їх складності.

Пріоритет 4.

Презумпція⁴ талановитості дитини⁵. Запобігання соціальному розшируванню:

- не допускається будь-яких форм дискримінації учнів та відокремлення дітей на підставі попереднього відбору;

- утвердження демократичних цінностей;
- людська гідність/ свобода / відповідальність;
- інклюзія.

Пріоритет 5.

Розвиток особистості та умов для її формування:

- замість «навченої безпорадності», плекання самостійності, незалежного мислення;

- навчання справлятися зі стресом та напругою, педагогічні задачі вирішуються в атмосфері психологічного комфорту й підтримки;

- неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолання будь-яких форм дискримінації;

- плекання в учнів гідності, оптимізму, сильних рис характеру і чеснот.

Пріоритет 6.

Плекання здоров'я учнів:

- формування здорового способу життя;
- створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку.

Пріоритет 7.

Безпека:

- перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування.

У Новій українській школі **наскрізний процес виховання ґрунтується на цінностях⁶** – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, до себе та інших

⁴ **Презумпція** - припущення, що ґрунтується на ймовірності; закріплене в законі припущення про існування певного факту, реальність якого вважається істинною і не потребує доказів (*Словник української мови: в 11 томах. — Том 7, 1976. — С. 533.*)

⁵ Під **талановитістю** розуміють високий рівень розвитку спеціальних здібностей. Талант, як і здібності, проявляється й розвивається в діяльності. Діяльність талановитого людини відрізняється принциповою новизною, оригінальністю підходу. Те, які дарування одержать найбільше сприятливі умови для повноцінного розвитку, залежить від потреб епохи й особливостей конкретних завдань, які стоять перед даним соціумом. Вищий рівень розвитку здібностей називають **геніальністю**.

⁶ Поняття **ціннісних орієнтацій особистості** ввели в науковий обіг соціологи Вільям Томас і Флоріан Вітольд Знанецький у 20-ті роки ХХ ст. Ціннісні орієнтації розглянуто як соціальну настанову особистості, що регулює її поведінку; найважливіший складник структури особистості, закріплений життєвим досвідом індивіда, сукупністю його переживань і виокремлюють значуще, істотне для нього від незначного, несуттєвого. Сукупність сформованих, усталених ціннісних орієнтацій утворює забезпечує стійкість особистості, спадкоємність певного виду поведінки та діяльності, що виражається в спрямованості його потреб та інтересів. Ціннісні орієнтації є тим регулювальним чинником, що детермінує мотивацію особистості. Розвинені ціннісні орієнтації – ознака зрілості особистості, показник міри її соціальності. Найважливішими ціннісними орієнтаціями особистості визначено такі:

людей та ін.) і соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність та ін.) Наскрізнний процес виховання, що ґрунтується на цінностях, сприяє формуванню 6-ти груп чеснот та 24-х позитивних («сильних») рис характеру (character strength), що конкретизували Мартін Селігман та Кристофер Петерсон та які лягли в основу класифікації «цінності в дії» (див. *таблиця 1*).

Дослідницький інструментарій для виявлення позитивних рис характеру (character strengths) розроблений з урахуванням *загальнолюдських чеснот* (virtues) та індивідуально-психологічних властивостей, які, на думку авторів – американських дослідників Петерсона і Селігмана, забезпечують дотримання цих чеснот у життєдіяльності. При розробці цього інструментарію дослідники змодельовали перелік так званих «здорових рис» особистості, відштовхуючись від описів ментальних (mental) відхилень, що містяться у Діагностичному і Статистичному довіднику ментальних розладів, розробленому у США (DSM-IV/DR). На цій підставі було відібрано 24 особистісні властивості, сформульовані у вигляді рис (traitlike).

Відібрані «позитивні» (здорові) риси були співвіднесені із *шістьма чеснотами*, які, у свою чергу, ідентифіковані на підставі широкого огляду основних філософських традицій визначення чеснот у різних культурах і релігіях. Усі шість відібраних основних чеснот (див. табл. 1) співпадають у різних культурах, тому вони були відібрані як *загальнолюдські цінності*, якими керується оптимально функціонуюча особистість.

До кожної із шести *чеснот* у класифікації віднесено по 3-5 позитивних рис характеру, що були визначені з урахуванням *протилежних* їм можливих відхилень. При виборі 24-х позитивних рис характеру дослідники орієнтувались на 10 критеріїв. До їх складу увійшли, зокрема, 8 критеріїв, яким, як мінімум, повинна відповідати кожна з 24 рис, а саме: 1) позитивність риси; 2) її моральна цінність; 3) відсутність у змісті риси можливості приниження інших; 4) наявність протилежної за змістом властивості; 5) подібність рисам характеру, що фігурують у традиційних класифікаціях; 6) наявність зразків (paragons) та вищих форм (prodigies) виявлення риси; 7) потенційна вірогідність риси бути відсутньою; 8) наявність ритуалів виявлення.

У таблиці 1 визначено позитивні риси, упорядковані відповідно із цінностями, дотримання яких у життєдіяльності сприяє їх формуванню в суб'єкта.

патріотизм, колективізм, гуманізм, творчість. Формування особистісної ціннісної структури індивіда виступає найважливішим чинником процесу соціалізації, за допомогою якого людина стає повноправним членом суспільства у всій повноті соціальних взаємин.

*Позитивні риси характеру,
включені у класифікацію «Цінності в дії» (Values in action VIA)*

ГРУПИ ЧЕСНОТ ОСОБИСТОСТІ	ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ	СИЛЬНІ РИСИ ХАРАКТЕРУ
I ГРУПА – ЧЕСНОТА МУДРОСТІ (пізнання)	Когнітивні сильні сторони, пов'язані з набуттям і використанням знань	1. КРЕАТИВНІСТЬ (творчість, оригінальність). 2. ДОПИТЛИВІСТЬ (питливість розуму, пошук новизни, відкритість досвіду). 3. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ (винесення суджень, оцінки, продумування наслідків). 4. ЛЮБОВ ДО НАВЧАННЯ. 5. МУДРІСТЬ (розсудливе й грамотне застосування знань)
II ГРУПА – ЧЕСНОТА СМІЛИВОСТІ	Сильні сторони емоційно-вольової сфери, які передбачають подолання перешкод на шляху до цілей	6. ХОРОБІСТЬ (відвага). 7. ЗАВЗЯТІСТЬ (впевненість, наполегливість, старанність). 8. ЧЕСНІСТЬ (автентичність, вірність собі, внутрішня цілісність). 9. ЕНЕРГІЙНІСТЬ, ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ ТА ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ.
III ГРУПА – ЧЕСНОТА ЛЮДЯНОСТІ	Міжособистісні сильні сторони, пов'язані з дружною і турботою	10. ЛЮБОВ. 11. ДОБРОТА (щедрість, плекання, турбота, співчуття). 12. СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ (емоційний, міжособистісний).
IV ГРУПА – ЧЕСНОТА СПРАВЕДЛИВОСТІ	Цивільні сильні сторони, що сприяють хорошему життю у співтоваристві	13. Громадянськість (виявлення громадянської позиції, соціальна відповідальність). 14. РІВНІСТЬ (справедливість, неупередженість). 15. ЛІДЕРСТВО
V ГРУПА – ЧЕСНОТА ПОМІРКОВАНOSTІ	Сильні сторони, як захищають від впадання в крайнощі	16. ВИБАЧЛИВІСТЬ (прощення, великодушність). 17. СКРОМНІСТЬ. 18. СТРИМАНІСТЬ. 19. САМОРЕГУЛЯЦІЯ
VI ГРУПА – ЧЕСНОТА ДУХОВНОСТІ	Сильні сторони, що створюють зв'язок зі світом і дають сенс	20. ЦІНУВАННЯ КРАСИ І ВИЗНАЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ; 21. ВДЯЧНІСТЬ. 22. НАДІЯ (оптимізм, орієнтованість у майбутнє). 23. ГУМОР (оптимізм, легкість). 24. ДУХОВНІСТЬ

Сім рис характеру, формування яких в дитинстві з особливо високою вірогідністю прогнозує майбутнє задоволення від життя (використовуються в «табелі характеру» в школах KIPP та Riverdale): саморегуляція (самоконтроль), завзятість (наполегливість, старанність), енергійність (бадьорість, завзяття), соціальний та емоційний інтелект, вдячність, оптимізм, допитливість.

Отже, у центрі навчання в Новій українській школі є особистість учня, його потреби, мотиви, попередній досвід, здібності, активність, інтелект, індивідуально-психологічні особливості, ціннісні орієнтири, отже, навчання є антропоцентричним за метою, змістом і формами організації, усі методичні рішення спричинюються особистістю того, хто навчається. Особистісно-орієнтована модель освіти передбачає створення умов для розвитку гармонійної, морально досконалої, соціально активної, професійно компетентної й саморозвивальної особистості шляхом активізації її внутрішніх резервів; вибір учнем шляхів, методів, засобів, навіть партнера навчання – учителя; єдність внутрішніх (пізнавальний) і зовнішніх (досягнення) мотивів; рівноправні, довірливі, суб'єкт-суб'єктні стосунки з педагогом; наявність актуальної ситуації інтерналізації нових форм, правил, способів і засобів соціально-професійно-комунікативної діяльності, розвиток компетентності й особистості в цілому. Завдання вчителя –

скоординувати й спрямовувати діяльність учнів на формування комунікативних і навчально-пізнавальних потреб, вироблення узагальнених способів і прийомів навчальної діяльності, постановку й самостійне вирішення конкретних навчальних завдань (пізнавальних, дослідницьких, перетворювальних, проектних та ін.), засвоєння нових знань, удосконалення вмій в усіх видах діяльності тощо.

Література

1. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія / Олена Валеріївна Квас. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 300 с.
2. Кремень В. Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін / В. Г. Кремень // Щоденна всеукраїнська газета «День». – № 210(3130). – 19 листопада, 2009. – С. 1-6.
3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В. Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 424 с.
4. Крылова Н. Б. Очерки понимающей педагогики / Н. Б. Крылова, Е. А. Александрова. – М.: Народное образование, 2003. – 448 с.
5. Роджерс К. Клиент-центрированная терапия. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 320 с.
6. Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна м. Київ, Україна. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>
7. Сидоренко В. В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» / Керівник нової української школи : світоглядно-професійні орієнтири : зб. наук. пр. / В. П. Андрущенко (голова), В. П. Бех (заст. голови), О. В. Алейнікова та ін. – К. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – С. 148-153.
8. Сидоренко В. В. Формальна і неформальна освіта як форми неперервного акмепрофесіогенезу педагога Нової української школи / В. В. Сидоренко / Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 25 жовтня 2017 року) / за ред. О. М. Семеног. – Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. – вип. 1. – 186 с. – С. 36-45.
9. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: В 6 т. – Т. 4. / К. Д. Ушинський. – К.: Держ. учбово-педагогічне вид-во, 1954. – 517 с.
10. Sydorenko Victoria. Professional media competence development for teachers of foreign languages by means of continuing education courses: theoretical principles Association agreement from partnership to cooperation collective monograph / Victoria Sydorenko, Artemy Ponomarevskyi. – Accent Graphics Communication Publishing, Hamilton, Ontario. 2018. – 276 p. – P. 187-194.

УДК 37.04 + 37.06

Скрипник М.І.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри філософії і

освіти дорослих ДВНЗ «Університету менеджменту освіти»

(м. Київ)

ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПЦІЙ ДИТИНСТВА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Постановка проблеми та її актуальність. Концепції дитинства попри соціально-культурну та освітню значущість у сучасній педагогічній теорії та практиці не стають наскрізною темою дискусій. Навіть розмисли щодо механізмів реалізації концепції Нової української школи побіжно торкаються проблеми дитинства. Однією з причин цього можна назвати неспроможність наукової спільноти донести розвідки в прагматичну площину до широкого загалу. Проте саме дитинство нагадує про себе в реальній освітній практиці через зухвалі бешкетування, кризи, конфлікти, несприйняття усталених позицій старшого покоління.

Отже, постає потреба у з'ясуванні на найзагальнішому рівні основних характеристик дитинства, що на тепер концептуально обґрунтовано; розроблення узагальнених рекомендацій

для формування змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників у контексті евристичного потенціалу концепцій дитинства для професійного розвитку педагогів. Це зумовлює необхідність розв'язання суперечності щодо досліджуваної проблеми, яка об'єктивно існує у педагогічній теорії та практиці: між потребою використання концепцій дитинства, які мають наукове і практичне значення в сучасних освітніх умовах, та формуванням готовності педагогів у процесі підвищення кваліфікації до їх неупередженого вивчення, застосування у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні проблема дитинства досліджена науковцями минулого (у дорадянський і радянський періоди) і сучасних дослідників у таких напрямках:

– *філософський* – розкриття суті дитинства й дитячості у філософсько-антропологічному контексті (Н. Гавриш, О. Лінник, Є. Смотрицький, Л. Українець);

– *психологічний* – вікові особливості психічного розвитку дітей (О. Кононко, А. Кузнецова, С. Максименко), адаптація дитини до колективу дитячого закладу (О. Боделан), психічні особливості дітей у сучасній полікультурній освіті (В. Роменкова);

– *соціологічний* – проблеми соціалізації та дитячої субкультури (Н. Гавриш, І. Голубєва, І. Рогальська), особливості взаємин дітей і дорослих у сім'ї (О. Лещенко, Є. Луценко, Т. Кравченко, Л. Ольховик), захист прав дитини (І. Кубай, Г. Радченко), негативний вплив інформаційного світу на дитину (В. Бондаровська, І. Загарницька, О. Комякова, О. Петрунько, В. Фольваркова-Плахтій);

– *культурологічний* – духовно-культурний розвиток дитини (Л. Кудрик, О. Сухомлинська), образ дитини у творах видатних письменників (С. Васильченко, О. Вишня, О. Гончар, К. Гордієнко, А. Дімаров, М. Коцюбинський, Б. Прус, І. Роздобудько, Ж. Санд, У. Сароян, М. Стельмах, Е. Тайлер, В. Чередниченко, Ф.-Р. де Шатобріан) та його тлумачення науковцями (Ю. Бабяк, М. Бережний, І. Ковальська, Н. Ковальчук, У. Лешко, Ф. Моїсєєва, О. Плужник, Г. Покидько, Г. Попова, О. Рарицький, Л. Чередник, Т. Шарова);

– *історико-педагогічний та порівняльно-педагогічний* – питання дитинства в контексті розвитку національної освіти й виховання (Л. Березівська, М. Левківський, Н. Побірченко, О. Сухомлинська); дослідження ідей дитинства у спадщині видатних педагогів (І. Волошанська, М. Головка, К. Іващенко, А. Ільченко, О. Іонова, В. Кушнір, В. Ликов, Ю. Литвина, Ю. Яким, І. Яшук); зародження та розвиток дитячого руху (Т. Анпілогова, Н. Коляда, А. Троцько, І. Трубавіна, Т. Хлебнікова); підходи до дитини й дитинства у закордонній педагогічній думці (С. Білецька, Ю. Добролюбська, Т. Фуклева);

– *етнографічний* – українські традиційні форми та методи виховання дітей (З. Алфьорова, Є. Гайова, Л. Маєвська, М. Маслов, В. Осадча);

– *екологічний* – турботливе ставлення до дитини та збереження специфіки дитинства (А. Богуш, О. Іонова, О. Лукашенко).

Серед дисертаційних досліджень, предметом вивчення яких є дитинство, вирізняються дослідження Т. Кочубей «Філософія дитинства в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського» (2001), О. Караман «Соціально-педагогічні умови захисту дитинства в діяльності загальноосвітньої школи» (2002), І. Рогальської «Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві» (2009).

Фундаментальними вітчизняними дослідженнями проблеми є:

– монографія «Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» (2006) (автори: Алла Богуш, Людмила Варяниця, Наталія Гавриш, Світлана Курінна, Інна Печенко) [1], де зацентровано увагу на особливостях процесу соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку й формуванні соціально-комунікативної компетентності дітей на ранніх етапах соціалізації;

– дисертаційне дослідження Світлани Лупаренко «Проблема дитинства у вітчизняній педагогічній думці ХХ століття» (2016) [9], де автором проаналізовано теоретико-педагогічні ідеї дитинства та узагальнено досвід їх реалізації в ХХ ст. задля збереження специфіки дитинства.

Окреслимо основні дефініції досліджуваної проблеми. Аналіз культурологічних, філософських, психолого-педагогічних джерел із проблеми дитинства дозволив визначити його специфічні риси:

– «дитина» – людська істота віком до 10–11 років, яка відрізняється певними психічними особливостями: підвищеною емоційністю, природною допитливістю, образністю мислення, потребою в активній діяльності тощо [5; 9; 13];

– «дитинство»:

- самоцінний, унікальний період онтогенезу людини від народження до підліткового віку, упродовж якого під впливом спадкових, соціально-культурних та освітніх факторів відбувається соціалізація й інтенсивний розвиток особистості [5];

- період життя людини, у якому закладаються основи особистісної активності та особистісні властивості, цінності, що визначають якості майбутнього життя [7; 12];

- період, коли людина найбільш вразлива, незахищена від впливів навколишнього середовища, соціального, психологічного й фізичного насильства [8];

- на всіх етапах існування дитинство характеризується постійною орієнтацією на дорослий світ, потребою бути залученим до соціуму, взаємодіяти з ним [10];

- виражена в діях і мові сукупність об'єктів, подій, процесів, соціальних інститутів і соціальних практик у відношенні дітей; ця сукупність формується й підтримується суспільством, а також постійно відновлюється в процесі життєдіяльності дітей, які освоюють соціальні уявлення та інтегруються в соціум [9].

Поняття «професійний розвиток педагога» уточнюємо відповідно до характеристик TALIS [15] як низка заходів, спрямованих на розвиток індивідуальних навичок, знань, кваліфікацій та інших характеристик учителів з кінцевою метою підвищення професіоналізму педагогів – системи практично-орієнтованих форм інтелекту («real-world» intelligence) (емоційного (Emotional Intelligence – EQ), культурного (Cultural Intelligence – CQ), практичного (Practical Intelligence – PQ) та соціального (Social Intelligence – SQ)) як здібностей, пов'язаних із важливими професійно-особистісними сферами життєтворчості педагога.

Разом із соціологами пропонуємо класифікувати три відносно самостійні напрямки аналізу феномену дитинства: еволюційний, функціональний, із позиції конструктивізму (табл. 1). У літературі почасти подають як: еволюціоністський, функціоналістичний, конструктивістський [5; 12].

Таблиця 1

Соціологічний підхід до аналізу феномену дитинства [5; 12]

<i>Еволюційний напрям</i>	<i>Функціональний напрям</i>	<i>Напрямок із позиції конструктивізму</i>
Як культурно-історична цінність: еволюція змісту дитинства, осмислення особливостей історичної зміни даного феномену в поступі цивілізації (Ф. Арієс, М. Мід, Л. Демоз, Є. Еріксон); соціокультурне значення дитинства для розвитку людства (П. Брюхнер, Х. Попітц, Н. Постман, Д. Ріхтер, Х. Хенгст, Х. Цахер; у дослідженнях представників пострадянського простору: І. Бестужева-Лади, М. Кагана, Л. Кураєвої, Е. Куруленко, Д. Фельдштейна, С. Щеглової)	Як частина соціальної структури суспільства, представлений працями дослідників, серед яких: Е. Болдінг, Дж. Гарбаріно, К. Девис, Дж. Квортруп, С. Фріс. Частково цього аспекту торкаються у своїх монографіях Ш. Айзенштадт і Т. Парсонс	Як дитячі практики, де конструюється простір дитинства. Розуміється як особлива закрита система - «субкультура» (С. Іконнікова, І. Кон, М. Осоріна та інших).

Грунтуючись на уявленнях про зміни в природі й суспільстві, їх закономірностей і скерованості окремих елементів культури, адепти еволюційного напрямку вивчають дитинство через: еволюцію змісту дитинства, особливості історичної зміни даного феномену у поступі цивілізації, для розвитку культури людства (Ф. Арієс, Ф. Боас, М. Мід, Б. Малиновський, Л. Демоза, Е. Еріксон); закономірності розвитку дитинства (П. Брюхнер, М. Віннс, Х. Попітц, Н. Постман, Д. Ріхтер, Х. Хенгст, Х. Цахер); поступове збільшення ступеня його незалежності від дорослого світу внаслідок змін характеру (Л. Демоза, М. Мід і Б. Малиновський, Е. Куруленко). Акцент дослідники роблять на зростанні автономії простору дитинства від дорослого світу на рівні філогенезу, вказують на поширенні ступеня його незалежності, визнанні за ним позиції рівноцінного суб'єкта суспільних відносин, на який не менше ніж на дорослу спільноту, впливають усі зміни навколишньої дійсності.

У межах еволюційного напрямку дослідниця С. Щеглова [14] виокремлює такі концепції дитинства, де показано зміни змісту дитинства на межі XX – XXI ст.:

- концепція кризи дитинства (розроблена Б. Ельконіним, В. Слободчиковим і доповнена Ю. Овіною), в якій автори обґрунтували ідею про сучасну кризу дитинства як особливого критичного періоду в історичному розвитку дитинства, коли розходяться нерозривні у попередні епохи процеси дорослішання й освоєння культури;
- концепція індивідуалізації та дестандартизації дитячої біографії (розроблена німецьким дослідником П. Брюхнером), в якій осмислюється зсув раніше єдиних біографічних пунктів;
- концепція емансипації дитинства (розроблена вченими У. Беком і Х. Попітцом), в якій увага акцентується на набутті сучасною дитиною все більш значущого місця в родині, навчальних закладах і взагалі у суспільстві (на доказ цього – тенденція динамічного розвитку ідей щодо підтримки й захисту прав дітей);
- концепція розриву між раннім і пізнім дитинством (одним з перших її обґрунтував Л. Розенмайєр), в якій осмислюється поступове поглиблення розриву між раннім дитинством і підлітковим періодом;
- концепція зникнення дитинства (обґрунтували Н. Постман, Х. Хенгст, М. Віннс та інші), яка спирається на факти зростання поінформованості дітей з питань сексу, смерті, хвороб, грошей тощо;
- концепція «злиття дитинства й дорослого світу» (її автор, німецький професор Д. Ріхтер), де наголошується, що сьогодні слід говорити не про зникнення дитинства, а про тенденцію стирання кордонів між дитинством і дорослістю. Прояви цієї тенденції помітні у динамічно зростаючій подібності дітей і дорослих відносно одягу, моди тощо.

Адепти функціональних теорій відстоюють позицію про відносну соціальну та економічну незначущість дитинства в порівнянні зі зрілістю (Ш. Айзенштадт, Е. Болдінг, К. Девіс, Дж. Гарбаріно, О. Омельченко, Т. Парсонс). Один із ідеологів даного напрямку К. Девіс зазначає, що найважливіші функції для суспільства особистість виконує в дорослому, а не в дитячому віці. Відтак ставлення суспільства до дитини можна вважати підготовчим, а його оцінки визнати, скоріше, потенційними. Таке розуміння дитинства й будь-яке навчання, в якому потреби дітей є пріоритетними у порівнянні з потребами суспільства, дослідник називає соціологічною аномалією [16, 217]. Інший представник цього підходу Дж. Гарбаріно, розуміє цей феномен як «життя в іншому світі», підкреслюючи, що в сучасну епоху статус дитини означає захищеність від економічного, політичного та сексуального впливів, відповідно, дитинство – це період, коли перевага повинна надаватися особистим інтересам дитини, тоді як суспільні інтереси мають зводитися до мінімуму [18, 120].

Дослідники Т. Парсонс та Ш. Айзенштадт вважають дитинство підготовчим етапом до повноцінного дорослого життя. Розглядаючи покоління дітей як об'єкт соціалізації, дані вчені називають його проблеми (прояви невдоволення, соціального протесту тощо) формами девіантної

поведінки. Зокрема, Ш. Айзенштадт підкреслює, що всіх дітей слід соціалізувати перш, ніж вони досягнуть статусу дорослого, - їм належить зазнати виховного впливу морального коду суспільства та загальноприйнятих правил життєдіяльності. У молодого покоління слід сформувати багаж знань і навичок, необхідний йому для здійснення дорослих ролей. Виокремлюючи такі завдання, дослідник наголошує, що у примітивних суспільствах цінності, які передаються дітям у родині, практично ідентичні цінностям, що будуть організовувати їхнє доросле життя. Відповідно, зміна статусу від дитини до дорослого – не дуже проблематичний процес. У сучасних індустріальних суспільствах, навпаки, існує чіткий структурний розрив між родиною, в якій зростає дитина, та економічною і соціальною системою, в якій вона згодом посяде певне місце. Отже, в даному випадку зміна статусу від дитини до дорослого набуває зовсім інших рис і є довгим періодом переходу [17, 296 – 297].

Ірина Загарницька у роботі «Соціологічні орієнтири осмислення феномену дитинства» [5] наголошує на тому, що орім зазначених двох напрямків (еволюційного та функціонального) тепер виокремлюється ще й третій, за яким дитинство трактується у рідніщі конструктивізму, де «осною розгляду дитинства виступають дитячі практики, які, на думку прихильників даного напряму, сприяють конструюванню простору дитинства та дозволяють представити дитинство особливою закритою системою - «субкультурою» (праці С. Іконнікової, І. Кона, М. Осоріної та інших)» [5, 9]. Зокрема І. Кон звертає увагу на притаманну дитинству власну мову, структуру, функції, традиції тощо, визнає дитинство автономною соціокультурною реальністю, своєрідною субкультурою. При цьому дослідник виділяє три головні підсистеми: дитячу гру; дитячий фольклор і взагалі художню творчість; спілкування й комунікативну поведінку дітей [7, 43]. І. Кон пропонує власну класифікацію парадигм вивчення дитинства:

- перша розглядається цей феномен як особливий прошарок суспільства - «плем'я», з притаманними йому неповторними ігровими традиціями, культурою, мовою тощо. Слово «плем'я» використовується з метою підкреслення можливості дитячої культури бути безписемною та містити у собі багато незрозумілих дорослим, однак досить суттєвих архаїчних елементів;

- друга досліджує дітей як соціальну меншість – групу, аналогічну гендерним, расовим, соціально-економічним та етнічним меншостям. Таке розуміння дитинства робить його дослідників надзвичайно чутливими до питань соціальної нерівності, відносин влади та дискримінації;

- третя парадигма окреслює соціальний простір дитинства як визнаний компонент усіх соціальних структур, дозволяє простежити, де, як і в якому саме статусі діти залучені в суспільне життя, та як це позначається на періодизації життєвого шляху особистості;

- четверта парадигма – це розмаїття дискурсів, які формують і видозмінюють ідею дитини й дитинства. Вона робить можливим осмислення, підкреслення або, навпаки, ігнорування властивостей дітей, їх впливу на психологію дітей та взаємини з дорослими [7].

Для системного бачення дитинства доцільно аналізувати з урахуванням усіх напрямів, адже відстоюючи позиції в контексті останніх двох підходів (функціональний та конструктивізму), дитинство опиняється поза системою суспільних відносин, розуміється як замкнута система - «субкультура» (особлива група в соціальній структурі суспільства зі своїми неповторними інтересами та потребами) й виводить його з дорослого світу.

Грунтуючись на ідеї С. Лупаренко [9] про важливість і правомірність застосування окремих загальнонаукових методологічних підходів до дослідження питань дитинства, формулюємо авторську концепцію щодо евристичного потенціалу концепцій дитинства для професійного розвитку педагога.

Основна ідея: для професійного розвитку педагога та виконання ним освітньо-професійної діяльності відповідно до особливостей розвитку сучасної дитини, гнучкого

реагування на мінливі модернізаційні соціально-економічні реалії, індивідуальні та групові освітні потреби дитини як суб'єкта освітньої взаємодії, професійний розвиток вчителів має бути не лише формалізованим інструментом освоєння механізмів успішного та гнучкого виконання функцій у різноманітних моделях підвищення кваліфікації формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих, а й культурологічною освітньою площадкою, суттєвою ознакою якої є проектна діяльність педагога з дослідження інтеграції культури дитинства та дитинства в культурі.

Задум: модернізувати зміст, технології професійного розвитку педагогів відповідно до характеристики, що детермінує їхню діяльність, – розвитку дитини в освітньому процесі на основі співробітництва з її цінностями. Для цього необхідно у вчителів сформувати готовність до розвитку системи практично-орієнтованих форм інтелекту («real-world» intelligence) (емоційного (Emotional Intelligence – EQ), культурного (Cultural Intelligence – CQ), практичного (Practical Intelligence – PQ) та соціального (Social Intelligence – SQ)) як системоутворювального елемента в інтегративній освітньо-культурній системі [11], спрямованій на взаємодію, адаптацію до індивідуальних особливостей дитини, гнучке реагування на індивідуальні характеристики дитини в соціально – культурно – освітньому середовищі.

Гіпотеза дослідження: якщо в зміст і технології професійного розвитку вчителів ввести проектну діяльність педагога з дослідження інтеграції культури дитинства та дитинства в культурі, то можна сформувати готовність педагогів до партнерської взаємодії із дитиною.

Для цього необхідно реалізувати в: процесі підвищення кваліфікації інтегрований підхід до вивчення системи «дитинство і культура»; професійному розвитку педагогів зміст і технології проектної діяльності, зорієнтовані на освоєння системи «дитинство і культура (і)».

Розуміючи дитинство як самоцінний, унікальний період онтогенезу людини від народження до підліткового віку, упродовж якого під впливом різних факторів (спадковість, середовище, виховання, активність дитини) відбувається її соціалізація й інтенсивний розвиток (інтелектуальний, емоційно-ціннісний, морально-вольовий тощо) [1; 5; 7; 8; 9], доцільним для створення системи «дитинство і культура» здійснити горизонтально-вертикальний аналіз проблеми репрезентації системи «дитинство і культура (і)». За допомогою інтелектуальної карти пропонуємо такий аналіз: <http://popplet.com/app/#/4648920>.

Основою для цього аналізу обрано «психогенну теорію історії» (за І.Коном [7]) американського психоаналітика, соціолога й історика Л.Демоза [4], що встановлює загальні закони й причини історичного розвитку, які кореняться у взаєминах дітей і батьків. Періодизація дитинства (за Л. Демоз) дає можливість об'єктивно оцінити готовність сучасного суспільства до фасилітаційної функції у вихованні сучасних дітей. Л. Демоз поділяє всю історію дитинства на шість періодів, кожному з яких відповідає певний стиль виховання й форма взаємин між батьками та дітьми. На основі цього поділу нами окреслено матеріальні й духовні артефакти, де фіксовано уявлення про дитину в філософії й науці, освіті, літературі, мистецтві та музиці. Автор не претендує на повноту, виходячи із глобальності й складності аналізованого. При цьому розуміємо складність (за Е. Мореном), як: по-перше, холізм – поєднання певних частин або елементів в єдине ціле, що набуває нових властивостей; по-друге, усяке складне пізнання, явище чи структура в природі має глибокі суперечності, які не стільки його руйнують, скільки вибудовують [2; 3].

Висновки. Розмова й полеміка про професійний розвиток педагога в умовах модернізаційних освітніх змін, яка розгортається на різних площадках з цієї важливої для суспільства теми, невіддільна від дослідження проблеми іншого суб'єкта цих змін – дитини. Тому, щоб визначити вектори професійного розвитку педагога в контексті реалізації ним ідей дитиноцентрованої освіти необхідно не лише проаналізувати евристичний потенціал концепцій дитинства, а й системно реалізовувати у зміст і технології професійного розвитку педагогів.

Література

1. Богуш А. М. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / Алла Михайлівна Богуш, Людмила Олександрівна Варяниця, Наталя Василівна Гавриш, Світлана Миколаївна Курінна, Інна Петрівна Печенко; В.о. М-во освіти і науки України.– Луганськ : Альма-матер, 2006.– 368 с.
2. Волинець Л. Л. Ідеї гуманізації освіти у філософії Едгара Морена / Л. Л. Волинець // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 4. – С. 104-113. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrj_2015_4_14.
3. Гураль С.К. Язык и мышление. Феномен «сложного» мышления / С.К.Гураль // Язык и культура. – 2008. – № 3. – С. 5-12.
4. Демоз Л. Психоистория (Эволюция детства) / Л. Демоз. – Ростов -на -Дону, 2000. – 510 с.
5. Загарницька І. І. Соціологічні орієнтири осмислення феномену дитинства / І. І. Загарницька // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 10/2011. – Вип.47. – С. 228-236.
6. Иконникова С. Н. Защитный пояс культуры и стратегия отношения к детству / С. Н. Иконникова // Дети и старики как группы риска: миссия социальной работы в обществе переходного типа. Сборник статей и материалов международной конференции (15-17 мая 2000). – Самара, 2001. – С. 12-15.
7. Кон И. С. Ребенок и общество: историко-этнографическая перспектива / И.С.Кон. – М.: Наука, 1988. – 271 с., 43
8. Куруленко Э. А. Историческая эволюция детства. Социокультурный аспект / Э. А. Куруленко // Вестник СамГУ. – Самара: СамГУ, 1998. – №1. – С. 51-57.
9. Лупаренко С. Є. Проблема дитинства у вітчизняній педагогічній думці ХХ століття : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 – заг. пед. та іст. пед. / С. Є. Лупаренко; ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – Харків : [б. в.], 2016. – 40 с.
10. Мид М. Культура и мир детства: Избр. произведения. / М. Мид. – М. : Наука, 1988. – 429 с.
11. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників в системі освіти дорослих: збірник методик і тестових діагностичних завдань / Укладачі: М. І. Скрипник, Я. Л. Швень. – К.: ЦППО. 2017. 103 с.
12. Самойленко Н. В. Соціологія дитинства як об'єкт соціологічних досліджень / Н. В. Самойленко. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/uistr/1.2009/Pages%20from%2059-66.pdf>
13. Шамаева С. Е. Апология сказки / С. Е. Шамаева. – Воронеж: «Левый берег», 1996. – 270 с.
14. Щеглова С. Н. Как изучать детство? Социологические методы исследования современных детей и современного детства. – М. : ТО ЮНПРЕСС, 2000. – 164 с.
15. Щудло Світлана, Заболотна Оксана, Лісова Тетяна. Українські вчителі та навчальне середовище. Результати Всеукраїнського моніторингового опитування викладання та навчання серед директорів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів (за методологією TALIS). Анотований звіт. – Дрогобич: УАДО; ТЗОВ «Трек-ЛТД», 2018 – 20 с.
16. Davis K. The Child and Social Structure / K.Davis // Journal of Educational Sociology. – Vol.14. – P. 211-218., 217.
17. Eisenstadt S. From Generation to Generation / S.Eisenstadt. – N.Y.: Glencoe, 1956 – 344 p., 296- 297
18. Garbarino J. Can American Families Afford the Luxury of Children? / Child Welfare. – Vol.65. – No.2. – P. 119-125., 120.

УДК 378.37.001.08

Сорочан Т.М.,
доктор педагогічних наук,
професор, директор ЦППО
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

МЕТОДИЧНА РОБОТА: ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

У системі освіти стрімко відбуваються зміни, сутність і стратегічний напрям яких визначає концепція «Нова українська школа». Методисти, методичні установи та методичні об'єднання мають визначити власну місію в цьому процесі, спрямувати діяльність на забезпечення ефективності реформ.

Що і як слід зробити в системі методичної роботи, щоб українська школа дійсно стала новою, щоб реформи були підтримані суспільством, а головне, щоб діти здобули нову, більш якісну освіту?

Контекст державної політики та стратегії розвитку освіти в Україні орієнтує на нове осмислення методичної роботи як важливого чинника реалізації концепції «Нова українська школа». Посилюється тенденція затребуваності суспільством інновацій в освіті, що зумовлює необхідність розробки принципово нових підходів до взаємодії педагогічної науки та практики, запровадження сучасних технологій методичного менеджменту.

Концепція «Нова українська школа» центрована на дитині, її потребах, інтересах, розвитку. Це втілення гуманістичних засад сучасної української освіти, реалізація ідей дитиноцентризму, які беруть витоки з педагогіки В. Сухомлинського і розвиваються вченими Н. Бібік, М. Ващуленком, В. Кременем, О. Савченко, О. Сухомлинською.

На перший погляд може здаватися, що поняття гуманізму, дитиноцентризму, пріоритету розвитку особистості, уважного ставлення до індивідуальності дитини усвідомлені педагогами. Проте ці важливі категорії, які визначають філософію змін, потребують переосмислення, поглиблення, опанування психологічних основ і педагогічних технологій реалізації у системі методичної роботи, щоб не залишитись «гаслами на папері».

Крім того, Нова українська школа передбачає можливість рівного безбар'єрного доступу дітей з особливими потребами до освіти. Це прояв гуманізму і цивілізованого ставлення до особистості кожної дитини. Проте педагогам ще треба подолати власні стереотипи і опанувати спеціальні методики роботи з дітьми з особливими потребами, залучити до вільного спілкування і взаємодії з ними учнів класу.

Концепція «Нова українська школа» ґрунтується на принципово новій філософії освіти, яка має глибоку ціннісну основу. Тому одним із напрямів методичної роботи доцільно зробити опанування цих вихідних положень і осмислення цінностей.

Отже, перший напрям методичної роботи на сучасному етапі – **закласти міцний «фундамент» змін, сприяти усвідомленню вчителями ціннісних засад реформи, адже саме це надає глибокого смислу і значущості оновленню змісту і технологій освітнього процесу.**

Відомо, що методична робота в освіті досліджувалась, узагальнювалась багатьма науковцями, яким належать декілька визначень цього поняття (Ю. Бабанський, В. Бондар, І. Жерносек, Л. Занков, Л. Набока, М. Поташник, В. Пуцов, В. Симонов, Г. Щедровицький). Вони зазначають такі ключові слова, як підвищення кваліфікації, компетентності, педагогічної майстерності вчителів; надання практичної допомоги з методики навчання та виховання; подолання утруднень, а також виокремлюють такі ознаки, як взаємозв'язок науки та практики, безперервність, охоплення міжкурсового періоду підвищення кваліфікації.

Ми обстоюємо думку, що сучасні цілі освіти зумовлюють необхідність осмислення не просто методичної (спрямованої на вдосконалення різних методик), а науково-методичної роботи. Ці поняття суттєво відрізняються. Науково-методична робота спрямовується не лише на вдосконалення методик навчання та виховання, якими вже володіють учителі, а на супровід інновацій, створення нового освітнього контексту, в якому вчителі та діти є партнерами у пізнавальній діяльності, а зміст освіти стає рушієм особистісного розвитку дитини.

У системі методичної роботи Нової української школи розвиваються професійно важливі особистісні якості педагога, формуються та усвідомлюються нові цінності, оновлюються знання, посилюється здатність до їх практичного застосування. Науково-методична робота в сучасному її розумінні здійснює також супровід освітніх практик та інновацій, які є чинником розвитку освітніх систем різного рівня. Цей процес передбачає науково-методичне обґрунтування, педагогічні технології впровадження, моніторинг результатів діяльності закладів освіти, освітніх

практик та інновацій. При цьому, на нашу думку, пріоритетом науково-методичної роботи залишається професіоналізм педагогів.

Отже, пропонуємо вважати, що сучасна методична робота за своєю сутністю, змістом є науково-методичною, оскільки на основі взаємодії науки та практики забезпечує безперервний професійний розвиток педагогічних і управлінських кадрів, а також створює передумови щодо супроводу освітніх практик та інновацій, застосовуючи такі наукові методи, як узагальнення, аналіз, порівняння тощо.

Ми підкреслили такі суттєві ознаки, як цілеспрямованість та системність методичної роботи, забезпечення взаємозв'язку педагогічної науки та практики. Крім того, зазначені два аспекти цієї системи: науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних кадрів, науково-методичний супровід освітніх практик та інновацій. Особливу увагу звертаємо на те, що всі цілі методичної роботи зорієнтовані і спрямовані на досягнення більш високого рівня якості освіти.

Таким чином, можна надати такі поради методистам щодо досягнення успіху в Новій українській школі.

Будь-які заходи в системі методичної роботи не є самоціллю, а оцінюються виключно з позицій користі для підвищення якості освіти, адже пріоритетом для педагогів є результати учнів.

Сучасна система методичної роботи ґрунтується на тісному взаємозв'язку з наукою, адже науковість – вихідний принцип визначення змісту освіти, його результатів.

Методична робота потребує більшої відкритості, що забезпечується залученням представників громадянського суспільства, ЗМІ, адже освітні реформи мають значний суспільний резонанс.

Концепція «Нова українська школа» принципово змінює зміст і технології освіти, що передбачає необхідність поглибленої підготовки вчителів. На державному рівні цей напрям забезпечений нормативно-правовими актами та фінансуванням, що створило передумови для широкого залучення обласних закладів післядипломної педагогічної освіти, методичних кабінетів (центрів), університетів, методистів об'єднаних територіальних громад, громадських організацій до підготовки вчителів до роботи в умовах реформи.

Взаємодія різних інституцій та суб'єктів освіти забезпечує передумови для того, щоб професіоналізм педагогів як цілісне особистісне утворення та важлива ознака професійної діяльності набув системного розвитку. Такий підхід до науково-методичної роботи можна назвати кластерним.

Методична робота буде більш ефективною за умови створення освітніх кластерів, до яких можуть входити різні установи й організації, адже реформа освіти передбачає збагачення досвіду педагогів.

У системі методичної роботи Нової української школи змінюються її функції. За різними джерелами функція (лат. *Functio* – виконання) – це діяльність, обов'язок, робота, зовнішній прояв властивостей об'єкта в певній системі відносин, до якої він належить. Інше значення поняття «функція» підкреслює, що це вид зв'язку між об'єктами, коли зміна одного з них призводить до зміни іншого. У різних галузях знання застосовуються, як правило, обидва поняття функції.

У нашому випадку відповідно до першого значення можна тлумачити функцію як напрямки діяльності науково-методичних установ, методичних об'єднань, окремих методистів у системі методичної роботи. Відповідно до другого значення методична робота є однією з функцій освіти, при цьому є зворотній зв'язок її впливу на якісний стан освіти.

Функція позначає приналежність до чого-небудь, що використовується, застосовується для прагнень, вирішення завдань, намірів, досягнення мети. Фактично це може бути реалізовано за допомогою використання різних процесів, і один процес може нести безліч функцій.

У контексті тлумачення функцій методичної роботи можна зазначити, що загальної мети розвитку професіоналізму педагогів можна досягти їх залученням до різних форм методичної роботи, наприклад, курсів підвищення кваліфікації, семінарів, тренінгів, воркшопів, консультацій, дистанційної освіти, самоосвіти тощо. Кожна із них при цьому, крім навчальної, буде виконувати інші різноманітні функції, наприклад, комунікаційну, розвивальну, аналітичну тощо.

Отже, ми виокремлюємо узагальнені функції методичної роботи, адже їх може бути значно більше. Функції застосовуються для досягнення таких цілей, як розвиток професіоналізму педагогів і керівників навчальних закладів, освітніх практик у цілому, запровадження інновацій, у більш узагальненому розумінні – для підвищення якості освіти.

Серед функцій методичної роботи можна виокремити ті, які традиційно їй притаманні, досить часто стають предметом наукових досліджень, широко використовуються на практиці, добре усвідомлені та відпрацьовані методистами, педагогами, керівниками. Проте ми вважаємо, що стратегія розвитку освіти, визначена концепцією «Нова українська школа», зумовлює опанування новітніх функцій, які ще не достатньо досліджені, проте визначають сучасну спрямованість цієї системи.

Виходячи із вищезазначеного, виокремлюємо наступні функції НМР: розвивальну, навчальну, інформаційну, прогностичну, супроводжувальну, дослідницьку, аналітичну, узагальнюючу, експертну, фасилітаційну, контролінгову. Подаємо їхню характеристику.

Розвивальна функція виявляється в тому, що система методичної роботи сприяє як особистісному та професійному розвитку педагогів, так і розвитку освітніх практик. Розвиток ми узагальнено розуміємо як набуття нових кількісних та якісних показників, які засвідчують новий рівень розвитку об'єкта або суб'єкта. Дана функція виявляється також у тому, що методична робота умотивовує педагогів до саморозвитку.

Навчальна функція є традиційною для методичної роботи. Вона забезпечує набуття нових знань, які є складовою будь-якої компетентності і покладаються в основу більш високого рівня професійної педагогічної діяльності.

Зауважимо, що ми схилиємося до розуміння навчальної функції як учіння самих педагогів. Аргументуємо це тим, що в сучасному світі активне ставлення особистості до власного навчання приходить на зміну пасивному сприйманню знань у готовому вигляді. Педагоги здобувають знання різними способами та методами, в тому числі, й у спільній з методистами-андрагогами навчальній діяльності. Саме тому в сучасній методичній роботі посилюється тенденція запровадження тьюторства, менторства (консультування та наставництва). Більш затребуваними стають консультанти, експерти – фахівці, які поглиблено опанували конкретну тему та методи педагогічного та управлінського консалтингу і можуть працювати в цьому напрямі з іншими педагогами.

Це дає підстави для розуміння сутності навчальної функції як мотивації, організаційного, змістового та технологічного забезпечення безперервного учіння педагогів.

Інформаційна функція підкреслює провідну роль методичної роботи в обігу інформації, створенні професійних мереж комунікації. Сюди слід включити процеси збирання, обробки, аналізу, узагальнення, систематизації, розповсюдження інформації, визначення оптимальних інформаційних потоків, використання технічних засобів для роботи з інформацією.

Методична робота виконує **прогностичну функцію**, оскільки одним з її завдань традиційно є прогнозування процесів розвитку окремих освітніх систем або напрямів, обґрунтування, розробка та реалізація відповідних моделей. Ця функція ґрунтується на випередженні всією системою методичної роботи процесу розвитку освіти в цілому та окремих напрямів модернізації. Так, запровадженню будь-яких нововведень передує спеціальна

підготовка: розробка стратегій, планування, опрацювання проєктів, підготовка кадрів тощо. Ця тенденція прослідковується і в процесі запровадження Нової української школи.

Супроводжуюча функція методичної роботи реалізується за технологією науково-методичного супроводу, відповідно до якої здійснюється всебічне вивчення проблеми, обговорення ідей, визначення етапів діяльності щодо вирішення проблеми, постановка проміжних цілей для кожного етапу, добір адекватних методів, координація діяльності всіх учасників, аналіз та апробація результатів.

Наше розуміння науково-методичного супроводу як нової педагогічної категорії полягає в тому, що це є професійна педагогічна взаємодія суб'єктів освітньої діяльності, необхідними умовами якої є добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток керівників і учасників навчально-виховного процесу, а результатом – якісно новий рівень освіти.

Дослідницька функція ґрунтується на розумінні значення наукових досліджень для розвитку педагогічної практики. Як правило, науковий доробок стає надбанням педагогів-практиків у системі методичної роботи. З одного боку, вона забезпечує впровадження результатів наукових досліджень, а з іншого – кращий досвід набуває в цій системі наукового обґрунтування і стає надбанням науки. У цій системі педагогічна практика стає об'єктом наукових досліджень і збагачується сама завдяки отриманим результатам наукового пошуку. Таким чином, методична робота поєднує науковий потенціал учених, науково-педагогічних працівників з практичним досвідом методистів, що є важливою умовою інтеграції педагогічної науки і практики в процесі розвитку професіоналізму керівників і педагогічних працівників.

Аналітична функція забезпечує високу наукоємність методичної роботи, оскільки саме від аналізу явищ, окремих складових, фактів та зроблених на цій основі висновків залежить прогнозування освітніх процесів, ухвалення рішень, які їх забезпечують.

Розуміння **узагальнюючої функції** ґрунтується на науковому тлумаченні узагальнення як логічної операції переходу від конкретного до загального, до більш високого рівня абстракції шляхом виявлення загальних ознак (властивостей, відношень, тенденцій тощо). У методичній роботі узагальнення дозволяє систематизувати різні ознаки педагогічних явищ та освітніх процесів, наочно представити відповідні тенденції, виявити кращі зразки досвіду.

Експертна функція сприяє поглибленому опрацюванню певного напрямку забезпечення якості освіти і дозволяє спеціально підготовленим у системі методичної роботи експертам об'єктивно оцінити наявний стан освітньої практики у процесі експертизи, яка здійснюється в ході атестації, контролю.

Фасилітативна функція передбачає сприяння особистісно-професійному розвитку всіх суб'єктів методичної роботи на основі сучасних суспільних та освітніх цінностей, ґрунтовних знань, оволодіння дидактикою навчання дорослих, технологіями взаємодії.

Контролінгова функція поєднує управлінську та організаційну діяльність суб'єктів методичної роботи. Контролінг – це комплексна система управління, спрямована на координацію взаємодії різних структур менеджменту та контролю їхньої ефективності, а також забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки процесів підготовки та прийняття управлінських рішень.

Контролінг включає управління ризиками, інформаційне забезпечення, управління системою ключових індикаторів, стратегічне, тактичне та оперативне планування, а також систему менеджменту якості.

Контролінг може розглядатися як філософія та особливість (образ) мислення методиста, які виявляються в його орієнтації на ефективне використання ресурсів та розвиток організації у довгостроковій перспективі. Контролінг – орієнтована на досягнення цілей інтегрована система

інформаційно-аналітичної та методичної підтримки процесів планування, контролю, аналізу, прийняття управлінських рішень щодо всіх функціональних сфер діяльності організації.

Складові контролінгу: визначення цілей діяльності, відзеркалення цілей у критеріях та показниках, вимірювання та контроль діяльності за встановленими показниками, виявлення та аналіз причин відхилень фактичних показників від планових, прийняття управлінських рішень щодо оптимізації діяльності системи. Цільове завдання контролінгу – створення системи ухвалення, реалізації, контролю та аналізу управлінських рішень.

Реалізація функцій методичної роботи дозволяє забезпечити готовність керівників закладів освіти та вчителів до виконання завдань Нової української школи.

Отже, методична робота в сучасному її розумінні є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів Нової української школи, здійснює супровід освітніх практик, закладів, інновацій і сприяє тим самим розвитку освіти в цілому. Методична робота у процесі становлення та розвитку ґрунтувалась на взаємодії педагогічної науки та освітньої практики, ввібравши кращі традиції поваги до педагогічної праці. Сучасна система методичної роботи зорієнтована на стратегічну мету забезпечення нового, більш високого рівня якості освіти, який передбачається концепцією «Нова українська школа».

Література

1. Олійник В. В., Кириченко М. О., Отич О. М., Сорочан Т. М., Бондарчук О. І., Діденко Н. Г., Сергеева Л. М., Клокар Н. І., Сидоренко В. В. and Скрипник М. І. (2017) Проблеми і перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах розбудови нової української школи Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України). – С. 382-391. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/710171/1/.pdf>
2. Сорочан Т. М. Підготовка тренерів для навчання вчителів Нової української школи // Журнал Методист, № 2, 2018. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709943/1/.pdf>
3. Сорочан, Т. М. Концепція науково-методичної роботи в добу освітніх змін: традиції, інновації, перспективи розвитку // Журнал Методист, № 2 (14). – С. 7-12. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/703966/1/.pdf>
4. Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnik / Сорочан Т. М., Скрипник М. І., Ніколенко Л. Т., Катюк Я. Л., Сидоренко В. В., Єрмоленко А. Б., Ілляхова М. В., Кравчинська Т. С., Горяня Л. Г., Наумова В. Ю. and Левченко В. В. – К., 2016. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/706933/2/.pdf>

УДК 378.046.4

Тонне О.Ш.,
методист комунального закладу
«Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради
(м. Запоріжжя)

УПОРЯДКУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ЦИКЛІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Імперативом освітньої політики нашої країни є зміщення акценту від звичайної передачі інформації здобувачам освіти до керівництва їхньою навчально-пізнавальною діяльністю, формування в них умінь і навичок самовдосконалення. У цьому контексті особливого значення набуває організація самостійної пізнавальної діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. Адже розвиватися самому, виховувати пізнавальну самостійність своїх учнів, зможе тільки вчитель, який прагне професійного розвитку, не зупиняючись на досягнутому. Останнє обумовлює те, що в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій досвід самостійної пізнавальної діяльності вчителя має постійно поповнюватися, сприяючи вирішенню суперечності між зростаючими вимогами соціуму і рівнем професіоналізму фахівця.

Важливою складовою безперервного професійного розвитку педагогів виступає

обов'язкове підвищення їхньої кваліфікації, яке визначається як набуття особою нових або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. Утім, практика свідчить, що організація самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації має низку недоліків. Зокрема, це відсутність мотивуючих орієнтирів такої діяльності, недосконале володіння вчителями інформаційними технологіями, відсутність упорядкованості в обміні електронною інформацією між суб'єктами процесу підвищення кваліфікації тощо. Зважаючи на потреби суспільства і держави, подолання цих недоліків виступає актуальним завданням системи освіти дорослих.

Необхідність подолання вказаних недоліків, обумовлює інтерес науковців до розроблення педагогічних механізмів організації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти з різних спеціальностей та ступенів (С. Генкал, Г. Ковтонюк, Т. Корогод, М. Ксьонзенко, С. Переславська, Л. Рябченко, В. Савощ, М. Солдатенко, В. Фрицюк). Аналіз публікацій дає підстави констатувати, що сьогодні вченими обґрунтовано та експериментально перевірено механізми організації самостійної пізнавальної діяльності суб'єктів навчання в умовах загальної та вищої освіти. Утім у роботах авторів не знайшли достатнього висвітлення питання організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів загальноосвітніх шкіл у процесі підвищення кваліфікації у формі технології, моделі або педагогічних умов.

Зважаючи на це, нами проведено дослідження, мета якого – обґрунтування авторських ідей щодо організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації. Завдання: уточнення основних дефініцій дослідження; формулювання авторського бачення шляхів підвищення ефективності організації самостійної пізнавальної діяльності у вигляді умов. Методи дослідження: аналіз наукових джерел; синтез перспективних концептів організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації.

Результатом виконання означених завдань стало наступне.

Обґрунтовано, що процес самостійної пізнавальної діяльності може описуватися через послідовність окремих дій, підпорядкованих такому алгоритму: визначення мети діяльності, вибір засобів діяльності, безпосередні операції, підведення підсумків діяльності. При цьому, перш за все, це дії з інформацією, під якою будемо розуміти відомості, що сприймаються в процесі комунікації людиною або спеціальними пристроями як віддзеркалення фактів матеріального або духовного світу.

Вважаємо, що результати самостійної пізнавальної діяльності доцільно розділяти на «особистісні» і «предметні». Щодо перших, то вони виступатимуть прямим наслідком інтеріоризації вчителем зовнішньої інформації результат якої – створення в свідомості образів об'єктивної та суб'єктивної дійсності, що співвідноситься з предметом професійної діяльності. Другим наслідком виступатиме втілення цих образів у професійній діяльності, продукти якого можуть бути зафіксовані зовнішнім спостереженням, зокрема, в атестаційному процесі.

Обґрунтована і подана дефініція організації пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації, у відповідності до якої – це взаємодія між андрагогами та здобувачами освіти, а також іншими суб'єктами й компонентами системи підвищення кваліфікації, результатом якого стане формування в уяві здобувача освіти моделей ефективною пізнавальною діяльністю.

Така організація може здійснюватися через накази або директиви суб'єкту управління (традиції класичного менеджменту). Утім, у нашому дослідженні звернемося до підходу, відповідно якого організація відбуватиметься через «м'який» вплив на об'єкти управління через створення спеціальних обставин, що роблять можливим протікання процесу найбільш ефективним і результативним чином.

Відзначено, що у педагогічних дослідженнях такі обставини позначаються як «умови» –

терміном, який позначає, по-перше, середовище, в якому відбувається діяльність, а, по-друге, сукупність чинників, що впливають на процес здійснення цієї діяльності, а також її результативність [0].

Ми виходимо з того, що умови можуть бути внутрішніми й зовнішніми. Внутрішні умови формуються самою людиною (стан здоров'я, знання, вміння, навички, досвід, характер, мотиви тощо). Зовнішні – визначаються впливом оточення та виражають суспільні потреби (місце навчання, взаємовідносини з іншими суб'єктами діяльності, вимоги навчальних програм та ін.) [2].

У нашому дослідженні організацію самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації, у слід за О. Королюком пов'язуємо зі створенням зовнішніх умов [2].

Встановлено, що організація пізнавальної діяльності вчителів з боку системи післядипломної педагогічної освіти забезпечується такими заходами: атестація, курси підвищення кваліфікації, короткострокове підвищення кваліфікації (семінари, наради, майстер класи тощо). У той же час, окрім зовнішньої організації має місце самоорганізація вчителем своєї пізнавальної діяльності, результати якої проявляються у методичній, науковій, навчальній діяльності, а також у заходах з апробації педагогічного досвіду.

На основі проведеного аналізу наукових джерел визначено, що серед перспективних умов організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів: виділення самостійної пізнавальної діяльності вчителів в атестаційному процесі у якості показника успішності їхнього професійного розвитку; спрямування змісту курсів підвищення кваліфікації на навчання вчителів організації самостійної пізнавальної діяльності; поетапний методичний супровід самостійної пізнавальної діяльності в міжатестаційному періоді; доповнення атестаційних заходів наданням вчителям рекомендацій на наступний цикл підвищення кваліфікації щодо організації їхньої самостійної пізнавальної діяльності.

Вважаємо, що результати проведеного дослідження будуть корисними для створення технологічної моделі організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення їхньої кваліфікації.

Література

1. Донченко І. А. Педагогічні умови розвитку професійної самосвідомості майбутніх викладачів вищого навчального закладу в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І. А. Донченко. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.
2. Королюк О. М. Організація самостійної роботи майбутніх учителів математики: системний підхід / О. М. Королюк // Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія ; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 252-267.

УДК 373.5.011.3-051.015.311.016:796

Третинник Ю.В.,
методист міського методичного
кабінету управління освіти
виконавчого комітету Полтавської міської ради
(м. Полтава)

РОЛЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

За новими Державними стандартами освіти ключовою фігурою Нової школи є вчитель, оскільки якість освіти не може бути вище якості вчителів, які у ній працюють. Для реалізації нового стандарту освіти державі потрібен Новий учитель – творчий, незалежний,

конкурентоспроможний, різнобічний, культурний, морально і духовно розвинений та креативний.

Лише створення сприятливих умов недостатньо для виховання учнів з високорозвиненими творчими здібностями. Необхідна цілеспрямована робота з розвитку креативності. На жаль, традиційна, існуюча в нашій країні система виховання, майже не містить заходів, спрямованих на послідовний систематичний розвиток креативності в дітей. Тому вона розвивається в основному стихійно, і в результаті, не досягає високого рівня розвитку. Для розвитку креативності можна запропонувати такі заходи: введення в програму шкільного виховання спеціальних занять, спрямованих на розвиток творчих здібностей; управління дорослими предметною і сюжетно-рольовою грою дитини, для розвитку в неї уяви; використання спеціальних ігор, що розвивають творчі здібності дітей; робота з батьками.

Дане питання широко і різноманітно висвітлений у багатьох літературних джерелах (В. С. Кузнецов «Теорія і методика фізичного виховання і спорту»; Холодов Ж.К. «Теорія і методика фізичного виховання і спорту»; Шиян Б.М. «Теорія і методика фізичного виховання»). На жаль, у сучасній науці небагато наших співвітчизників досліджують проблему розвитку креативності. У цьому напрямку в основному працюють зарубіжні дослідники Д. Гілфорд, Е. Торранс, С.А. Медник та ін. Феномен креативності досліджують з різних сторін, але поки немає єдиної думки про природу креативності, її критерії та умови розвитку [3, 4].

Креативність як риса особистості може проявлятися в будь-якій діяльності. Тож розвивати її слід у всіх можливих напрямках, зокрема й під час занять фізичною культурою [1]. Фізичне виховання – могутній засіб активного впливу на розвиток організму і вдосконалення його функцій. Особливістю діяльності на уроках фізичної культури є те, що творча особистість знаходить задоволення не стільки у досягненні мети творчості, скільки у самому процесі. Творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, який уміє відкинути звичайне, шаблонне... Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою, дослідники вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання.

Сучасний урок, зокрема урок фізичної культури – складова частина загальної культури суспільства, яка спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток морально-вольових та інтелектуальних здібностей особистості. Розвиваючи на своїх уроках фізичні якості учнів, активізуються розумові здібності для вирішення завдань всебічного розвитку особистості [2].

Перший крок з формування зацікавленості учня на уроці – це введення виду діяльності або виду спорту, який до цього часу не використовувався на уроках. Таким чином, на уроках з'являється не футбол, а адаптований для шкільного залу футзал. Підключення до пізнавального процесу проходить з перших секунд, тому що:

- по-перше, це новий для учня вид рухової активності;
- по-друге, треба знати нові правила гри;
- по-третє, виконувати вправи особливим для гри м'ячем;
- треба освоїти футзальну техніку володіння м'ячем.

По-першому пункту учні готують повідомлення по темі «Футзал». По-другому, в процесі самопідготовки аналізують і доповідають товаришам в класі що однакового, а в чому різниця в суддівстві та правилах гри в футзал і футбол. По третьому пункту, з'ясовують що, відскок від землі та відскок від дерев'яного полу футзального і футбольного м'яча суттєво відрізняється, чому сприяє різниця у вазі та розмірі встановленого для гри м'яча. Заміна виконання монотонної вправи в рухливу гру значно активізує кожного учня до виконання завдання. Змагально-ігровий метод, мета якого підвищення зацікавленості у виконанні одноманітних вправ, дозволяє

монотонну роботу на уроці, де використовуються елементи техніки володіння м'ячем, зробити цікавою та корисною.

Постійно тримають учнів в тонусі запитання, де відповідь очевидна, але підвищує самооцінку кожного учня. Тобто натякаючи на правильну відповідь, дати можливість учню самому відповісти і продемонструвати вірне рішення. І тільки за умови залучення учнів до творчого процесу і креативному мисленні на уроці, настає момент, коли діти розуміють вчителя з пів слова, мовою жестів. Тому роль сучасного вчителя в розвитку креативного мислення учня, полягає в тому, щоб знайти, хоч маленьку, але «роль» кожному учню в вирішенні поточних завдань на кожному етапі навчання. Особливу роль в освітньому процесі займає метод «фільтрації» відповідей або дій, де відсутні неправильні відповіді, а є відповіді або дії які не ведуть до вирішення конкретного завдання. У процес обговорення залучається якомога більша кількість учнів, щоб на кінцевому етапі правильне рішення одного учня призвело до перемоги «колективного» розуму, це, на мою думку є завдання педагога.

Учитель не може дати два абсолютно однакових уроки: якщо він проводить їх в одному і тому самому класі, то змінюється не лише зміст того, що він робить, а змінюються (внаслідок уже здійсненого інформаційного, особистісного впливу та інших чинників) і діти, і сам учитель.

Для розвитку креативного мислення учнів на уроках фізичної культури використовуються такі методи навчання:

- «Мандрівка до світу казок», «Спартакіади», гра «Похід». Їх можна проводити на контрольних уроках, після вивчення окремих тем і цілих розділів навчальної програми. Це дозволяє перевірити рівень засвоєння учнями навчальної програми, їх умінь та навичок, застосування цих умінь і навичок в сучасних умовах.

- «Асоціативний куш». На початку роботи вчитель визначає одним словом тему, над якою проводитиметься робота, а учні згадують, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку висловлюються найстійкіші асоціації, потім – другорядні. Учитель фіксує відповіді у вигляді своєрідного «куша», який поступово «розростається».

- «Мікрофон». Технологія надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію.

- «Мозковий штурм». Є відмінним методом для використання досвіду учнів і з метою розв'язання проблем та розробки ідей. Найкраще спрацьовує в групах у кількості 5-7 осіб.

- «Мозаїка». Учням пропонується самостійно опрацювати матеріал (кожному різний) і законспектувати його в один із розділів таблиці за певний час. Після цього діти по черзі ознайомлюють свою групу з конспектом, а члени групи повинні за ним занотувати до таблиці ті самі нотатки. Наприкінці спілкування в усіх членів групи повинна бути заповнена таблиця.

Появу інтерактивних форм діяльності учнів на уроках фізичної культури можна визнати як тенденцію в діяльності вчителів у контексті особистісно-зорієнтованої педагогічної парадигми та розвитку в них креативного мислення. Спостереження за учнями в процесі інтерактивної форми діяльності на уроці фізичної культури дозволило визначити такі позитивні тенденції:

- у всіх учнів підвищується рівень свідомої активності під час виконання вправ;
- під час такої форми діяльності власний вклад у колективну справу може внести учень;
- подібні форми діяльності учнів дозволяють вчителю визначити рівень авторитета кожного серед своїх однолітків, та у наступному – сприятливого підтримці або підвищенню.

Форми організації навчальної діяльності допомагають сформувати і розвинути у школярів певні психологічні якості і форми поведінки (вміння спілкуватися один з одним, допомога у виконанні завдання, індивідуальна відповідальність і т. д.). Отже, єдиним плідним шляхом розвитку креативності в учнів стає максимально повне розкриття потенційних можливостей, природних задатків, та створення повноцінно розвивальної діяльності, щоб потенціал дитини не залишився незатребуваним.

Література

1. Круцевич Т. Зміст і засоби програми інтегрованого розвитку рухових та моральних якостей дітей старшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання / Т. Круцевич, Н. Пангелова // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Збірник наукових праць. – Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2012 – №3 (19).
2. Лисенко Л. Система дослідницької роботи майбутніх фахівців з фізичної культури як основа розвитку їх креативно-інноваційних здібностей // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Збірник наукових праць. – Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2012 – №3 (19).
3. Сысун О. Формирование и развитие способностей детей к творчеству / О. Сысун // Початкова школа. – 2006. – № 11.
4. Терехова Г. Творческие задания как средство развития креативных способностей школьников в учебном процессе: автореф. дис на соискание наук, степени канд. пед. наук / Г. В. Терехова. – Екатеринбург, 2002. – 28 с.

СЕКЦІЯ 3

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.12

Волошко Л.Б.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри фізичного
виховання, спорту та здоров'я людини
Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава)

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми дослідження. В умовах стійкої тенденції погіршення здоров'я молоді здоров'язбереження студентів закладів вищої освіти (ЗВО) стає нагальною необхідністю сьогодення. Кількість факторів, що негативно впливають на здоров'я студентів, значна: складні матеріальні умови, незадовільна екологія, нераціональний режим праці та відпочинку тощо. Однак, науковці вважають доведеним, що головною причиною погіршення здоров'я студентів є хронічні психоемоційні стреси на тлі блокування природних механізмів саморегуляції (самокомпенсації наслідків стресів): рухової активності, емоційного самовираження, адекватної самооцінки, свободи вибору режиму діяльності (інтенсивності, темпу, послідовності), відсутності чітких перспектив подальшого працевлаштування та кар'єрного росту. Хронічні стреси у процесі професіоналізації студентів, у свою чергу, ведуть до розвитку хронічних захворювань, зниження імунітету, невротизації, порушення сну тощо [2,19]. Численні факти свідчать, що навчальний процес вимагає від організму людини істотних енергетичних та психічних витрат, тому для збереження здоров'я студентів, необхідно впроваджувати спеціальні здоров'язберігаючі технології.

Стан розроблення проблеми. Аналіз сучасної літератури показав значну кількість праць з досліджуваної теми при відсутності однозначного тлумачення сутнісного змісту поняття «здоров'язберігаючі технології». Як правило, їх описують у контексті організації навчального процесу в закладах середньої освіти, мало вивченим залишається питання практичної реалізації програм здоров'язбереження студентів в освітньому середовищі вищого навчального закладу [1, 53].

Основна ідея, положення. Здоров'язберегаюча педагогіка повинна знайти відображення у ЗВО, при цьому слід розмежовувати здоров'язберігаючі освітні (педагогічні) технології та здоров'язберігаючі неосвітні технології (медичні, психологічні). Здоров'язберігаючу освітню технологію необхідно розглядати як якісну характеристику будь-якої педагогічної технології; сукупність спеціальних принципів, методів, прийомів педагогічної роботи, що доповнюють традиційні педагогічні технології навчання та виховання студентів ознаками здоров'язбереження особистості [1, 52].

Основні результати та практичне значення дослідження будуть полягати в тому, що педагогічним результатом впровадження програм здоров'язбереження є: 1) позитивна динаміка особистісних ресурсів студентів: фізичної та психічної працездатності, нервово-психічної саморегуляції, свідомого проектування власної навчально-професійної діяльності на основі

цінності здоров'я; 2) зменшення рівня захворюваності; 3) сформованість здорового способу життя, накопичення студентами досвіду здоров'язберігаючої поведінки, формування здоров'язберігаючої компетентності.

Освітні технології, що стосуються збереження здоров'я та формування культури здорового способу життя, науковці поділяють на чотири групи: 1) медико-гігієнічні – технології, що створюють безпечні умови для перебування та навчання у ВНЗ, вирішують завдання раціональної організації навчального процесу з урахуванням гігієнічних норм, наприклад: відповідність організації системи харчування студентів чинним санітарним правилам і нормам; 2) фізкультурно-оздоровчі – технології, що спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я молоді, підвищення потенціалу здоров'я: фізична підготовка, загартування, оздоровчо-рекреаційна активність; 3) технології навчання здоров'ю та безпеки життєдіяльності – формування важливих життєвих навичок (керування емоціями, попередження та вирішення конфліктів, запобігання побутового та виробничого травматизму, професійних захворювань ін.); 4) технології виховання культури здоров'я – виховання особистісних якостей студентів, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, посилюють мотивацію на ведення здорового способу життя, підвищують відповідальність за особисте здоров'я та здоров'я оточуючих [1].

Реалізація цих технологій повинна забезпечити формування єдиного здоров'язберігаючого простору ВНЗ, який є складною, багаторівневою освітньою системою, соціально організованим навчально-виховним середовищем, де пріоритетами виступають: здоровий спосіб життя, культура здоров'я, здоров'язберігаюча діяльність.

Окреслимо основні практичні шляхи реалізації проблеми здоров'язбереження студентської молоді. Першим напрямком здоров'язберігаючої роботи, на нашу думку, повинні стати заходи з оптимізації режиму робочого дня студентів, їхнього харчування, якості навчальних аудиторій та інтер'єрів, забезпечення оптимальної рухової активності студентів. Особливе оздоровче значення має організація активного дозвілля студентів, пропагування різних видів спорту, які є професійно важливими для майбутніх фахівців у плані загартування організму та попередження розвитку професійних хвороб. Але результати такої роботи стануть значно вагомішими, якщо у ЗВО паралельно будуть вирішуватися питання забезпечення психологічної безпеки та психологічного комфорту освітнього середовища студента.

Важливо, щоб кожна реалізована педагогічна технологія одночасно забезпечувала інформаційну та психологічну безпеку студентів. Тому другим напрямком роботи зі здоров'язбереження є створення інформаційно-психологічної безпеки навчального процесу, що забезпечується: особливим характером відносин суб'єктів освітнього процесу з урахуванням специфіки напряму підготовки та спеціальності; оволодінням студентами варіативними способами організації розумової праці, саморефлексією; реалізацією індивідуальної освітньої траєкторії у віртуальному інформаційному середовищі ЗВО.

Третім напрямком здоров'язбереження є пошук та апробація нових педагогічних прийомів викладання та навчання, адекватних психологічним особливостям студентського віку, індивідуально-типологічним, когнітивним особливостям студентів. Слід зауважити, що прямий переніс знань вікової психології, кібернетики, екології в педагогіку може бути неефективним, лише породжуючи еkleктичність нового рівня педагогічного знання. Втім, у науковій літературі ми зустрічаємо опис різних комбінацій технологій навчання з прийомами та методами: нейропсихології (використання методів психотерапевтичного впливу, розвиток міжаналізаторних зв'язків), екологічної психопедагогіки (використання психологічних релізерів), евристики (оздоровча дія різними видами творчості), психології праці тощо.

Четвертим напрямком реалізації здоров'язберігаючих програм має стати вирішення завдання збереження здоров'я студентів через навчання здоровому образу життя, культурі здоров'я. Незважаючи на велику кількість наукових публікацій з цієї проблеми, процес

формування цінності здоров'я та мотивації здорового способу життя залишається недостатньо вивченим. У цьому зв'язку, безумовно, цінними є розробки еколого-педагогічних тренінгів, тренінгів психологічної безпеки, програм з психологічної екології особистості та ін. Також ще мало дослідженими залишаються питання ергономіки розумової праці, тайм-менеджменту студента як основного суб'єкта навчального процесу.

П'ятим напрямком здоров'язбереження повинен стати пошук та впровадження ефективних педагогічних засобів формування культури навчально-професійної діяльності студента, що повністю виключають або мінімізують можливість інформаційних перевантажень.

Висновки. Здоров'я студента доцільно характеризувати як педагогічну категорію, важливий освітній продукт. Швидких результатів покращення здоров'я студентів через реалізацію зазначених напрямків діяльності очікувати не слід, тому що оптимізація емоційної, когнітивної сфери особистості впливає на стан нервової, імунної та ендокринної системи опосередковано, а часовий фактор отримання здоров'язберігаючого ефекту визначається об'єктивними характеристиками протікання фізіологічних процесів в організмі.

Література

1. Волошко Л. Б. Здоров'язберігаючі освітні технології у ВНЗ / Л. Б. Волошко, Є. В. Вишар / Наука в інформаційному просторі : IX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (10-11 жовтня 2013 р., Дніпропетровськ). – Т. 5. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2013. – С. 51-54.

2. Волошко Л. Б. Здоров'я як категорія здоров'язберігаючої педагогіки / Л. Б. Волошко // Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи : матеріали Всеукр. науково-практичної конференції молодих вчених і студентів (26 листопада 2014 року). – Полтава: ПНТУ, 2014. – С. 18-20.

УДК 371.1; 378.147; 37.013.83

Ізбаш С.С.,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ЇХ АНДРАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Актуальність проблеми дослідження. Сьогодні в умовах реалізації Концепції Нової української школи визначається необхідність комплексної реформи системи педагогічної освіти, безперервного професійного та особистісного розвитку педагогічних працівників, збільшення в освітніх програмах підготовки педагогів питомої ваги практичної підготовки, використання методик (технологій) професійного розвитку педагогічних працівників, здатних оволодіти компетентнісним підходом та сучасними ефективними інструментами педагогічної праці.

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Сутність інтерактивного навчання висвітлено у працях Л. Годкевич, С. Гончарова, В. Гузеєва, В. Дубінського, М. Кларіна, Н. Побірченко, О. Пометун, Л. Пироженко, Г. П'ятакової, С. Сисоевої, М. Скрипник та ін. Підготовка педагогічних працівників до навчання дорослих (андрагогічна підготовка) стала об'єктом наукових пошуків О. Аніщенко, С. Архіпової, О. Баніг, В. Буренко, В. Вершиніної, В. Волярської, Т. Десятова, І. Драч, І. Зель, Л. Лук'янової, Н. Круглова, А. Кукуєва, В. Нефедової, О. Огієнко, Л. Сігаєвої, Г. Сухобської, Є. Худякової, О. Чугай, Т. Шадріної, О. Юдова та ін. Проте, проблема впровадження інтерактивного навчання у процес андрагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти вищих навчальних закладів є новою для української науки й потребує всебічного вивчення.

Основна ідея, положення, висновки дослідження. Запропонована на розгляд громадськості 7 березня 2018 року Концепція розвитку педагогічної освіти в Україні в контексті потреб і запитів суспільства визначає необхідність підготовки педагогічних працівників за новими перспективними професіями, зокрема «викладач для дорослих учнів (андрагог)». Актуалізується необхідність андрагогічної підготовки майбутніх викладачів вищої школи, сфера діяльності яких буде пов'язана з навчанням дорослих. Директорка інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Л. Лук'янова під «андрагогічною підготовкою» розуміє «сукупність наперед запланованих і розроблених заходів навчання й виховання майбутнього фахівця з організації навчальної діяльності дорослих» [4, 22]. Андрагогічна підготовка, за визначенням І. Зель, – це «процес оволодіння інноваційними технологіями навчання й виховання, прийомами планування й управління андрагогічною діяльністю, спеціальними знаннями, уміннями, навичками, прийомами творчої адаптації до змісту та структури професійної діяльності, підвищення індивідуального потенціалу й креативних можливостей майбутнього фахівця-андрагога» [2, 16].

Зазначимо, що обов'язковою умовою андрагогічної підготовки є формування специфічних андрагогічних знань і способів діяльності у процесі вивчення андрагогічно спрямованих навчальних дисциплін або окремих модулів та практичної підготовки, організація навчального процесу на андрагогічних принципах та за допомогою інтерактивних методів навчання дорослих.

У Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького у межах виконання теми наукового дослідження ведеться активна робота з розробки теоретико-методичних основ андрагогічної підготовки магістрів освіти зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», які здобувають професію викладача вищого навчального закладу. До навчальних планів включено вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Андрогогіка», яка має на меті формування професійних компетентностей у магістрів освіти на основі оволодіння знаннями та практичними навичками з теорії і методики навчання дорослих у контексті безперервного становлення особистості. Вивчення даної дисципліни сприяє розумінню магістрами масштабів освіти дорослих, які постійно розширюються і усвідомлення своєї ролі у цьому процесі, а також формування морально-ціннісної і професійно-особистісної орієнтації майбутнього фахівця у сучасній ситуації входження України у європейський освітній простір.

Як зазначено у Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні, «головним завданням трансформації педагогічної освіти є забезпечення її випереджаючого розвитку. Відповідно до цього рівень освіченості (включаючи усереднений рівень здобутої формальної освіти) педагогічної спільноти повинен неперервно зростати як за рахунок освітнього рівня молодих фахівців, так і за рахунок професійного та особистісного розвитку педагогічних працівників. Усі здобувачі освіти мають отримати доступ до найсучасніших знань, які можуть бути опановані ними на відповідних освітніх рівнях, та освітніх методик (технологій), що потребує невідкладної належної підготовки педагогічних працівників». Андрагогічна підготовка майбутніх магістрів освіти має спиратися на сучасні методики і технології навчання, серед яких важливе місце посідають інтерактивні методи навчання, які успішно використовуються в освіті дорослих.

Поняття «інтерація» (від англ. interaction – взаємодія) виникло вперше у соціології й соціальній психології. У наукових працях з педагогіки процес інтерактивного навчання описується як спілкування, кооперація, інтеграція, співробітництво рівноправних учасників, а тому його перспективність застосування у вищій школі очевидна. У термінологічному словнику освіти дорослих Л. Лук'янової та О. Аніщенко «інтерактивність» визначено як «здатність взаємодіяти або перебувати в режимі діалогу з ким-небудь (людиною) або з чим-небудь (наприклад, комп'ютером); взаємодія, обмін інформацією, ідеями, думками між студентами і викладачами, що зазвичай відбувається з метою підтримки навчання [5, 43].

На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії поняття «інтерактивне навчання» розглядається як: навчання, побудоване на взаємодії учня і навчального середовища; навчання, сутність якого полягає в організації спільного процесу пізнання, коли знання набуваються у спільній діяльності через діалог, полілог, роботу в команді учасників між собою та викладачем. На думку С. Сисоевої, інтерактивне навчання дорослих здійснюється з урахуванням їхніх інтересів і запитів, життєвого і професійного досвіду, у формах партнерської взаємодії всіх суб'єктів навчального процесу. Інтерактивне навчання дорослих спрямоване на забезпечення спільного процесу пізнання, отримання знань, умінь, навичок, здобуття необхідних компетентностей у спільній діяльності, у змодельованій реальності, що забезпечує високий рівень мотивації до навчання, у якому учасники знаходять для себе сферу застосування набутого досвіду [6, 4].

Таким чином, під час інтерактивного навчання усі учасники навчального процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються у реальну атмосферу ділового співробітництва з вирішення проблем у відповідності з їх інтересами, потребами, запитамі. При цьому відбувається постійна зміна видів навчальної діяльності: ігри, дискусії, робота в малих групах тощо. Дидактична особливість інтерактивного навчання дорослих учнів полягає в тому, що в процесі його реалізації часто спостерігається порушення звичної логіки навчального процесу: не від засвоєння теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення шляхом застосування [6, 5].

В освітній практиці застосовуються різні форми й методи інтерактивного навчання, створюються оригінальні техніки ведення дискусій, навчальних ігор, адаптуються розробки зарубіжних колег, оскільки інтерактивне навчання одночасно забезпечує реалізацію навчально-пізнавальних, комунікативно-розвивальних і соціально-орієнтованих задач навчання [1, 271].

Впровадження інтерактивних методів у навчальний процес андрагогічної підготовки магістрів освіти у вищій школі висуває певні вимоги до структури практичного заняття. Структура інтерактивного практичного заняття складається із трьох основних частин: вступної, основної, підсумкової. На практичних заняттях з дисципліни «Андрагогіка» ми застосовуємо різні інтерактивні методи навчання в залежності від етапу заняття. У таблиці 1 представляємо орієнтовний розподіл інтерактивних методів навчання відповідно до етапів структури практичного заняття.

Таблиця 1

Структура інтерактивного практичного заняття

	Етап практичного заняття	Інтерактивні методи (за вибором)	Мета застосування інтерактивного методу
Вступна частина	Організаційна частина	Привітання Прийняття правил	Організація і створення настанов для успішної, ефективної роботи
	Діагностика емоційного стану	Градусник Спільна угода Я пишаюсь Ім'я і характер Квітка взаємодії	Створення позитивної атмосфери і сприятливого емоційного настрою
	Мотивація навчальної діяльності, актуалізація попереднього досвіду	Мозковий штурм Незакінчені речення Ходимо навколо – говоримо навколо Асоціативна схема Навіщо це...	Актуалізація наявного досвіду, оцінка неформальним шляхом знань студентів

	Підготовка студентів до виконання роботи	Очікування Мультиголосування Ситуативне моделювання Дошка оголошень Глек для голосування	Презентація студентам теми і очікуваних результатів навчання
Основна частина	Обговорення головних теоретичних положень теми	Сторітеллінг Фишбоун Скрайбінг Станції думок Мереживна пилка Плакат домок Дискусійне кафе	Стимулювання студентів до подальшого поглиблення знань, активізація діяльності для засвоєння матеріалу, унаочнення теоретичної інформації, обговорення
	Вироблення практичних умінь і навичок	Автостоп Квест-гра Робота в малих групах Case-stady Метод проєктів Педагогічний лайфхак Проблемний саміт Рольова гра Ділова гра Моделювання діяльності (ситуацій) Евристична бесіда Тренінг Вирішення творчих завдань Написання програми	Формування андрагогічної позиції, професійних компетентностей: комунікативних, творчих здібностей, критичного мислення, соціальної відповідальності, безконфліктної взаємодії, спрямованої на реалізацію професійних задач; набуття досвіду соціально-психологічного аналізу ситуацій; формування вміння працювати в команді та передбачати наслідки своїх дій; формування навичок публічного виступу, ведення переговорів і партнерської взаємодії
Підсумкова частина	Узагальнення знань, підведення підсумків роботи	Аукціон Акваріум Круглий стіл World cafe Аркуш контролю (використання інтерактивних платформ Kahoot або Go Pollock) Презентація	Закріплення і узагальнення вивченого матеріалу, виявлення ступеня засвоєння навчального матеріалу і особистого ставлення до знань
	Рефлексія	Рефлексивна мішень Рефлексивне коло ПОПС-формула Бортовий журнал Ромашка Блума Острови Ведення блогу	Усвідомлення основних компонентів діяльності, проблем, шляхів їх вирішення; виявлення власних думок, відчуттів і загального стану студентів; відпрацювання умінь самоаналізу і оцінки власної навчальної діяльності
	Інструктаж подальшої самостійної роботи	Доставка на завтра Обери завдання Приклад завдання (Е-дошка Padlet.com) Долучайся до дії	Мотивація студентів на подальшу самоосвітню діяльність та роз'яснення сутності та змісту виконання завдань самостійної роботи

Основні результати і їх практичне значення. Запропоновані інтерактивні методи навчання реалізуються у процесі андрагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти, що сприяє формуванню професійних компетентностей у магістрів на основі оволодіння знаннями та практичними навичками з теорії і практики освіти дорослих у контексті безперервного становлення особистості. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що за допомогою інтерактивних методів у майбутніх викладачів вищої школи формується глобальна компетентність, яка виступає сучасною вимогою часу. Мова йде про ментальність, ставлення до інших людей, груп, установ, проблем, поведінки чи символів. Тобто це вміння бути відкритим, поважати інших, мислити глобально, а також вищій рівень – цінності: розуміння понять людської

гідності, культурного різноманіття тощо. У процесі андрагогічної підготовки ми намагаємось донести до майбутніх викладачів, які працюватимуть з дорослими, важливість навчити своїх слухачів поглянути на одну проблему з різних позицій; здолати межу між теоретичними підходами і реальним світом; вчитися разом зі своїми дорослими учнями відповідати на потреби сучасності; вміти бути відкритим до нових здобутків та нових ідей і розуміти, що твої знання, уміння і навички – не єдині; думати про трансдисциплінарність (інтеграцію) в освіті; виховувати ідентичність та індивідуальність у своїх слухачів; бути одночасно фасилітатором, ментором, тренером, модератором, а не лише інструментом для викладання матеріалу; допомогти дорослим учням самостійно розкрити свій шлях пізнання; допомогти дізнатися, що відбувається у світі, надати фактографічну базу; залучити слухачів до напрацювання досвіду і просувати цінності суспільного різноманіття.

Література

1. Аносов И. П. Интерактивные методы обучения в преподавании дисциплины «Основы педагогического мастерства» / И. П. Аносов, С. С. Избаш // Модернизация системы непрерывного образования: сборник материалов VI Международной научно-практической конференции / Под общ. ред. профессора Т. Г. Везирова. – Махачкала: АЛЕФ (ИП Овчинников М.А.), 2014. – 653 с.
2. Зель І. О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. О. Зель. – Черкаси, 2009. – 22 с.
3. Избаш С. С. Реалізація творчих проєктів у навчальному процесі сучасної школи [Електронний ресурс] / С. С. Избаш // Збірник наукових праць: Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. – 2010. – № 5. – С. 92-97. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.mdpu.org.ua/nvsp/2010-05.html>
4. Лук'янова Л. Б. Андрагог – соціальний посередник в інформаційно-освітніх процесах дорослої людини / Лариса Борисівна Лук'янова // Професійне становлення особистості. – 2013. – №2. – С. 20-26.
5. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. – 108 с.
6. Сисоева С. Інтерактивні технології навчання дорослих / С. Сисоева // Рідна школа. – 2010. – № 11. – С. 3-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2010_11_3

УДК 378.091.2:001.895

*Колесниченко Ю.Л.,
завідувач науково-методичної лабораторії
педагогічних інновацій та корекційної освіти
Одеського обласного інституту удосконалення вчителів
(м. Одеса)*

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧИНГ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ПІДХОДУ, КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*«Коучинг» - це розкриття потенціалу людини з метою
максимального підвищення його ефективності.*

Коучинг не вчить, а допомагає вчитися.

Тімоті Голлвей

Головна ідея Нової української школи і нового Стандарту зокрема – навчання, побудоване на компетентностях. Закон “Про освіту” дає таке визначення компетентності: динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Простими словами, це – здатність використовувати знання і навички у своєму житті.

У цьому Стандарті передбачені ті ж самі компетентності, що й у Законі, які визначені «Рекомендаціями Європейського парламенту та Радою Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (18.12.2006):

вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність [2,2].

Концепція Нової української школи передбачає нові підходи до навчання, які ґрунтуються на засадах педагогіки партнерства, співпраці між учнями, вчителями та батьками, відхід від авторитарної моделі комунікації, що вимагає переосмислення ролі і педагога, і учня та формування характеристик сучасного вчителя, що містяться у Концепції Нової української школи завдяки педагогічному коучингу як методу, який допомагає розкрити потенціал кожної особистості.

Усім нам у житті доводиться бути у ролі: наставника, тренера або музи, що надихає («дитина», «мати», «батько», «учитель», «викладач»), – тобто бути коучем. Але залежно від професійної спрямованості та цілеспрямованості коучі, як і зазначені ролі, користуються зовсім іншими списками цілей.

Філософія коучингу: кожна людина живе з почуттям того, що він здатний на більше. (Коучинг – допомога в реалізації цього почуття); кожна людина може все, що вона захоче; кожна людина знає, чого вона хоче; для того, щоб досягти своїх цілей, треба усвідомлювати реальність, бути всебічним і рухатися вперед; хочеш бути щасливим і успішним – будь. Критерії щастя і успіху ти обираєш сам; кожна людина несе відповідальність за те, як проходить його життя.

На думку Тімоті Голві, коучинг – це метод розкриття потенціалу людини для максимізації власної продуктивності й ефективності [1,264]. Однак це більше, ніж метод, це - спосіб мислення. Основне завдання коучингу – не навчитися чомусь, а стимулювати самонавчання, щоб в процесі діяльності людина змогла сама знаходити і отримувати необхідні знання. В педагогічному коучингу, учасник освітнього процесу сам формулює свої цілі і критерії досягнення, стратегії і кроки, зіставляючи їх з цілями начального закладу.

За визначенням ICF (Міжнародною Федерацією Коучинга), професійний коучинг – це безперервне співробітництво, яке допомагає клієнтам досягти реальних результатів у своєму особистому і професійному житті. За допомогою процесу коучингу клієнти поглиблюють свої знання, покращують свій ККД і підвищують якість життя. «Коуч є дослідником талантів і потенціалу», – С. Канніо [3,240]. В педагогічному коучингу клієнтами є всі учасники освітнього процесу, надалі (здобувач освіти) – вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіти за будь-яким видом та формою здобуття освіти [4].

Коучинг – один з інструментів розвитку творчого та критичного мислення. Застосовується для вирішення широкого кола завдань і проблем в різних сферах життя і діяльності.

Мета методу педагогічного коучингу – максимальне підвищення результативності особистості (учень, студент, викладач, тренер) в її персональній та професійній діяльності.

Коучинг зародився в 80-х роках минулого століття. Ключовими фігурами цього процесу стали засновники методу:

Тімоті Голві (W. Timothy Gallwey) – автор концепції внутрішньої гри, що лежить в основі коучингу. Уперше концепцію викладено в книзі «Внутрішня гра в теніс» (The Inner Game of Tennis), виданій у 1974 р.

Джон Вігмор (John Whitmore) — автор книги «Коучинг високої ефективності», виданої в 1992 р., розвинув ідеї Голві в застосуванні до бізнесу й менеджменту.

Томас Дж. Леонард (Thomas J. Leonard) — засновник Університету коучів (Coach University — www.coachu.com), Міжнародної Федерації Коучів, Міжнародної асоціації сертифікованих коучів (International Association of Certified Coaches — IAC) і проекту Coachville.com. [5].

Основна ціль коучингу в освітньому процесі це: розкриття внутрішнього потенціалу особистості здобувача освіти для максимізації власної продуктивності й ефективності.

Критерії цілей коучингу в освітньому процесі.

1. Позитивно сформульовані.
2. Конкретні, тобто детально і чітко сформульовані.
3. Чи адекватна дійсності.
4. Чи реальна, тобто відповідає умовам і обставинам здобувача освіти, об'єктивній реальності і здоровому глузду.
5. Чи відповідає цінностям, тобто цінна, важлива для здобувача освіти.
6. Екологічна, тобто не шкодить здобувачу освіти і навколишньому світу.
7. Визначено в часі, має чіткі часові рамки початку реалізації та закінчення.
8. У зоні відповідальності здобувача освіти, тобто керована здобувачем освіти від початку і до кінця.
9. Особиста.
10. Виміряна особистими критеріями.

Для досягнення поставлених цілей вирішуються наступні завдання:

- розвиток особистості здобувача освіти через акцентування відповідальності кожного з учасників;
- реалізація принципу дитиноцентризму (орієнтованування на дитину);
- реалізація компетентнісного підходу у здобувачів освіти;
- створювання умов спрямованих на ефективну організацію процесу пошуку вчителем та учнем шляхів досягнення важливих для них цілей і вибору оптимального темпу просування;
- упровадження інноваційної методики і техніки коучингу.

Але існують перешкоди реалізації коучингу в освіті, які треба буде адаптувати саме під педагогічну діяльність, а саме:

- Психологічний опір особистості, так як реалізація ідей коучингу передбачає руйнування багатьох стереотипів в свідомості і формування нових звичок.

- Сильна залежність результатів методу від особистості і підготовки тренера - коуча, що призводить до нестабільності результатів навчання за однією і тією ж програмою.

За сферою застосування, розрізняються:

- кар'єрний коучинг
- бізнес-коучинг
- коучинг особистої ефективності
- лайф-коучинг.

Кар'єрний коучинг останнім часом називають кар'єрне консультування, що включає в себе оцінку професійних можливостей, оцінку компетентностей, консультування з кар'єрного планування, вибір шляху розвитку, супровід в пошуку роботи і т.д.

У забезпеченні якості впровадження Концепції Нової української школи вчитель повинен володіти множинними ролями тренера :

- Наставник
- Фасилітатор
- Лідер

- Консультант
- Менеджер.

Всі ці ролі об'єднує метод педагогічного коучингу. Справедливо буде відзначити, що ідеї коучингу в більшості своїй проголошував ще Сократ, але його філософія не знайшла належного розуміння в суспільстві. "Я не можу нікого нічому навчити, я тільки можу змусити думати". Сократ (470-399 до н.е.).

Заслуга Голлвея, Леонарда і Уїтмора в тому, що, усвідомивши необхідність особистісної підтримки професійної діяльності, ідеї коучингу знайшли більш досконалу форму.

У коучинговому процесі здобувач освіти фокусується на навичках, необхідних для успіху і підвищення власних результатів. Після того як здобувач освіти вибрав тему сесії, коуч спостерігає, питає і слухає, допомагаючи проаналізувати концепції та принципи, які допомагають розкрити можливості і спланувати дії. В результаті у здобувача освіти з'являється розуміння щодо найбільш ефективних шляхів досягнення бажаного. Рішення зазвичай знаходяться з прихованих ресурсів здобувача освіти, коучі вірять і знаходять підтвердження унікальності і високого потенціалу їх клієнтів, в їх творчість і винахідливість. Педагогічний коуч забезпечує підтримку для розвитку вже наявних у здобувача освіти ресурсів, здібностей і творчих сил. Він підсилює усвідомлення власних можливостей, що веде до більш продуктивним життєвим виборів.

Результативність у коучингу досягається внаслідок того, що людина робить вибір і діє за підтримки коуча, завдяки здібностям коуча і спеціальним коучіновим методикам. Коучі спеціально навчаються для того, щоб грамотно слухати, спостерігати і ефективно використовувати методики відповідно до потреб конкретного клієнта.

Таким чином, маємо низку послідовних дій, які в результаті формують портрет ідеального образу для здобувача освіти, якій він сам для себе створив у продовж супроводу коуча (визначив для себе напрямок, в якому він буде самостійно рухатися на даному етапі і самостійно створює собі план дій, алгоритм досягнення мети у супроводі коуча). Алгоритм можливо створити за допомогою моделі коучингу, враховуючи індивідуальність запита здобувача освіти.

Висновки. Отже, педагогічний коучинг це:

- зростаючий процес, в ході якого вчитель дізнається про власні можливості, що складають його прихований потенціал.
- процес, що допомагає вчителю поглянути на розвиток його особистості, на конкретний етап її розвитку.
- процес, що дозволяє особистості при використанні потрібних методів і прийомів досягти найвищих результатів.
- процес, в ході якого особистість повинна найефективнішим способом управляти собою самостійно.
- процес, в якому людина, отримує велику радість від своїх успіхів і досягнень.

Суть методу - набір технік, доповнений цілим рядом специфічних прийомів і спрямований на швидке досягнення результату.

Основна процедура коучингу - діалог, задавання ефективних питань та уважне вислуховування відповідей. Під час цього діалогу відбувається повне розкриття потенціалу учасника освітнього процесу, підвищується його мотивація, і він самостійно приходить до важливого для себе рішення і реалізує намічений шлях.

Педагогічний коучинг в умовах Концепції Нової української школи надає змогу педагогічним працівникам розкрити потенціал кожної особистості за допомогою динамічної комбінації знань, умінь, навичок та способів мислення через принцип дитиноцентризму з урахуванням її індивідуальних потреб.

З професійного досвіду для викладача - сприяє підготовці педагогів-коучів, наставників, фасилітаторів, консультантів, менеджерів та лідерів освітнього процесу на основі

компетентнісного навчання та орієнтації на результат для максимізації власної продуктивності ефективності протягом усього життя.

Література

1. Голви Т. Максимальная самореализация: работа как внутренняя игра / Т. Голви ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 264 с.
2. Державний стандарт початкової освіти затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87. – 2 с.
3. Каннио С. Мастерство коучинга: лучшие практики в бизнес-коучинге // С. Каннио, В. Лаунер. – Лондон, Мадрид, Нью-Йорк, Мехико, Барселона, Монтеррей, 2012. – 240 с.
4. Закон "Про освіту" від 05.09.2017 N 2145-VIII) стаття 1.пункт 8.
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B3>

УДК 371.13/16

Колосова Л.М.,
кандидат педагогічних наук,
директор науково-методичного центру
(м. Вознесенськ)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД

Професійний розвиток працівника є важливою умовою успішної діяльності будь-якої організації. Проблема розвитку особистості постає останнім часом як одна з найактуальніших у психології і педагогії, а також у суспільстві в цілому.

У процесі наукового пошуку нами використано положення про сутність професійного розвитку у педагогічній діяльності (Б. Г. Ананьєв, А. Г. Асмолов, А. А. Бодалєв, Є. М. Борисова, С. Г. Вершловський, Е. Ф. Зеєр, І. П. Жерносек, Є. А. Климов, О. Н. Леонтьєв, Б. Ф. Ломов, Л. М. Мігіна, Є. І. Рогов, В. А. Семиченко, Д. І. Фельдштейн, В. Д. Шадриков, В. Д. Шарко, А. І. Щербаков та інші).

Сучасна психологія професійного розвитку особистості розглядає людину як суб'єкта професійної діяльності у діапазоні її професійного становлення та розвитку, починаючи від вибору певного виду професійної діяльності і до постпрофесійного періоду життєдіяльності людини.

Важливим є стратегічне бачення кінцевого результату. Кінцевою метою професійного розвитку є формування професійної культури працівника, що виявляється у високому рівні професійної освіти, компетентності та майстерності, в усвідомленні людиною цінності своєї професії і себе як професіонала, відданість своїй професії, досягнення на цій основі суспільно й особистісно значущих творчих результатів, суттєвого внеску в культуру суспільства і людства [1, 742].

Динамічні процеси в освіті вимагають швидкого реагування й оптимального управління змінами. Управління має відбуватися не лише на рівні організації, але й у забезпеченні сучасного контенту навчання педагогічних кадрів, професійне зростання яких знаходиться в прямій залежності від якісного науково-методичного супроводу у курсовий та міжкурсовий періоди підвищення кваліфікації.

Роль науково-методичного супроводу у міжкурсовий період дуже важлива, оскільки навчання органічно поєднується з професійною діяльністю педагогів; враховуються індивідуальні освітні потреби за рахунок використання гнучкої системи форм і методів навчання; систематичне навчання доповнюється різними формами самоосвітньої діяльності; стимулюються мотиви самовдосконалення і саморозвитку особистості через спеціально організоване професійне

спілкування і систематичний обмін досвідом; здійснюється вплив на розвиток загального світогляду вчителів і на їх ціннісні орієнтації; вибудовується гнучка послідовна система навчання і розвитку педагогічних кадрів з урахуванням їх особистісних та індивідуальних особливостей за рахунок міжкурсового етапу, який триває до 5-ти років.

Таким чином, науково-методичний супровід професійного розвитку педагогів у міжкурсовий період можна визначити як закономірний етап системи безперервної освіти і важливу ланку системи підвищення кваліфікації, яка на основі органічного поєднання навчання, професійної діяльності і самоосвіти дозволяє створити гнучку варіативну систему підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів і проводити моніторинг ефективності цього процесу в індивідуальній формі.

Виходячи із зазначеного вище, науково-методичним центром м. Вознесенська було розроблено модель підготовки менеджера освіти. Мова йде про дуальну модель, суб'єктами якої були методисти науково-методичного центру та педагоги – випускники міської Школи менеджера освіти XXI століття. Провідною ідеєю моделі стало формування професіоналізму методиста як андрагога, який управляє групою педагогів в процесі проектування та підготовки їх до андрагогічної діяльності, та педагогів в контексті їх науково-методичного супроводу в рамках професійного об'єднання – андрагогічної майстерні. Слухачами даного професійного утворення стали кращі випускники Школи менеджера освіти XXI століття, які потенційно готові до подальшого розвитку власної професійної траєкторії в якості майбутнього методичного працівника. Діяльність методистів була спрямована на налаштування слухачів на усвідомлене методичне навчання, активізацію потреби в саморозвитку, підсилення особистісної мотивації до підвищення професійного рівня. Методистами розроблялися індивідуальні професійні маршрути та організаційно-педагогічні заходи, що ґрунтувалися на суб'єкт-суб'єктній взаємодії учасників навчального процесу та застосуванні активних методів навчання.

В якості ключового елементу був застосований суб'єкт-суб'єктний тип взаємодії, реалізований у спільній навчальній діяльності методистів і педагогічних працівників. Регуляторами спільної продуктивної діяльності виступили принципи діяльності, розвитку, особистісно-опосередкованого характеру підготовки, активності, проблемності, системності, цілісності, самостійності, рефлексивності, діалогічності, диференціації та індивідуальності.

Діяльність методистів носила практико-орієнтований характер. Всі форми методичної роботи в межах цього методичного формування проходили в діалоговій формі, використовувалися прийоми ігрового моделювання, колективного вирішення проблемних педагогічних ситуацій, мозкового штурму, здійснювався глибокий і детальний аналіз інновацій, педагоги навчалися способам побудови мотиваційного, рефлексивного поля, формувався єдиний понятійний простір тощо.

Таким чином, щоб забезпечити якісний науково-методичний супровід навчання педагогів, у методистів з'явилася потреба в осмисленні та аналізі своєї діяльності на більш високому рівні, в глибокій педагогічній оцінці організації навчального процесу з дорослою аудиторією, у поглибленні власних науково-теоретичних знань.

Експериментально було визначено організаційно-педагогічні умови організації процесу науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів у міжкурсовий період:

- навчання організується як циклічний процес з послідовно взаємопов'язаними етапами, при цьому кожен пройдений цикл є початком наступного;
- навчання поміщено в контекст професійної діяльності та життєвого досвіду ти, хто навчається; ядром навчальної діяльності є самостійна методична діяльність на робочому місці, яка організується відповідно до нових вимог в умовах формування нового змісту освіти;

– використання різноманітних форм організації взаємодії і технології інтерактивного навчання дозволяють долучитися до процесу навчання незалежно від індивідуальних стилів навчання та рівня професійного досвіду;

– обов'язковим елементом в навчальному процесі є рефлексія індивідуального розвитку та засвоєння професійно-спеціалізованої та корпоративної компетенцій.

Науково-методичний супровід професійного розвитку педагогів, залучення методистів та педагогів до нових форм методичної роботи в рамках апробації моделі спонукало до постійного самовдосконалення і сприяло позбавленню рутинного повсякдення, а постійно змінювальні форми практичної діяльності, дали можливість сприймати себе як реальних творців педагогічних нововведень, що дозволило піднятися до рівня науково-теоретичного осмислення власного досвіду професійної діяльності.

Результативність практичної реалізації даної моделі характеризувано, з одного боку, позитивними змінами в рівні науково-методичних знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей особистості методистів та педагогів, розвитком їх професійної компетентності, а з іншого боку, здатністю вирішення актуальних педагогічних завдань в умовах модернізації освіти, володінням сучасними алгоритмами і способами вирішення професійних завдань з високою і стабільною продуктивністю у контексті власної професійної діяльності.

Література

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Жерносек І. П. Науково-методична робота в навчальному закладі системи загальної середньої освіти : монографія / І. П. Жерносек. – Київ, 2000. – 124 с.
3. Шарко В. Д. Андрагогічний підхід до організації навчання вчителів в системі післядипломної освіти : методичний посібник для організаторів, викладачів, працівників системи післядипломної освіти / В. Д. Шарко. – Херсон : «Олді-Плюс», 2003. – 96 с.

УДК 372.87

Матей М.І.,
методист управління освіти,
релігій та у справах національностей
(м. Хуст)

КОНСПЕКТ УРОКУ «ТЕАТР ЯК МИСТЕЦТВО»

- Мета:**
- 1) познайомити учнів із театром як видом синтетичного мистецтва;
 - 2) дати поняття про художньо-образну мову театрального дійства;
 - 3) познайомити з особливостями театральних професій;
 - 4) розвивати в учнях творчу особистість;
 - 5) спонукати до зацікавлення різними видами театру;
 - 6) виховувати інтерес до спілкування з мистецтвом.

Тип уроку: засвоєння нових знань

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, візуальний ряд уривків з театральних постановок.

ХІД УРОКУ

Епіграф: "Театр – коктейль із відчуттів,
емоцій і таланту геніїв мистецтва"

I. Організаційний момент

Доброго всім дня! Любі діти, у нас сьогодні незвичайний урок. До нас у гості завітали вчителі з різних шкіл нашого міста. І ми для них сьогодні покажемо, як у нас проходить урок. Тож, з гарним настроєм ми приступаємо до роботи.

II. Перевірка домашнього завдання та актуалізація опорних знань (слайд 2)

1. Завдання на картках
2. Презентація проєктів по темі «Жанрова палітра музичного мистецтва»

III. Емоційна настройка на сприймання нового матеріалу (слайд 3)

Вступне слово вчителя.

Сьогодні освічена культурна людина вже не може уявити собі життя без прочитаного роману, без нового кінофільму, без прем'єри в театрі, без модного шлягеру, улюбленої музичної групи, без художніх виставок... У мистецтві людина знаходить і нові знання, і відповіді на життєво важливі питання, і заспокоєння від повсякденної суєти, і насолоду. Справжній витвір мистецтва завжди співзвучний думкам читачів, глядачів, слухачів. Вивчаючи види мистецтв, ми отримуємо можливість збагатити життя безцінними скарбами людства.

IV. Мотивація навчальної діяльності учнів, оголошення теми і завдань уроку

Відеоперегляд (слайд 4)

Зараз ми подивимось відео і ви зрозумієте про що сьогодні буде йти мова.

(Відео –мюзикл «Красуня і Чудовисько»)

Бесіда:

Ви подивились фрагмент з мюзиклу «Красуня і Чудовисько»

- Де відбувалася дія? (сцена, театр)

- Які особливості цього фрагменту? Що привернуло вашу увагу? (костюми, декорації)

Молодці! Ми тільки що занурилися з вами в чарівний світ театрального дійства. Яке і буде темою сьогоднішнього уроку. Отже - **театр як синтез мистецтв.** (слайд 5)

- Відкрийте, будь ласка, свої підручники на сторінці 107. Слайд 6

На сьогоднішньому уроці ви познайомитеся з театром як видом синтетичного мистецтва, дізнаєтеся про його художньо-образну мову та особливості театральних професій. Це дасть вам змогу розвивати в собі творчу особистість і спонукатиме до зацікавлення різними видами театру. Мое основне завдання допомогти вам залучитися до чарівного світу мистецтва.

Проблемне питання

Чому театр називають синтезом різних видів мистецтва?

V. Актуалізація опорних знань учнів

1. Театр – синтез мистецтв

Учитель

Театр - це вид мистецтва, засобом виразності якого є сценічне дійство, що виникає в процесі гри актора перед публікою. (слайд 7)

Актори показують якусь історію (п'єсу), а глядачі спостерігають за їхньою грою. **П'єса – актор – глядач об'єднані грою -- ось формула театру.** (слайд 8)

Театр допомагає пізнати людські характери, спонукає задуматися над вчинками людей, уявити себе у зображуваній ситуації, тобто допомагає пізнати себе.

— А що таке синтез? Ви мали зустрітися із цим поняттям на уроках біології та хімії. Після відповіді учнів — (Слайд 9) це поєднання, взаємодія, а точніше: **(Синтез – це поєднання раніше розрізнених речей або понять в одне ціле)**

- А чи можемо ми театр назвати синтетичним видом мистецтва? І для того, щоб вам легше було відповісти на це запитання, ми переглянемо відеофрагмент (Уривок з твору Івана Котляревського «Наталка Полтавка») (слайд 10)

Ви подивились фрагмент вистави "Наталка Полтавка", який, наскільки я знаю, незабаром почнете вивчати на уроках української літератури.

- Отже, які види мистецтва ви тут побачили??

- То, чи можемо ми сказати, що театр це - поєднання раніше розрізнених речей або понять в одне ціле???

VI. Вивчення нового матеріалу

1. Художньо-образна мова театру (слайд 11)

Як будь-який інший вид мистецтва (музика, живопис, література), театр володіє своїми, особливими ознаками.

1. Це мистецтво **синтетичне**: театральний твір (спектакль) складається з тексту п'єси, роботи режисера, гри актора, творчості художника та композитора.

2. В опері і балеті вирішальна роль належить музиці.

Висновок: театр – синтетичний вид мистецтва.

Деякі фрагменти вистав ви зможете роздивитися на сторінках вашого підручника, та в нашій «кінострічці», яку детальніше розглянете на перерві.

2. Історія розвитку театру.

2. слово вчителя

- Театр пройшов складний і цікавий шлях розвитку

Витоки мистецтва театру пов'язані з давніми ритуалами, обрядовими діями доісторичної людини. Ці обрядово-ритуальні дії набули поширення у часи Стародавнього Єгипту і були пов'язані з культом бога Осіріса. Проте свого апогею вони досягли у давньогрецьких обрядах на честь бога Діоніса, який ніс людям радість життя, веселощі, розваги. (слайд 12)

І зараз **учень-мистецтвознавець** розповість нам про зародження святкових театралізованих процесій на честь бога Діоніса. (слайд 13)

3. Розповідь учня - «мистецтвознавеця» про зародження святкових театралізованих процесій на честь бога Діоніса.

«Театр» у перекладі з давньогрецького – «видовище». Датою народження світового театру вважається 534 рік до н.е. (дата першої постановки трагедії, проте тексти не дійшли до нашого часу). Зародився він під час святкових театралізованих процесій на честь бога Діоніса, сина Зевса та ліванської царівни Семели, покровителя землеробства та виноградарства, бога виноробства, а згодом – поезії й театру.

Образ Діоніса й справді є одним з найтрагічніших у грецькій міфології. Його батьками були верховний бог Зевс та смертна жінка Семела. Громовержець Зевс приходив на побачення до своєї коханої у вигляді смертного чоловіка. Гера, ревнива дружина Зевса, вирішила помститись суперниці. Вона підмовила вагітну Діонісом жінку попросити Зевса, щоб він явив їй усю свою велич і блиск. Зевс виконав бажання Семели і жажнувся — він забув, що його кохана — проста смертна, і спопелив її своїми блискавками. Але громовержець встиг врятувати недоношене дитя і, зашивши його у своє стегно, виносив до потрібного терміну. Гера переслідувала Діоніса й тоді, коли він став дорослим, наславши на нього безумство та змусивши поневірятися на чужині. Діоніса вшановували на приурочених йому святах — Діонісіях, які нагадували карнавал або вертеп.

3. Випереджаюче домашнє завдання

Вчитель А зараз, ми спробуємо розібратися в хронології розвитку театального мистецтва.

У вас у класі є багато талановитих учнів. Один із них виконав на сьогодні випереджаюче домашнє завдання, проробивши величезну пошуково-творчу роботу!!

«Історія розвитку театального мистецтва» - це дуже обширна тема, ми вирішили розповісти про неї короткими тезамаи.

4. Розповідь учня з демонстрацією проекту. Тезове викладання історії розвитку театру групою учнів:

- Первісні обрядові дійства-замовляння;
- Релігійні містерії в країнах стародавнього світу(Єгипет, Месопотамія Ассирія);
- Античний театр (виникнення жанрів комедія і трагедія);
- Музично-театральні видовища в країнах Далекого Сходу (японський театр кабукі, пекінська національна опера, індійський театр танцю);
- Середньовічний театр мандрівних акторів (Зх. Європа – барди, рапсоди, шпільмани, Київська Русь - скоморохи);
- XVI-XVII ст.: в Італії основою професійного театру стала Комедія ДЕЛЬ-АРТЕ (комедія масок) головні маски якої – Арлекін, Коломбіна, П'єро , Пантолоне, Тарталья, Паяц; в Україні виникає вертеп – старовинний ляльковий театр;
- Доба Відродження: виникає опера як вершина музично-татрального мистецтва;
- XVII ст.: У Франції балет відокремлюється в самостійний жанр із класичними правилами;
- XIX ст.: В Росії – водевіль (комедія з куплетами під музику), у Франції – оперета, у США – мюзикл;
- XIX ст. Театр корифеїв — перший професійний український театр. Його було відкрито 1882 року в Єлисаветграді, і в цей рік український театр відокремився від польського та російського. Засновником театру був Марко Лукич Кропивницький, що володів усіма театральними професіями. Після нього найдіяльнішим був Микола Карпович Садовський, що боровся за українське слово та український театр за часів їх заборони.
- XX ст.: США – з'явився мегамюзикл, що характеризується комп'ютеризованим освітленням та спецефектами, складною сценічною механікою, потужними підсилювачами звуку, яскравістю видовища.
- І на останок, просто не можна не згадати про театральну діяльність Закарпаття, яку представляє професійний театр Закарпатської України «Нова Сцена» при філії «Просвіги» спочатку в Ужгороді, а далі – в Хусті (1936-1938рр). Історія цього театру є яскравим прикладом самопожертви його акторів, які за власні кошти ставили вистави у різних куточках краю, виготовляли костюми, сприяли розвиткові сільських самодіяльних, театральних колективів тощо. Відновлення українського театру в нашому краї необхідно пов'язувати з іменами братів Юрія і Євгена Шерегіїв, Миколи Аркаса, Ганни Шерегій, Василя Ткачука, Ольги Шпірій, Івана Шутка, Івана Саса та ін.

3. Театральні професії.

- Діти, ми з вами з'ясували, що театр від самого свого народження поступово поєднував в собі масові танці і спів під музику, використання масок, костюмів - колективну роботу професіоналів.

5. Метод «Руйнування»: на хвилину уявіть собі театр без усього цього. Що ви бачите?

- Отже, для того, щоб театральна постановка була успішною, необхідна робота багатьох людей зі спільною метою.

6. Робота з підручником.

- Відкрийте підручник на ст. 111.. там ви знайдете таблицю під назвою «Основні професії в галузі мистецтва».

- Що ви там бачите? (діти опрацьовують схему в підручнику)

Щоб вистава відбулася, потрібний літературний текст. А тексти п'єс пише драматург
(Драматург – автор літературного тексту вистави.)

— Назвіть, будь ласка, прізвища драматургів, твори яких ви вивчали на уроках української і зарубіжної літератури?

(Шекспір, Мольєр, Гоголь, І. Карпенко-Карий І.)

— Люди яких професій працюють у театрі?

Щоб відповісти на це питання з поміж представлених варіантів виберіть ті, які стосуються саме театру.

(Костюмер, музикант, гример, суфлер, декоратор, звукорежисер, освітлювач, актор, режисер, балетмейстер-постановник, диригент, постановник, вчитель, таксист, ведучий, відеорежисер, астроном, водій, ді-джей).

Але все ж таки головними професіями в театрі з давніх часів були професії режисера та актора.

Режиссер – це керівник, постановник спектаклю, який втілює авторський задум на сцені. Діти, ви бачите на екрані фотографії видатних режисерів К. Станіславського та Володимира Немировича-Данченка.

Актор – виконавець ролі в театралізованій виставі.

«Актор володар сцени» — це слова великого режисера К. Станіславського. І його славнозвісні слова «Не вірю!» завжди звучать, як вирок для актора.

V. Закріплення

1. Тестові завдання

1) що собою являє синтез мистецтв у театрі?

А) це поєднання раніше розрізнених речей або понять в одне ціле;

Б) це поєднання різних видів мистецтва під час одного дійства;

В) це виокремлення одного виду мистецтва над іншим.

2) театральний твір складається з:

А) тексту п'єси та гри акторів;

Б) тексту п'єси, гри акторів, роботи режисера, художника та композитора;

В) тексту п'єси, гри акторів, роботи режисера та художника.

3) Вирішальна роль в опері та балеті належить:

А) складність танцювальних па;

Б) музиці;

В) співу.

4) Витоки театру пов'язані з:

А) японським музично-театральним видовищем;

Б) релігійними містеріями стародавнього світу;

В) давніми ритуалами, обрядовими дійствами.

5) Костянтин Станіславський, Володимир Немирович-Данченко, Роман Віктюк, Лесь Курбас. Що об'єднує цих людей?

А) професія режисера;

Б) професія балетмейстера;

В) професія декоратора.

6) у якому рядку зібрані усі актори?

А) Костянтин Станіславський, Богдан Ступка, Григорій Чапкіс;

Б) Богдан Ступка, Тетяна Денисова, Ада Роговцева;

В) Богдан Ступка, Ада Роговцева, Ольга і Наталя Сумські.

2. Незакінчене речення (онтологічна складова)

«театр для мене — це...»

«Я б запитав докладніше про...»

«Я б хотів (не хотів) бути на місці...»

VI. Домашнє завдання

Обов'язкове д/з: Опрацювати підручник на сторінці 107- 111.

- Творче д/з:** 1 Виготовити ескіз театральної маски;
2 Підготувати стислі повідомлення про відомих театральних діячів;
3 Подумати, яку роль ви хотіли б зіграти і чому?

Урок закінчено. Дякую за співпрацю!

УДК 37.072: 37.078

Махня Т.А.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, професор кафедри педагогіки,
управління та адміністрування ННІМП
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

На сьогоднішній день все більшого значення набуває така складова комплексу освітнього маркетингу, як маркетингові комунікації.

Теоретичні основи формування і розвитку системи маркетингових комунікацій, що заклали основи подальших досліджень в області маркетингу, знайшли широке відображення в працях Р. Александера, Г. Армстронга, Б. Бермана, Дж. Гелбрейта, Н. Зінчук, Ф. Котлера, А. Маслоу, А. Панкрухіна, М. Портера, Дж. Еванса. Проблемам інтегрованих маркетингових комунікацій в своїх працях приділяють значну увагу Р. Лаутерборн, Н. Морозова, З. Рябова, С. Танненбаум, Д. Шульц, і ін.

Маркетингові комунікації – діяльність, спрямована на інформування, переконання і нагадування цільовій аудиторії про свої товари, стимулювання їх збуту, створення позитивного іміджу організації у суспільстві та налагоджування тісних взаємовигідних партнерських стосунків між закладом освіти і громадськістю, а також оцінювання ринкової ситуації через зворотний інформаційний потік з метою адаптації цілей фірми до ситуації, яка склалася.

Всі маркетингові комунікації спрямовані на те, щоб надати цільовій аудиторії певну інформацію або ж переконати її змінити своє відношення чи поведінку. Система їх спрямована на інформування, переконання, нагадування споживачам про товар фірми, підтримку його збуту, а також створення позитивного іміджу закладу освіти. Якщо маркетингові комунікації ґрунтуються на глибоко продуманій стратегії, то вони зможуть донести «велику ідею», яка буде повністю засвоєна цільовою аудиторією. Наприклад, переконати споживачів освітніх послуг здобувати освіту в навчальних закладах України або ж забезпечити зростання ролі освіти як соціальної цінності в системі ціннісних пріоритетів суспільства.

Серед основних інструментів маркетингових комунікацій виділяють рекламу, персональні продажі, стимулювання збуту, маркетинг подій, адресні звернення, пропаганда, платні заходи, паблік рилейшнз, Internet-маркетинг тощо. Кожна зі складових системи маркетингових комунікацій має свої особливості та функції, проте усі вони доповнюють одна одну, створюючи єдиний комплекс. Спроби розглянути комунікації в комплексі призвели до появи терміну «інтегровані комунікації», як сукупність всіх взаємодій будь-якого суб'єкта з цільовою аудиторією (громадськістю, групами, важливими для організації), при якій кожна з комунікацій повинна бути інтегрована з іншими і підкріплена механізмами, які сприяють досягненню максимальної ефективності та виступають частиною комунікаційної політики закладів освіти, що ставлять собі за мету вийти на новий рівень позиціонування або забезпечити свою конкурентоспроможність і впізнаваність.

Зростання ролі маркетингових комунікацій у функціонуванні та розвитку сучасних організацій висуває на перший план проблему управління ними як всередині організації, так і між організацією і її середовищем, з метою проведення оптимально сприятливих для організації комунікаційних процесів.

Управління маркетинговими комунікаціями, як система безперервних цілеспрямованих управлінських впливів на внутрішні і зовнішні процеси інформаційного обміну та неінформаційних взаємодій, що забезпечують задоволення комунікаційних потреб і реалізацію довгострокових інтересів розвитку закладу освіти з визначення та практичної реалізації його маркетингових цілей, здійснюється за допомогою комунікаційного інструментарію, що базується на принципах:

- орієнтації на стратегічні цілі організації;
- наступності управлінських методів і прийомів на всіх рівнях розвитку закладу освіти та його колективу;
- співвіднесеності розвитку внутрішніх і зовнішніх комунікацій;
- визначення зон управлінського впливу;
- безперервного характеру та зворотного зв'язку.

Відтак, підготовка менеджерів освіти до управління маркетинговими комунікаціями передбачає наявність у них:

- системи знань щодо змісту і характеру відносин організації з зовнішнім і внутрішнім середовищем;
- знань управлінської структури організації: функцій і їх розподілу, структури (ієрархія посад і осіб), процесів і процедури управління, формальних і неформальних оціночних механізмів організації;
- комплексу вмінь управління сприйняттям, ставленням людей до подій середовища, думкою суспільства;
- стратегічного мислення;
- бажання і вміння оцінювати свої результати щодо ефективності управління комунікаціями (ефективності структури внутрішніх комунікацій; узгодженості внутрішньої і зовнішньої комунікаційної стратегії закладу освіти; повноти і достовірності інформації, що передається, якості письмових комунікацій, проведення ефективності комунікаційних заходів; задоволення інформаційних і комунікативних потреб учасників освітнього процесу; забезпеченість технічними засобами комунікації, рівень витрат на технічні засоби комунікації, рівень володіння технічними засобами комунікації учасників освітнього процесу; відповідність використання комунікаційних каналів специфіці і цілям комунікацій; наявність комунікативних стандартів і комунікативного регламенту, рівень комунікативної компетентності співробітників; зворотного зв'язку із зовнішнім середовищем).

На основі вищезазначеного для формування готовності менеджерів освіти до управління маркетинговими комунікаціями в умовах магістратури до циклу дисциплін за вільним вибором студентів освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» спеціалізації «Управління навчальним закладом» введено ряд дисциплін серед яких «Маркетингове управління закладами освіти», «Основи медіаосвіти та медіаграмотності», «Менеджмент створення подій та їх інформаційної підтримки», «Діяльність навчального закладу в сфері зв'язків з громадськістю» тощо.

Подальшого вивчення потребують питання щодо відбору і структурування змісту дисциплін для наскрізної підготовки менеджерів освіти до управління маркетинговими комунікаціями за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом».

Література

1. Бернет Дж., Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Бернет Дж., Мориарти С. / Перевод с англ. под ред. С. Г. Божук. — СПб: Питер, 2001. — 864 с.
2. Морозова Н. А. Управление коммуникациями в организации / Н. А. Морозова // Вестн. Воронеж.ун-та. Серия Экономика и управление. –Воронеж, 2010. -№2. – С.173- 180.
3. Рябова З. В. Маркетингові комунікації в адаптивному управлінні закладом освіти [Електронний ресурс] // Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами – Режим доступу : <http://adaptive.l6mb.com>
4. Шоробура І. М. Менеджмент вищої освіти : навчальний посібник / І. М. Шоробура, С. В. Долинський, О. О. Долинська ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький : М. І. Заколотний, 2015. – 256 с.

УДК 378.046.4

Мітягіна С.С.,
методист НМЦ організації наукової
роботи та моніторингових досліджень
Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(м. Хмельницький)

МОНІТОРИНГОВИЙ ТА СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Модернізація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників та вдосконалення й осучаснення післядипломної педагогічної освіти в цілому є одним із найактуальніших завдань, що стоять сьогодні перед освітньою галуззю в Україні. Потужним засобом, який здатен підвищити ефективність та прискорити темп його реалізації, є моніторинговий супровід модернізаційних процесів у сфері післядипломної освіти, а також проведення відповідних соціологічних досліджень. Такі наукові розвідки дозволять керівництву галуззі, окремих установ і закладів систематично отримувати інформацію про хід розвитку системи післядипломної педагогічної освіти, необхідну для прийняття управлінських рішень щодо її вдосконалення, вчасного усунення недоліків, а також забезпечать зворотний зв'язок із безпосередніми споживачами освітніх послуг, виявлять їхні реальні потреби, очікування, ставлення тощо.

Моніторинговий супровід післядипломної педагогічної освіти є полем для досліджень теоретичного та практичного характеру, адже він досі залишається на рівні розробки. Висока актуальність даної проблематики підтверджується наявністю наукових дискусій та різноманітним точкам зору. Окремих аспектам моніторингу післядипломної педагогічної освіти та його соціологічної складової присвячують свої праці такі дослідники, як С. Білошицький, К. Гоцуляк, Т. Калюжна, М. Матюшкіна, М. Ніколаєнко, І. Опольський, Л. Покроєва, В. Приходько, З. Рябова, Л. Чернікова та ін.

Моніторинг визнається науковцями механізмом своєчасного зворотного зв'язку в умовах адаптивного управління в закладі післядипломної педагогічної освіти [4]. Наголошується, що організація навчального процесу в системі післядипломної освіти повинна базуватися на більш глибокому теоретичному осмисленні значення моніторингових досліджень, а результати моніторингу мають носити стимулюючий характер щодо якісної зміни ставлення слухачів курсів до навчання та підвищення рівня фахової професійної підготовки [3]. Звертається увага на те, що потрібне здійснення постійного моніторингу неперервного особистісно-професійного розвитку педагогічних працівників та розвитку самої системи післядипломної педагогічної освіти [1, 31]. Пропонується розглядати післядипломну педагогічну освіту як фактор професійно-особистісного

розвитку дорослого, що передбачає регулярне вивчення стану задоволеності споживачів освітніх послуг своєю післядипломною освітою та її реальними ефектами [2, 36].

Стрімко зростає й актуальність проведення соціологічних розвідок у післядипломній освіті та забезпечення наявності соціологічної складової моніторингу її стану. Насамперед це обумовлено необхідністю трансформації закладів післядипломної педагогічної освіти в центри андрагогічної освіти, адже сам андрагогічний підхід передбачає обов'язкове залучення слухацького контингенту до визначення змісту, форм і методів навчання. Андрагогізація процесу навчання покликана забезпечити право дорослої людини на самостійний, свідомий вибір мети, змісту, способів і цінностей навчання через варіативність змісту та форм навчання; забезпечити суб'єкт-суб'єктні взаємини в педагогічному процесі [5, 181]. Своєю чергою, суб'єкт-суб'єктні взаємини в системі післядипломної освіти передбачають наявність ефективного каналу зворотного зв'язку між надавачами та споживачами освітніх послуг, роль якого можуть виконувати соціологічні дослідження.

Варто погодитись із Л. Черніковою, яка наголошує, що важливим етапом інноваційного процесу є здійснення аналізу суспільних потреб, визначення імпульсу змін у післядипломній освіті й осмислення потреби в них, а до першочергових дій в умовах модернізації неперервної освіти педагогів можна віднести проведення соціологічних досліджень щодо головних пріоритетів удосконалення якості неперервної освіти з метою визначення змісту інновацій [6].

Моніторинг стану післядипломної педагогічної освіти може базуватися на різних підходах, реалізовуватися різними методами та в різних формах. Розвинена система моніторингових заходів має бути спрямована на вивчення стану: ресурсів, ходу, результатів освітнього процесу, соціальних чинників, що впливають на функціонування системи, тощо. Соціологічна складова моніторингу або самостійні соціологічні розвідки мають забезпечувати вивчення питань доступності отримання післядипломної освіти, результативності та ефективності навчального процесу, якості науково-методичного забезпечення, рівня кадрового забезпечення, відповідності змісту освіти потребам і запитам педагогічних працівників тощо.

Отже, усе вищезазначене дозволяє зробити наступні висновки й припущення:

– Моніторингові й соціологічні дослідження в системі післядипломної педагогічної освіти є потужним засобом реалізації завдання її оновлення, вдосконалення й розвитку.

– Вони дозволяють забезпечувати керівництво галузі інформацією про стан функціонування системи та її окремих складових, визначати ступінь ефективності навчального процесу, відстежувати динаміку розвитку системи, виявляти й усувати недоліки та негативні явища, прогнозувати подальші тенденції розвитку системи післядипломної педагогічної освіти тощо.

– Проведення соціологічних досліджень в системі післядипломної освіти відповідає європейським принципам, забезпечує андрагогізацію навчального процесу та сприяє розвитку системи з урахуванням реальних потреб та очікувань споживачів освітніх послуг.

Література

1. Калюжна Т.Г. Основні орієнтири організації післядипломної педагогічної освіти в Україні / Т. Г. Калюжна // Сучасна післядипломна освіта: інновації та традиції : матеріали Міжнародного науково-практичного семінару (м. Київ, 17 листопада 2011 р.) / Укл. Г. О. Нестеренко. – Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – С. 26-34.
2. Матюшкіна М. Д. Пути повышения качества постдипломного педагогического образования / М. Д. Матюшкіна // Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). – 2012. – № 4 (119). – С. 32-37.
3. Ніколаєнко М. Педагогічний моніторинг у системі підвищення кваліфікації вчителів / М. Ніколаєнко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Вип. LVIII. – Ч. I. – Слов'янськ : СДПУ, 2011. – С. 70-78.
4. Покроєва Л. Д. Організація моніторингу ефективності та якості післядипломної педагогічної освіти / Покроєва Л. Д., Рябова З. В. // Теорія і методика управління освітою. – 2008. – Випуск 1 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tme.umu.edu.ua/docs/1/08pldppo.pdf>. – Назва з титул. екрану.

5. Смирнова М., Вольянська С. Андрагогічні основи навчання педагогічних працівників у процесі підвищення кваліфікації / [М. Смирнова, С. Вольянська // Європейський Союз – Україна: освіта дорослих : зб. матеріалів Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів]. – К.; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. – С. 181-184.

6. Чернікова Л. Інновації післядипломної педагогічної освіти / Л. Чернікова [Електронний ресурс] – Режим доступу: Сайт «Освіта.уа». – <http://osvita.ua/school/method/1759/>. – Назва з титул. екрану.

УДК 378.011.3-051:5]:37.018-044.75

Москаленко А.С.,

методист районного методичного кабінету
відділу освіти Валківської районної
державної адміністрації,
Харківська обл.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТИМАТИЧНОГО ЦИКЛУ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується швидкими змінами технологій, що обумовлюють формування нової освітньої системи, яка постійно вдосконалюється. Успіх реалізації неперервної освіти залежить від того, наскільки здатними будуть учасники освітнього процесу підтримувати свою конкурентоспроможність.

В час соціально-економічних та освітніх реформ стає актуальною проблема професійного розвитку вчителів. Дані реформи вимагають від фахівців постійного поновлення знань. У зв'язку з цим виникає необхідність у професійному розвитку вчителів здатних максимально мобілізувати свої професійні можливості та впроваджувати сьогоденні зміни.

Сучасний етап реформування загальної середньої освіти – розбудова Нової української школи та вимоги які висуваються до педагогічних працівників, характеризується суттєвим оновленням методологічних засад, посиленням розвитку особистісної спрямованості педагогів на самоосвіту та саморозвиток у професійному й особистому напрямках, педагогічне партнерство й відповідальність. Але будь-які освітні реформи в результаті стосуються конкретного виконавця – вчителя. Особливу увагу професійному розвитку потрібно приділити вчителям природничо-математичного циклу, так як дані предмети базовими в закладах загальної середньої освіти і формують у підростаючого покоління поняття про світ та життя в цілому.

Питання розвитку професійної діяльності педагогів є предметом багатьох досліджень педагогів, психологів, філософів. Найбільш вагомої теоретичної цінності вивчення проблеми професійного розвитку особистості набули праці науковців С. Рубінштейна, О. Леонтьєва, Б. Ананьєва, К. Альбуханової-Славської, у яких професіоналізація розглядається як умова антропогенезу, як засіб розвитку особистості в онтогенезі, як форма її соціалізації [6].

Дослідники В. Гордієнко та Л. Копець під професіогенезом розуміють розвиток особистості, зміни та трансформацію її психологічної структури, які зумовлюються засвоєнням і виконанням професійної діяльності. Зазначаючи, що процес особистісного розвитку і становлення професіонала від початківця до фахівця залежить від історичного розвитку системи професій як соціального інституту, від наявних освітніх систем, від соціально-економічних умов здійснення професійної діяльності [1].

Науковець В. Сидоренко [5], вивчаючи професіогенез учителя-словесника в умовах післядипломної освіти, наголошує, що професіогенез – це неперервний процес розвитку особистості, що включає послідовні етапи його становлення, формування, самореалізації і самовдосконалення, зміни у психологічній структурі діяльності, мотиваційній сфері, ціннісних

орієнтирах, набуття професійно значущих компетентностей і компетенцій, який зумовлений засвоєнням і реалізацією професійної діяльності в нових соціокультурних умовах.

Л. Пуховська розглядала поняття «професійний розвиток» як розвиток людини в її професійній ролі [7]. На думку Н. Клокар дане поняття поєднує етапи професійного самовизначення, професійної освіти, професійної адаптації, становлення професіонала, професійної майстерності, акмепрофесіоналізму [4].

Професійний розвиток вважається досить складним процесом, що має циклічний характер. Це означає, що людина не тільки вдосконалює свої знання, уміння та навички, розвиває професійні здібності, але й може зазнавати й негативного впливу професійної діяльності, який призводить до появи різного роду деформацій і станів, що знижують не тільки її професійні успіхи, але й негативно виявляються й у «поза професійному» житті [4].

У більшості авторів поняття «професійний розвиток» вживається в якості синонімічного до поняття «професійне становлення». Тому, під професійним становленням фахівця розуміють процес прогресивної зміни його особистості внаслідок соціальних впливів, професійної діяльності й власної активності, спрямованої на самовдосконалення і саморозвиток.

Становлення обов'язково передбачає потребу у розвитку і саморозвитку, можливість і реальність її задоволення, а також потребу у професійному самозбереженні [3]. Професійне становлення – це формування професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих та професійно важливих якостей і їх інтеграція, готовність до постійного професійного зростання, пошук оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності у відповідності до індивідуально-психологічних особливостей людини [3].

Сьогодні процес реформ й оновлення в освіті супроводжується змінами змісту освіти, введенням нових стандартів, програм, підручників, удосконаленням технічних засобів навчання. А це свідчить, що сучасна школа потребує вчителів природничо-математичного циклу нового типу, які мають критичне мислення, володіють сучасними методами і технологіями навчання, прийомами психолого-педагогічної діагностики, способами самостійного конструювання занять, вміють прогнозувати кінцевий результат, усвідомлюють свою соціальну відповідальність, є суб'єктами особистісного і професійного зростання.

У зв'язку з цим великого значення в самоосвітній діяльності педагога поряд з формальною набуває неформальна освіта. Для кожного педагога стає очевидною необхідність постійного професійного навчання в системі неформальної освіти. Неформальна освіта дорослих – це, по суті, уся самоосвітня робота педагога, що здійснюється відповідно до їхніх інтересів і потреб.

Неформальна освіта – освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою різних компетентностей, є додатковою, альтернативною та доповнювальною до формальної освіти впродовж життя, слугує забезпеченню прав осіб будь-якого віку на доступ до освіти, але не передбачає обов'язкової безперервної структурованої послідовності в здобутті освіти і може бути короткотерміновою й невеликої інтенсивності, зокрема, у формі короткотермінових курсів, семінарів, практичних занять, під час повсякденної діяльності, пов'язаною з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

До основних характеристик неформальної освіти можна віднести наступні [8]:

- організована та має підтримку, яка надається фахівцем або навчальною системою в тих чи інших галузях знань і практичних навичок;
- може мати конкретні цілі навчання або бути спрямованою на загальне підвищення розумово-пізнавальної і творчої діяльності;
- не обмежена географічно, може бути доступною в будь-якій точці світу;
- не обмежена часом, але, як правило, короткострокова;
- зазвичай, не підкріплена документальним засвідченням набутих знань та навичок, якості засвоєння навчального матеріалу, рівня кваліфікації тощо;

- більш гнучка, ніж формальна, швидше реагує на потреби ринку;
- застосовує інноваційні методи навчання.

Розвиток інформаційних технологій став потужним чинником розвитку всіх систем освіти, в першу чергу, неформальної освіти. Адже він підносить доступність освіти на якісно новий рівень. Саме тому останнім часом в усьому світі спостерігається підвищення пропозиції освітніх послуг через комп'ютерні системи.

Виникнення та розвиток електронного навчання, як одного з різновидів неформальної освіти, додає її дефініції певні ознаки [9]:

- гнучкість – учні працюють де і коли їм зручно, що дозволяє розподіляти час між навчанням, роботою, сім'єю та дозвіллям;
- доступність навчальних матеріалів – можливість використовувати різноманітні ресурси для навчання;
- зворотній зв'язок – модератори та викладачі електронних освітніх систем надають допомогу та рекомендації, забезпечують засвоєння знань;
- розвинена комунікація – отримання інформації через інтернет-конференції, форуми тощо.

Отже, в умовах науково-технічного прогресу, процесі реформування освіти саме неформальна освіта сприятиме професійному розвитку вчителів природничо-математичного циклу в постійному опануванні новітніх технологій, заснованих на інноваційних знаннях та спонукатиме до більш гнучкого реагування на нові освітні потреби в організації навчання

Література

1. Гордієнко В. І., Копець Л. В. Основні проблеми дослідження професіогенезу особистості в сучасній психології / В. І. Гордієнко, Л. В. Копець // Наукові записки. – Том 20. Соціологічні науки. – 2002. – С. 59–64.
2. Деркач А. Акмеология : учебное пособие. / А. Деркач, В. Зазыкин. – СПб. : Питер, 2003. – 256 с.
3. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учеб. пособ. / Э. Ф. Зеер. – Екатеринбург : УГППУ, 1999. – 279 с.
4. Клокар Н. І. Методика експериментального дослідження професійного розвитку педагогів у міжквестаційний період на засадах диференційного підходу/
5. Сидоренко В. В. Періодизація професіогенезу вчителя української мови і літератури в просторі післядипломної освіти / В. В. Сидоренко // Наукова скарбниця освіти Донеччини – 2011. № 2 (9). – С. 82–88.
6. Цільмак О. М. Визначення поняття «професіогенез» / О. М. Цільмак // Професійне становлення особистості : матеріали П'ятої всеукр. наук.-практ. конф., (Одеса, 15 лютого 2013 р.). – 2013. – С. 57–60.
7. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів: рух до концептуальної карти/Л.Пуховська// Порівняльна професійна педагогіка – 2011-№1-с.97-107.
8. Андрущенко В. Філософія неформальної освіти: проблеми та перспективи розвитку [Текст] / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2013. – № 4. – С. 5–9.
9. Лук'янова Л. Б. Неформальна освіта дорослих: проблеми і перспективи [Текст] / Л.Б. Лук'янова // Професійна освіта : педагогіка і психологія : пол.-укр., укр.-пол. щорічник / за ред. Т.Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова ; Київ, 2011. – [Вип.] XIII. – С. 327–333.

Ніколенко Л.Т.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії і освіти
дорослих ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

САМОНАВЧАННЯ ПЕДАГОГА ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ТА ІНФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Швидкі зміни у суспільстві і так званий інформаційний бум викликали необхідність оптимального підходу до навчання у ХХІ столітті. Коли інформація стає легко доступною, то зміни в суспільстві настільки швидшають, що наявні методи навчання і виховання стають недостатніми. Знання, які опираються на певні навчальні предмети, вже не готують до життя в повному обсязі.

У відповідь на ці виклики з'являється інноваційний підхід, який називають «х'ютагогікою». Він полягає в акумулюванні кращих інноваційних практик в організації самонавчання, пошуку ефективних способів саморозвитку людини шляхом усвідомленого включення в освіту, приверненні уваги педагогічної спільноти до пошуку нової парадигми освіти, в якому особистість стає менеджером своїх знань.

Х'ютагогіка – це сучасне вчення про безперервну освіту як стиль життя, про самонавчання як провідну форму освіти. Йдеться про зародження нового наукового напрямку, який можна умовно позначити як педагогіку самостійного навчання. Х'ютагогіка визначається авторами як новий підхід до організації навчання дорослих, концепція самостійного навчання, яка пояснює як самостійно вчитися в умовах інформаційної епохи [3].

У х'ютагогіці той, хто навчається сам, стає менеджером своєї освіти. Викладач (фасилітатор) лише пропонує освітній контент і навчальні матеріали, а педагог вибирає курс, проектує його виконання та розробляє індивідуальну карту навчання. Разом із тим, дискусії з викладачем залишаються найважливішою частиною навчання [3].

Між педагогікою, андрагогікою та х'ютагогікою існують відмінності. Педагогіка розуміється як наука про виховання й освіту дітей шкільного віку, андрагогіка – як наука про освіту дорослих, х'ютагогіка – як наука про самонавчання. Х'ютагогічний підхід визнає необхідність гнучкого навчання, де консультант (реальний чи віртуальний) тільки пропонує ресурси, а той, хто навчається, конструює реальний хід особистого навчання (коригуючи програму, зміст, технології навчання, систему оцінювання результатів своєї роботи) [5].

Отже, в основі концепції х'ютагогіки можна виокремити декілька принципових ключових положень:

1. Учення про самонавчання спирається на філософію М. Хейдерга, феноменологію К. Роджерса, теорії системного мислення, організаційного навчання, керованого навчання, положенням андрагогіки та ін.

2. Учення про самонавчання розглядає технології і стратегії освіти дорослих, в яких наставник створює умови для застосування методів пошукового навчання, які дозволяють модифікувати наявні знання і створювати нові.

3. У центрі уваги х'ютагогіки знаходяться потенційні можливості педагога. У змінюваному світі вже недостатньо дорослим людям володіти тільки компетенціями, вони мають вміти вчитися.

4. Новий спосіб навчання вимагає від викладача, менеджера бути людиною з потенційними можливостями і також вміти вчитися.

5. Хьютагогіка визнає необхідність гнучкого підходу до навчання, при якому викладач надає ресурси, а дорослий учень сам розробляє фактичний курс. Дорослий учень може переглянути статті, матеріали і те, що має інтерес і цінність для нього, а потім обговорити і виконати необхідні завдання.

6. Хьютагогіка починається з того, що, той, хто навчається бере на себе відповідальність за власне навчання. Навчаючись чомусь новому, отримує можливість професійно зростати [3].

Ключові позиції х'ютагогіки зумовили необхідність зміни освітньої політики в контексті неперервності освіти: пошуку нового підходу до розуміння поняття "самонавчання" та розвиток умінь вчитися, можливостями навчання протягом усього життя та реальними потребами ринку праці, застосування сучасних цифрових технологій у навчанні та рівні можливості організації безперервного навчання, при якому, той, хто навчається буде сам визначати, що він буде вивчати, як процес навчання буде побудований.

Стало очевидно, що здобути всі необхідні знання, уміння, навички лише у системі офіційної освіти неможливо, а на зміну застарілій концепції "одна освіта на все життя" прийшла інша – "навчання впродовж усього життя" (lifelong education) або безперервна освіта.

Безперервність виступає у сучасному культурно-освітньому контексті як ідея, принцип навчання, якість освітнього процесу, умова становлення педагога.

У другій половині 90-их років ХХ століття у сфері освіти дорослих було проголошено сполучення принципу безперервності освіти із принципом навчання протягом життя і формуванням суспільства знань. Тим самим зроблена спроба закріпити в суспільній свідомості розуміння взаємної відповідальності суспільства, держави й особистості за розвиток освітніх процесів. Безперервна освіта розуміються тепер не тільки як „навчання протягом життя” (lifelong learning), а й як „навчання шириною в життя” (lifewide learning). Останнє акцентує увагу на розмаїтості видів освіти – формальну, неформальну, інформальну, – які супроводжують будь-яку сферу життєдіяльності сучасної людини.

У Законі України «Про освіту» зазначається, що особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів [2].

Ж. Делор виокремив наступні цілі освіти дорослих: навчитися жити, навчитися жити разом, навчитися пізнавати, навчитися працювати. Окреслені цілі взаємодоповнюють одна одну і сприяють формуванню завдань неформальної освіти дорослих [1].

Таким чином, мета неформальної освіти передбачає задоволення освітніх запитів як особистості завдяки можливості вибору форм і методів навчальної діяльності у особистісній і професійній сферах, так і суспільства – виховання свідомих і активних громадян, які здатні адаптуватися до змін. У поєднанні з концепцією безперервної освіти неформальну та інформальну освіту робить оптимальними інструментами для людей з абсолютно різними цілями – від заповнення прогалів у базовій освіті до отримання знань для професійного розвитку.

Отже, пошук ефективних засобів професійного розвитку педагога шляхом усвідомленого включення в освіту, привернення уваги педагогічної спільноти до пошуку нової парадигми освіти, в якому дорослий учень починає грати нову роль менеджера своїх знань, самонавчання стає провідною формою освіти.

Література

1. Делор Ж. Образование: скрытое сокровище. – Режим доступа – <https://www.ifap.ru/library/book201.pdf>
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. – Режим доступа - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3. Игнатович Е. В. Хьютагогика как зарубежная концепция самостоятельного обучения [Электронный ресурс] / Елена Владимировна Игнатович. – Режим доступа: <http://i1121.petrus.ru/journal/article.php?id=2151> .
4. Інформальна освіта. – Вікіпедія – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформальна_освіта
5. Нікулочкіна О. В. Х'ютагогіка як учіння про самоосвіту: сучасні інформаційно-комунікаційні технології супроводу / О. В. Нікулочкіна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2015. – Вип. 41. – С. 231-236.
6. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития / В. Г.Маралов – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 256 с. Режим доступа: <http://www.niss.gov.ua/search/?q=%CF%E8%F3%EA+%EF%EE+%F1%E9%F2%F3&x=32&y=9>

УДК 374.1

Олійник Н.В.,
завідуюча методичним кабінетом
відділу освіти виконавчого комітету
Гребінківської міської ради,
(м. Гребінка)

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЦІЗАЦІЇ

Актуальність визначеної проблеми професійного розвитку методистів методичних кабінетів ОТГ обумовлюється соціально-економічними та освітніми реформами, які вимагають від фахівців постійного поповнення та поновлення знань, швидкого реагування для якнайшвидшого впровадження цих реформ. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих педагогічних працівників, у процесі підвищення кваліфікації, здатних максимально мобілізувати свої професійні можливості та впроваджувати сьогоденні зміни.

Проблема професійного розвитку педагогів є предметом багатьох розвідок філософів, педагогів, психологів. У працях науковців Н. І. Клокар, В. І. Маслова, В. В. Олійника, В. І. Пуцова, В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Т. М. Сорочан, та інших висвітлені проблеми післядипломної педагогічної освіти взагалі й теорії та практики навчання фахівців у системі підвищення кваліфікації зокрема [4; 5; 6].

На одному з етапів дослідження було вивчено поняття «професіогенез», «професійний розвиток» та здійснено аналіз етапів професіогенезу методистів методичних кабінетів ОТГ з урахуванням сформованості професійних установок на кожному з них [2]. Оскільки на професійний розвиток методистів методичних кабінетів ОТГ впливає безліч об'єктивних факторів (історичних, економічних, політичних тощо), відповідно, необхідно постійне оновлення науково-теоретичного надбання для формування обґрунтованих пропозицій щодо покращення впливу на професійний розвиток і становлення педагогів у системі неперервної післядипломної освіти.

Яка ж ситуація з методичними центрами на місцях? Чи знаходять вони своє місце в новій системі координат, котру диктує децентралізація? З якими проблемами стикаються? Як реагують на виклики?

Відповіді на ці питання шукали учасники круглого столу «Організаційно-педагогічні засади сервісного обслуговування навчальних закладів в умовах децентралізації органів управління освітою», що відбувся в Інституті модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України. До Києва приїхали методисти та науковці з різних областей країни й освітяни, які працюють в об'єднаних територіальних громадах. Їх мета, за словами старшого наукового співробітника відділу проектного управління ІМЗО Григорія Литвиненка, – не чекаючи ухвалення Закону «Про освіту», створити модель методичної служби майбутнього, виписати, яким має бути сервісне обслуговування навчальних закладів. Для цього стане у пригоді досвід

першопрохідців – методистів та освітян-управлінців, які вже працюють за новими правилами в об'єднаних громадах.

По-перше, для того, щоб переконати громаду, методисти повинні самі чітко розуміти – що і як робитимуть у майбутньому.

По-друге, у методичні служби прийшло багато нових людей, які, на жаль, часто не вміють чи не бажають взаємодіяти між собою.

По-третє, велика проблема також у тому, що методичні служби, які відкрилися у громадах, хочуть працювати за аналогією з районними методичними центрами і повторюють помилки останніх. Вони запам'ятали роботу РМЦ лише у вигляді перевірок, атестації, вивчення стану викладання предметів. Повторювати ж досвід служб, які замінили сервіс інспектуванням, категорично не можна. Адже багато вчителів сьогодні сприймають методиста як інспектора і радіють, що їх може не бути в майбутньому [1].

Методичні служби можуть мати різні назви. Це можуть бути методичні агенції, консультаційні центри. Вони мають надавати такий інформаційний, навчально-методичний, соціально-психологічний чи ресурсний сервіс, щоб учителі не уявляли роботи без їхньої підтримки.

Один з варіантів розвитку (і збереження!) методичних служб – їх розвиток у опорних школах країни. Саме в опорній школі (до неї входять базова школа і три філії) й буде працювати й методична служба, логопедичний пункт, інклюзивний центр.

Важливим кроком є модернізація функції науково-методичної роботи, зокрема координаційної, прогностичної та стратегічно-аналітичної, що сприятиме здійсненню інноваційних процесів в умовах формування ефективної системи забезпечення освітніми послугами населення кожної громади.

Особливу увагу треба приділити створенню інформаційної бази новостворених освітніх округів та опорних закладів, розробленню нових моделей мережевої взаємодії на рівні освітнього округу, межі якого відповідно до регіональних рекомендацій повинні співпадати із межами ОТГ.

В умовах розвитку мережі опорних закладів забезпечити стажування керівників закладів загальної середньої освіти та підвищення їх кваліфікації на базі ОППЮ, урівноманігнати моделі, оновити програми і модулі навчання під час курсів підвищення кваліфікації, створити умови для практики на базі опорних шкіл кращих управлінців.

Також, в умовах ОТГ не можна скорочувати мережу закладів позашкільної освіти – центрів дитячої та юнацької творчості, спортивних клубів тощо, адже саме вони призначені для задоволення індивідуальних потреб дітей у післяурочний час. Усі винаходи, відкриття діти роблять під керівництвом наставників саме під час занять у гуртках, секціях, клубах [3].

Література

1. Галата Світлана: Методична служба: модернізація починається / Світлана Галата // Освіта України. – 2016. - №38.
2. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Херсон, 2016. – Вип. 70. Том 2. С. 66–69. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/704976/>
3. Осадчий І. Державно-громадське управління освітнім округом: методреком. / І. Осадчий // Управління освітою. – 2015. - №8 – С. 15-20
4. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти / В. В. Сидоренко : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Сидоренко Вікторія Вікторівна – Київ, 2013. – 486 с.
5. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогії / М. І. Скрипник // Проблеми освіти, 2015. – № 83. – Частина II. – С. 194–199.
6. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27–32.

УДК 664 (378.14)

Пономаренко В.В.,

кандидат технічних наук, доцент
кафедри технологічного обладнання
та комп'ютерних технологій
проектування НУХТ
(м. Київ)

Левченко В.В.,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

РОЛЬ ВИНАХІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИПУСКОВИХ КАФЕДР НАПРЯМУ «ІНЖЕНЕРНА МЕХАНІКА» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Вирішення завдань розвитку технічної бази промисловості науково-технічними працівниками, інженерами можливе на основі глибоких теоретичних знань та практичного досвіду з використанням новітніх досягнень науки та техніки. Це покладає особливу відповідальність на майбутніх інженерів-механіків, сьогоденних випускників ВНЗ різних освітньо-кваліфікаційних рівнів, особливо в умовах реформування вищої освіти, забезпечення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці.

Згідно стандартів вищої освіти у вищих навчальних закладах розроблено освітньо-професійні програми (ОПП), що є нормативними документами, в яких визначається нормативний термін навчання, форми державної атестації, встановлюються вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки фахівця.

В комплексі вимог до випускників вищих навчальних закладів все більше місця займає сукупність знань і умінь, які дозволяють молодому інженеру вести активну творчу роботу при розробці та удосконаленню обладнання для промисловості, його експлуатації. Побудова навчального плану, зміст програм лекційних курсів, лабораторних і практичних занять повинні сприяти розвитку здібностей до науково-дослідної роботи і набуття навиків для її виконання. У зв'язку з цим розвиток у студентів в процесі їх навчання у вищому навчальному закладі винахідницьких компетентностей є потребою суспільства і умовою готовності випускника до виконання професійних функцій.

Серед методів навчання, що формують випускника як творчу особистість, важлива роль належить курсовому та дипломному проектуванню на завершальному етапі навчання. Мета проектування згідно напрямку підготовки «Інженерна механіка» — зміцнити теоретичні знання, отримані під час вивчення дисциплін, вдосконалити навики ведення проектних розрахунків і методів технічного проектування, які використовувались у загальноінженерних дисциплінах. Однією з ефективних форм удосконалення підготовки випускників вузів є залучення студентів до винахідницької діяльності і розвитку творчої активності студентів. Завдання проектування полягає у набутті навиків самостійного вирішення конкретних проблем удосконалення технологічного обладнання.

Доволі часто, працюючи над курсовими, а потім дипломними проектами студенти разом з викладачами вирішують завдання оригінальними методами з використанням останніх досягнень науки і техніки, тобто стають авторами науково-технічних розробок. Студенти, які працюють над вирішенням таких питань в аудиторії набувають неоціненого досвіду вирішення аналогічних проблем в умовах виробництва, уміння не тільки займатись експлуатацією та ремонтом

обладнання, але і бачити недоліки їх роботи та шляхи усунення, що є однією з найважливіших рис компетентного та досвідченого інженера.

Підтвердженням цього є активна робота колективу кафедри технологічного обладнання та комп'ютерних технологій проектування НУХТ по захисту інтелектуальної власності викладачів і студентів. Тільки за останній 2017 рік авторами статті отримано 5 патентів на винаходи та 7 патентів на корисні моделі (серед них 8 разом зі студентами). Розробки авторів та інших викладачів кафедри сприяли тому, що НУХТ протягом останніх років займає перші місця серед ВНЗ України по винахідницькій діяльності.

Здобутки авторів стали основою курсових та дипломних проектів студентів, наукова і науково-практична цінність багатьох розробок заслуговує на промислове впровадження. Матеріали дипломного проектування з винахідницькими елементами були представлені на конкурсах в університетах Одеси, Харкова, Києва і відзначені призовими місцями.

На жаль, окремі студенти і викладачі не завжди надають цьому значення, нехтують можливістю стати авторами технічних розробок. Відомо, що патентні розробки не приходять просто, над ними доводиться ретельно працювати, доводити експертам патентного відомства новизну та ефективність запропонованої розробки. В процесі роботи над технічним рішенням виникають нові ідеї щодо вирішення поставленої проблеми. Це є шлях до продовження розробки вибраного напрямку більш досконало вже під час навчання в аспірантурі університету. Приклади такої плідної роботи теж є на кафедрі (аспіранти Слюсенко А.М., Хитрий Я.С.).

Заохочуючи студентів до самостійної новаторської роботи необхідно застерегти їх від надмірної переоцінки своїх сил. При виконанні проектів поставлені занадто складні задачі призводять до втрати інтересу, зриву термінів їх виконання, зайвої нервозності при захисті.

Важливим моментом, на якому слід акцентувати увагу при виконанні проектів і їх представленні до захисту, є їхнє оформлення згідно існуючих вимог ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення». Крім знання та виконання основних правил оформлення розрахунково-пояснювальної записки та виконання графічної частини проекту звертається увага на естетику їх оформлення. Красиве та старанне оформлення роботи, викликаючи позитивні емоції, враховується поряд зі змістом при оцінці курсового проекту, а незабаром і випускової роботи.

Висновки: Розглянута роль винахідницької діяльності, методів роботи викладачів і студентів над виконанням проектів на кафедрі ТОКТП НУХТ дозволили покращити його якість та підвищити зацікавленість студентів у формуванні себе як творчої особистості. Розвиток форм і методів впровадження винахідницької діяльності в навчальний процес на випускових кафедрах університетів напряму «Інженерна механіка» є темою подальших досліджень.

Просіна О.В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії та освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

ПРОЕКТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ «ТОЛОКА ПОЗАШКІЛЬНИКІВ» ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У системі післядипломної педагогічної освіти ведуться активні експериментальні пошуки альтернативних форм, моделей підвищення кваліфікації протягом усього міжкурсового періоду, що зумовлює забезпечення безперервного андрагогічного циклу.

Проекти професійного розвитку педагогів – це спеціально сконструйоване розвивальне професійне середовище, спрямоване на створення системи безперервної освіти в міжкурсовий період [2].

Під поняттям проект ми розуміємо комплекс дій, спрямованих на отримання унікального результату, що може бути продуктом чи послугою. Сутність результату – його зміст. Для професійного розвитку керівників і педагогічних працівників – це розвиток компетентностей. Проекти як види діяльності щодо розвитку професіоналізму мають низку спільних ознак, властивостей, що й робить їх проектами, а саме: спрямованість на досягнення конкретних цілей; координація виконання взаємозалежних дій; обмеженість тривалості у часі з певним початком і кінцем; певною мірою неповторність й унікальність тощо.

Проект професійного розвитку «Толока позашкільників» – це довгостроковий проект (програму проекту дивіться на Віртуальній кафедрі андрагогіки (ВКА), у розділі «Квесторія»⁷), є продуктом кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університету менеджменту освіти» Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти (автор ідеї, керівник проекту – доц. О. Просіна).

Проект професійного розвитку «Толока позашкільників» направлений на реалізацію актуальних проблем.

Перша проблема - пов'язана з потребою модернізувати підходи до управління системою виховання, які будуть відповідати сучасній соціальній ситуації. Значні зміни, які відбуваються у суспільстві та світі мають відобразитися на оновленні системи поглядів, на виховання як педагогічному процесі та відображати безпосередні зміни самої людини. Задля цього потрібно модернізувати управлінські підходи, бо у позашкільній освіті відзначається загальна освітня тенденція, якій притаманна штучна інноваційність, тобто управлінці навчальних закладів проголошують впровадження чисельних інновацій, тоді як практично, у своїй більшості, впроваджуються здебільше застарілі, але звичні для усіх підходи.

Друга проблема – подолання авторитарних стереотипів в управлінні навчальним закладом, перехід на демократичні підходи управління, що передбачає суб'єкт-суб'єктний спосіб організації взаємин між керівником та педагогами, вихованцями, батьками. Проблема демократизації управління освітою стає пріоритетною потребою в управлінні, сприяє вихованню самостійних, відповідальних, творчих, високодуховних особистостей. Демократизація як форма

⁷ «Квесторія» - рубрика на ВКА для творчих позашкільників - експериментальний пошук ефективних шляхів до омріяної мети – щасливий, радісний, успішний вихованець/вихованка. Знайти рубрику «Квесторія» можна за посиланням: <https://ppo.mk.ua/course/view.php?id=335>

управління є однією з вищих цінностей, сприяє розширенню прав, а, отже, й обов'язків та відповідальності усіх ланок виховної системи.

Третя проблема – пошук ефективної технології управління, що будується на партнерській взаємодії усіх учасників виховного процесу, який проходить у ПНЗ, спрямований на формування особистості вихованців, їх самореалізацію та творчий розвиток.

Четверта проблема – знаходження альтернативних форм та сучасного змісту, методів та засобів підвищення професійної компетентності керівників закладів позашкільної освіти на андрагогічних засадах.

Інноваційність проекту полягає в його відповідності потребам сучасного українського суспільства. Адже новизна даного проекту полягає у впровадженні демократично-перетворювальної технології управління виховною діяльністю у позашкільних навчальних закладах та розвитку управлінських компетентностей (соціальнопедагогічної, інноваційної, - фасилітативної)) у керівників на засадах партнерського типу взаємодії. Означена технологія буде наскрізною для впровадження у позашкільних закладах різного типу.

Мета проекту професійного розвитку «Толока позашкільників» - розвиток управлінської компетентності у керівників закладів позашкільної освіти для впровадження демократично-перетворювальної технології управління виховною діяльністю закладу.

Завдання проекту: формування управлінських компетентностей у керівників та педагогічних працівників закладів позашкільної освіти засобом активних форми взаємодії (тренінги, дискусії, ділові ігри тощо) у форматі Толоки; розвиток установок до лідерства, інноваційності, комунікативності, творчості; опанування та експериментальне впровадження демократично-перетворювальної технології управління виховною діяльністю закладів позашкільної освіти; залучення до Віртуальної кафедри андрагогіки кафедри філософії та освіти дорослих ЦППО УМО НАПН України для обміну практичним досвідом впровадження демократично-перетворювальної технології та проведення дискусій у дистанційному форматі для учасників Толоки; узагальнення результатів проекту; розповсюдження результатів проекту серед освітян, батьків, громадськості на сайтах освітніх закладів, друкування статей у фахових виданнях.

У процесі реалізації формується нове ставлення керівника до управління, до себе, змінюється відповідальність перед собою та іншими людьми, перед теперішнім і наступним поколінням за все, що особистість звершує у процесі своєї соціально-перетворювальної діяльності.

Головним підходом на Толоці є демократичний, тому під час організації заходу потрібно бажання та вміння створювати умови для демократичної, особистісно-орієнтованої взаємодії учасників на партнерських, суб'єкт-суб'єктних засадах.

На нашу думку, усі проголошені останнім часом інновації відомі українському освітянському простору вже не одне десятиріччя, але реальні зміни дуже повільно входять у педагогічну та управлінську практику. Відчувається домінування авторитарних підходів як у вихованні, навчанні, так і в управлінні. Традиційна модель у вихованні займає домінуючу позицію.

Що потрібно змінити, щоб отримати реальні зміни?

Однією з важливих умов є підготовка управлінців і педагогів до впровадження інновацій. Цю підготовку мають здійснити андрагоги, зокрема методисти, викладачі закладів післядипломної педагогічної освіти тощо. Якщо освітяни не відчують на собі вплив сучасних підходів, форм, методів викладання, їм буде важко якісно впроваджувати інновації.

Для підсилення мотивації до впровадження актуальних інновацій під час Толоки ми акцентуємо увагу на:

- професійному саморозвитку в процесі самоосвітньої діяльності;

- актуалізуванні суб'єктного досвіду, рефлексійних позицій;
- можливості вибору, оцінці й особистісній відповідальності у процесі активного навчання та в практичній діяльності;
- установленні суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі навчання;
- створенні умов для особистісного професійного розвитку з урахуванням індивідуальних потреб, мотивації, професійних запитів, потенційних можливостей і практичного досвіду кожного з учасників Толоки;
- забезпеченні варіативності форм навчання, змісту, методів;
- стимулюванні активності учасників до спільної навчальної діяльності [1].

Отже, на сьогодні є актуальним завдання відновлення, оновлення, поглиблення загальноосвітніх і професійних знань, умінь, розвитку ключових компетентностей андрагога, який допомагає педагогічним працівникам набути професійний досвід і сприяє їхній професійній адаптації; створює умови для підвищення загальнокультурного рівня, розвитку інтелектуального й творчого потенціалу; подоланню існуючих стереотипів і зміні професійних та особистісних настанов відповідно до сучасних викликів, створенню умов для саморозвитку і самонавчання впродовж усього життя.

Література

1. Просіна О. В. Толока позашкільників: методичний путівник / О. В.Просіна / за наук. ред. проф. Т. М. Сорочан, В. В. Сидоренко. – Київ : СПД Резніков В.С., 2018. – 76 с.
2. Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня / Т. Сорочан, А. Данильєв, О. Рудіна, Б. Дьяченко. – Луганськ: СПД Резніков В.С., 2013. – 524 с.;
2. Сорочан Т. Управління школою діяльність професійна : [посіб. для директорів серед. загально освіт. навч. закл.] / Т. Сорочан. – Луганск : Знання, 2003. – 108 с.

УДК 374.7

Рассказова О.Л.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, докторант Класичного
приватного університету
(м. Запоріжжя)

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФЕСТИВАЛІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Останнім часом український освітній формальний і неформальний простір насичений різноманітними освітніми заходами, які розрізняються формою організації, тематикою змістового наповнення, методиками просування і рекламування, суб'єктами, які їх організують, застосовуваними технологіями роботи з аудиторією, і що, важливо, на наше переконання ціннісно орієнтацією.

Сучасний феномен організації і проведення таких заходів потребує спеціальних наукових досліджень, практичного аналізу і теоретичного обґрунтування.

Перелік зазначених заходів достатньо розгалужений: фестивалі, форуми, ярмарки, саміти, виставки, конгреси, симпозиуми, конференції, семінари, виставки, круглі столи, панельні дискусії, відкриті простори, відкриті лекції, конкурси, дебати тощо. Такі заходи організують як громадські організації різного рівня – державного, конфесійного, професійного чи іншого, так і окремі індивіди й їхні родини. Відповідно, організація і проведення заходів мають різні цілі і завдання, відрізняються за кількістю охоплення людей і спільнот, масштабністю впливу на

формування громадянськості, розвиток ключових (універсальних) професійних компетентностей, особистісний розвиток дорослих.

Сучасний український освітній event-менеджмент і event-маркетинг набирає обертів. Представлені тези мають на меті розкрити основні ціннісні аспекти організації фестивалів неформальної освіти, які були проаналізовані у ході здійсненого етапу дослідження.

Енциклопедичні й інші літературні джерела розкривають поняття фестивалю (від фр. festival, від лат. festivus – святковий) як масового заходу, святкування, або огляду існуючих досягнень у певній галузі.

Неформальний український освітній простір протягом останнього десятиліття означений такими неординарними масовими освітніми заходами, як фестивалі особистісного і професійного розвитку дорослих. Практика показує, що в деякому сенсі відбувається фестивальний рух, який створює спеціальний освітній простір, в якому проводять різноманітні освітні майстер-класи, тренінги, лекції, трансформаційні ігри для дорослих. Серед популярних в Україні, за кількістю учасників у них, фестивалі: Міжнародний фестиваль практичної психології, духовних практик, інноваційних форм мистецтва «Тавале» (м. Харків), Міжнародний фестиваль розвитку особистості «Жизнь как чудо» (м. Луганськ, м. Київ), Фестиваль тренінгів особистісного і професійного розвитку «Любовь. Карьера. Деньги» (м. Суми, м. Київ), Міжнародний фестиваль арт-терапії (м. Київ, м. Івано-Франківськ), Міжнародний фестиваль саморозвитку й творчості «Сказочный город» (м. Київ, узбережжя Чорного моря), Міжнародний фестиваль метафор, метафоричних карт та психологічних практик «МАКСимум» (м. Київ), Міжнародний фестиваль трансформаційних ігор «Інсайт» (м. Київ), Всеукраїнський фестиваль коучинга (м. Київ), Всеукраїнський фестиваль розвитку особистості «4 ателье» (м. Львів), Фестиваль психології та творчості «Кульбаба» (м. Суми), Жіночий фестиваль «Best Woman» (м. Київ), Чоловічий фестиваль «Мужик Fest» (м. Київ), Сімейний фестиваль «Семья Fest» (м. Київ), Жіночий фестиваль «Аніма» (м. Вінниця, м. Дніпро, м. Дніпродзержинськ, м. Івано-Франківськ, м. Київ, м. Кривий Ріг, м. Львів, м. Миколаїв, м. Одеса, м. Херсон, м. Хмельницький, м. Чернівці, м. Харків) тощо. З кожним роком спостерігається певна динаміка – виникають нові фестивалі, зникають деякі з тих, що вже були організовані і проведені.

Під ціннісними аспектами ми розуміємо врахування в організації і проведенні івентів цінностей і ціннісних орієнтацій суб'єктами усіх рівнів. Суб'єктами освітніх фестивалів як масових заходів є партнери, ведучі / тренери / майстри / викладачі, учасники, волонтери й організатори.

Цінностями, або ціннісними орієнтаціями, згідно з визначенням С. У. Гончаренко, вважають вибіркочку, відносно стійку систему спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтовану на певний аспект соціальних цінностей [1, 357]. Змістове наповнення поняття цінностей багатоманітне й створює цілісну систему зі своєю ієрархічною структурою від загальнолюдських, національних, громадянських цінностей, цінностей родинного буття до особистісних цінностей.

Ціннісними аспектами освітніх івентів, зокрема, фестивалів неформальної освіти дорослих, нами визначено: - підпорядкування місії, провідної цілі й визначених завдань організації заходу зазначеному спектру цінностей; - змістове наповнення сприяє освоєнню, усвідомленню й сприйняттю дорослим сукупної системи цінностей, допомагає перевести її в систему принципів і переконань, формує особливу самоцінність як передумову нормального духовного розвитку людини; - визначені тематики заходу розкривають впорядковану систему базових знань про світ, людину та суспільство, що дозволяє дорослому орієнтуватися в складному і мінливому сьогоденні; - спрямованість заходу на розвиток універсальних, ключових компетентностей, які є базовою цінністю фахівця сьогодення і забезпечують йому успішне особистісне, суспільне, професійне життя; - врахування можливостей всебічної комунікації

суб'єктів заходу задля вдосконалення навичок успішної участі дорослого у спільній діяльності великих і малих груп, досягнення індивідуальних і колективних цілей; - забезпечення сприятливої естетично-етичної атмосфери взаємодії учасників.

Отже, ціннісного наповнення набувають усі дидактичні й організаційні складові освітнього івенту: цільова і мотиваційна зорієнтованість суб'єктів фестивалю, розуміння місця і цінностей конкретного освітнього заходу, визначені зміст і тематика, застосовувані технології організації навчання, загальна соціально-культурна ситуація, адекватна організація освітнього середовища, емоційно-психологічний стан суб'єктів, професійні й особистісні якості ведучих / тренерів / майстрів / викладачів фестивалю тощо.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

УДК 378.011.3-051-027.1:502/504(045)

Савіч І.О.,

методист навчального відділу

КЗ «Запорізький обласний інститут

післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

(м. Запоріжжя)

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ КУРСИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ, В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Для досягнення оптимізації взаємовідносин суспільства і природи необхідно мати високий рівень екологічних знань, відповідної поведінки, тобто належно сформоване екологічне мислення та екологічну культуру. Одним із дієвих засобів формування екологічного мислення та культури є екологічна освіта, яка здійснюється в межах формальної та неформальної ланок.

Формальна екологічна освіта охоплює вихованців дошкільних закладів освіти, учнів закладів загальної середньої освіти, студентів середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, слухачів курсів підвищення кваліфікації. Неформальна ж ланка охоплює молодь і дорослих усіх верств населення за допомогою засобів масової інформації, природоохоронних заходів, акцій та інше [1].

Як показує практика, контекстне навантаження з екологічної освіти в закладах освіти лягає на дисципліни природничого циклу (біологія, географія, хімія, екологія, природознавство). Екологічні знання подаються відокремлено від інших, недостатньо використовуються міжпредметні зв'язки.

Дані предмети викладають переважно вчителі природничого циклу, які на жаль мають певні труднощі при викладанні екології, а саме, не володіють у належній мірі понятійним апаратом предмету, змістом основних навчально-освітніх проблем з предмету та ін.

Тому, проблема підвищення екологічної компетентності вчителів, які викладають курси екологічної спрямованості сьогодні залишається досить актуальною у системі післядипломної освіти.

Процес підвищення екологічної компетентності вчителів, які викладають курси екологічної спрямованості є неперервним та має охоплювати курсовий та міжкурсний періоди.

Науково-педагогічні працівники та методисти комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради пропонують вчителям, які викладають екологію наступні заходи під час проходження курсів підвищення

кваліфікації: лекції, практичні заняття, спецкурси направлені на опанування вчителями понятійного апарату, осмислення основних навчальних проблем, підвищення рівня підготовки з екології, виконання випускної роботи екологічної спрямованості.

Науковцями та викладачами інституту розроблена освітньо-професійна програма інтегрованих курсів підвищення кваліфікації (галузь знань 01 освіта; спеціальність 014 середня освіта) спеціалізація біологія, екологія. Програма розрахована на 150 годин начального навантаження.

Навчально-тематичний план курсів підвищення кваліфікації вчителів біології та екології передбачає сприяння реалізації в практичній педагогічній діяльності вчителів біології та екології концептуальних засад розвитку загальної середньої освіти в Україні, висвітлення сучасних тенденцій та напрямків реформування освіти в цілому, біологічної та екологічної освіти – в тому числі.

Концептуальна основа програми, відтвореної в цих планах, розроблена з урахуванням принципів цілісності, системності, технологічності та варіативності, подана у взаємозв'язку цільового, змістового, технологічного та контрольо-аналітичного компонентів, розроблених на основі компетентнісного підходу.

Мета даних курсів полягає у: посиленні теоретичної фахової підготовки та технологічного аспекту в підготовці учителів біології та екології; переході на особистісну орієнтованість освітнього процесу; забезпеченні формування в учителів компетентності природничої та екологічної грамотності й здорового способу життя; формуванні практичних навичок.

Навчально-тематичні плани курсів підвищення кваліфікації вчителів біології та екології складені відповідно до принципів гуманістично-інноваційної освіти, викладених у державних документах щодо розвитку освіти України.

Основні завдання курсів полягають у наступному: організувати умови для забезпечення професійного розвитку саморозвитку учителів біології та екології; забезпечити поглиблення предметних та міжпредметних знань, покращити професійну спрямованість; забезпечити формування здатностей щодо проектування та організації власної професійної діяльності, уміння управляти конфліктною ситуацією, співпрацювати з колегами, батьками, соціальними, психолого-педагогічними службами; сприяти перетворенню слухача з пасивного об'єкту педагогічної дії на активного суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності, розвиток здатності до аналізу, адаптивності, інтелектуального розвитку, критичності й гнучкості мислення, інноваційності, поєднання навчальної, проектної і дослідницької діяльності тощо.

Навчальний план складається з чотирьох модулів: соціально-гуманітарна підготовка, фахова підготовка з біології, фахова підготовка з екології та контрольо-діагностичний модуль.

Програмою передбачено інтерактивні форми проведення занять, самостійну роботу слухачів, залучення до проектної та діяльнісної форм організації навчального процесу.

Передбачені наступні форми організації навчальної діяльності: лекції, практичні заняття, самостійна робота, семінари, залік, захист курсової роботи, консультації.

У міжкурсовий період науково-педагогічними та педагогічними працівниками комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради вчителям м. Запоріжжя та Запорізької області пропонуються наступні заходи та форми роботи: для вчителів природничих дисциплін, які опікуються питаннями екологічної освіти, на освітянському порталі ЗапоВікі (<http://zw.ciiit.zp.ua>) функціонує обласне віртуальне методичне об'єднання вчителів, які викладають екологію та курс за вибором «Екологія рідного краю» [2].

На даному ресурсі вчителі можуть ознайомитися з: нормативною базою щодо викладання екології; науково-методичним забезпеченням курсів з екології та курсу за вибором «Екологія рідного краю»; корисними посиланнями (предметними; робота на ЗапоВікі); матеріалами

олімпіади з екології; апробацією навчальної літератури; роботою обласних семінарів; напрацюваннями творчих груп; професійними конкурсами та ін.

Систематично, на базі комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради організуються та проводяться обласні семінари з питань екологічної освіти та виховання в загальноосвітніх навчальних закладах для керівників районних методичних об'єднань учителів, які викладають екологію та регіональний курс «Екологія рідного краю».

Педагоги м. Запоріжжя та Запорізької області беруть активну участь в освітньому проєкті «Школа сучасних знань». На сьогодні вчителями області на платформі створено та активно запроваджуються ряд освітніх ресурсів з біології, екології та екології рідного краю.

Створені курси використовуються за кількома напрямками: авторський курс (тренерами виступають розробники та автори курсу); курс учителів-асистентів (будь-який учитель має змогу зареєструватись на курсі та на його основі створити свій власний); тренажер (учні працюють з курсом самостійно) [2; 5].

Наразі, для вчителів природничих дисциплін розроблений тренінг «Електронні засоби навчання в роботі вчителя екології». Головна мета якого полягає у формуванні готовності вчителів, які викладають курси екологічної спрямованості до застосування в освітньому процесі електронних засобів навчання, вміння планувати та створювати власні навчальні електронні ресурси для активізації пізнавальної діяльності та формування інформаційної культури.

Систематично провідними вченими, методистами та фахівцями області проводяться обласні семінари з питань роботи з обдарованими дітьми та підготовки до участі в олімпіаді з екології. Можна зазначити, що система роботи з вчителями в даному напрямку є досить дієвою, поспіль восьми років переможці обласного етапу посідають призові місця на IV Всеукраїнському етапі учнівської олімпіади з екології.

За підсумками обласного етапу олімпіади з екології щорічно розробляються методичні рекомендації, посібники. Дані матеріали містять теоретичні та практичні матеріали, спрямовані на допомогу вчителям екології для роботи з обдарованими дітьми та формування екологічної культури, екологічної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів [4].

Ознайомившись з теоретичним аспектом обраної теми та розглянувши практичні заходи, які запроваджуються в Запорізькій області можна зробити висновок, що система науково-методичної роботи з педагогами, які викладають курси екологічної спрямованості є дуже важливою складовою їх професійного розвитку як під час проходження курсів підвищення кваліфікації, так і в міжкурсовий період.

Література

1. Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України №13/6 – 19 від 20.12.2001 р. Про концепцію екологічної освіти в Україні.
2. ЗапоВікі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zw.ciit.zp.ua>.
3. Електронний дистанційний курс «Екологія рідного краю – практична складова» [Електронний ресурс] // Школа сучасних знань – Режим доступу до ресурсу: http://www.zhu.edu.ua/mk_school/course/view.php?id=422#section-0.
4. Посібник «Практична складова курсу «Екологія рідного краю» [Електронний ресурс] // ЗапоВікі віртуальне МО вчителів екології – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/file/d/0B5_Yy9paaalGSDhFQy1kRjV1Mm8/view?pref=2&pli=1.
5. Школа сучасних знань [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zhu.edu.ua>
6. Основні орієнтири розвитку системи освіти Запорізької області у 2016 – 2017 навчальному році: метод. рекомендації: у 3-х ч. / упоряд. В.Я.Ястребова, Т.Г.Верозубова – Частина II. Навчально-методичне забезпечення загальної середньої освіти. – Запоріжжя: Кругозір, 2016. – 316 с: іл., табл. Савіч І.О. Екологія с. 120-132, режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0Bwpwn8u416k6bmpKaUVrTU15Q1Fxd01RbG5fNk1Hc3dRd0Fr/viewI>

УДК [37.091.12.011.3-051(377):37.046]:001.8

Сиско Н.М. ,

182

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Актуальність проблеми дослідження. Сучасний етап розвитку українського суспільства, глобалізаційні, інформаційні та інтеграційні процеси детермінують гнучкість системи освіти та зумовлюють перехід до парадигми «освіта впродовж життя». Усе більшої актуальності набувають питання підготовки та професійного розвитку педагогів професійної освіти, здатних на високому рівні професійно-педагогічної компетентності забезпечити високу якість підготовки кваліфікованих та конкурентоздатних на сучасному ринку праці фахівців.

Як зазначає Л. Лук'янова, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, освіта суттєво перетинається з економічною й іншими сферами суспільства, а освітня діяльність стає надзвичайно важливою компонентою його розвитку [1, 4].

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Різні аспекти неперервної освіти, професійного розвитку педагогів певною мірою розкрито у працях українських науковців О. Аніщенко, О. Баніт, О. Василенко, О. Волярської, І. Зязюна, Л. Лук'янової, Н. Нічкало, В. Олійника, Е. Помиткіна, В. Радкевич, В. Рибалки, Л. Сігаєвої, В. Сидоренко, О. Щербак та ін. Однак, питання дослідження професійного розвитку викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах неперервної освіти залишається актуальним та потребує розробки методологічних та методичних підходів до його розв'язування.

Важливо відзначити, що на даному етапі розвитку нашої держави у нормативно-правовому полі освітньої галузі відбуваються динамічні, еволюційні поступки: прийнято Концепцію освіти дорослих в Україні (2011 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.), відбуваються громадські обговорення проектів Концепції «Сучасна професійна освіта», Концепції розвитку педагогічної освіти, законопроектів України «Про професійно-технічну освіту», «Про освіту дорослих». У цих стратегічних документах значна увага зосереджується на неперервному професійному розвитку та підвищенні кваліфікації педагогів, зокрема, системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Основна ідея, положення. На нашу думку, сучасна професійна освіта має перетворитися на систему, яка здатна швидко реагувати на виклики суспільно-економічного розвитку та створювати умови для набуття громадянами відповідних кваліфікацій, що дадуть їм змогу бути успішними у професійному житті. Ключове місце у цій проблемі посідають педагоги професійної освіти, від рівня професійно-педагогічної компетентності яких залежить результативність досягнення особами необхідних кваліфікацій.

З огляду на це, актуальними проблемами педагогіки професійної освіти постають такі: визначення концептуальних підходів до розроблення науково обґрунтованого профілю сучасного педагога, принципово нових моделей підвищення кваліфікації педагогів, які ґрунтуються на поліваріантних схемах організації і змісту навчання; обґрунтування та впровадження інноваційних психолого-педагогічних засад технологій підвищення кваліфікації педагогів професійної школи; теоретичне обґрунтування і розроблення інноваційного змісту і форм підвищення кваліфікації; запровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій та визначення психолого-педагогічних умов їх ефективного функціонування в умовах неперервної професійної освіти [2, 41].

Яким же має бути викладач закладу професійної освіти? Які очікування суспільства щодо його особистісної та професійно-педагогічної компетентностей? Очевидним є те, що відповіді на ці запитання повинна дати педагогічна наука та практика щоденної педагогічної діяльності. Педагог закладу професійної освіти повинен постійно працювати над підвищенням свого фахового рівня, зокрема, через проходження курсів підвищення кваліфікації, стажування на новітніх педагогічних і виробничих технологіях, брати участь у сертифікаційних програмах, що у підсумку сприятиме його професійному розвитку та розбудові професійно-педагогічної кар'єри.

Основні результати та їх практичне значення. Науково-методичний центр професійно-технічної освіти і підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (далі – НМЦ ПТО ПК) має багаторічний досвід організації як формального, так і неформального навчання педагогічних працівників системи професійної (професійно-технічної) освіти [3]. Саме тому, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.04.2004 № 347 на базі НМЦ ПТО ПК було відкрито експериментальний майданчик всеукраїнського рівня з проблеми «Розробка і впровадження інноваційних форм і змісту підвищення кваліфікації педагогів закладів професійно-технічної освіти», який діяв упродовж 2004-2009 років.

Позитивні результати експерименту було покладено в основу наступного, оскільки потреба в одночасному поєднанні різних за цільовим призначенням та формою підвищення кваліфікації: з психолого-педагогічної підготовки, стажування на новітніх виробничих технологіях та підвищення (підтвердження) робітничого розряду стали актуальними для педагогів системи професійно-технічної освіти. Запровадження нового експерименту державного рівня на базі НМЦ ПТО ПК відбулося відповідно до наказу МОН України від 29.04.2009 № 370 «Про проведення експерименту щодо підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів будівельної галузі».

Досвід НМЦ ПТО ПК щодо професійного розвитку педагогів також впроваджується під час здійснення науково-методичного супроводу та психолого-педагогічної підготовки майстрів виробничого навчання закладів професійно-технічної освіти України з професій будівельної, швейної галузі та громадського харчування відповідно до наказів МОН України від 14.08.2009 №745 та від 29.12.2009 № 1238.

Необхідність пошуку нових методологічних підходів до підвищення кваліфікації викладачів та майстрів виробничого навчання системи професійно-технічної освіти зумовило продовження дослідної роботи. Упродовж 2011-2015 років відповідно до наказу МОН України від 03.02.2011 № 93 НМЦ ПТО ПК досліджував проблему «Розроблення і впровадження інноваційних форм і змісту підвищення кваліфікації з психолого-педагогічної підготовки педагогів закладів професійно-технічної освіти», що дало змогу запровадити різні форми підвищення кваліфікації (очну, очно-заочну, індивідуальну, кореспондентсько-очну, кореспондентську, дистанційну) на основі принципів індивідуалізації, диференціації, практичної спрямованості, гнучкості, науковості змісту підвищення кваліфікації.

Поряд з цим, досвід засвідчив, що професійний розвиток викладачів буде більш ефективним за умови поєднання формальних та неформальних форм навчання. У зв'язку з цим на регіональному рівні організовано функціонування громадських об'єднань – фахових секцій педагогічних працівників різного галузевого спрямування. В рамках роботи обласних фахових секцій проходять актуальні для педагогів навчальні та проблемні семінари, семінари-практикуми, майстер-класи, тренінги, авторські школи, «круглі столи», на яких педагоги вивчають та опановують новітні виробничі і педагогічні технології, молоді педагоги вивчають досвід колег, а досвідчені педагоги-наставники надають їм необхідну методичну допомогу. Усе більшої популярності набувають вебінарні форми роботи, on-line конференції.

Великий набір різних за змістом і формами навчання створює організаційно-педагогічні умови неперервного професійного розвитку.

Висновки. Професійний розвиток та підвищення кваліфікації викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти є неперервним освітнім процесом, який має відбуватися за індивідуальною освітньою траєкторією у синергетиці формальної, неформальної та інформальної освіти, а результати такого навчання мають визнаватись. Спроектована, змодельована індивідуальна освітня траєкторія буде враховувати як запити і потреби самої особистості педагога щодо власного професійного зростання, так і запити та очікування навчального закладу, роботодавців та суспільства.

Література

1. Концепція освіти дорослих в Україні / Укл.: Лук'янова Л.Б. – Ніжин: ПП Лисенко М.М.,- 2011. – 24 с.
2. Сиско Н. М. Зміст та інноваційні форми підвищення кваліфікації педагогів професійної школи / Н. М. Сиско // Професійно-технічна освіта. – 2016. – № 2 (71). – С. 40-43.
3. Форми та зміст курсового підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти / Шевчук Л. І., Джус Л. К., Каспрік Н. М., Супрун К. В., Тертична О. В., Шамралюк О. Л., Щерба А. П.; Під заг. кер. та ред. В. В. Супруна. – Хмельницький: ПП Цюпак А.А., 2012. – 720 с.

УДК 373.2.091.3.01

Ступак В.А.,
методист відділу освіти,
сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету
Новознам'янської сільської ради,
Кременчуцький район, Полтавська обл.
(с. Нова Знам'янка)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВИТИ В УКРАЇНІ

Реформа освіти висуває нові вимоги до всієї освітньої системи, які в сучасних умовах покликані реалізовувати особливі соціальні функції, які визначаються потребами суспільства. Такими функціями є нагляд за дитиною під час зайнятості батьків, соціалізація та індивідуалізація її особистості, а для початкової школи – ще й підготовка до професійної освіти. Якщо функції виконуються належним чином і реалізується природний потенціал в повному обсязі, це суттєво впливає на розвиток суспільства в цілому. Важливим аспектом в даному процесі відіграє методичний супровід дошкільної освіти в кожному окремому закладі.

Кожен заклад освіти унікальний за своїм змістом і системою. Ефективний супровід у таких закладах можливий за умови постійного аналізу тенденцій розвитку загальної системи відповідної галузі освіти та її розвитку. Найкращий варіант в такому випадку – програмно-цільовий сервіс, який зосереджує увагу педагогів на навчально-виховних процесах: стимулює позитивні тенденції розвитку, зкоректовує їх у потрібному напрямку, ініціює нові процеси, блокує випадкові та негативні явища. Такий методичний супровід стає центром модернізації освітньої галузі, яка передбачає досягнення нової якості освіти – головного феномену у функціонування кожного закладу окремо враховуючи індивідуальні особливості колективу.

Для керівника закладу дошкільної освіти важливі наступні аспекти: зміст освіти; предметно-ігрове середовище; здоров'язбережувальний підхід до освітнього процесу; педагогічна культура колективу; модель управління. Визначення змісту дошкільної освіти, є провідним компонентом загального успіху, він має містити в собі сучасні знання про світ у доступній для дошкільника формі, компоненти духовної культури, досвід творчої діяльності та емоційно-ціннісних відносин, які складаються у дитячому світі. При цьому стержневим (системотворчим) компонентом, єдиною нормативною, концептуальною й організаційно-

методичною основою повинен бути Державний стандарт дошкільної освіти України, який треба розглядати як змістове ядро, що дає можливість конструювати варіативну освіту.

На сьогодні активно йде обговорення якості освіти в Україні в тому числі й дошкільної. Багаторічні експериментальні дослідження та апробації різного програмового забезпечення дають можливість зробити висновок, що будь-яка інноваційна форма та зміст роботи з дітьми потребують готовності адміністративно-управлінського та педагогічного рівня.

На адміністративно-управлінському рівні здійснюється організація діяльності, яка направлена на реалізацію та впровадження інновацій. Педагогічний рівень передбачає роботу з колективом: підвищення його компетентності з обраного питання, системне підвищення кваліфікацій вихователів, оволодіння його змістом, методами та технологіями, що допоможуть впровадити інновацію в роботу з дітьми дошкільного віку.

Обидва рівні включають в себе систему заходів, що охоплюють всі сторони визначеної інновації. Доцільний розподіл цих заходів на навчальний рік і є технологія організаційно-методичного супроводу, мета яких – постановка та впровадження інноваційного підходу до організації навчального процесу.

Традиційна практика закладів дошкільної освіти передбачає взаємодію вихователя-методиста з педагогічними колективами у різноманітних формах: педагогічна та методична ради, семінари, семінари-практикуми, тижні педагогічної майстерності й новаторства, виставки, огляди-конкурси та багато іншого. Ефективність зазначених форм підвищується за рахунок використання активних та інтерактивних методів. Однак варто відмітити, що всі ці заходи епізодичні, одноразові, не реалізують системного підходу в відстеженні педагогічного процесу й якості навчально-виховного процесу. Рекомендується реалізовувати обрану інновацію через послідовне й обов'язкове виконання вимог даної інновації протягом навчального року. Така система забезпечує підвищення рівня компетентності педагогів всіх вікових груп. Поєднання системного виконання вимог у всіх вікових групах надасть можливість дітям сформуванню повноцінну картину питання, що вирішувалося, на кінець дошкільного віку.

Звертаємо увагу на аналітико-корекційний підхід у методичній роботі, що включає в себе одразу всіх функцій методиста: моніторинг проведення освітньої діяльності з дітьми, її аналіз та корекцію, стимулювання, психолого-педагогічне підвищення рівня педагогічної діяльності вихователів, подальше планування. При цьому даний спосіб організації моніторингу являється взаємодіючим. Цей процес носить двосторонній характер. З однієї сторони, методист впливає на педагогів, навчає аналізувати, контролювати результати своєї діяльності, з іншої – це підштовхує вихователя-методиста шукати нові форми взаємодії, делегувати повноваження, бачити позитивні сторони розвитку кожного педагога та колективу в цілому. З обох сторін стимулюється удосконалення, розвиток творчого початку, позитивного підходу до професійної діяльності.

Аналітико-корекційна взаємодія представляє собою співбесіду методиста з колективом один раз на місяць (починаючи з серпня) протягом всього навчального року. Протягом місяця вихователь-методист здійснює оперативний та тематичний контроль, про який педагоги попереджені заздалегідь, позаплановий контроль за потреби, а також організовує відкриті заходи, взаємовідвідування педагогів. У кінці місяці результати роботи обговорюються, з педагогічним колективом проводиться співбесіда.

Ще в свій час А. С. Макаренко відмічав, що праця, усвідомлена з точки зору її сутності, цілей і технологій діяльності, стає джерелом педагогічної майстерності як справа особистісно-ділових якостей і професійної компетентності. Він підкреслював, що педагогічна майстерність – це знання педагогічного процесу, вміння його побудувати, привести в рух. Оволодіння педагогічною майстерністю доступно кожному педагогові при цілеспрямованій роботі над собою з урахуванням власного практичного досвіду.

Систематична реалізація аналітико-корекційної взаємодії методиста з педагогами являється основною організаційною формою методичного супроводу педагогічним процесом впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів.

У процесі зміни концепції загальноосвітньої школи, впровадження якісно нового рівня освіти в Україні, важливо пам'ятати, що ефективність цього процесу буде залежати від того, наскільки усвідомлено до цього поставляться керівники та педагогічні колективи.

Організація освітньої діяльності у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності навчально-виховний процес організовується згідно з положеннями Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Указу президента України «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», Положення про дошкільний навчальний заклад, Базового компоненту дошкільної освіти, Концепції Національно-патріотичного виховання дітей та молоді, інших нормативно-правових актів, що унормовують діяльність закладів дошкільної освіти.

Нагадаємо, основним орієнтиром щодо визначення змісту дошкільної освіти є Базовий компонент дошкільної освіти - державний стандарт, виконання вимог якого є обов'язковим для усіх дошкільних навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, інших форм здобуття дошкільної освіти. Реалізація змістової лінії дошкільної освіти з різними віковими категоріями дітей дошкільників здійснюється за допомогою комплексних та парціальних програм, що рекомендовані Міністерством освіти і науки України, або схвалені комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України.

Пріоритетним напрямком роботи дошкільних навчальних закладів у наступному навчальному році залишається національно-патріотичне виховання. Зауважимо, що мається на увазі формування любові до рідного краю та свідомого бережливого ставлення до нього, це в свою чергу включає в себе роботу з батьками та громадськістю. Взаємодія дошкільного навчального закладу з родинами вихованців мають перейти на якісно новий рівень від пасивних порад до активної взаємодії.

Звертаємо увагу педагогів дошкільної ланки освіти на реалізацію права дітей, які мають особливі освітні потреби на дошкільну освіту. Порядок створення інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах комунальної форми власності приймається органом управління освітою, у сфері якого перебуває відповідний навчальний заклад (Положення про дошкільний навчальний заклад, затверджене постановою КМУ № 305 від 12 березня 2003 року), на підставі заяв батьків дитини з особливими освітніми потребами у тому числі з інвалідністю (Наказ МОН України, МОЗ України "Про затвердження порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах" від 06.02.2015 № 104/52). Освітня діяльність з такими дітками бути направлена на їх соціалізацію, формування позитивної самооцінки тощо. Особливістю навчально-виховного процесу інклюзивної групи є його індивідуалізація і диференціація. Здійснюється навчально-виховний процес в інклюзивних групах відповідно до Базового компонента дошкільної освіти за програмами та навчально-методичними посібниками, затвердженими в установленому порядку МОН, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю.

Колективам дошкільних навчальних закладів доцільно звернути увагу на своєчасне виявлення, підтримку та розвиток природних нахилів та здібностей вихованців. Для цього потрібно проводити постійний моніторинг залученості та благополуччя дітей дошкільного віку. Фіксацію пріоритетного напрямку розвитку дитини проводити у щоденнику спостереження (лист МОН України від 03.07.2009 № 1/9-455). Педагоги мають розуміти обов'язковість системності

моніторингу та фіксації даних – це дасть можливість закласти міцний адекватний фундамент успішності дитини в умовах нової української школи; дозволить збалансувати напрямки розвитку цілісної особистості.

Принципами цілеспрямованості педагогічного процесу залишаються ті що допомагають організувати навчально-виховну роботу з метою всебічного розвитку кожної дитини, підготовки її до участі в перебудові суспільства, до життя в демократичній правовій державі. Цільова спрямованість змісту, організації навчання і виховання сприяє формуванню цілісного наукового світогляду, національної самосвідомості, емоційно-вольової сфери, норм поведінки дітей. Проектуючи особистість дошкільника, педагог прагне до того, щоб зробити загальні цілі, завдання навчання і виховання власними цілями і завданнями кожної дитини.

1. Принцип зв'язку виховання з життям. Реалізується через зв'язки змісту виховання і навчання з процесами суспільного життя. До цих процесів мають залучатися дошкільники, що сприятиме формуванню у них моральної, психологічної і практичної готовності до самостійного суспільного життя і праці.

2. Принцип науковості змісту виховання й навчання. Вимагає, щоб навчання і виховання розкривали дітям об'єктивну наукову картину світу, закономірності розвитку природи, суспільства, культури, мислення. Реалізується він передусім при розробленні програм виховання і розвитку. Окрім формування наукового світогляду, цей принцип передбачає вироблення в дітей умінь і навичок наукового пошуку та розуміння законів природи і світу.

3. Принцип доступності, врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей. Означає він, що навчання і виховання повинні враховувати рівень можливостей кожної дитини, не створювати їм інтелектуальних, фізичних і моральних перевантажень. За надто складного змісту, недоступних форм і методів навчання, що знижує мотивацію, працездатність, слабшають вольові зусилля дітей, з'являється надмірна втома. Однак спрощення змісту знижує інтерес до навчання, унеможлиблює формування вольових зусиль, розвиток навчальної працездатності, робить проблематичним розвиваючий вплив навчання загалом. Тому ще раз нагадаємо закон «зони найближчої розвитку».

4. Принцип систематичності, послідовності. Реалізується він у різних формах планування (тематичне, календарне) і написанні планів, що передбачає, що кожний виховний захід є природним і логічним продовженням попередньої роботи, закріплює і розвиває досягнуте, піднімає виховання і розвиток на вищий рівень.

5. Принцип свідомості, активності, самодіяльності, творчості дітей у педагогічному процесі. Сприяє формуванню свідомих, активних, самостійних і творчих людей. Ігнорування його в навчанні й вихованні породжує безініціативність, пасивність, байдужість.

6. Принцип зв'язку навчання й виховання із суспільно корисною, продуктивною працею. Виховує молодих людей творцями суспільних цінностей. Адже праця допомагає пізнати себе й інших людей, виховує повагу до себе як до особистості і тих, хто поруч, збагачує соціальним досвідом, допомагає обрати життєвий шлях і самоствердитися.

7. Принцип наочності. Передбачає використання наочності не тільки як засобу ілюстрування, а й для навчання дітей самостійної роботи з образом, особливо художнім, як джерелом інформації, що містить у собі загальне й одиничне, особливе й індивідуальне. Така робота з наочністю загострює увагу, розвиває аналітичність мислення вміння досягати образного вираження проблем.

8. Принцип колективного характеру виховання і навчання. Зобов'язує до послідовного поєднання масових, колективних, групових та індивідуальних форм роботи. Підготовка молодшої людини до життя в суспільстві вимагає нагромадження досвіду праці й активного громадського життя в колективі, оволодіння навичками колективістських відносин (солідарності, взаємодопомоги, взаємоконтролю, взаємовимогливості). Колективні норми

виховання і навчання у поєднанні, а груповими й індивідуальними дають змогу одночасно впливати на групу загалом і на кожну особистість зокрема.

9. Принцип поваги до особистості дитини у поєднанні з розумною вимогливістю до неї. Повага і вимогливість до дитини виховують у неї почуття людської гідності, формують уявлення про гуманні засади людських відносин. Педагогічне значення єдності поваги і вимогливості полягає й тому, що активна участь у важливих справах, відповідальність сприяють самоствердженню, підносять особистість у власних очах, окрилюють і надихають.

10. Принцип вибору оптимальних методів, форм, засобів навчання і виховання. Ґрунтується на усвідомленні неможливості універсальних підходів до навчання і виховання, які спрацьовують у будь-яких педагогічних ситуаціях. Успішно вирішити педагогічну проблему можна різними поєднаннями форм і методів роботи. Цей принцип відображає демократичність умов роботи сучасної школи, які дають педагогам право вибору на науковій основі оптимальних для них умов, методів, форм і прийомів роботи.

11. Принцип міцності, усвідомленості і дієвості результатів навчання, виховання і розвитку. Вимагає забезпечення єдності освітнього, виховного, розвиваючого ефекту педагогічного процесу, без чого неможливі Стійкі моральні переконання, розвинуті навички навчально-пізнавальної діяльності, суспільно значуща поведінка тощо. Він передбачає необхідність усвідомлення здобутих знань, орієнтує на формування дієвих знань, умінь, навичок і способів поведінки.

Література

1. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк; авт. кап.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білошкапенко [та ін.] наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; / Мін. осв. і наук., мол. і спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. кївміськради (КМДА), Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. - 3-є вид., доопр. та доп. - Київ. Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. -304 с.
2. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. - Тернопіль: Мандрівець, 2014.-144с.
3. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк; наук. кер. Г. В. Беленька; авт. кол.: Г. В. Беленька О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. - Київ: ун-т ім. Б.Грінченка, 2016.-352 с.
4. Провідні функції методичної служби: організація методичної роботи в контексті реалізації компетентнісного орієнтованого підходу до навчання / І. Родигіна // Управління освітою. - 2009. - № 3 - 12 с.
5. Менеджмент інновацій в освіті / Л. І. Даниленко. - К. : Шкільний світ, 2007 - 120 с.
6. Майстерність, творчість, професіоналізм в історії педагогічної думки : метод. рекомендації / Н. В. Гузій. - К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. - 20 с.

УДК 826373.3.016

Трунова В.А.,
кандидат педагогічних наук,
в.о. професора Одеського обласного
інституту вдосконалення вчителів
(м. Одеса)

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

Умови становлення державності та демократизації суспільства, відродження інтелектуального і духовного потенціалу особистості зумовлюються концептуальними положеннями Закону України «Про освіту», Національною доктриною, Державним стандартом початкової освіти, де визначено перспективи розвитку сучасної освіти і роль учителя у її модернізації. Державна національна програма «Освіта» і Законодавство України про освіту передбачають поряд з лінгвістичною підготовкою набуття дітьми досвіду щодо формування літературознавчої компетентності, культури спілкування і співпрацю в різних видах лінгвістичної діяльності.

У навчальних програмах для загальноосвітніх закладів (1-4 класи - 2012 р., 2016 р., 2017-2018 рр.) зазначено, що «курс «Літературне читання» – це органічна складова освітньої галузі «Мови і літератури» [5, 71], яка охоплює класне і позакласне читання. Добираючи твори для позакласного читання, вчитель має враховувати вивчені твори й «умови забезпечення читання дитячою літературою шкільних, міських і домашніх бібліотек» [5, 76].

Оскільки наші бібліотеки не мають потрібної кількості літератури, а якщо мають, то «старого» зразка, пояснення таким обставинам слід шукати в історії розвитку школи, в державній політиці, яка в останні роки протидіяла рішенню корінних проблем народної освіти та розвитку тих наук, успіхами яких керувалися б педагоги початкового навчання.

Офіційно термін «позакласне читання» закріпився ще в лекції В. П. Шереметьєвського. Зіставивши всі відомі види цілеспрямованого дитячого читання, лектор висловив думку про те, що «вже в елементарному курсі навчання має бути покладено початок позакласному читанню паралельно, і в тісному зв'язку, з читанням класним» [12, 51-52]. Вчений зробив висновок, що питання про позакласне читання є дуже важливим, адже без цього ніяке читання разом з самим показовим навчанням граматики не дасть знання рідної мови, які мала давати загальноосвітня середня школа.

Зазначимо, що для кожного народу його мова - це «не просто є, вона має бути й величною, і могутньою, і найпрекраснішою в світі, якщо це народ, а не просто населення певної території» [4, 243]. Час підтвердив об'єктивність і правомірність такої постановки питання. Так, у пояснювальній записці до шкільної програми визначено змістову лінію Державного стандарту з читання, де вказано «Роботу з дитячою книгою» [5, 75-76]. У «Концепції мовної освіти 12-річної школи» сказано, що «...лише різноманітна за змістом і формою систематична мовленнєва діяльність здатна забезпечити ефективний мовленнєвий розвиток. Посилення практичної спрямованості навчання мови –це орієнтація на різнобічний мовленнєвий розвиток (слухання, говоріння, читання, письмо), забезпечення наступності змісту мовної освіти і вимог до його засвоєння між базовими компонентами» [3, 59-65].

У шкільній програмі читаємо: «Основна мета курсу української мови – полягає у формуванні ключової комунікативної компетентності молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань» [5, 10]. Отже, бачимо, що питання про читання і позакласне також, пронизує всі правові документи про школу, де навчання будується за чотирма «...змістовими лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною і діяльнісною», а тому має бути добре вивчено вчителями-практиками, бо воно не може відбуватися без розвитку читацької діяльності [5, 11].

В Україні окремі аспекти цього питання знайшли своє вирішення в працях Т. Зінченко, В. Мартиненко, В. Науменко, О. Савченко, Г. Ткачук, В. Трунової та інших. Ці пошуки раніше

були спрямовані на те, щоб знайти шляхи підвищення навчально-виховного значення уроків позакласного читання, шляхи управління процесом пізнавальної діяльності школярів.

В центрі уваги вчителя і учнів на уроці читання був художній текст, його ідейна направленість, зміст і форма, а вчитель мав зробити так, щоб кожний учень переконався у відкритті того прекрасного, що несе людині цей текст. Розкрити ж специфіку цих уроків, які б задовольняли вимоги програми для початкових класів, не вдавалося довгий час, хоча багаторічний педагогічний досвід стверджує, що той, хто любить читати, добре розповідає, грамотно пише, легко засвоює програмний матеріал з усіх предметів, які вивчаються в школі.

Протягом останнього десятиліття автор цих тез і експериментатори - вчителі початкової школи Одеської, Херсонської, Миколаївської областей старались вияснити своєрідність уроків класного і позакласного читання, виходячи із жанрів літератури, характеру творів і їх тематики, повного висвітлення побудови уроків у залежності від навчально-виховних і розвивальних завдань, виділення основних типів і видів уроків читання.

Експериментально доведено, що варіантом підвищення якості усвідомленого читання в школі є управління навчанням читати на основі розробки учбово-пізнавальних методик, мета яких зводиться до формування читацьких інтересів школярів і трансформації процесу проведення позакласного читання.

Слово «читання» звичне і зрозуміле, і мало хто замислюється, з яким значеннєвим відтінком воно вживається. Та у різних сполуках слів його сприймають по-різному. У виразі «діти вчать голосному читанню», це слово передає назву за значенням дії «читати», а саме вимовляти щось надруковане чи написане [1,290]. Результат класного читання завжди видно, бо він відображається в бажанні дітей читати художній твір і отримувати за це певну оцінку. Ось чому інтерес до позакласного читання, як процесу, є показником того, наскільки правильно «було введено» в навчальний процес предмет позакласного читання. У цьому і закладена суть актуальності вибраної нами проблеми, яка буде описана в майбутній монографії названого автора.

Загальновідомо, що книжка – вихователь, вона впливає на моральне й громадянське становлення людини; це шлях до пізнання світогляду, це ключ до відкриття відносин між людьми, розкриття добра і зла, сили і слабкості – тобто вона допомагає формувати «суспільне й моральне обличчя людини». Так, розглядаючи досвід поколінь, дитина розвиває своє мислення, розум, почуття, дає оцінку поведінки людей і виховує себе. Автор переконана, що немає в процесі саморозвитку такої загальнодоступної й направляючої сили, як книжка.

Зрозуміло, що формування звички у школярів у вільний час вибирати і читати книги, стає дійсно тим інструментом, який може допомогти задуматися над своїми вчинками, проаналізувати потреби, пізнавальні інтереси. Отож, аналізуючи роботу першокласників, стає очевидним – вони неохоче і мало читають; уроки для них стають не цікавими. Аналіз якісної характеристики мотивів їх діяльності відносимо в розряд «любимих» чи «нелюбимих» та кількісний підрахунок відповідей дав нам таку картину: не люблять читати, тому що 1) не пробували виконувати це завдання самі (приблизно до 45%);

2) нема потрібного об'єкту: малюнку, образу, не цікаво ;

3) читати на ніч багато не можна – будуть боліти очі, говорять батьки – до 10%; не буде здорового сну – до 17 %.

Решта респондентів беруть в руки книжки, розглядають, пробують читати, але бояться. Читають лише добре знайомий текст.

Методисти, вчителі початкової школи прагнуть установити своєрідність уроків позакласного читання. А щоб дібрати необхідний матеріал і спланувати паралельно роботу з навчальною книгою «Буквар», вчитель мусить мати вірні відомості про читацький крутозір і набутий досвід його вихованців.

По-перше, зробити це можна лише вивчаючи індивідуальні інтереси дітей. Найбільш легкий спосіб - індивідуальна співбесіда з кожним учнем зокрема. На основі цього для 1 класу було складено «Чарівний дзвіночок» [8], де уроки відділяються нумерацією, а основна робота в читанні лягає на плечі вчителя. Попрацювавши рік, було з'ясовано, що лише 13,7 % другокласників читали самі кожного дня. Отож уже з 2-ого класу всі працювали за «Чарівним дзвіночком» [9], складеним за темами. А у куточку для позакласного читання виставляли цікаво оформлений список рекомендованих текстів до теми. На уроках проводили коротку «подорож» за цими текстами і т. ін.

Другий спосіб вивчення інтересу школярів - це шлях анкетування. Його доцільніше застосовувати з 3-го класу. Так, анкетним способом було опитано від 160 до 190 третьокласників щорічно, по разі у півріччі, протягом п'яти років. У результаті було встановлено, що у деяких дітей уже сформовані погляди на читання та були й такі, які любили слухати читання дорослих – 62 % опитаних; 49,1 % самі із задоволенням читали літературні твори, а 32,3 % читали лише за завданням учителя. Зовсім не любили читати 18,6 % . Все це розкрило ряд причин, у тому числі й соціальних:

- загальний спад інтересу до читання навіть у дорослого населення;
- велика кількість інших джерел інформації: інтернет, телебачення;
- відсутність системи цілеспрямованого формування читацької діяльності.

Звернемо увагу, що поняття читацької діяльності відносно нове, воно виникло серед психологів, бібліотекарів і методистів, які розглядають читання як комунікативно-мовну пізнавальну діяльність, направлену на сприйняття, осмислення і відтворення прочитаного.

Третім способом розвитку читацького інтересу, на наш погляд, є:

- 1) правильна добірка творів, оформлення виставок перед уроками;
- 2) бесіди за прочитаними творами, перечитування - цитування, повторний перегляд прочитаних текстів тощо;
- 3) ілюстрування окремих епізодів із книжки або додаткові заходи;
- 4) літературні ігри та вікторини, розгадування-складання ребусів, кросвордів за прочитаними творами;
- 5) «Дні захисту улюблених книжок», праця в « Книжковій лікарні»;
- 6) огляд нових книжок художньої літератури, які поступили до бібліотеки;
- 7) ведення «Щоденника читача», де школярі записують про те, що читають (автор, назва книжки, про що чи про кого ця книжка, головні герої; епізод, який сподобався, невеликий відгук про книжку (4 клас).

Зазначимо, що читацький інтерес розвиває самостійність у читанні (ініціативу). На основному етапі навчання (3-4 класи) індивідуальне ініціативне читання має набувати масовий характер

Переконані, що вчитель початкової школи має використовувати протягом усієї діяльності з учнями колективні, групові, індивідуальні форми роботи, які можуть бути як організаційними, навчальними так і допоміжними. До організаційних форм варто віднести: самі уроки позакласного читання; самостійну та індивідуальну роботу з книгою; роботу з матеріалами газет і журналів; відгадування загадок і розкриття змісту прислів'їв; інсценізацію казок і байок; використання цих знань на інших уроках [7, 9].

Вибір форм, методів і прийомів для уроків позакласного читання залежить

- від виду уроку позакласного читання (*Ми називаємо шість: урок позакласного літературного читання за творчістю автора, ... за темою, ...за жанром, ...за періодичною пресою, урок знайомства з новинками художньої літератури, урок зразкового читання* [7, 22-23].
- від навчально-виховних його завдань;
- матеріалу, який учні будуть читати, аналізувати на уроці;

- рівня підготовки учнів і вчителя до кожного заняття;
- загального розвитку дітей; творчих здібностей учителя [7, 14].

Кожному виду уроку в навчальних посібниках для учнів передує вступне слово [10, 4, 46, 111, 157, 168; 11], написане з претензією на глибоке розуміння вчителем того, як треба працювати з текстами. Відповідно до методики цих видів уроків складено посібники для вчителя початкових класів [6;7].

Отже, завдання автора цієї статті та вчителів-експериментаторів було виконано: у дітей підвищився інтерес до самостійного читання, вони добре аналізували вчинки героїв, порівнювали, були зацікавлені у читанні, бо література – це мистецтво, до якого треба відноситись вміло. Дуже влучно про ці уроки пише О.В. Джежелей: «Позакласне читання має бути радісним відкриттям, інакше воно губить весь сенс» [2, 33].

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл.В.Т.Бусел. – К.:Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1140 с.
2. Джежелей О. В. Формирование круга чтения младших школьников / О. В. Джежелей // Начальная школа. – 1989. – № 1.
3. Концепція мовної 12- річної школи // Дивослово. – 2002. – № 8. – с. 59.
4. Могильницька Г. Химери згвалтованого хронотопу / Г. Могильницька. – Одеса: Акваторія. – 2016. – 432 с.
5. Навчальні програми для ЗОНЗ із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Вид. дім «Освіта», 2012. – С.71-98.
6. Трунова В.А. Методика проведення уроків позакласного літературного читання в загальноосвітній школі: інноваційний підхід. 1–2 класи / В. А. Трунова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2016. – 96 с.
7. Трунова В. А. Методика проведення уроків позакласного літературного читання в загальноосвітній школі: інноваційний підхід. 3–4 класи / В. А. Трунова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2016. – 128 с.
8. Трунова В. А. Чарівний дзвіночок : хрестоматія для позакласного літературного читання: 1 клас: до навчальної програми загальноосвітніх навч. закладів з українською мовою навчання / В. А. Трунова. – Одеса. – Астропринт, 2016. - 80 с.
9. Трунова В. А. Чарівний дзвіночок: хрестоматія для позакласного літературного читання: 2 клас: навчальний посібник для учнів початкових класів / В. А. Трунова. – 3-є вид. – Одеса. – Астропринт, 2015. – 144 с.
10. Трунова В.А., Мартинюк С.В. Чарівний дзвіночок: навч. посібник для позакласного літературного читання: 3 клас: для учнів початкових класів ЗОНЗ з українською мовою навчання / В. А. Трунова, С. В. Мартинюк. – Одеса. – Астропринт, 2017. – 176 с.
11. Трунова В. А. Чарівний дзвіночок: навчальний посібник для позакласного літературного читання: 4 клас : для учнів початкових класів ЗОНЗ з українською мовою навчання / В. А. Трунова. – Одеса. – Астропринт, 2016. – 176 с.
12. Шереметьєвський В. П. Питання про сімейне читання вголос матір'ю і самостійне читання / В. П. Шереметьєвський. – Сочинения. –М.: 1987. – С. 51-52 .

Фараон Н.А.,
методист відділу освіти, культури, молоді та спорту
Сосницької селищної ради, Чернігівська обл.
(м. Сосниця)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Учитель Нової української школи – носій суспільних і освітніх змін, активний учасник і провайдер реформ у системі освіти. Суспільство, держава покладають на вчителів початкових класів відповідальну місію першими стати на шлях реформи, яка має на меті підготувати нове покоління українців до життя в умовах інноваційного типу прогресу людства (за В. Кременем).

Нова українська школа – це школа для сучасних дітей. Школа, в якій успішним стає той, хто активно діє, не боїться відповідальності і відчуває власну гідність. Навчання у такій школі має бути цікавим, розвивальним, корисним, патріотичним, гуманним і корисним.

Модернізується зміст шкільної освіти, разом з тим постає необхідність удосконалення управління процесом підвищення педагогічної майстерності кожного вчителя.

Науковці – С. Клімова, І. Колеснікової, О. Огієнка, М. Махліна, Р. Дейва, М. Форесті, М. Рубакіна, П. Девіса, Л. Монахової, А. Марона, А. Макареня, О. Ройтблат, Н. Суртаєва, А. Жданова, І. Жерносекаб, А. Андрєєва, – вказують на можливості підвищення рівня науково-методичної роботи, спрямованої на формування професійно-педагогічної культури вчителів, накопичення знань, продукування нових педагогічних ідей, технологій, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду.

У світовій системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників розроблено формулу якості, до якої входять: моральність, професіоналізм, ініціативність, здатність творити, адаптуватися, генерувати ідеї, бути динамічною й оптимістичною особистістю тощо. Основним орієнтиром освіти є формування творчої особистості, здатної до саморозвитку. Значущим також є здатність учителя до самотворення, навчання і самоосвіти, навчання протягом усього життя. Одним із завдань модернізації системи освіти України є формування освіченої, інтелектуально розвиненої, життєспроможної особистості, здатної визначати й діяльно реалізовувати цілі саморозвитку, самовиховання, підготовленої до подальшого професійно-орієнтованого навчання. Оновлюється основна функція школи — не лише навчання та виховання, а й формування життєво компетентної особистості та розвиток її соціально значущих якостей.

У новому Законі України «Про освіту» даються три різновиди освітньої діяльності: формальна, неформальна та інформальна. Перш ніж говорити про технології неформальної освіти, варто визначити відмінності між формальною та неформальною освітою. В Законі, сказано що неформальна освіта — це інституціолізована, цілеспрямована і спланована за участю державних і визнаних приватних закладів освіти та фізичних осіб, які здійснюють індивідуальну педагогічну діяльність; освіта зазвичай без надання кваліфікацій, визнаних державними органами, або без кваліфікацій взагалі, що є додатковою до формальної освіти; результати неформальної освіти визнаються у формальній освіті і під час присвоєння кваліфікацій. Тобто, це взаємодія педагога та закладу освіти, спрямована на професійне становлення й розвиток педагога у міжкурсовий та міжтестастаційний періоди. Методична робота в сучасній школі — це цілісна система взаємопов'язаних заходів, які ґрунтуються на досягненнях психолого-педагогічної науки, передового педагогічного досвіду і спрямована на підвищення фахової майстерності педагогів, їхнього творчого потенціалу з метою підвищення ефективності освітнього процесу. Педагоги повинні крокувати в ногу з часом і володіти відповідними технологіями для створення

власного професійного стилю. Учителі початкових класів мають найкраще орієнтуватись у законодавчих змінах, досягненнях науки та потребах суспільства, адже всі реформи розпочинаються саме з початкової школи. Щодо організації розвитку педагогічної майстерності вчителя початкових класів, то використовується класична система: основні напрями в освіті України визначає Міністерство освіти, розпорядження надходять до обласних управлінь освіти, потім до відділів освіти місцевого самоврядування та шкіл. Узгоджено з Міністерством освіти і науки України працюють обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, які вчителі відвідують один раз на п'ять років з метою проходження курсової перепідготовки. З вчителями початкових класів, які будуть впроваджувати новий Стандарт початкової школи, працює група спеціально підготовлених тренерів. Також впроваджено дистанційний курс для підвищення кваліфікації на платформі Ed-Era.

У міжквестаційний період на допомогу вчителю приходять неформальна освіта. Вище було сказано, що це має бути відкрита, неперервна, саморганізована система педагогічних, взаємопов'язаних між собою та націлених на визначений результат технологій неформальної освіти. Ця система повинна обов'язково мати зворотній зв'язок. Однією з технологій, яка допоможе систематизувати роботу вчителя, проаналізувати його професійні успіхи і невдачі, підготуватися до чергової атестації, є професійне портфоліо. Учителі зазвичай творчо підходять до цього. Це може бути проста папка з добіркою матеріалів у друкованому чи електронному вигляді, дехто створює власний сайт чи блог, презентації власного досвіду тощо. Основна мета портфоліо — оцінювання роботи вчителя за темою самоосвіти, характеру його діяльності, відстежування творчого і професійного зростання вчителя та сприяння формуванню навиків рефлексії. Обов'язковою є робота з молодими спеціалістами, адже, як стверджує О. Огієнко, усі випускники вищих педагогічних закладів сьогодні повинні мати можливість за найкоротший термін адаптації до умов сьогодення досягти найкращих результатів у професійній діяльності й комфортно почуватися у власному професійному колі. З цього питання організовується «Школа молодого вчителя» чи «Школа педагогічного становлення». Якщо ж є вчителі з однаковою чи схожою темою з самоосвіти, їх варто об'єднати у творчу групу з певного питання. Результатом такої діяльності будуть методичні рекомендації, статті у фахових газетах та журналах, майстер-класи, семінари тощо. Творчих, досвідчених учителів, які вже мають гарні успіхи на педагогічній ниві, варто об'єднати у школу передового педагогічного досвіду. Дієвим є постійно діючий семінар-практикум. А ось педагогічні новинки можна опрацьовувати всім колективом освітнього регіону завдяки педагогічним читанням, влаштувавши справжнє свято із презентацією всіх праць автора. Для здійснення індивідуального підходу варто організувати консультпункти з проблемних питань. Консультації можуть надавати як методист, так і досвідчені вчителі.

Організація у школах дослідно-експериментальної роботи з проблеми застосування педагогіки толерантності дає можливість змінити авторитарний підхід і напрацювати методику ненасильницької взаємодії вчителя й учня. Саме це і є основою всіх інноваційних процесів.

Для оптимального керівництва методичною роботою за участю психолога використовуються такі методики: «Дослідження взаємин адміністрації і педагогічного колективу», «Виявлення факторів, які впливають на розвиток і саморозвиток педагогів», «Аналіз мотивації діяльності педагогів». Це допомагає краще зрозуміти систему співпраці адміністрації з педагогічним колективом, проаналізувати міру узгодженості управлінських дій, оцінити внесок кожного заступника директора в забезпечення професійного розвитку педагогів, визначити теми самоосвіти директора та заступників, а також тематику для апаратного навчання.

Модернізація освіти – це перехід від авторитарно-дисциплінарної моделі навчання на особистісно орієнтовану, що передбачає вільне володіння учителем оптимальними педагогічними технологіями.

Отже, для якісного професійного розвитку вчителів початкових класів потрібно поєднувати формальну та неформальну форми освіти. Правильний вибір технологій неформальної освіти полегшить методисту організацію роботи та значно підвищить результативність. Незважаючи на велику кількість досліджень проблеми розвитку професійних компетентностей педагогів, питання розвитку професійних компетентностей саме вчителів початкових класів залишається ще й досі відкритим.

Література

1. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти / Н. В. Гузій. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2004. – 243 с.
2. Гуменюк В. В. Науково-методична робота з педагогічними кадрами / В. В. Гуменюк, І. А. Наумчук. – Кам'янець-Подільський : ПП Машак М. І., 2005. – 160 с.
3. Закон України «Про освіту» Редакція від 05.09.2017. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Кремень В. Г. Час вимагає учителя з новими якостями / В. Г. Кремень // Освіта. – 2006. – № 32. – С. 4-5.
5. Огієнко О. І. Тенденції розвитку освіти дорослих у Скандинавських країнах (друга половина ХХ століття): дис. д-ра пед. наук : 13.00.01 / О.І. Огієнко. – К., 2009. – 410 с. – С. 337.

УДК 378.057.8

Фарухшина М.Ш.,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ПЕДАГОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У сучасних умовах дуже гостро стає проблема пошуку нової філософії освіти, спрямованої на управління навчальним закладом щодо задоволення запитів суспільства на якісні освітні послуги. Саме на це спрямована концепція освітнього маркетингу. Однак, при такому погляді на маркетинг в освіті, практично осторонь знаходиться щоденна діяльність педагогічних працівників, роботу яких повинні постійно пронизувати маркетингові закони – від основної діяльності до професійного розвитку поза межами закладу.

Тому у концепції освітнього маркетингу актуальним є виділення саме *педагогічного маркетингу* як діяльності, спрямованої на підвищення конкурентоздатності педагогічного працівника, з метою досягнення найвищої якості підготовки споживачів із високим рівнем ключових та професійних компетентностей. Відповідно, *мета педагогічного маркетингу* — створити адаптовану до сучасних умов освітню установу, яка б узгоджувала свою діяльність як виробника освітніх послуг із потребами її споживачів.

Метою дослідження є визначення ціннісних орієнтирів педагогічного маркетингу в професійному розвитку педагогічних працівників.

У зв'язку з підвищенням соціального статусу людини, розширенням його прав, з'явилась *концепція освіченого маркетингу* [2], яка ґрунтується на філософії, згідно якої діяльність навчального закладу повинна бути спрямована на ефективне функціонування системи маркетингу впродовж тривалого періоду часу, спрямованих на:

- використання інноваційного маркетингу (навчальний заклад повинен безперервно вдосконалювати технології та інструменти маркетингу у своїй діяльності);
- орієнтацію на споживачів освітніх послуг;
- використання ціннісного маркетингу (маркетингова діяльність навчального закладу повинна підвищувати ціннісну значущість освітнього продукту/послуг для споживача);

- усвідомлення своєї місії в суспільстві (педагогічні працівники навчального закладу відчують велике задоволення від роботи, коли заклад у своїй діяльності орієнтується на свої соціальні ролі, а не на вузько визначені виробничі завдання);

- дотримання концепції соціально-етичного маркетингу (навчальний заклад повинен не лише повно та ефективно задовольняти виявлені потреби споживачів, а й покращувати благополуччя як окремих споживачів так і суспільства в цілому).

З філософії глобальної освіти як відображення соціальних характеристик глобального постіндустріального суспільства Б. Братаніч виокремлює принципові змістовні риси ціннісних орієнтирів освітнього маркетингу: гуманоцентричний характер освітньої діяльності на рівні масової освіти; орієнтація освіти на пріоритетність завдання розвитку здатності людини до самостійного оволодіння знаннями, до самовдосконалення, до самонавчання та самовиховання; становлення поліархічної системи комунікації у сфері освітньої діяльності, спрямованої на утвердження ідеалів рівноправності, співробітництва, взаєморозуміння і толерантності відповідно до проєктованих характеристик глобального світового порядку; забезпечення культуротворчого характеру глобальної освіти, коли освітній процес набуває характеру формування культури як особистості, так і суспільства у цілому; опосередкування комунікації в освітній діяльності комп'ютерними засобами та мережами, які вносять новий зміст і форми в організацію освітньої діяльності; підтримка наростання значущості проєктивної складової освіти, через яку найбільше проявляється оптимальність застосування освіти для формування і трансформації глобального суспільства [1].

Серед ціннісних орієнтирів педагогічного маркетингу в професійному розвитку педагогічних працівників виокремлено наступні:

- орієнтація на споживачів освітніх послуг (орієнтація педагогічної діяльності на розвиток людини, її самоактуалізацію через пошук шляхів «бути доступним» для споживачів як експерт з певних знань);

- орієнтація на розвиток здатності людини до самостійного оволодіння знаннями, до самовдосконалення, до самонавчання та самовиховання (як пошук підвищення ціннісної значущості освітнього продукту/послуг для споживача);

- рівноправність, співробітництво, взаєморозуміння та толерантність у спілкуванні (орієнтація педагогічних працівників на педагогіку партнерства, маркетинг взаємовідносин у професійній діяльності);

- орієнтація на розвиток інтернет-комунікації (оволодіння знаннями з інтернет-маркетингу та використання у професійній діяльності);

- орієнтація на самомаркетинг педагогічного працівника (маркетингового дослідження особистості як необхідній роботі над собою, своїми потенційними можливостями).

Отже, основними ціннісними орієнтирами педагогічного маркетингу в професійному розвитку є рівноправність, співробітництво, взаєморозуміння та толерантність у спілкуванні; орієнтація на розвиток інтернет-комунікації; орієнтація на розвиток здатності людини до самостійного оволодіння знаннями, до самовдосконалення, до самонавчання та самовиховання; самомаркетинг педагогічних працівників.

Література

1. Братаніч Б. Освітній маркетинг у контексті глобалізації / Борис Братаніч. // Філософія освіти. – 2006. – № 3. – С. 103-110.
2. Маркетинг в дошкільному освітньому процесі: практичне посібник для студентів спеціальності 1-01 01 01 Дошкільне освітнє / сост. Н. Ф. Захарченя. – Барановичі: РІО БарГУ, 2015. – 84с.

Цемко С.А.,
директор Науково-методичного центру
управління освіти Енергодарської міської ради,
(м. Енергодар)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ МІСТА ЕНЕРГОДАРА

Модернізація освіти і інноваційні процеси в галузі вимагають нових підходів до організації методичної роботи. Концепція «Нова українська школа» чітко визначає вектори професійної діяльності як самого педагога, так і методичної служби, зокрема: підготовка нового вчителя в суспільстві знань, яке навчається [1]. В Новій українській школі провідне місце відводиться педагогу нової формації, що перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень, умотивованому, компетентному, кваліфікованому, який має академічну свободу й розвивається професійно впродовж життя, самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентрований процес із максимальним наближенням навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей, можливостей, потреб, запитів, настанов і життєвих планів» [3].

Науково-методичний супровід має забезпечити фасилітативну підтримку духовного, професійно-фахового, інтелектуально-особистісного розвитку педагогічних працівників, їхньої творчої ініціативи на всіх етапах міжкурсового періоду, максимально індивідуалізує навчання. Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу повинна ґрунтуватися на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального характеру науково-методичного обслуговування, неперервності тощо [3].

Особливої актуальності набувають питання підвищення й розвитку професійної компетентності педагогів. Удосконалення рівня професійної компетентності — один з основних напрямів реформування системи освіти.

Питаннями педагогічної компетентності займалися такі дослідники як В. Адольф, Ю. Варданян, Е. Зеєр, І. Зязюн, І. Колесникова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мігіна, Е. Рогов, Є. Сахарчук, В. Сериков, В. Синенко, А. Щербаков та ін. Доведено, що професійна компетентність відіграє провідну роль у педагогічній діяльності. І саме в процесі методичної роботи формується та вдосконалюється професійна компетентність педагогів.

У статті розглянуто питання удосконалення рівня професійної компетентності педагогів міста Енергодара на основі науково-методичного супроводу.

Науково-методичний супровід діяльності закладів освіти здійснюється Науково-методичним центром управління освіти Енергодарської міської ради (далі НМЦ), представляє собою системно організований процес залучення суб'єктів освітнього процесу до взаємодії, спрямований на розвиток професійної компетентності педагогів міста.

З метою створення належних умов для розвитку інноваційного компоненту, як складової професійної компетентності педагогів НМЦ розроблена система науково-методичного супроводу, яка ґрунтується на сукупності наукових підходів до інноваційних процесів в умовах малого міста.

Стратегічний підхід слугував основою для визначення змісту роботи управління освіти, Науково-методичного центру як його складової, щодо науково-методичного супроводу діяльності закладів освіти.

Системний підхід реалізовано в створенні такої системи науково-методичного супроводу діяльності закладів, яка розвивається відповідно до потреб системи освіти міста і розвиває останню завдяки підвищенню професійної компетентності керівників та педагогів.

Інформаційно-функціональний підхід дозволив виявити зміст науково-методичного супроводу діяльності закладів, який забезпечує переведення способів зовнішнього оцінювання діяльності супроводжуваних у відповідні способи діяльності них самих.

Рефлексивний підхід орієнтує організацію науково-методичного супроводу на розвиток рефлексивних вмінь керівників і педагогів, завдяки чому підвищується якість управлінської, навчально-виховної діяльності, як наслідок відбувається підвищення рівня якості освіти в цілому.

В освіті міста створена дієва структура науково-методичної роботи, розроблені функціональні моделі за напрямками, які мають інноваційний характер. До методичної структури входять: 10 міських постійно діючих семінарів; 10 опорних навчальних закладів, 11 міських творчих груп, 8 міських шкіл підвищення управлінської та педагогічної майстерності, 33 міських методичних об'єднань педагогів закладів загальної середньої освіти, 9 міських методичних об'єднань закладів дошкільної освіти, 4 МО закладів позашкільної освіти, консультаційний пункт на базі НМЦ, Віртуальний університет «Інноватика та інновації».

Актуальним напрямком в системі освіти міста є розвиток єдиного інформаційного освітнього простору. Тому діяльність всіх структур і підсистем освіти, їх взаємодія відбувається в умовах активного навчання та використання ІКТ- технологій. Загалом, у інформаційно-освітньому просторі міста створено та функціонує 211 веб-ресурсів. НМЦ активно залучає освітян міста до віртуальних освітянських спільнот, які націлені на спільне ведення діяльності, спрямованої на досягнення певних результатів в галузі освіти: створення баз даних, розробку та участь у локальних чи мережевих проєктах, обговорення документів, положень тощо.

Основною формою взаємодії педагогів у віртуальній площині є дистанційна. Мережеві спільноти як інноваційна технологія організації методичної роботи системи освіти міста, базується на принципах відкритого доступу до інформації; самостійного вибору форм і методів навчання; підвищення кваліфікації шляхом мережевого обміну інформацією; співпраці з колегами з інших закладів освіти міста. Така форма методичної роботи стала однією із пріоритетних щодо розвитку професійної компетентності педагогів. Саме мережевий підхід в організації методичної роботи дозволив досягти позитивних результатів:

- сформовано мотиваційну готовність педагогів до освоєння і впровадження інноваційного досвіду;

- педагоги, опанувавши новими теоретичними знаннями, вибудовують індивідуальний стиль діяльності, аналізують, відстежують результати своєї роботи, бачать резерви для самовдосконалення;

- здійснюється розвиток креативних здібностей педагогів.

Таким чином, науково-методичний супровід інноваційної діяльності педагогів через мережеву взаємодію активізує їх творчу діяльність, спонукає їх до розвитку і саморозвитку, підвищує професійну компетентність, реалізується в таких видах діяльності: забезпечення педагогів інформацією про основні напрямки розвитку освіти; надання організаційно-методичної допомоги педагогам в підвищенні кваліфікації; визначення змісту науково-методичної роботи; аналіз і самоаналіз науково-методичної, навчально-виховної роботи; впровадження інноваційного педагогічного досвіду та ін.

Для цього повною мірою використовуються інформаційні ресурси: банк даних педагогічних кадрів міста, періодичні видання, медіатеки, методичні матеріали з актуальних питань навчання і виховання, розміщені на сайтах/блогах міської мережевої педагогічної спільноти.

Використання активних форм роботи з педагогічними кадрами - наступний пріоритет у роботі НМЦ. Діагностика виявлення професійних потреб педагогічних і керівних працівників допомагає у виборі активних форм роботи з кадрами. Форми науково-методичної роботи різноманітні і відповідають змісту діяльності, професійним можливостям, освітнім потребам та

інтересам, що дає змогу педагогам стати не пасивними глядачами і слухачами, а активними учасниками. Використання активних форм роботи з педагогами дозволяє підвищити їх мотиваційну готовність до освоєння нововведень.

З метою модернізації системи освіти, впровадження в освітній процес інноваційних технологій забезпечена ефективна участь Науково-методичного центру та навчальних закладів у Міжнародних і Всеукраїнських виставках «Сучасні заклади освіти», «Інноватика в сучасній освіті», обласній виставці «Освіта Запорізького краю», за результатами яких Науково-методичний центр і заклади освіти міста нагороджені золотими, срібними, бронзовими медалями та є їх дипломантами.

Результатом науково-методичного супроводу є нова якість діяльності педагогічних працівників, яка виявляється у професійній компетентності.

Таким чином сьогодні відкриває перед нами нові можливості для оновлення науково-методичного супроводу розвитку професійної компетентності педагога. Сучасні тенденції реформування освіти зорієнтовують педагогічну спільноту на навчання педагогічних кадрів упродовж життя, задля особистісного розвитку та професійного зростання.

Література

1. Концепція нової української школи. [Електронний ресурс]- Режим доступу. <https://www.calameo.com/books/002158349095e29db0807>
2. Проект Концепції розвитку педагогічної освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-konceptsiyrozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
3. Сидоренко В. В. Методична діяльність у суспільстві, яке навчається: виклики, проблеми, перспективи розвитку / В.В. Сидоренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу. http://lib.iitta.gov.ua/709938/1/Стаття_Сидоренко_Методист.pdf
4. Сидоренко В. В. Формальна і неформальна освіта як форми неперервного акме професіогенезу педагога Нової української школи / В.В. Сидоренко / зб. матеріалів Усеукраїнської науково-практичної конференції «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (25 жовтня 2017 р., Суми). – Режим доступу : <http://sspu.sumy.ua>.

УДК 374.7.018.46

Щекатунова Г.Д.,

кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри МПДПО ІППО
Університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ)

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ФОРМАЛЬНІЙ ТА НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Постановка проблеми дослідження. Орієнтація освіти України на інноваційний вектор розвитку, вимагає нової якості педагогічної діяльності. Одним із традиційних механізмів професійного розвитку педагогічних працівників залишається система підвищення кваліфікації, що представлена на інституційному рівні формальною освітою, яка на жаль, в нових умовах не справляється з вирішенням усіх поставлених перед нею завдань щодо забезпечення інноваційного професійного розвитку педагога. Набуває популярності неформальна освіта як інноваційний компонент освітнього середовища інститутів післядипломної педагогічної освіти, що потребує відповідного науково-методичного обґрунтування та практичного впровадження.

Аналіз попередніх досліджень. Сьогодні склалися передумови для системного вивчення проблеми впровадження неформальної освіти в систему підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Проведено ряд наукових досліджень, які розкривають концептуальні орієнтири, окремі

напрямки неформальної освіти, що збагачують психолого-педагогічну науку в таких аспектах: розуміння неформальної освіти в контексті порівняльного підходу (Н. Г. Василенко, С. Г. Вершловський, Н.С. Мартинова, О. В. Шапочкіна та інші) [1,2,6,7,8], що дозволяє побачити відмінність її від формальної освіти; виявлення ролі і місця неформальної освіти в системі безперервної освіти дорослих (Г. А. Бордовський, С. Г. Вершловський, Т.Л. Дубровіна, Л. Б. Лук'янова, Н. М. Суртаєва, Н. Слободяник) [2,5]; позначення взаємозв'язку формальної, неформальної та інформальної освіти в системі безперервної освіти (Ю. Алексашина, Н. В. Боровська, В. В. Краєвський, С. Лобода Н. В. Сулаєва, Д. І. Фельдштейн) [4.]; уявлення концепції неформальної освіти в контексті вирішення завдань ліквідації безграмотності населення країн третього світу (Г. Веремейчик, М. А. Донцова, Т. Л. Дубровіна, А. Жадько, Б. С. Гершунський, Е. С. Заїр-Бек, Д. Карієвич) [3].

Різні підходи учених до методологічних засад неформальної освіти все ж передбачають узгоджену позицію щодо ролі неформальної освіти у професійному розвитку педагогічних працівників та її риси. Студіювання нормативних документів, наукових джерел, статей дозволив нам констатувати, що неформальна освіта, як і формальна на сучасному етапі зазнають змін, діапазон їх вивчення значно розширився. Формальний рівень організації курсів підвищення кваліфікації побудований на наявних соціальних нормах і культурних традиціях; включає законодавчо затверджений зміст і форми; характеризується централізованістю, масовістю, сертифікованістю, обов'язковістю, уніфікованістю, об'єктністю. Неформальний рівень організації курсів підвищення кваліфікації розвивається як інноваційний, додатковий, громадський; включає освітню діяльність поза інституційного характеру; характеризується орієнтованістю на потреби, суб'єктністю, децентралізованістю, індивідуалізованістю, добровільністю. Залежно від сфери застосування неформальної освіти, автори трактують її як процес, систему або діяльність, що спрямовані на поглиблення життєвих та соціальних компетенцій учасників неформального навчання шляхом врахування індивідуальних потреб, інтересів тощо. Неформальну освіту розглядають як освітню систему, неформальне навчання, професійно спрямоване загальнокультурне навчання, як додаткову освіту, складову частину освіти дорослих, освітню діяльність, будь-яку освіту, як передумову готовності до освоєння нового знання, досвіду, як процес навчання.

Мета роботи. Охарактеризувати вплив формальної та неформальної освіти на процес інноваційного професійного розвитку педагогічних працівників на курсах підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти на основі інтеграції змісту, форм і методів навчання (інструментів досягнення якісно нового результату).

Виклад основного матеріалу. Дослідження процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах неформальної освіти показує, що це не просто наукова ініціатива, а нагальна потреба, яка пояснюється певним комплексом тенденцій, що проявляються в життєдіяльності сучасного педагога в інноваційному освітньому просторі в умовах постійних соціальних змін.

Останнім часом, у зв'язку із реформуванням національної системи освіти, зміни функцій педагогічної професії, посилюється проблема затребуваності педагога нового типу. Мова йде про такі напрямки педагогічної професії, як педагог-організатор навчальної діяльності; педагог-тьютор; педагог-вихователь; педагог-модератор; педагог-наставник; педагог-агент змін в організації реальних життєвих ситуацій; педагог-проектувальник; педагог-фасилітатор; педагог-консультант в сфері освіти; технік соціального і сімейного втручання; асистент соціальної служби; монітор-вихователь; технічний спеціалізований вихователь; вихователь раннього дитинства; соціальний вихователь; педагог-технолог кризових ситуацій; технолог-конфліктолог; педагог раннього навчання і це ще не повний перелік розширення спектра педагогічних професій, які будуть затребувані у найближчі роки. Чи зможе існуюча система

підвищення кваліфікації педагогічних працівників (формальна освіта) забезпечити завдяки статусним переконанням та нормативним вимогам пізнавальне мотивування суб'єктів у професійній, загальнокультурній та особистісній сферах, їх професійний, інноваційний розвиток? Існуюча практика переконує, що ні. Одним із напрямів, що забезпечить реалізацію окреслених завдань щодо нової якості професійного розвитку педагогічних працівників може стати неформальна освіта, яка передбачає співпрацю освітніх інституцій післядипломної педагогічної освіти із різними групами партнерів задля вирішення нагальних соціальних проблем. Функціональне навантаження неформальної освіти визначається можливостями її впливу на два вектори фахового розвитку педагогічних працівників – соціальний (забезпечує зміну соціального статусу шляхом набуття додаткових компетенцій) та особистісний (сприяє самореалізації педагога шляхом задоволення актуальних потреб, інтересів та створення простору для активності.

Останні два роки, кафедра методики і психології дошкільної та початкової освіти ІІПО Університету імені Бориса Грінченка, досліджувала досвід впровадження неформальної освіти на базі курсів підвищення кваліфікації нашого інституту, навчальних закладів міста Києва, аналізувала пропозиції освітніх установ щодо змісту і форм професійного навчання педагогічних кадрів. Провідна ідея дослідження полягала у визначенні умов, механізмів, засобів інтеграції формальної та неформальної освіти, виділення завдань й інструментів досягнення нової якості курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які забезпечать особистісний і професійний розвиток педагогів.

Перш за все була розроблена Дорожня карта кафедри, яка дозволила виділити базові принципи організації курсів підвищення кваліфікації, такі як загальність (доступність для всіх), безперервність, міждисциплінарність та навчання за допомогою досвіду й творчості. Відповідно, вибір форм і методів такого навчання зумовив створення нетрадиційних організаційно-педагогічних умов, які набули характерологічні ознаки неформальної освіти: добровільність і партиципативність; сприятливий психологічний клімат комунікативного середовища; відповідність потребам учасників та спрямованість на подолання дефіциту певних компетентностей; відсутність централізації, ієрархізації та адміністрування змісту та методів навчання на курсах підвищення кваліфікації; орієнтованість на життєвий, професійний, емоційний досвід учасників; переважання інтерактивних методів навчання, відсутність вимог щодо обсягу необхідного теоретичного матеріалу; можливість урахування особливостей фізичного і психічного стану учасників тощо. Наступний крок передбачав проектування освітньо-професійних програм, модулів підвищення кваліфікації педагогічних працівників на основі врахування усіх можливих форм їх навчання. Нові програми дозволили ефективно розв'язувати такі завдання професійного розвитку педагогічних працівників, як: поглиблення розуміння причинно-наслідкових зв'язків соціальної проблеми, що слугує змістом реформування сучасної освіти, її цілісне, структуроване та професійне бачення; вироблення фахових рішень та професійних установок, а також технологізованих алгоритмів соціально-педагогічного впливу на окреслене проблемне поле; розвиток емпатії, творчості, комунікативних і організаційних умінь учасників курсів підвищення кваліфікації; формування емоційно забарвлених ставлень до людей у кризових ситуаціях; зростання особистісної та професійної впевненості, вмотивованості до активної громадської та соціальної позиції, готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Водночас, ми почали застосовувати інтерактивні форми і методи навчання, які визначалися орієнтацією на внутрішні потреби слухачів та їх потребою у самоактуалізації, саморозвитку, самореалізації. Зокрема, основними організаційними формами стали: екскурсійні тури, освітній туризм, стажування, спеціалізовані конференції, семінари, презентації, тренінги, курси, студії, майстер-класи, творчі майстерні, круглі столи, відео лекторії, об'єднання у фахові мережі / професійні асоціації, діалогові групи, публічні дискурси, участь у громадських рухах та організаціях, літні школи, дистанційне навчання, он-лайн навчання, виїзні заняття,

«компенсаційні програми», спрямовані на соціально-особистісний розвиток педагогічних працівників (як-от: тренінги/курси особистісного розвитку, ефективного спілкування тощо). Визначені форми неформальної освіти насичувалися діалогічними методами: дискусії (вільні, панельні, регламентовані, структуровані, тощо) та дебати, кейс-навчання, моделювання проблемних ситуацій, портфоліо, ігри (ділові, рольові, навчальні, організаційно-діяльнісні, виробничі, дослідницькі, проблемно-ділові, проектувальні), консультації, симуляції професійних/соціокультурних процесів і явищ, інноваційні освітні технології (open-space/ відкритий простір, майстерня майбутнього, world-cafe/ всесвітнє кафе, peer-education/ рівний навчає рівного тощо). Визначені форми і методи базуються на взаємодії, обміні інформацією, спільному вирішенні проблем, моделюванні ситуацій, власній рефлексії, діловому співробітництві.

Висновки. Саме інтеграція формальної, неформальної освіти у змісті та організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників як складових системи неперервної професійної педагогічної освіти, заснованої на балансі інтересів держави, педагога і суспільства забезпечила самостійно мотивований вид навчальної діяльності тих, хто навчався на курсах підвищення кваліфікації, свідомий вибір різноманітних форм організації навчання, особистісний і професійний розвиток сучасного педагога-агента змін.

Література

1. Василенко Н. Г. Стан і проблеми запровадження системи визнання результатів неформально професійного навчання в Україні / Н. Г. Василенко // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2014 р., м. Київ) : у 2 ч. – Ч. 2 / уклад. : Л.М. Капченко, С.О. Тарасюк, Л.Г. Авдеев та ін. – К. : ППК ДСЗУ, 2014. – 248 с. – С. 130-138.
2. Вершловський С. Г. Образование взрослых: теоретические и методические проблемы / С. Г. Вершловський // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2014 р., м. Київ) : у 2 ч. – Ч. 2 / уклад. : Л.М. Капченко, С.О. Тарасюк, Л. Г. Авдеев та ін. – К. : ППК ДСЗУ, 2014. – 248 с. – С. 14-25.
3. Веремейчик Г. Освіта дорослих в Білорусі, Молдові, Україні / Галина Веремейчик // Європейська освіта дорослих за межами ЄС/ – Мн. ПроPILEI, 2010. – [Електронний ресурс].
4. Лобода С. Неформальное образование в Беларуси: провайдеры, ключевые тенденции и перспективы для будущего / Сергей Лобода [Електронний ресурс].
5. Лук'янова Л. Б. Концептуальні засади формування законодавства у галузі освіти дорослих / Л. Б. Лук'янова // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально- економічної нестабільності : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2014 р., м. Київ) : у 2 ч. – Ч. 2 / уклад. : Л. М. Капченко, С. О. Тарасюк, Л. Г. Авдеев та ін. – К. : ППК ДСЗУ, 2014. – 248 с. – С. 52-59.
6. Мартинова Н. С. Досвід використання активних методів навчання в системі неформальної туристичної освіти / Н. С. Мартинова // Вісник Луганського Національного Університету ім. Т. Шевченка. – 2009. – №10 (173). – С.38-43.
7. Паращук О. Неформальное образование в Украине / Оксана Паращук [Електронний ресурс].
8. Шапочкіна О. В. Сучасні тенденції розвитку неформальної освіти майбутніх учителів у Німеччині / Ольга Володимирівна Шапочкіна. – Автореф. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти. Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. – 20 с.

Яцишин А.В.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України
(м. Київ)

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У публікації [4] зазначено, що освіта і наука в усіх розвинутих країнах є пріоритетом державної політики, соціально-економічного й духовного розвитку суспільства. Сучасні цілі модернізації освітньої галузі в Україні спрямовані на розвиток національної системи освіти, що має відповідати викликам часу та потребам особистості, яка здатна реалізувати себе у суспільстві, що постійно змінюється [4]. Із вдосконаленням технічних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) процес навчання у закладах вищої освіти постійно модернізується. Також, для виконання наукових досліджень застосовуються ІКТ, що утворюють спеціальну категорію «ІКТ підтримки наукових досліджень». І тому, постає проблема розвитку інформаційно-дослідницької компетентності молодих вчених, в аспекті використання ІКТ.

Наразі, існує багато наукових публікацій у яких розглянуто різні аспекти формування і розвитку дослідницької та інформаційно-дослідницької компетентності фахівців. Так, Сисоєва С.О. «дослідницьку компетентність викладача» визначає як інтегровану особистісно-професійну якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущими якостями дослідника, зокрема такими, як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності [4, 5]. Під «дослідницькою компетентністю студента» розуміється якість, що проявляється в потребі особистості володіти методологією наукової творчості; умінні спостерігати й аналізувати, висувати гіпотези щодо вирішення професійно-орієнтованих задач; виконувати дослідницьку роботу; вмінні проводити наукові дослідження, організовувати експеримент; узагальнювати та передбачати наслідки дослідницької діяльності в процесі навчання та в подальшій професійній діяльності [2]. У роботі [3] під «інформаційно-дослідницькою компетентністю» визначається компетентність, яка формулюється сукупністю знань, умінь і особистісних якостей і спрямована на самостійне отримання і перетворення інформації з метою вирішення навчальних проблем в процесі освоєння освітніх програм [3]. Проте, проблеми розвитку інформаційно-дослідницької компетентності молодих вчених, зокрема аспірантів розглянуті недостатньо і потребують спеціального дослідження.

У Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1] визначено, що «вчений є фізичною особою, яка проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримує наукові та науково-технічні (прикладні) результати», а «молодий вчений – це вчений віком до 35 років, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, або вчений віком до 40 років, який має науковий ступінь доктора наук або навчається в докторантурі». Вважаємо, що розвиток інформаційно-дослідницької компетентності молодих вчених є одним з важливих завдань сучасних закладів освіти та наукових установ.

Основними формами організації та напрямками розвитку інформаційно-дослідницької компетентності молодих вчених є: участь у виконанні науково-дослідних робіт, підготовка дисертаційної роботи, участь у наукових масових заходах (конференціях, семінарах, форумах

тощо), публікація наукових статей і тез доповідей, стажування у провідних вітчизняних і закордонних установах, організація і проведення наукових чи практичних масових заходів та ін., співпраця з науковими лабораторіями та відділами інших установ, участі у роботі Рад молодих вчених, участь у розробці проєктів і їх виконанні та ін. Також, важливу роль у розвитку інформаційно-дослідницької компетентності молодих вчених відводиться інформаційно-комунікаційним технологіям (ІКТ), застосування яких сприятиме удосконаленню і розширенню можливостей молодих вчених у виконанні наукових досліджень.

Отже, на підставі наукових публікацій [5] та власного досвіду [6; 7] виокремлено ІКТ, використання яких, вважаємо, доцільним для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності молодих вчених: електронні бібліотеки, хмарні сервіси, системи для проведення веб-конференцій, наукометричні та реферативні бази даних, системи перевірки унікальності текстів, електронні соціальні мережі та ін. Опанувавши ці засобами молодий вчений зможе застосувати їх для виконання наукового дослідження, що значно зменшить часові та фінансові затрати і сприятиме швидшому поширенню отриманих наукових результатів.

Література

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – 2017. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
2. Осипова Н. В. Модель формування дослідницької компетентності у майбутніх інженерів-програмістів / Осипова Н. В., Вінник М. О., Тарасіч Ю. Г. // Інформаційні технології в освіті. 2014. № 20. – С.150-159.
3. Репета Л. М. Механізми формування інформаційно-дослідницької компетентності учасників / Л. М. Репета // Общество: социология, психология, педагогика. – Вып. № 4 / 2012. – С. 76-81.
4. Сисоєва С. О. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навчальний посібник / С. О. Сисоєва, Л. В. Козак. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016 – 156 с.
5. Сікора Я. Б. Використання засобів ІКТ у формуванні інформаційно-дослідницької компетентності майбутнього фахівця / Я. Б. Сікора // АКІТ 2017. – С. 262-264.
6. Яцишин А. В. Деякі аспекти застосування міжнародних наукометричних систем і баз даних у підготовці аспірантів та докторантів / А. В. Яцишин // Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці. – К.: Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. – С. 141-145.
7. Яцишин А. В. Напрями застосування електронних відкритих систем у підготовці майбутніх докторів філософії [Електронний ресурс] // А. В. Яцишин / Зб. матеріал. V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь – 2017», (14 грудня 2017, м. Київ). – К.: ПТЗН НАПН України, 2017. – Режим доступу: <http://conf.iitlt.gov.ua>.

СЕКЦІЯ 4

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

УДК 378.37.001.08

Білик Н.В.,
методист науково-методичного центру
організації навчально- методичної роботи
обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
(м. Хмельницький)

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ТЕХНОЛОГІЙ

Соціально – економічні й політичні зміни у суспільстві, зміцнення державності України, входження її у світове співтовариство неможливе без структурної реформи національної системи освіти. Змінюються часи – удосконалюються, відшліфовуються методи, прийоми і форми навчання. Комп'ютерні технології на сьогодні є актуальним способом роботи педагога в будь – якому освітньому закладі[3,5]. Такий підхід дозволяє активізувати навчальний процес.

Одним із найбільш доступних і перспективних напрямів розвитку сучасних інформаційних технологій є хмарні технології, що надають користувачам мережі Інтернету доступ до електронних освітніх ресурсів та застосування програмного забезпечення як online сервісів. Тому саме хмарні технології виступають потужним засобом створення та поновлення бази навчальних і методичних матеріалів, які не тільки відкривають освітянам загальну доступність електронних освітніх ресурсів та є компонентами змістовного наповнення сучасного навчального середовища[4,12].

Хмарні технології є відкритими та динамічними, елементарно змінними та сприйнятливими для широкого загалу педагогів з різним рівнем ІТ- компетентності. Ефективність використання хмарних технологій, особливо ілюстративних засобів навчання, реалізація їх дидактичних можливостей не тільки доповнюють мовну інформацію педагога, але виступають її носієм і сприяють підвищенню мозкової активності та пізнавальної діяльності тих, хто навчається. При цьому реалізуються певні задачі: отримання оперативної інформації, миттєва комунікація з учнями або студентами (відбувається оптимізація часу навчального процесу), поширення власного досвіду, підвищення кваліфікації[1,3].

За умов урахування цілей підготовки та особистісних якостей суб'єктів навчально – виховного процесу як основи ствердженої багаторічним досвідом системи навчання (методів, засобів, форм і прийомів навчання), хмарні технології виступають тим ефективним фактором, які логічно вписуються в навчальний процес[2,8].

Наочний матеріал, поданий через хмарні технології, допомагає підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу та розвивати пізнавальний інтерес учнів та студентів. Його результатом є покращення результатів навчання та підвищення якості підготовки майбутніх фахівців у системі освіти загалом.

Упровадження хмарних технологій можливо при відповідному технічному забезпеченні, а також при відповідній грамотності педагога та тих, хто навчається. Крім того, педагогічна діяльність викладання матеріалу при цьому відрізняється від традиційної(класичної).

Однак, крім переваг використання хмарних технологій у навчанні, є явні недоліки, пов'язані з відсутністю «живого» спілкування з викладачем, високими до самоорганізації адміністрування процесу та складністю мотивації навчання.

Виходячи з вищевикладеного, можна вважати, що майбутнє проведення занять в навчальних закладах використовуючи хмарні технології дозволить покращити методику їх проведення і рівень засвоєння теоретичних та практичних знань.

Перспективи подальшої роботи передбачають: визначення нових хмарних сервісів для впровадження в освітній процес навчальних закладів; вивчення інших програмних рішень надання хмарних сервісів для використання в освітньому процесі навчальних закладів.

Головне пам'ятати, що хмарні технології – це не панацея, а ефективний засіб навчання в руках умілого педагога.

Література

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти / В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2009. – 648 с.
2. Голубенко М. К. Сучасні форми роботи з педкадрами / М. К. Голубенко. – К.: Шк.світ, 2010. – 128 с.
3. Дичківська В. М. Інноваційні педагогічні технології / В. М. Дичківська. – К.: Академ.видат, 2004. – 73 с.
4. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інші інновації / Н. П. Наволокова. – Х.: Основа, 2009. – 92 с.

УДК 37.016

Гладун В.В.,
старший викладач кафедри
філософії освіти, теорії та методики
суспільствознавчих предметів МОІППО
(м. Миколаїв)

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-СУСПІЛЬСТВОЗНАВЦЯ

Третє тисячоліття яке характеризується своєю інформатизацією та глобалізацією в суспільстві, саме тому існує нагальна потреба кардинальної трансформації новітніх технологій у всі сфери життєдіяльності, зокрема в освіту.

Сьогодні відбувається «перезавантаження» сучасного педагога та його діяльності й розуміння того, що інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) це допоміжний навчальний ресурс. Звідси зростають вимоги до професійної компетентності вчителя, окрім базових знань потрібних для здійснення педагогічної діяльності, учителям необхідно оволодіти основами роботи з сучасним комп'ютером для досягнення визначених навчально-виховних цілей та освоїти нові організаційні форми навчальної діяльності.

Це дає підвищити продуктивність праці учасників освітнього процесу, надання високоякісної наочності, мотивацію, індивідуалізацію та творчість учнівської молоді. Через це актуальною нині є проблема формування й розвитку інформаційної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти.

Дидактичний потенціал використання інформаційних технологій повинен бути для удосконалення методики навчання свого предмета. При цьому для ефективного використання ІКТ у професійній діяльності потрібно володіти компетентностями, які дозволять не тільки передавати свої знання, а й сприяти вдосконаленню персональних умінь, якостей та формуванню професійного досвіду в процесі роботи і саморозвитку.

Питанням організації роботи з використанням ІКТ присвятили свої дослідження Н. Морзе, І. Селевко, М. Кадемія, С. Литвинова, Т. Носенко. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках суспільствознавчих дисциплін, зокрема історії присвятили такі науковці як Л. Богдановська, О. Малицька, Т. Ладиченко, О. Мокрогуз, Д. Десятов.

Пошук нових методичних систем в процесі підготовки вчителів історії та суспільствознавства до використання ІКТ у професійній діяльності продовжує залишатися актуальним.

В освітньому процесі можна зустріти різні терміни: «інформаційно-комунікаційні технології», «інформаційні мережеві технології», «мережеві технології». Слушну думку з цього приводу висуває Д. Десятов який стверджує що: «Мережеві технології є вужчим за своїм змістом та обсягом, й знаходиться у відношенні підпорядкування до родового поняття інформаційно-комунікаційні технології. Тому інформаційно-комунікаційні технології які забезпечують багатосторонню комунікацію між користувачами мережі Інтернет, а також, дозволяють організувати кооперативну діяльність, спрямовану на створення якого-небудь продукту – це є мережеві технології» [1, 33].

Також можна погодитися з тим, що сьогодні в освіті відбувається зміна акцентів від «ІКТ в освіті» до нової парадигми «освіта у хмаро орієнтованому навчальному середовищі» [2].

Під «хмарою» можна розуміти сукупність пов'язаних між собою серверів, для збереження, оновлення, архівації та обробки інформації. Використання хмарних технологій у сфері освіти свідчить про їх перспективність, адже вони загалом мають низку переваг, зокрема: безкоштовне використання; мобільність та універсальність; захист персональних даних; можливість упровадження нових інтерактивних форм роботи, такі перспективи відкривають небачені можливості як для учнів, так і педагогів за умови їх готовності до відкритої взаємодії.

Тому використання хмарних сервісів на уроках суспільствознавчих предметах має такі дидактичні можливості: систематизація знань, використання різних засобів (презентації, графіки, діаграми, карти знань) для комплексного розуміння й подання отриманих даних; критичне осмислення матеріалу. Але можуть бути й труднощі в реалізації поставлених завдань: велика затрата часу вчителем для підготовки уроків, розробка відповідних алгоритмів дій, постійне вдосконалення у володінні ІКТ та доступу до мережі Інтернет.

Сьогодні існує безліч он-лайн сервісів для створення будь якого Інтернет продукту: віртуальні дошки, інтерактивні плакати, інтелектуальні карти, хмаринки слів, навчально-ігрові додатки тощо.

Серед усього різноманіття сервісів поступово увага учителів зосереджується на можливостях віртуальної інтерактивної дошки як інструменту, за допомогою якого можна підсилити зацікавленість і активність учнів, поліпшити ефективність роботи на уроках, організувати спільну діяльність учнівської молоді [3].

Іноді застосовують термін «чиста дошка» від англomовного терміну – «Whiteboard». Подібних сервісів у мережі Інтернет досить багато, й при цьому спостерігається стійка тенденція до постійного збільшення їх кількості. Сьогодні популярні такі віртуальні електронні дошки, як Conceptboard, RealtimeBoard, WikiWall, Padlet, Cosketch, Flowchart, Trello, Linoit тощо.

Дидактичні можливості віртуальної електронної дошки є необмежена кількість учасників які можуть бути задіяні в цьому процесі, реєстрація може здійснюватися автоматично за наявності облікового запису Google, Facebook, інструмент «Коментування» дозволяє обмінюватися коментарями у процесі роботи й виносити коментарі за межі робочого поля, фіксація активності учасників, організація роботи як індивідуальної, так і групової роботи, використання проблемного методу викладу матеріалу.

Достатньо популярним є мережевий сервіс Padlet, який має свої особливості у порівнянні з іншими додатками. Вчитель може створити дошку або для себе, або ж надати доступ окремим користувачам, іншою особливістю є його багатофункціональність редагування матеріалу.

Під час роботи з сервісом Padlet (Рис.1) учні можуть не тільки працювати в режимі он-лайн, але й використовувати різні аудіо-відео матеріали, цікаві графічні засоби та демонструвати власну думку й відстоювати її, коментуючи та пояснюючи на стіні. Також доречним є

багаторазове використання власних розроблених матеріалів та обмінюватися ними з колегами, батьками учнів тощо. Цей соціальний сервіс можна застосовувати – як майданчик для розміщення навчальної інформації, для розміщення завдань на пошук інформації, для спільного виконання домашнього завдання та як місце для збирання ідей для проектів, їх обговорення.

Віртуальна електронна дошка ідеально підходить для організації кооперативного навчання учнів, оскільки, на ній в он-лайн режимі можуть працювати всі учні водночас. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології дозволяють значно спростити процес створення «стінгазети».

Рис. 1. Екранна копія віртуальної дошки, створеної засобами сервісу Padlet

Отже, використання хмарних технологій в освіті мотивує учня та ученицю до подальшого навчання та активного процесу отримання знань. Ці технології дають педагогу можливість більше розкрити значний дидактичний потенціал суспільствознавчих предметів, також сучасні комп'ютерні технології поліпшують процес викладання матеріалу, що стає цікавим, емоційно насиченим, динамічним і наочним. Але в освітньому процесі необхідно гармонійно поєднувати й взаємодоповнювати традиційні та інформаційно-комунікаційні засоби навчання, тому що он-лайн сервіси це лише знаряддя, що покращує роботу викладача.

Література

1. Десятов Д. Л. Як організувати кооперативну діяльність учнів у процесі навчання історії засобами мережевих технологій : навчально-методичний посібник / Д. Л. Десятов – Миколаїв: ОШПО, 2016. – 136 с.
2. Литвинова С. Розвиток навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу як наукова проблема / С. Литвинова // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2014. – Ч. 1. – С. 39.
3. Хміль Н. Соціальний сервіс Padlet як елемент педагогічної діяльності / Н. Хміль, С. Дяченко // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – № 2. – С. 24-30.

Грицук Ю.В.,

кандидат технічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри загальної
інженерної підготовки Донбаської
національної академії будівництва і архітектури
(м. Краматорськ)

Грицук О.В.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(м. Бахмут)

МУЛЬТИМЕДІЙНІ НАВЧАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Зміни, що відбулись в Україні на початку 21 століття, стосуються не тільки політичної, правової, соціально-економічної сфер життєдіяльності людини, але й галузі освіти. Законом України Про освіту [1] наголошується, що головними принципами освітньої діяльності серед іншого є людиноцентризм, гуманізм, якість освіти, забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, науковий характер освіти, єдність навчання, виховання та розвитку. Зростає роль особистості: підвищуються вимоги до професійної підготовки фахівців і здобувачів вищої освіти.

На ринку праці потрібні спеціалісти, здатні не тільки абстрактно й логічно мислити, узагальнювати інформацію, але й створювати принципово новий творчий продукт з використанням інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ). За їх допомогою у закладах освіти створюють глобальне освітнє середовище, що сприятиме покращенню якості навчання, управлінню освітнім процесом, використанню інтегрованих навчальних програм, створенню мотивації для інформальної та неформальної освіти.

Згідно з [2], мультимедійні навчальні технології – це сукупність технічних навчальних засобів (ТСО) і дидактичних засобів навчання – носіїв інформації (ДСО). Технічні засоби мультимедіа забезпечують перетворення інформації (звуку і зображення) з аналогової, тобто безперервної, у цифрову (дискретну) форму з метою її зберігання і обробки, а також зворотне перетворення, щоб ця інформація могла бути адекватно сприйнята людиною.

Використання мультимедіа як інструмента пізнання допомагає у представленні інформації різними способами, реалізує творчий підхід до оволодіння знаннями. У навчальному процесі мультимедіа-технології можуть використовуватись як інтерактивний багатоканальний інструмент пізнання (рис. 1) [3].

Рис. 1. Мультимедіа-технології як інструмент пізнання

При організації навчального процесу з використанням мультимедійних технологій доцільно дотримуватись принципів, що були визначені Річардом Майєром [4 - 7]. Протягом останніх років кількість список принципів розширився, проте вони все ще є актуальними та загальноприйнятими правилами для розробки ефективних тренінгів, лекційних та практичних занять:

1. Принцип мультимедійності – слухачі навчаються краще за допомогою слів і малюнків, ніж тільки за допомогою слів.
2. Принцип розподілу уваги – слухачі навчаються краще, коли слова та малюнки інтегровані у часі.
3. Принцип модальності – слухачі краще навчаються засобами графіків та розповідей, ніж графіків та надрукованих текстів.
4. Принцип сигналізації – слухачі навчаються краще, коли додаються сигнали, що виділяють ключову інформацію.
5. Принцип надмірності – слухачі навчаються краще, коли однакова інформація представлена у декількох форматах.
6. Принцип узгодженості – слухачі навчаються краще, коли сторонній матеріал виключається, а не включається.
7. Принцип просторової суміжності – слухачі навчаються краще, коли відповідні слова та зображення подаються близько, а не далеко один від одного на екрані, або сторінці, або у часі.
8. Принцип тимчасової приналежності – слухачі навчаються краще, коли відповідні слова та зображення подаються одночасно, а не послідовно.
9. Принцип сегментації – слухачі навчаються краще, коли мультимедійне повідомлення представлено по сегментах, частинах, що розвиваються, а не у вигляді безперервного блоку.
10. Принцип попереднього навчання – слухачі краще навчаються в мультимедійному повідомленні, коли знають назви та характеристики основних понять.

11. Принцип персоналізації – слухачі навчаються краще, коли слова мультимедійної презентації знаходяться у розмовному, а не у формальному стилі.

12. Голосовий принцип – слухачі навчаються краще, коли слова промовляються стандартним голосом, а не за допомогою машинного або чужого голосу.

13. Принцип зображення – слухачі навчаються краще, коли екранні агенти демонструють людські жести та рухи.

14. Принцип втілення – слухачі не обов'язково навчаються краще, коли зображення говорить з екрану.

Використання мультимедіа має певні переваги: посилює мотивацію студентів, покращує систему керування навчанням на різних етапах навчального процесу, а також його якість, підвищує рівень підготовки майбутніх спеціалістів у галузі сучасних інформаційних технологій.

Грунтуючись на викладеному можна зробити висновки, що мультимедійні технології можуть бути використані і як засоби, і як методи навчання студентів. Мультимедійний супровід навчального процесу дозволяє наблизити наукові положення до професійних контекстів. Засоби мультимедіа мають відповідати певним вимогам, що продиктовані принципами наочності, науковості, послідовності, систематичності, самостійної активності.

Література

1. Закон України Про освіту [електронний ресурс]. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звертання: 18.02.2018)
2. Байтуганова А. О., Аймбетова М. Т., Каужан Л. Мультимедиа технологии в образовании / А. О. Байтуганова и др. // Молодой ученый. – 2016. – №19.2. – С. 9-11. – URL <https://moluch.ru/archive/123/34439/> (дата звертання: 18.02.2018).
3. Сероусова Л. В., Гайдук Н. В. Мультимедиа-технологии в образовании // Информационное общество: современное состояние и перспективы развития / Л. В. Сероусова, Н. В. Гайдук // Сборник материалов IX студенческого международного форума. 2017. – Краснодар, Изд-во КГАТ, 2017. – С. 137 – 140.
4. 12 Principles of Multimedia Learning [електронний ресурс]. – URL: https://www.hartford.edu/academics/faculty/fcld/data/documentation/technology/presentation/powerpoint/12_principles_multimedia.pdf (дата звертання: 18.02.2018).
5. Principles for multimedia learning with Richard E. Mayer [електронний ресурс]. – URL: <https://hilt.harvard.edu/blog/principles-multimedia-learning-richard-e-mayer?platform=hootsuite> (дата звертання: 18.02.2018).
6. Multimedia Learning Principles for Course Designers #126 [електронний ресурс]. – URL: <https://community.articulate.com/articles/multimedia-learning-principles> (дата звертання: 18.02.2018).
7. Mayer, R.E. Using multimedia for e-learning // Journal Of Computer Assisted Learning. – Volume33, Issue5. – 10/2017. – p.403-423. – DOI: 10.1111/jcal.12197.

УДК 37.015:001.89[(477)(043.2)

Гуркова Т.П.,

методист методичного відділу
комунального закладу «Запорізький
обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти» Запорізької обласної ради
(м. Запоріжжя)

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «УМІННЯ» У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Сьогодення України – зміна суспільства, переосмислення завдань освіти, суть якої полягає в переорієнтації від знаннєвої парадигми до вміння вчитися впродовж життя, використання їх у нових умовах. Метою сучасної освіти є підготовка особистості, здатної жити в надзвичайно глобалізованому й динамічно змінному світі, сприймати його як стимул змінювати власний спосіб життя. Ці процеси та неперервна інформаційна змінність уводять учителя в складну систему

суспільних відносин, вимагають від нього здатності до прийняття нестандартних і швидких рішень.

Отже, концептуально змінити українську освіту без перегляду та реалізації нових підходів до професійної підготовки вчителя на різних етапах неперервної педагогічної освіти, на нашу думку, неможливо.

Результати аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми дозволяють стверджувати, що її актуальність протягом останніх десятиліть стала значущою для сучасної педагогічної теорії та практики.

Зауважимо, що сутність поняття «вміння» досліджували вчені, трактуючи його як: здатність людини виконувати будь-яку діяльність (Ю. Бабанський, В. Козаков, В. Якса та ін.) або використовувати знання й навички (І. Радченко, В. Сластьонін та ін.); систему взаємопов'язаних дій (А. Алексюк, О. Леонтьєв, І. Лернер, К. Платонов та ін.); дію-операцію (М. Дьяченко, Л. Кандилович та ін.); спосіб виконання дій (Ф. Гоноболін, А. Деркач та ін.); процес удосконалення будь-якої діяльності (А. Акімова, Л. Ведернікова, Н. Яковлева та ін.); майстерність, здатність творчо працювати (Д. Пойа, Б. Теплов та ін.); творчу дію (А. Зарудна, Б. Ломов).

Розглянемо тлумачення поняття «вміння» у словниках.

Тлумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи так пояснює сутність поняття «вміння» – skill, ability, knack, dexterity – засвоєний людиною спосіб виконання діяльності, що забезпечується сукупністю набутих знань і навичок [7, с. 176, 232].

Словник із соціальної педагогіки дає такі визначення поняття «вміння» – готовність до швидкого виконання практичних та теоретичних дій; точно, свідомо на основі засвоєних знань і життєвого досвіду [6].

Український педагогічний словник засвідчує, що вміння – здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок. Уміння, на думку авторів, передбачає використання раніше набутого досвіду, певних знань. Утворення їх є складним процесом аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку, в ході якого створюються й закріплюються асоціації між завданнями, необхідними для його виконання знаннями та застосування їх на практиці [1, с. 221, 338].

С. Гончаренко у педагогічному словнику зазначає, що формування умінь проходить кілька стадій:

1. Ознайомлення з умінями
2. Усвідомлення його смислу
3. Початкове оволодіння ними
4. Самостійне, більш точне виконання практичних завдань [1, с. 58].

Уміння притаманні різним видам діяльності. Наприклад, вивчення навчального предмета, виконання практичних вправ, самостійна діяльність учнів виробляють уміння застосовувати знання. Ю.Бабанський вважає, що вміння – це можливість виконання дії на основі набутих знань для вирішення поставлених завдань [4]. І. Харламов розглядає вміння – як володіння «способами застосування засвоєних знань на практиці». Уміння, наголошує вчений, – здатність людини продуктивно, з належною якістю та за відповідний час виконувати роботу (здійснювати дії перетворення предмета в продукт) за нових умов. Будь-яке вміння містить у собі уявлення, знання (поняття, судження), навички концентрації, розподілу й переключення уваги, навички сприймання, мислення, самоконтролю і регулювання процесу діяльності [8]. В. Крутецький і Л. Уманський уміння включають в структуру здібностей. Розкриваючи сутність поняття «вміння» вчені зазначають, що це успішне виконання будь-якої дії або складної дії з використанням правильних прийомів, способів, а навичками називають закріплені, автоматичні прийоми та способи роботи, які є складовими у свідомій діяльності [5, с. 276]

Отже, аналіз науково – педагогічних досліджень дозволяє стверджувати, що вчені виокремлюють декілька груп умінь: загальні та часткові. Наприклад, в учнів молодшого шкільного віку виділяють такі загальні вміння (рис.1)

Рисунок 1. Загальні вміння учнів молодшого шкільного віку

У свою чергу кожне загальне вміння включає кілька часткових (рис.2). Розглянемо на прикладі загального вміння самоконтролю:

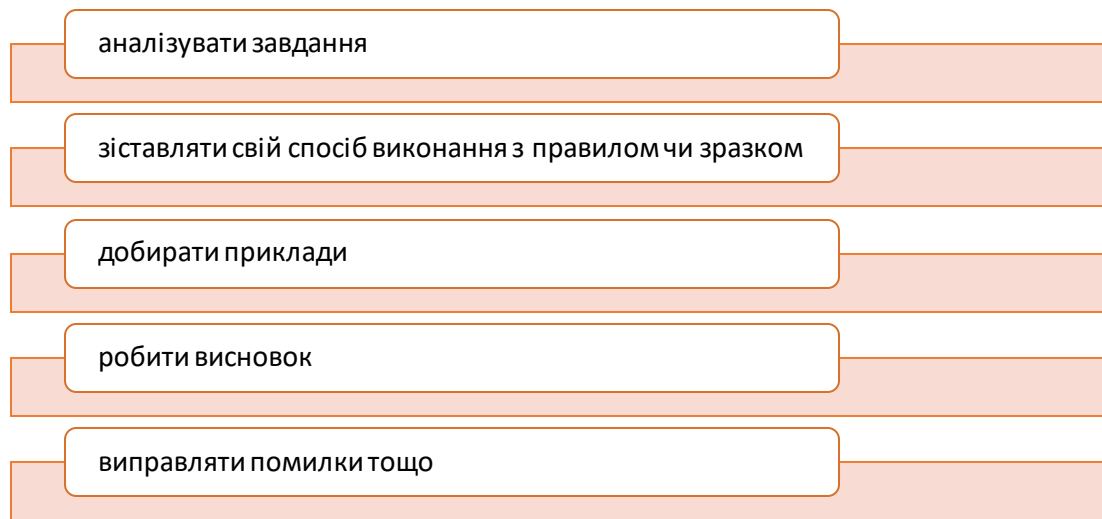

Рисунок 2. Складові загального вміння самоконтролю

Уміння включають різні дії. У свою чергу, є змінні і незмінні вміння. Прикладом незмінних умінь є розв’язування задач, особливо нестандартних.

Початкова школа протягом століття обмежувалась навчанням дітей читати, писати, рахувати. Сучасна початкова школа ставить перед собою інше завдання: всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей [9].

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що саме мають знати й уміти учні після закінчення певного циклу навчання, тобто вміння є складовою компетентностей: динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати навчальну діяльність [10].

Отже, вміння – це засвоєння суб'єктом способів виконання практичних, теоретичних дій на основі знань і життєвого досвіду, які формуються вправлінням, передбачають застосування у звичних та змінених ситуаціях.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Лернер И. Я. Об учебных умениях и их отражении в учебниках / И. Л. Лернер // Проблемы школьного учебника. Вып. 12. – М. 1983. – С.228–334.
3. Москаленко А. М. Розвиток умінь педагогічного спілкування в системі післядипломної освіти / А. М. Москаленко. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, Київ, 2001.
4. Педагогика: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Под ред. Ю. К. Бабанского. – М.: Просвещение, 1983. – 608 с.
5. Платонов К. К. Проблемы способностей / К. К. Платонов. – М.: Наука, 1972. – 311 с.
6. Словарь по социальной педагогике: Учеб. пособие для студ. Высш. Учеб. Заведений / Авт.-сост. Л. В. Мардахаев. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 368 с.
7. Тлумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи / упор. Л. В. Лохвицька. – 2-ге вид., оновл. — Тернопіль : Мандрівець, 2017. – 232 с.
8. Харламов И. Ф. Педагогика: Уч. Пособие / И. Ф. Харламов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1990. – 576 с.
9. Закон України «Про освіту» [електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
10. Державний стандарт початкової освіти [електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavno-go-standartu-pochatkovoyi-osviti>

УДК 371.13:378

Жуковська С.А.,
кандидат педагогічних наук,
завідувач лабораторії інформаційно-ресурсного
забезпечення освітнього процесу
Науково-методичного центру «Агроосвіта»
(м. Київ)

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ

У Звіті Всесвітнього економічного форуму подано дані за 2016 рік про розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у країнах світу.

Визначення рівня їх розвитку відбувається за допомогою індексу мережевої готовності. Індекс мережевої готовності – це комплексний показник, що характеризує рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у країнах світу за 67 параметрами. Лідерами рейтингу, як і в попередні роки, стали Сінгапур, Фінляндія та Швеція. У першу десятку також увійшли Норвегія, США, Нідерланди, Швейцарія, Великобританія, Люксембург та Японія. Україна посіла 64 рейтингову позицію серед 139 країн світу, покращивши за рік результати на 7 пунктів [3]. Але це незначне покращення суспільство суттєво не відчуло.

За результатами парламентських слухань на тему "Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України" визнано, що існують суттєві проблеми у сферах розвитку інформаційного суспільства. Не виконано план дій щодо реалізації Закону України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки"; не подолано цифрову нерівність у доступі громадян України до електронних комунікацій та інформаційних ресурсів; повільно підвищується рівень комп'ютерної грамотності населення; низький рівень впровадження та використання можливостей ІКТ у сферах освіти, науки, культури, охорони здоров'я, в агропромисловому комплексі та в інших секторах економіки [2].

Постановою Верховної Ради Міністерству освіти і науки України рекомендовано підготувати зміни та доповнення до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року з метою переходу на інноваційний шлях розвитку країни через прискорення запровадження ІКТ в освіті й науці та розвитку освітніх і наукових електронних інформаційних ресурсів.

Під електронними освітніми ресурсами розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та розміщені на носіях будь-якого типу або у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації освітнього процесу [1].

Сьогодні виникла нова галузь педагогіки – медіапедагогіка. Це наука про медіаосвіту і медіаграмотність. Головним для неї стало поняття «електронні матеріали навчального призначення». Електронне навчання є плідною освітньою технологією, завдяки властивим їй якостям інтерактивності, гнучкості, інтеграції різних типів електронної навчальної інформації.

Найхарактернішою ознакою електронного навчання є багатоканальність подання матеріалу, яка дає змогу сприймати його одразу декількома органами почуттів паралельно, а не послідовно, що поліпшує засвоєння матеріалу, збільшує обсяг інформації, з якою працює викладач, підвищує якість та ефективність навчання.

Завдяки специфіці мультимедіа, можна говорити про комплексне методичне забезпечення, яке водночас поєднує в собі різні джерела знань (слово, звук, наочний об'єкт, практичну роботу), володіє всіма видами діяльності (словом, звуком, демонстрацією, інструктажем тощо) і здатне організувати всі види діяльності (слухання, осмислення, відповідь, спостереження, практичну роботу).

Реформою «Нова українська школа», що стартувала у цьому році, передбачено створення Національної освітньої онлайн-платформи.

Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич зазначила, що електронна платформа потрібна для повноцінного супроводу реформи освіти. «Для нас дуже важливо, – наголосила вона, – підтримати вчителів та надати їм інтерактивні онлайн-матеріали, які допоможуть якісно використовувати компетентнісні методики навчання. Також ця платформа має відіграти важливу роль у підвищенні доступу дітей з сільських територій до якісної освіти».

Робоча група з розробки Концепції Національної освітньої електронної платформи на засіданні 15 грудня 2017 року під головуванням Міністра освіти і науки Лілії Гриневич затвердила Концепцію і дала старт процесу розробки Платформи. Рамковими документами є Положення про Національну освітню електронну платформу і про електронний підручник.

Поки у високих кабінетах відбувається процес затвердження положень, вирішуються шляхи фінансування, визначаються виробники електронного освітнього контенту, кафедра філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України спільно з Науково-методичним центром «Агроосвіта» створюють унікальний освітній контент для професійного розвитку педагогів України.

Електронні освітні ресурси для професійного розвитку педагогів розміщено у Віртуальній кафедрі андрагогіки <https://ppo.mk.ua> та Медіатеці електронних засобів навчання <https://nmcbook.com.ua>. Адже під час змін, які відбуваються у суспільстві, провідні позиції займає освіта дорослих, функціонування й розвиток якої має свою змістову специфіку, зумовлену особливостями цільових груп, інноваційними підходами й сукупністю завдань.

Законодавство України визначає освіту дорослих як складову освіти впродовж життя, спрямовану на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. Держава створює умови для формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих і електронні освітні ресурси відіграють у цьому процесі дуже важливу роль.

Література

1. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему "Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/go/1073-19>.
3. Рейтингові оцінки України за індексом мережевої готовності 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://edclub.com.ua>.

УДК 378.37.001.08

Ілляхова М.В.,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і освіти
дорослих ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
(м. Київ)

ТИПОЛОГІЯ КРЕАТИВНОГО ОСВІТНЬОГО КОНТЕНТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТВОРЧОСТІ

У становленні відкритого інформаційного суспільства визначна роль відводиться створенню, поширенню і збереженню освітнього цифрового контенту різного за типами і форматами. Створення цифрового українського контенту, відповідного до національних освітніх потреб, має сприяти соціальному та культурному розвитку, зміцненню інформаційного суспільства, засобів масової інформації, формуванню освітнього креативного середовища. На сьогодні основні напрямки розвитку інформаційного суспільства в Україні поступово узгоджуються з орієнтирами європейського розвитку. Серед них – ініціатива «Цифровий порядок денний для Європи» («Digital agenda for Europe»), яка визначає пріоритетні позиції розбудови інформаційного суспільства в рамках європейської стратегії економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання» («Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth»). З метою інтеграції у світові процеси «цифровізації» у 2016 році Кабінет Міністрів України презентував проект «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020») [1]. Серед першочергових сфер та ініціатив цифровізації України – поширення цифрової освіти. У названому документі широко вживані поняття «цифрова грамотності», «цифрова компетентність», «цифровий інтелект», зокрема вказано на актуальність формування наскрізної цифрової компетентності, коли вивчення предметів відбувається через використання цифрових технологій [1, с. 22].

Також відповідно до процесів цифровізації в національній освітній політиці, в Україні впроваджується проект нового освітнього стандарту «Нова українська школа». До понятійного

апарату цього документу, відповідно до сучасних вимог, включено інформаційно-цифрову компетентність як одну з ключових серед груп компетентностей, окреслених у «Рекомендаціях європейського Парламенту та Ради Європи», що мають стати наскрізними у змісті всіх навчальних предметів.

Інформаційно-цифрова компетентність, передбачає впевнене й водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією у професійній діяльності приватномуспілкуванні. Вона також вмщує інформаційну й медіа-грамотність, основи програмування, креативне мислення, уміння працювати з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці, а також розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [2, с. 13]. Відповідно смислове поле поняття «інформаційно-цифрова компетентність» акцентує на формуванні цифрової грамотності та цифрової культури.

Цифрова грамотність визнана Європейським Союзом однією з восьми ключових компетентностей для повноцінного життя та діяльності. У 2016 році Європейським Союзом представлено оновлений фреймворк Digital Competence (DigComp 2.0), що складається з п'яти основних блоків компетентностей та разом двадцяти однієї компетенції, що до них входить, а саме: 1) інформаційна грамотність та грамотність щодо роботи з даними; 2) комунікація та взаємодія; 3) цифровий контент; 4) безпека; 5) вирішення проблем. За аналогією з IQ або EQ, які використовуються для вимірювання рівня загального та емоційного інтелекту, виокремлюється DQ (Digital Quotient) — це цифровий інтелект, тобто навички створення і використання цифрових технологій. DQ містить 3 рівні: 1) цифрове громадянство, тобто використання цифрових технологій у повсякденному житті, для взаємодії один з одним, спілкування, перегляду цифрового контенту тощо; 2) цифрова творчість, тобто використання цифрових технологій для створення контенту, медіа тощо; 3) цифрове підприємництво, тобто використання цифрових технологій для бізнесу, професійної діяльності тощо.

Зупинимось на тлумаченні поняття «цифрова творчість», яка включає створення цифрового контенту, вміння змінювати, покращувати, використовувати цифровий контент задля створення нового контенту, обзнаність щодо авторських прав та політики ліцензування відносно даних, інформації та цифрового контенту, а також вміння писати програмний код.

Освітній цифровий контент – це зміст освітньої платформи, сайту, блогу викладача. Він може бути представлений текстами, відеороликами, статтями, прес-релізами, новинами, інфографікою та іншими формами (приклад відеоролик «Креативні практики»). – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=AIN-tcsMbrQ>. Освітній цифровий контент умовно можна поділити на три види: рекламний, розважальний та інформаційний. Призначенням рекламного освітнього контенту є залучення споживачів освітніх послуг до інформативного поля. Найефективнішими для залучення користувачів є креативні візуальні образи, картинки, відео і тільки потім текст. Такий контент має займати приблизно 30% від усього контенту. У створенні рекламного освітнього контенту необхідно відмовитися від складних термінів і незрозумілих довгих пояснень. Він має визивати довіру, тому писати необхідно так, ніби це дружнє звернення. Можна використовувати модель AIDA, де кожна літера позначає ключову дію: необхідно привернути увагу (Attention), пробудити інтерес (Interest), викликати бажання (Desire) і закликати до дії (Action). Увага залучається за допомогою назви, пробуджує інтерес перший абзац. Також використовується й інша структура подачі інформації – ODC. Ця пропозиція (offer), обмеження за часом (deadline) і заклик до дії (call to action).

Розважальний освітній цифровий контент базується на матеріалах, що викликають позитивний настрій, посмішку і бажання поділитися постом або статтею з однодумцями. Навіть корисну і наукову інформацію можна оформити сучасно і яскраво у вигляді креативних образів або інфографіки. Розважальний освітній контент має займати приблизно 20% від загального

обсягу. Його завдання – забезпечити якнайбільше охоплення аудиторії і пізнаваність освітньої платформи. Типи розважального освітнього контенту:

- меми, жарти, цікаві факти;
- опитування і тести;
- інфографіка, цитати;
- конкурси і розіграші;
- відео естафети, флешмоби;
- провокаційні заяви;
- збірки картинок-демотиваторів;
- **смішні відео** (приклад: відеоролики «Хабар». – Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=KLBe5-3q_7w ;

«Мистецтво чи креативність?». – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=wNss1uV1Kh8>).

Інформаційний освітній цифровий контент допомагає зміцнити статус експерта у сфері освіти, поширювати інформаційний вплив і привертати цільову аудиторію. Такий контент має займати приблизно 50% від загального обсягу. Він допомагає формувати довіру у споживача освітніх послуг. Виокремлюються наступні типи інформаційного освітнього цифрового контенту (за прикладом доробок кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України):

- **думки експертів** (приклад: відеоролик «Нова українська школа: виклики для професійного розвитку педагогічних працівників». – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=Jgl8POh713s&feature=youtu.be>

відеоролик «Фехтування – мистецтво володіти собою». – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=kFrqo6yR-iI>

- **мультимедійні посібники** (приклад: Мультимедійний науково-методичний комплекс «Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів». – Режим доступу:

<http://nmcbook.com.ua/Arhiw1/Mul/golowna/golovna.htm> ;

Методичний порадник «Технології професійного розвитку педагогів»
<http://nmcbook.com.ua/Arhiw1/TehnprofRozvped/Golovna/Golovna.htm>);

- **огляди сайтів, матеріалів** (приклад: відеоролик «Віртуальна кафедра андрагогіки». – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=fLhMUshGDDg>);

- **огляд заходів** (приклад: II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія. Теорія, технології». – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jyglRd0D3Jw>);

- **відео інструкції, відео презентації** (приклад: «Креативний цифровий контент для забезпечення освітнього процесу – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=53hCQ7UJ4eg> ;

«Альтернативні Powerpoint програми для створення креативної презентації». – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=Q8U28de7mBk>);

- **буклети** (приклад: «Брендбук кафедри філософії і освіти дорослих». – Режим доступу: <https://issuu.com/yaroslavaschven/docs/> _____);

- **тренінги, майстер-класи;**

- **художні освітні проєкції** (приклад: відео проєкт «Метаморфози війни: контамінація можливого» – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=cmoVruML0po>);

- **аналітика ринку освітніх послуг.**

Створення, використання та поширення цифрового освітнього контенту є наразі однією з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового і національного освітнього процесу. Це дозволяє інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння, засвоєння знань. За допомогою креативного цифрового контенту, медіа- та інтерактивних засобів легше використовувати підхід до викладання на основі впровадження інноваційних підходів, включаючи використання кейсів, дослідницько-пошукової роботи, методу проектів, освітніх ігор тощо. У такому процесі легше засвоюється інформація, створюється емоційно-комфортне середовище, актуалізуються креативні якості, зокрема: здатність до творчості; здатність до вирішення проблемних завдань; винахідливість; гнучкість і критичність мислення; самобутність і впевненість; здатність ставити і вирішувати нестандартні завдання; здатність до переносу досвіду, передбачення; позитивне мислення; інтуїція; асоціативність, уява, відчуття новизни; емпатійність; уміння бачити відоме в невідомому; уміння долати стереотипи мислення; мати прагнення до творчої свободи.

Література

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування загальної школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Цифрова адженда України – 2020. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

УДК 371.13:37.018.46:371.14

Костюк Л.Г.,

методист методичного кабінету
відділу освіти, культури, молоді та спорту
Шумської міської ради
(м. Шумськ)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ ТА БІОЛОГІЇ

Постановка проблеми. В умовах, коли змінюється освітня стратегія, професійна та цифрові компетентності учителів набувають все більшої актуальності. Сьогодні існує багато форм і методів роботи з вчителями хімії та біології, що орієнтовані на розвиток педагогів, підвищення якості їх умінь і навичок.

З метою стимуляції пізнавального ставлення до навчання, розвитку творчого і продуктивного мислення, уміння спілкуватися один з одним, я використовую різні форми і методи роботи із вчителями хімії та біології. Адже розвиток цифрової компетентності вчителя є неодмінною умовою й обов'язковою складовою його успішного саморозвитку та зростання його професіоналізму.

Термін «компетентність» (від латинського *competentis*, що означає належний, здібний) ще недостатньо визначений психолого-педагогічною літературою. Його розглядають як готовність на високому професійному рівні виконувати свої посадові та фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних і практичних надбань і досвіду. Цифрова компетентність аналізується багатьма дослідниками як впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства. Включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку та вирішення проблем.

Компетентний – це особа, яка має достатні знання в якій-небудь галузі, яка з чим-небудь добре обізнана; ґрунтується на знанні, кваліфікована [3, с.445].

Проблеми компетентності розглядали вітчизняні й зарубіжні науковці на різних рівнях і під різними кутами зору.

Однак, огляд науково-теоретичних джерел свідчить, що проблема розвитку цифрової компетентності вчителів природничого циклу розроблена недостатньо, що і зумовило вибір теми запропонованого дослідження.

Актуальність дослідження викликана появою високих вимог до сучасних фахівців, пов'язаних із розвитком науки, техніки, технологій та гуманістичними змінами у суспільстві. Вона визначається змінами, що відбуваються в умовах реформування середньої освіти. Зміст та завдання шкільного курсу хімії та біології вимагають нових переходів до організації навчальних процесів, спрямованих на розвиток здібностей школярів, формування навичок самостійного наукового пізнання та самореалізації особистості.

Зважаючи на актуальність та недостатній стан розробки зазначеної проблеми, **основна мета статті** полягає в аналізі теоретичних підходів щодо сутності та визначення професійної компетентності педагогічних працівників у процесі підвищення їх кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою проблемою побудови цілісної системи безперервної освіти на даному етапі є формування і розвиток професійної компетентності педагогічного працівника. Її актуальність пояснюється необхідністю розв'язання суперечностей між традиційною консервативністю системи підготовки і фахового зростання педагогічних працівників і необхідністю постійної модернізації знань, умінь, реальним рівнем професійної компетентності вчителя, його готовності вирішувати освітні завдання.

Основою набуття компетентності є власна активна діяльність учня і вчителя. Мій педагогічний досвід показує, що оптимально та вдало обрані прийоми, форми та засоби навчання сприяють: розв'язуванню практично орієнтованих завдань; аналізу життєвих ситуацій; використанню наочності; проведенню експерименту ужиткового спрямування; проведенню учнівського дослідження; виконанню проектів, розв'язуванню проблемних завдань, застосуванню технології розвитку критичного мислення тощо.

Підтримую бачення О.І. Пометун в частині того, що сформовані компетентності людина використовує за певної потреби в соціальних та інших контекстах залежно від умов і потреб щодо здійснення різних видів діяльності. Очевидно, що компетентна людина застосовує ті стратегії, які здаються їй найприйнятнішими для виконання визначених завдань як життєвих, так і професійних. Упровадження компетентнісного підходу створює умови для формування внутрішньої мотивації навчання. Зазвичай, на мою думку, чинниками, які позитивно впливають на формування мотивації, є:

- практична спрямованість мети уроку як особисто значущої, важливої для кожного учасника навчального процесу;

- використання в процесі навчання здобутого життєвого досвіду учнів, їхніх повсякденних спостережень, досвіду практичної діяльності;

- зв'язок навчального матеріалу з повсякденням, явищами, які відбуваються в докільді;

- використання результатів навчання в практичній діяльності людини.

У формуванні ключових компетентностей учнів загальноосвітніх шкіл, значиму і провідну роль відіграють педагогічні працівники. Від їх предметно-методичної, психологічної, інформаційно-комунікаційної, загальнонаукової, загальнокультурної компетентностей у значній мірі залежить професійна та життєтворча компетентність учня загальноосвітнього навчального закладу.

Управління власною діяльністю веде до підвищення або модифікації рівня компетентності людини.

Незаперечним є те, що сам вчитель, як мінімум, має володіти тими компетенціями, яких навчає дітей. Базова компетентність вчителя полягає в умінні організувати заняття, створити

невимушене доброзичливе, розвивальне середовище, в якому стає реальною можливість досягнення освітніх результатів учня, сформульованих як ключові компетенції. Вчителю важливо вміти організувати навчання так, щоб воно стимулювало інтерес, бажання разом думати і дискутувати, ставити оригінальні питання та оцінювати нестандартні ситуації, проявляти незалежне креативне мислення, формулювати ідеї, висловлювати різноманітні точки зору. Важливо, щоб це мотивувало учнів до нових, на сходинку вищих здобутків та інтелектуального зростання. Вчитель має налаштуватися на пошук та закріплення позитивної динаміки на шляху до формування компетентності учнів.

Я вчитель з чималим досвідом роботи. Вважаю, що кожний вчитель повинен свої знання, майстерність, відповідальність, тепло віддавати учням, заряджати їх установками на позитив. Саме з усвідомлення цього й починається виконання мого педагогічного обов'язку.

Своє головне завдання вбачаю у пробудженні та розвитку інтересу до оволодіння знаннями, бо інтерес – це рушійна сила пізнання та навчання. Але зараз для розвитку інтересу до навчання на уроці недостатньо лише особистісних якостей вчителя. Необхідно створити і нові умови для продуктивного навчання, результатом якого є учень, який у стінах школи набуває ключових життєвих та професійних компетентностей.

Формування компетентностей відбувається засобами змісту освіти. У підсумку в учня розвиваються здібності та з'являються можливості вирішувати в повсякденному житті реальні проблеми - від побутових до виробничих і соціальних. Учні намагаюся переконувати в тому, що високо компетентним спеціалістом стане той, хто матиме мобільні знання, які постійно оновлюватимуться, за допомогою гнучких і дієвих методів використовуватиме їх у конкретній ситуації, кому критичне мислення дозволить оптимально оцінювати ідеї щодо доцільності їх використання.

Висновки. Отже, процес розвитку цифрової компетентності вчителів є цілісним і водночас динамічним, оскільки передбачає адаптивність у підходах до змісту та вибору форм і методів у організації навчального процесу. В умовах глобалізації, що характеризується стрімким розвитком високих технологій потрібно постійне удосконалення способів і моделей передачі знань, пошук альтернативних видів навчання, забезпечення взаємозв'язку з практикою, розвитку творчих здібностей майбутніх спеціалістів, розвитку їхніх загальних компетентностей.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи [колектив авторів : Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко та ін]. – С.111.
2. Педагогічна майстерність / [П. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
4. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова [та ін.]. – К. : Богдан, 2003. – 520 с.
5. Скрипник М. Мистецтво бути педагогом / М. Скрипник. – К., 2006.
6. Владиславлев О. П. Непрерывное образование. Проблемы и перспективы / О. П. Владиславлев. – М. : Молгвардия, 1978. – 176 с.
7. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – М. : Издательство Московского психолого-социального института ; Воронеж : НПО „МОДЭК”, 2004. – 752 с.

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ

Третя промислова революція, її ще називають цифровою, почалася в другій половині 20 століття зі створення цифрових комп'ютерів і подальшої еволюції інформаційних технологій. Ми живемо саме в цю епоху. Але все частіше сьогодні можна почути, що світ стоїть на порозі четвертої промислової революції («4th industrial revolution»). Як описує промислову революцію Клаус Шваб (засновник і голова Всесвітнього економічного форуму), вона стирає межі між фізичними, цифровими і біологічними сферами. Чимало країн світу вже розпочали свій шлях в 4-ій промисловій. Платформи, подібні німецькій Industrie 4.0 існують в багатьох розвинених країнах. В звіті WEF (рейтинг Networked Readiness Index) за підсумками 2017 року Україна за цими показниками лише на 64 місці [1].

Кабінет Міністрів України ухвалив «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки», - базовий документ для визначення векторів руху в напрямку цифровізації промисловості, сільського господарства, процесів державотворення, освіти, медицини, багатьох інших сфер. Концепція, зокрема, передбачає перехід від сировинного типу економіки, яка споживає природні ресурси, до високотехнологічних виробництв та ефективних процесів за допомогою ІТ-технологій та комунікацій (1). Перед педагогічними працівниками закладів професійної (професійно-технічної) освіти в цих умовах постає низка викликів, які посилюються проблемами, що виникають в зв'язку з реформування системи освіти, інтеграції України в Європейський простір.

По-перше, це проблема відповідності професійної (зокрема її складової – інформаційної) компетентності викладачів і майстрів виробничого навчання тим критеріям, які висуваються сьогодні з боку Держави, суспільства.

По-друге, це вимоги з боку виробничої сфери, роботодавців до рівня підготовленості випускників ЗП(ПТ)О до роботи в нових економічних умовах, їх здатності до інтеграції в професійну діяльність сучасних цифрових, інформаційних технологій, професійно-орієнтованих програмованих засобів та програмних продуктів. Забезпечити ці вимоги можуть лише педагоги, які самі здатні до інноваційного пошуку способів отримання і передачі професійної інформації, які досягли певних рівнів розвитку власної інформаційної компетентності.

По-третє, це проблеми недостатнього фінансування та відповідно і оснащення сучасними цифровими засобами освітнього процесу, відсутність якісного Інтернет зв'язку, зон вільного Wi-Fi, станцій підзарядки мобільних пристроїв тощо, тобто проблеми технічного та фінансового характеру.

По-четверте, сьогодні актуальними є проблеми запровадження дуальної форми здобуття освіти, запровадження стандартів на модульно-компетентнісній основі, започаткування відповідних рівнів Національної рамки кваліфікацій, Національної системи кваліфікацій, оновлення державного класифікатора професій, розроблення та затвердження переліку цифрових професій на основі вимог ринку праці з подальшим розробленням відповідної програми їх запровадження у закладах освіти. Реалізація цих значимих завдань неможлива сьогодні без елементарної цифрової грамотності тих, хто забезпечує ці процеси.

Ще одним викликом, що постає перед педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О є усвідомлення особливостей учнів, які вже народилися в цифрову епоху, які не знають світу без

інтернету, комп'ютерів, смартфонів та інших гаджетів. Це діти, свідомість яких одночасно може перебувати в реальному і віртуальних світах, для яких нема меж між країнами, не існує інформаційних обмежень. Не усвідомлення педагогічними працівниками особливостей покоління «z» (покоління «яяя», центеніалів), намагання забезпечити якісну освітню послугу в рамках лише традиційного навчання та застарілих схем будови відносин між поколіннями приводить до психологічних конфліктів, розчарувань, причому з обох боків.

Саме пошуку ефективних форм роботи в зазначених умовах присвячено педагогічний експеримент, який вже другий рік поспіль триває в Державному навчальному закладі «Запорізьке вище професійне училище». Мета експерименту – формування ІТ, хмаро орієнтованого освітнього середовища, шляхом розвитку інформаційної компетентності педагогічних працівників.

Різні аспекти формування інформаційної компетентності знайшли відображення у дослідженнях Н.Г.Вітківської, А.М. Вігт, О.Д. Гуменного, Н.В. Евладової, О.О. Кизик, С.Г.Литвинової, Л.М. Петренко, С.В. Тришиної, інших науковців і практиків. В рамках експерименту планується уточнити поняття «інформаційна компетентність педагогічного працівника ЗП(ПТ)О», визначити сучасні ефективні форми методичної роботи, спроможні забезпечити розвиток інформаційної компетентності викладачів та майстрів виробничого навчання, сформувати інноваційну модель ІТ, хмаро орієнтованого освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

В рамках експерименту здійснюється системна робота по виведенню рівня сформованості інформаційної компетентності викладачів, майстрів виробничого навчання на рівень, коли педагогічний працівник може самостійно коригувати навчальну програму у відповідності до запитів роботодавців, осучаснювати змістовну складову, забезпечувати постійне оновлення навчального контенту, адаптувати способи подачі матеріалу та обирати форми контролю у відповідності до можливостей учнів, ініціювати застосування більш сучасних моделей будови освітнього процесу на базі широкого спектру цифрових технологій, хмарних сервісів, професійно орієнтованих програмних продуктів і засобів.

Яскравим прикладом досягнень педагогічних працівників в напрямку розвитку власної інформаційної компетентності став II Методичний марафон «Інноваційні технології в професійній (професійно-технічній) освіті», який цього року був присвячений «Хмарним сервісам та сервісам Веб 2.0». За однастайними прогнозами науковців, швидке вдосконалення та поширення хмарних технологій (cloud computing) зараз є одним з тих ключових векторів, що в найближчі роки помітно вплине на глобальний розвиток не лише освіти, а і багатьох інших сфер людського життя [2].

Особливістю заходу став Інтернет формат проведення у вигляді колективних вебінарних виступів. Було визначено тематику вебінарів: «Хмарні сервіси в організації контролю»; «Веб-пошукові технології в освітньому процесі»; «Соціальні мережі, блоги, сайти у освітньому процесі»; «Онлайн платформи для візуалізації навчального контенту»; «Інтернет мультимедіа в освітньому процесі». Виступи презентували не лише досягнення педагогічних працівників в тому чи іншому напрямку опанування хмарними технологіями, а й стали дієвим інструментом обміну досвідом (рис.1)

Рисунок 1. Програма II Методичного марафону «Інноваційні технології навчання в професійній (професійно-технічній) освіті»

Участь у марафоні взяли майже 70 % педагогів училища. Це добрий результат та підґрунтя для запровадження повноцінної змішаної моделі навчання, для створення загальноучилищної електронної дистанційної платформи, над формуванням якої вже розпочато роботу.

Література

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р “Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки” [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>
2. Перспективи розвитку ринку хмарних обчислень в Україні: переваги та ризики: Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/1191/#_ftn2

УДК 378.37.001.08

Лабудько В.С.,
методист Навчально-методичного
центру професійно-технічної
освіти Сумської області
(м. Суми)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СЕМІНАР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Сьогодні від педагога вимагається бути готовим до розвитку і діяльності в умовах, які швидко змінюються. Реформування змісту освіти передбачає розроблення принципово нових державних стандартів загальної середньої освіти, які повинні ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання [3, 4]. Досвід розвинених країн свідчить, що з розвитком соціальних мереж їх використання педагогами й учнями збільшується. Модернізація системи освіти обумовлює необхідність пошуку нових підходів до організації навчального процесу [4, 44]. Із застосуванням та створенням електронних освітніх ресурсів, які дозволяють організувати освітній процес на новому рівні, пов’язані перспективи розвитку різних технологій навчання. Цифрова культура є базовою основою сучасної світової культури, невід’ємною

складовою усіх без виключення суспільних процесів, у тому числі й освітніх; явище цифрової культури є знаковим, оскільки вказує на домінуючу форму соціалізації сучасного суспільства – інформаційно-віртуальну [5, 6].

Виділення інформаційно-цифрової компетентності як окремої складової професійної компетентності педагога обумовлено активним використанням ІКТ у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в освіті. Вона передбачає: застосування ІКТ в навчанні та повсякденному житті; раціональне використання комп'ютера і комп'ютерних засобів під час розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням і передаванням; оцінку процесу й досягнутих результатів діяльності. Удосконалення якості навчання та виховання у закладі професійно-технічної освіти сьогодні напряму залежить від рівня підготовки педагога. Саме тому необхідно дорослим змінювати основні методи навчання. Сьогоднішнім учням недостатньо дати суму знань, їх потрібно навчити орієнтуватися в потоці інформації, систематизувати й обирати необхідне і корисне. Тобто, щоб сформувати інформаційно-цифрову компетентність в учнів, викладач сам повинен володіти такою компетентністю, розуміти ту роль, яку він може відігравати у формуванні особистості учня. Педагоги повинні забезпечити впровадження в практику програмно-педагогічних розробок, спрямованих на інтенсифікацію освітнього процесу, удосконалення форм і методів організації навчання. Тому на сьогодні ключовим завданням є підготовка такого викладача закладу професійної (професійно-технічної освіти), який уміє використовувати і створювати сучасні електронні освітні ресурси.

Вагомою проблемою є неготовність викладачів до використання інформаційних та комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності. Ліквідувати цю прогалину можна, організовуючи науково-методичні семінари, проведення, відвідування та обговорення відкритих заходів, на яких педагоги навчаються і діляться власним досвідом.

Розглянемо як можна розвивати інформаційно-цифрову компетентність на прикладі роботи з викладачами фізики закладів професійної (професійно-технічної освіти) Сумської області. У 2016 році на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області організовано вебінар з теми «Упровадження інтерактивних технологій навчання в ПТНЗ області. Проектна діяльність як один із засобів формування компетентностей на уроках фізики». За результатами онлайн-спілкування спільно з педагогами-фізиками міста Суми у цьому ж році було проведений семінар «Упровадження комп'ютерних технологій в умовах оновлення змісту фізичної освіти». Наступний крок – проведення семінарів «Упровадження сучасних інформаційних технологій у навчально-виховний процес» на базі ДНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва та автотранспорту» у 2017 році та «Використання електронних освітніх ресурсів на уроках» на базі ДНЗ «Хотінський професійний аграрний ліцей» у 2018. Під час семінарів викладачі ознайомилися з теоретичними засадами сучасних освітніх технологій та їх упровадженням на уроках, із завданнями формування інформаційно-цифрової компетентності педагога в контексті вимог Нової Української школи, відвідали уроки колег, майстер-класи «Вироблення критеріїв оцінювання навчальних проєктів», «Віртуальні інтерактивні дошки Lino it в освітньому процесі», ділилися власним досвідом використання ЕОР на уроках.

У рамках підготовки до семінарів проводилися засідання творчої групи викладачів природничого циклу з питань створення ЕОР на уроках: презентації, анімації, відеофрагменти, віртуальні фізичні лабораторії, електронні тести. Розглянуто види навчальних презентацій (класифікація за Морзе Н.В.): конспект уроку, слайд-шоу, текст (опорні сигнали), таблиці, тренажер, тестування. Визначено завдання презентації – зробити так, щоб та інформація, яку подає викладач, зацікавила учнів. З цією метою складається план (сценарій) презентації, підбирається роздатковий матеріал, комп'ютерна графіка, звукове оформлення. Ефективній підготовці презентації сприяють засоби PowerPoint. Показ презентації підвищує рівень

запам'ятовування матеріалу. Ознайомлено викладачів з використанням та створенням анімацій, її можливостями надати презентації Microsoft PowerPoint 2010 більшої динаміки та допомогти краще запам'ятати інформацію.

Використання відеофрагментів дає змогу візуально спостерігати фізичне явище, отримувати інформацію про фізичний процес і про кількісні значення фізичних величин, що його характеризують. Зупинка фрагмента в ході його перегляду – можливість повторювати вивчене не тільки в кінці уроку, а й у процесі вивчення.

Оскільки заклади професійної освіти не мають фізичного обладнання в повному обсязі, доцільно використовувати віртуальні фізичні лабораторії. Але не варто проводити всі роботи віртуально, адже фізика – наука експериментальна і ніщо не зможе замінити реальний фізичний експеримент.

Для перевірки рівня знань учнів з певної теми доцільно використовувати тестове оцінювання. Тестове оцінювання на уроці можна проводити в будь-який момент вивчення матеріалу: чи при перевірці домашнього завдання, чи закріпленні вивченого матеріалу, чи узагальненні та систематизації набутих знань. Досить зручна у використанні тестуюча програма з фізики Physics Test v1.0. У цій програмі для учня виводяться зображення лабораторного обладнання з фізики. Працює індикатор відповідей та відображається якість виконаної роботи. Викладач також може використати програми для складання електронних тестів: Майстер-тест – <http://master-test.net/uk> та Online Test Pad – <http://onlinetestpad.com/>. За допомогою перелічених програм можна як створювати власні тести, так і використовувати вже створені.

Всі матеріали роботи знаходяться у вільному доступі на сторінках блогу Кварк, створеного для викладачів природничих дисциплін закладів професійно-технічної освіти (<http://kvarkl.blogspot.com/>).

Таким чином, інформаційно-цифрову компетентність педагога можна формувати протягом всієї професійної діяльності. Засобами науково-методичних семінарів, підготовкою до них, упровадженням в практичну діяльність набутих знань, умінь і навичок можна допомогти педагогу досягти індивідуального освітнього рівня саморозвитку та самовдосконалення.

У сучасних умовах відбувається швидке старіння одержаних фахівцями знань, знецінення набутої раніше освіти. Тільки за умови безперервності освіти викладач може бути компетентним працівником, справжнім професіоналом у своїй сфері [2, 26]. Вимогам часу щодо використання ЕОР відповідають служби ресурсу Google – прості у впровадженні та користуванні. Різноманітність служб задовольняє будь-які потреби та можливості закладу в упровадженні ІКТ в освітній процес [6, 116]. Використання продуктів компанії Google у професійній діяльності педагогів сприяє формуванню у них здібностей до використання інформаційних технологій, упровадженню інноваційних підходів до збагачення освітнього процесу та надає можливість підвищити рівень пізнавальної активності учнів [1, 17].

Література

1. Герасименко Н. В. Дистанційне навчання як інструмент компетентнісної освіти та інформаційної культури педагогів / Н. В. Герасименко // Збірник наукових праць. Інформаційно-цифрова компетентність педагога: теорія і практика. Випуск 1. – Суми : ВВП «Мрія», 2018. – С. 12-18.
2. Захарова І. О. Навчальний процес у закладах післядипломної освіти як система забезпечення підвищення кваліфікації / І. О. Захарова // Збірник наукових праць. Інформаційно-цифрова компетентність педагога: теорія і практика. Випуск 1. – Суми : ВВП «Мрія», 2018. – С. 25-34.
3. Концепція нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/.
4. Наконечна Л. М. Електронні освітні ресурси у інформаційному освітньому середовищі / Л. М. Наконечна // Збірник наукових праць. Інформаційно-цифрова компетентність педагога: теорія і практика. Випуск 1. – Суми : ВВП «Мрія», 2018. – С. 44-50.
5. Національний інститут стратегічних досліджень (2014, Вересень). Аналітична записка «Питання розвитку цифрової культури українського соціуму» [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.niss.gov.ua/articles/1631/>.

УДК 378.37.001.08

Мішенкова І.Г.,
викладач математики,
викладач-методист
(м. Дніпро)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Пріоритетним напрямком розвитку освіти України є її інтеграція в Європейський освітній простір, приведення системи освіти до вимог Болонської декларації, яка передбачає, зокрема, впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Розвиток єдиного Європейського освітнього простору в межах Болонського процесу істотно підвищує роль інформаційних та комунікаційних технологій в освіті, що зумовлено сучасною світовою тенденцією до створення глобальних відкритих освітніх і наукових систем, які дають змогу, з одного боку, розвивати систему накопичення й поширення наукових знань, а з іншого – забезпечувати доступ до різних інформаційних ресурсів широким верстам населення. [1]

Одним із факторів науково-технічного прогресу є розвиток цифрової компетентності педагогів в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Сучасна освіта передбачає широке використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій на уроці, що надає можливість вчителю більш зацікавити учнів своїм предметом, розширювати їх кругозір, підвищувати інтерес до вивчення тем через комп'ютерні технології. І тому цифрова (комп'ютерна) грамотність є важлива складова професійної компетентності учителя.

Проблемами формування комп'ютерної грамотності та інформаційної культури вчителів займалися В.Глушков, В.Коржуков, А.Єршова, Н.Полякова та інші. [2]

Використання комп'ютерної техніки й оволодіння сучасними комп'ютерними програмами дає можливість педагогу по іншому викладати свій предмет, а саме моделювати задачі, прогнозувати соціальні та економічні ризики, графічно відображати результати, розробляти аналітичні таблиці.

Новітні інформаційні технології створили нові аспекти викладання навчального матеріалу на будь-якому етапі уроку: мотивація навчання, вивчення нового матеріалу, закріплення вивченого та особливо на етапі перевірки засвоєння знань.

Всі провідні педагоги (шкільні учителі, викладачі ПТНЗ, технікумів, вузів) позитивно відносяться до комп'ютеризації всієї системи освіти. Концепція комп'ютеризації навчання спрямована на упорядкування взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, методичних, матеріально-технічних можливостей навчального закладу.

І на першому місці звісно стоїть матеріально-технічне забезпечення кабінетів – комп'ютерами, мультимедійними засобами, інтерактивними дошками тощо. Якщо вчитель вдома або в методичному кабінеті розробив електронний навчально-методичний комплекс (ЕМНК), то бажано щоб він наступного дня був спроможний це опробувати на уроці, побачити сприйняття учнями, позитивні або негативні сторони своєї розробки. Ще в 50% навчальних закладах комп'ютери є тільки в кабінетах інформатики та ще в декількох кабінетах, і тому вчитель може показати своє напрацювання раз на тиждень (завуч поставить його урок в кабінет інформатики) або на відкритому уроці. А не бачення результатів своєї праці негативно впливає на бажання

подаді вивчати комп'ютерні програми, розробляти ЕМНК, удосконалювати попередні напрацювання (електронні підручники, тести).

Якщо ж вчитель має матеріально-технічні можливості в кабінеті, то навчально-методичні комплекси повинні відповідати таким критеріям: науковості, гнучкості та прогностичності, системності, доступності, послідовності викладання матеріалу, індивідуальності та диференціації навчання, варіативності індивідуального досвіду та розвитку індивідуальних освітніх потреб.

Цифрова (комп'ютерна) компетентність фахівця надає можливість зробити навчання учнів більш ефективним, забезпечити більш високу якість знань та розвиток усіх суб'єктів навчального процесу. З використанням електронних засобів навчання легше проводити нестандартні уроки, займатися самоосвією, проводити уроки з розв'язанням прикладних задач економіки, екології, виробництва, організовувати інтелектуальні змагання між групами (класами).

Уроки, на яких учні розв'язують прикладні задачі (реальні математичні моделі) виконують головне завдання освіти – випускник школи повинен адекватно, природно сприймати дійсність, жити гідним життям, реалізувати свої здібності.

Наука не стоїть на місці, навчальні програми змінюються (майже щорічно) і викладач повинен навчати учня вчитися, виробити потребу в навчанні упродовж усього життя. Комп'ютерна грамотність вчителя та учня надає для цього найбільш можливостей.

Учитись самому і вчити дітей пізнавати свій внутрішній світ, потенційні можливості, пізнавати світ інших людей, країн, відчувати реальність життя – це невід'ємна складова освітньої діяльності педагога. Інноваційні підходи для організації уроку або позакласної роботи покликані подолати розрив між освітою і вимогами життя.

Сучасним підліткам легше спілкуватися через клавіатуру комп'ютера (телефону) ніж епістолярним способом, і ми повинні це враховувати. Якщо задати завдання знайти формулу обчислення, фізичний закон, властивості функцій, то учні скоріше скористуються Інтернетом, а не підручником. І нам, викладачам яким за «50», треба з цим звикатися. Комп'ютерні мережі дають можливість швидко знайти відповідь на питання, або взагалі видадуть низку творів з необхідної теми. Погано то, що учні не намагаються перевірити інформацію, і що перше вийшло на екрані гаджету, то для них і правда. Тому нам викладачам потрібно задавати так питання, щоб окрім комп'ютерних рішень учень ще б виконував якусь частину самостійно. А інакше ми отримаємо «спеціалістів» по натисканню правильних клавіш.

Цифрові науково-навчальні програми, на мій погляд, це ідеальний інструмент залучення учнів під час вивчення предметів природного-математичного напрямку.

Я проводжу контроль знань у програмі ONLINE TEST Pad, що дозволяє мені в моєму електронному журналі бачити, скільки учнів розв'язували тести, скільки набрали балів і головне, яке питання для учнів було складним. А це дає можливість на уроках «Узагальнення знань» звернути увагу на ці проблемні задачі. Для учнів проходити такий контроль зручний тим, що дає можливість зробити це завдання вдома. Якщо учень не має можливість вдома долучитися до INTERNET-ресурсів (в профтехосвіті багато буває учнів з малозабезпечених сімей), то пройти тестування можна на консультації після уроків.

ONLINE TEST Pad дає можливість створювати такі цікаві для учнів завдання, як кросворд, ребус, вправа «Мікрофон» (продовжити правило, теорему).

Використання інформаційних технологій вимагає від викладача вищої кваліфікації, ніж для проведення традиційного уроку.

« - Учитель повинен володіти знаннями не меншими, ніж ті, що містяться в комп'ютерній програмі;

- індивідуалізація навчання, яка передбачається за рахунок введення в навчальний процес комп'ютера, вимагає застосування значної кількості методик, якими учитель повинен володіти досконало;

- учитель має знати програмне забезпечення, його складові, щоб допомогти учневі на кожному етапі уроку» [3].

А якщо вчителі не будуть готові до використання комп'ютерних технологій (в силу віку, або обмеження матеріальних можливостей), то є велика проблема інформатизації освіти. Інститут післядипломної освіти для педагогів повинен окрім звичайних курсів підвищення кваліфікації (які ми проходимо кожні п'ять років) на весь навчальний рік, а може і влітку організувати 2-х, 3-х тижневі курси комп'ютерної грамотності (різні за рівнем готовності викладача) початкові, середні і для самих кваліфікованих викладачів. В групах, де по 5-7 людей, кваліфікований викладач навчав би використанню комп'ютера і програм на уроці.

ON-LINE курси (яких зараз багато) дуже добре, але починаючому вчителю складно в ON-LINE режимі навчатися і виконувати завдання. Я згодна проходити такі курси за свій власний рахунок, тому що розумію, без оволодіння сучасними інноваційними технологіями з використанням комп'ютера та інформаційного простору, не можливо створити і провести сучасний цікавий урок.

Отже комп'ютерна грамотність вчителя включає в себе вміння пошуку, переробки та використання інформації зі допомогою ІКТ, вміння аналізувати програмні засоби навчання, доцільність їх впровадження на уроці або у позакласної виховні заходи.

Удосконалення комп'ютерної грамотності педагога є вміння отримувати нові знання та здійснювати самоосвіту засобами новітніх інформаційних технологій, створювати власні дидактичні матеріали, здійснювати діагностику рівня навчання класу (групи), прогнозувати перспективу подальшого розвитку у напрямку комп'ютерної (цифрової) компетентності.

Література

1. Шиман О.І. Розробка методичного забезпечення навчання сучасних інформаційних технологій студентів гуманітарних спеціальностей педагогічних ВНЗ в умовах кредитно-модульної системи / О. І. Шиман [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ps. Stateuniversity.ks.ua. issue_51/95 pdf
2. Саган О.В. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки вчителя початкових класів / О. В. Саган [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net>
3. Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном оборудовании / Н. В. Апатова. – М.: РАО, 1994 – 186 с.

УДК 378:004

Панченко Л.Ф.,

доктор педагогічних наук, професор
кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

ГРАМОТНІСТЬ У РОБОТІ З ДАНИМИ ЯК СКЛАДНИК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Європейськими рамками цифрової компетентності громадян, окреслений такий складник як грамотність у роботі з даними та інформацією (information and data literacy) [6].

Отже, актуальною проблемою є формування та розвиток компетентності в галузі роботи з даними даних як майбутніх дослідників-педагогів, так і практикуючих науково-педагогічних працівників. У зв'язку з цим, доцільно проаналізувати різноманітні підходи, які існують до визначення змісту компетентності в галузі даних. Аналіз наукових джерел показує, що зміст такої компетентності відрізняється в залежності того, що береться за основу: зосередженість на роботі з науковими даними, акцент на освіті громадян в галузі даних, вимоги роботодавців до працівників, вимоги до педагогів і т. і. [1–6].

Наступні напрямки та відповідні вміння пропонуються для громадян Європи в рамках цифрової компетентності [6] :

1) *Перегляд, пошук та фільтрація даних, інформації та цифрового контенту.*

Сформулювати інформаційні потреби, шукати дані, інформацію та контент у цифрових середовищах, отримати доступ до них та здійснювати навігацію. Створювати та оновлювати персональні стратегії пошуку.

2) *Оцінка даних, інформації та цифрового контенту*

Аналізувати, порівнювати та критично оцінювати надійність та валідність джерел даних, інформації та цифрового контенту. Аналізувати, інтерпретувати та критично оцінювати дані, інформацію та цифровий контент.

3) *Управління даними, інформацією та цифровим контентом*

Організувати, зберігати та отримувати дані, інформацію та контент у цифрових середовищах. Організувати та обробляти їх у структурованому середовищі.

В матеріалах Юнеско, присвячених стандартам ІКТ компетентності вчителів, наголошується, що педагоги повинні бути здатні „...ідентифікувати ключові поняття і процеси у галузях, що вивчаються; описувати функцію і мету моделювання, візуалізації, інструментів збору даних, і програмного забезпечення аналізу даних, а також з'ясувати, як вони підтримують студентів, що вивчають ці ключові поняття, і як їх можна застосувати до вивчення світу за межами класної кімнати або аудиторії...” [2, с. 12]. У якості методів досягнення цієї мети, викладачам пропонується демонструвати „...різноманітність пакетів (і/або аплетів, інтерактивних систем, навчальних об'єктів) програм і описувати, як вони підтримують студентське розуміння ключових понять і їх застосування для вирішення складних проблем. Студенти мають аналізувати дані у своїх галузях за допомогою специфічних пакетів і описувати, як вони підтримують розуміння понять і рішення складних проблем” [2, с.12].

Група дослідників в галузі педагогічних наук [4], вдало на наш погляд, синтезували набір знань та навичок в галузі даних в системі освіти та запропонували їх в якості основи для стандартизації і оцінки рівня грамотності в галузі даних для педагогів, поділивши на 5 компонентів:

1) *Введення до науки про дані;*

2) *Збір даних (оцінювання якості даних та джерел);*

3) *Управління даними, яке включає організацію даних та маніпулювання ними (перетворення даних з одного формату до іншого, мета дані, кураторство, безпека та повторне застосування даних, збереження даних);*

4) *Оцінка даних (методи аналізу даних, інтерпретація, ідентифікація проблем, візуалізація даних, вербальна презентація даних, розробка рішень на основі даних);*

5) *Застосування даних (критичне мислення, культура даних, етика даних, цитування даних, розповсюдження даних, оцінка рішень, оснований на даних).*

Яскраві приклади інфографіки, пов'язані з «багатим на дані навчальним роком» можна знайти на сайті dataqualitycampaign.org [5].

Ми присвятили питанням розвитку компетенцій майбутніх та практикуючих педагогів в галузі даних авторські курси та спецкурси: «Математичні методи в педагогічних дослідженнях» для майбутніх PhD в галузі наук про освіту; науково-педагогічних працівників, викладачів, методистів: «Комп'ютерний аналіз даних психолого-педагогічного дослідження», «Використання інфографіки в освіті», «Використання вільного програмного забезпечення для аналізу даних опитувань».

У курсі «Математичні методи в педагогічних дослідженнях» для майбутніх PhD в галузі наук про освіту ми сфокусувалися на методах багатовимірного аналізу, знайомили аспірантів з

основами дисперсійного, дискримінантного, кластерного, факторного аналізу з метою побудови багатовимірних моделей педагогічних явищ, які ними вивчаються [7; 8].

У спецкурсі «Використання інфографіки в освіті» для науко-педагогічних працівників та методистів системи освіти розглядаються основи інфографіки та візуалізації для вирішення освітніх завдань, аналізуються сучасні засоби та ресурси з інфографіки, використовуються різноманітні практичні творчі завдання.

Спецкурс «Використання вільного програмного забезпечення для аналізу даних опитувань» робить акцент на застосуванні вільного програмного забезпечення. Саме використання вільних програм і участь в співтоваристві розробників і користувачів вільних програм є «практичним навчанням громадянськості» (Р. Столман). В ході занять слухачі знайомляться з вільним аналогом статистичного пакету SPSS – PSPP, можливостями вільного середовища для статистичного аналізу R.

Отже, питання формування та розвитку компетентності педагогів в роботі з даними є в центрі уваги науковців, така компетентність є важливим складником цифрової компетентності педагога. Основні питання її формування пов'язані з компетенціями збору даних, управління даними, оцінкою даних, застосуванням даних. Аналіз наукових джерел та власний досвід дозволив розробити та запровадити спецкурси системи підвищення кваліфікації, які спрямовані на формування та розвиток компетенцій педагогів в галузі роботи із даними та стосуються питань збору даних, перетворення даних, аналізу даних, їх візуалізації.

Напрямки подальшого дослідження ми пов'язуємо з розробкою спецкурсу з навчальної аналітики [9], а також з застосування даних, а саме з питань культури даних, етики даних, цитування даних, розповсюдження даних, оцінки рішень, оснований на даних.

Література

1. Data_literacy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/Data_literacy
2. ICT competency standards for teachers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001562/156209E.pdf>
3. Mandinach E. B. Data literacy vs. assessment literacy / Ellen B. Mandinach/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.msdf.org/blog/2013/09/ellen-mandinach-data-literacy-vs-assessment-literacy/>
4. Ridsdale C. Strategies and Best Practices for Data Literacy Education Knowledge: Synthesis Report / Chantel Ridsdale, James Rothwell, Mike Smit, Hossam Ali-Hassan, Michael Bliemel, Dean Irvine, Daniel Kelley, Stan Matwin, and Brad Wuetherick/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mikesmit.com/wp-content/papercite-data/pdf/data_literacy.pdf
5. Teacher Data Literacy: It's About Time. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dataqualitycampaign.org/wp-content/uploads/2016/03/DQC-Data-Literacy-Brief.pdf>
6. The Digital Competence Framework 2.0 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>
7. Панченко Л. Ф. Практикум по анализу данных : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Л. Ф. Панченко // Луганск, Изд-во ГУ «ЛНУ имени Тараса Шевченко», 2013. – 269 с.
8. Панченко Л. Ф. Підготовка майбутніх дослідників до використання методів багатовимірного аналізу даних / Л. Ф. Панченко, Н. О. Самовілова // Матеріали II Всеукраїнської конференції. Київ, Київський Університет імені Бориса Грінченка, 28 березня 2018 (у друці).
9. Панченко Л. Ф. Підготовка майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення навчальної аналітики / Л. Ф. Панченко // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Серія "Педагогічні науки". – 2015. – Вип. 1 (2). – С. 89-96.

НІМЕЦЬКИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ТА ПОКАЗНИКІВ ФАХОВОЇ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Звертаючи увагу на актуальність реалізації співробітництва між Україною та ЄС у сфері освіти і науки відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підписаною у 2014 році, важливим постає вивчення німецького досвіду впровадження фахової медіакомпетентності педагога та визначення критеріїв і показників цієї компетентності. Наприкінці ХХ та на початку ХІ століття, німецькі педагоги-науковці визначили системні напрями розвитку медіапедагогіки як галузі знань, що охоплює «медіадидактику», «медіавиховання» та «розвиток медіакомпетентності».

Терміни «медіакомпетентність» та «медіапедагогічна компетентність» (в нашій роботі – «фахова медіакомпетентність вчителів») були застосовані Д. Бааке (*Dieter Baacke*) в 1973 році в докторській дисертації «Комунікація та компетентність – основи дидактики комунікації та її медіа» (*Kommunikation und Kompetenz – Grundlegung einer Didaktik der Kommunikation und ihrer Medien*). Під впливом таких філологів-дослідників як Ноам Хомський та Ніклас Луман, Бааке розробив концепцію, за якою медіакомпетентність розглядається як похідна від комунікативної компетентності, оскільки відповідна взаємодія з медіа можлива лише за умови індивідуального розвитку комунікативних навичок [4,12]. Проаналізуємо запропоновані вченим структурні елементи рівнево-критеріальної бази від найнижчої до найвищої ланки, кожна з яких повинен опанувати педагог.

Фахова медіакомпетентність педагога (*Medienpädagogische Kompetenz*) включає два рівні: «рівень взаємодії» (*Vermittlung*), «рівень діяльності» (*Handlung*) та «рівень виховання медіасприйняття» (*Wahrnehmungsbildung*). До першого належать знання, вміння та навички фахівця в галузі «науки про медіа» (*Medienkunde*) у відповідності до **інформаційного** критерію, що передбачає володіння основними знаннями про медіа (наприклад, види і жанри медіа, ефективне використання комп'ютерних технологій, створення медіапродукції), та **інструментально-кваліфікаційного** критерію, який охоплює вміння використовувати нові технології, програми, пристрої (наприклад, реєстрація у мережі з метою здійснення педагогічної діяльності). На цьому рівні педагог також використовує знання, вміння, навички, цінності й досвід з «медіакритики» (*Medienkritik*), що базується на таких критеріях як **аналітичний** (оцінювання соціальних процесів та проблем), **рефлексивний** (сприйняття та використання аналітичної інформації) та **етичний** (аналітичне мислення та рефлексивний зворотній зв'язок носить соціально-відповідальний характер). Оцінювання впливу та ролі різних видів медіа також є показником медіакритики. [2, 12]. Наступний «рівень діяльності» охоплює знання, вміння, навички, цінності й досвід у таких галузях як «споживання медіа» (*Mediennutzung*) та «створення медіа» (*Mediengestaltung*), для яких за **формульальним** критерієм (*Bildungsdimension*) характерні процеси сприйняття, відбору та використання медіатекстів, а також активного конструювання медіавпливу, використання фахової медіамови та декодування (вміння інтерпретувати медіатексти) [3, 173]. За рівнем **виховання медіасприйняття** педагог сам класифікує матеріал, може навчити цьому учнів, вміє та навчає розрізняти інсценуації від реальних подій у медіа [3, 141].

Інший німецький учений Кай-Уве Хуггер (Kai-Uwe Hugger) доповнює «рівень взаємодії» такими показниками як знання *медіапедагогічних концепцій, моделей та теорії комунікації*, знання *особливостей використання медіа дітьми та молоддю*, їх медіасередовища [5, 50].

Дещо схожий підхід був запропонований Г. Мозером (*H. Moser*), котрий запропонував визначення таких критеріїв фахової медіакомпетентності педагогів:

1. Технічний як необхідність оволодіння коректним застосуванням медіазасобів в освітньому процесі.
2. Культурний, що передбачає використання певних медіакодів з метою передавання естетичних чи соціальних форм вираження.
3. Соціальний, відповідно до якого вчителі володіють навичками розуміння та реагування на комунікаційні повідомлення в медіа.
4. Рефлексивний як здатність до медіакритики та критичне сприйняття функції медіа в суспільстві [6].

Дослідник фахової медіакомпетентності педагогів Г. Тулодецькі (*Gerhard Tulodziecki*) наголошував: «Завдання підготовки педагогічних фахівців полягає в створенні умов до здобуття ними такої кваліфікації, яка допоможе їм розглядати свої подальші цілі в комплексному зв'язку з медіа, інформаційними та комунікаційними технологіями» [8, 1]. Вчений визначає три критерії фахової медіакомпетентності педагогів: критерій *особистої медіакомпетентності*, критерій *аранжування навчальних ситуацій* (медіаосвіта; розуміння того, яке значення відіграють медіа для дітей та молоді й вміння використовувати це знання у процесі навчання; використання медіатекстів на заняттях у рефлексивний спосіб; використання медійних тем у контекстному зв'язку з темою уроку), критерій *медіавиховання* (*Medienerziehung*; *впровадження медіапедагогічних інновацій в міжособистісних та інституційних відносинах у межах школи*). [10, 23; 9, 31].

На думку дослідника Ш. Ауфенанґера (*Stefan Aufenanger*), створені педагогом навчальні ситуації повинні відповідати певним вимогам, що обумовлені постановкою комплексних завдань, автентичністю, баченням мети, характеризуються використанням багатьох перспектив та можливостей для рефлексії та спілкування в аудиторії. Навчання (*за медіаосвітнім підходом – прим. авт.*) повинно здійснюватись у контексті *міжособистісного обміну*, тобто медіазасоби не можуть замінити школу, а скоріше мають бути інтегровані в освітній процес, щоб забезпечити *спілкування та співпрацю* [1, 4].

Серед ключових критеріїв розвитку фахової медіакомпетентності вчителів Ш. Ауфенанґер виділяє:

- Когнітивний, показниками якого є знання, розуміння та вміння аналізувати медіа й медіасистеми, а також інтегрувати контекст.
- Моральний, що передбачає врахування етичного аспекту навчання за умов використання медіа, зокрема, матеріал не повинен відображати контент, в якому порушуються права людини, відображається шкода навколишньому середовищу тощо, а натомість має позитивно впливати на спілкування, взаємодію та розвиток особистості.
- Соціальний, оскільки педагог навчає учнів представляти свої права на інформаційну продукцію, відстоювати права медіаспоживача на якісний контент, адекватно реагувати на вплив ЗМІ.
- Афективний, що відкриває перспективи розвитку критичного мислення, а також – на противагу – використання медіа як засобу для спілкування або задоволення.
- Естетичний критерій підкреслює аспект комунікативної естетики у процесі трансляції медіаповідомлень, що передбачає наявність професійних навичок.

- Діяльнісний критерій включає інформування, висловлювання, створення контенту або проведення експерименту за допомогою медіа. За цим критерієм вчитель не лише сприймає, але й сам активно створює медіапродукцію [1, 12-13].

Д. Шпангель (*Dieter Spanhel*) досліджує фахову медіакомпетентність педагогів за **професійно-діяльнісним** (*gesellschaftliche Funktion des professionellen pädagogischen Handelns*), **вхідним** (*Inputleistung*), **вихідним** (*Outputleistung*) та **інтерпретаційним** критеріями. Перший характеризується знаннями, уміннями й навичками педагогів розвивати навчальний інструментарій учнів («навчати вчитися») за допомогою медіазасобів, що дозволяє надавати практичні знання, широкі та абстрактні контекстні знання, виховати здатність гнучкого використання цих структур знання, опираючись на мережеве мислення, уяву та творчість [7, 14].

Вхідний критерій охоплює ряд факторів, пов'язаних з медіа та висвітленням інших соціальних систем, завдяки чому здійснюється вплив на важливі складові освітнього процесу, зокрема:

- Планування часу та життєвого ритму;
- Вивчення віртуальної реальності під час якого відбувається отримання нового досвіду, зміна життєвих поглядів, стилю життя та розширення соціальних контактів;
- Вибору життєвих перспектив, норм, цінностей та пріоритетів діяльності;
- Міжособистісної комунікації, вивчення світу, формування особистої картини світу;
- Емоційного компоненту, самовираження, розвитку та забезпечення власної ідентичності.

Для професійних педагогів важливо розуміти та деталізувати те, яким способом та за яких обставин ними будуть враховані наступні базові умови процесу спілкування в аудиторії за допомогою медіа:

1. Рівень соціальної забезпеченості учнів;
2. Рівень життєвих знань, емоційний досвід;
3. Рівень здатності висловлювати судження та знань про світ;
4. Рівень сформованих комунікаційних умінь [7, 16].

Вихідний критерій включає знання педагогічних цілей, що є актуальними в умовах інформаційного суспільства, уміння вчителів адаптувати медіаматеріал до професійних, економічних, соціальних чи освітніх потреб тих, хто навчається з метою їх підготовки до відповідального соціального та культурного життя й розвитку. Згадані педагогічні цілі характеризовані за двома показниками: 1. Формування критичного мислення, легальної та відповідальної взаємодії з медіа; 2. Відбір та створення таких медіапродуктів, котрі б слугували платформами для підвищення рівня знань, виховання, освітнього процесу, забезпечували б самореалізацію і спілкування, полегшували б процес виконання завдань, вирішення проблем та забезпечували б розвиток ключових навичок [7, 16].

Інтерпретаційний критерій за Д. Шпангелем відображає знання, уміння та навички педагогів здійснювати навчально-виховний процес за допомогою педагогічного спілкування, професійне пояснення навчального матеріалу, що активізує такі психічні процеси учнів як: когнітивний, емоційний, афективний та психомоторний [7,17].

Отже, запропоновані підходи німецьких науковців до визначення критеріїв і показників фахової медіакомпетентності педагогів характеризуються підвищеною увагою до розвитку знань, умінь та навичок у сфері комунікації, морально-естетичних цінностей, а також досвіду створення та професійного використання медіаматеріалу в аудиторії. Здійснення за допомогою медіазасобів впливу на продуктивний характер спілкування, інтеракції та соціалізації суб'єктів навчально-виховного процесу визначається як один з пріоритетів педагогічної діяльності. Результатом підготовки педагогічних працівників у Німеччині є розроблення автентичних завдань та навчальних сценаріїв, що передбачають стратегічне бачення мети, використання інформаційного

впливу медіа, врахування емоційного, культурного та соціального аспектів, критичне мислення та професійну інтерпретацію повідомлень в аудиторії.

Література

1. Aufenanger, St.: Lernen mit den neuen Medien. Perspektiven für Erziehung und Unterricht. Vortrag auf dem DGE-Kongreß Medien-Generation. (1998) Hamburg: S. 1-19.
2. Baacke, D.: Gesamtkonzept Medienkompetenz. Der Medienpädagoge Dieter Baacke über die Konjunktur (s)eines Begriffs. In: agenda. Zeitschrift für Medien, Bildung, Kultur. (März-April 1996) Bonn: S. 12-14.
3. Baacke, D.: Theorie der Medienpädagogik. In: Burkart. Roland/ Hömberg, Walter (Hrsg.): Kommunikationstheorien. Ein Textbuch zur Einführung. (1992) Wien: Wilhelm Braumüller, S. 171-190.
4. Baacke, D.: Was ist Medienkompetenz? Fünf Statements zu einem facettenreichen Begriff.: Medienkompetenz: Grundlagen und pädagogisches Handeln. (1999) München: KoPäd, S. 19-20.
5. Hugger, Kai-Uwe.: Zwischen Schülerzeitung und Multimedia. Das Modelprojekt "Medienkompetenz in der Lehrerbildung" an der Universität Bielefeld und sein Kontext. In: FWU (Institut für Film und Bild in Wissenschaft und Unterricht) Magazin (Grünwald) 7. (1995), S. 48-51.
6. Moser, H.: Einführung in die Medienpädagogik. Opladen 1999 v. Renn, (Hrsg.): Medienkompetenzen als Schlüsselbegriff. Bad Heilbrunn 1996.
7. Spanhel, D.: Medienpädagogische Kompetenz als Grundqualifikation in Pädagogischen Berufen. Jahrbuch Medienpädagogik 2. (2001) Opladen: Leske + Budrich, S. 13-26. <http://file:///C:/Users/admin/Downloads/503-674-1-SM.pdf>
8. Tulodziecki, G.: BIG – Bildungswege in der Informationsgesellschaft. Projektskizze zum Teilbereich "Lehramtsstudium". (1995) Paderborn (Ms.).
9. Tulodziecki, G.: Handlungsorientierte Medienerziehung in Beispielen. Bad Heilbrunn 1995 Tulodziecki, G./Blömeke, S. (Hrsg.): Neue Medien - neue Aufgaben für die Lehrerbildung. Tagungsdokumentation. Gütersloh 1997.
10. Tulodziecki, G.: Prinzipien und Aufgabenbereiche der Medienerziehung. Konsequenz für Kompetenzen von Lehrpersonen. In: Pädagogische Führung (Neuwid) 5 (1994) 1, S. 21-23.

УДК 371:315:82

Рудик Л.В.,
учитель української мови і літератури
опорного закладу загальної
середньої освіти «Монастирищенська
спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №5»
Монастирищенської районної ради,
Черкаська обл.
(м. Монастирище)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Сучасний період розвитку суспільства характеризується кардинальними змінами в сфері взаємодії людини та інформації. Розбудова інформаційного суспільства є одним із пріоритетних завдань розвитку людства та безпосередньо пов'язана зі зростаючою потребою оновлення знань, засвоєнні нових видів діяльності. Така тенденція обумовила необхідність забезпечення адекватності освіти динамічним змінам, що відбуваються в природі та суспільстві, інформаційному середовищі, яке оточує людину, стрімкому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Якісно новими рисами, що характеризують інноваційну освітню парадигму, є орієнтація на особистість; перехід від репродуктивної моделі навчання до продуктивної, ціннісно-орієнтованої; варіативність та багатокладність освіти; діяльнісний характер процесу пізнання. Реалізація окресленої ідеї спрямована на подолання протиріччя сучасної освітньої системи: між стрімким темпом зростання інформації та обмеженими можливостями її засвоєння людиною в період навчання.

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, започатковано і розвинуто в фундаментальних роботах учених (Р. Вільямса, Б.Гершунського, В. Глушкова, А.Єршова, К. Маклін, Ю.Машбиця, Є. Полат та ін.). У роботах цих авторів показано, що впровадження комп'ютерних технологій у практику навчання є однією з форм підвищення ефективності навчального процесу.

На думку В.Г. Кременя, комп'ютер у навчальному закладі сьогодні має одразу кілька функцій. «Це початок комп'ютерної грамотності, індивідуальний засіб інтенсифікації й індивідуалізації навчального процесу, шлях до отримання інформації з усього світу» [4,32-33].

Вирішення проблеми інформатизації сучасної шкільної освіти залежить від повноти розв'язання таких педагогічних завдань:

- інтенсифікації всіх рівнів навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності та якості;
- побудова відкритої системи шкільної освіти, що забезпечує кожній особистості сласну траєкторію самоосвіти;
- системної інтеграції предметних галузей знань;
- розвитку вмінь дослідницької діяльності та культури навчальної діяльності;
- формування інформаційної культури учнів;
- реалізація соціального замовлення, обумовлена інформатизацією сучасного суспільства [2,89].

Нині актуальними є питання щодо класифікації ІКТ та визначення можливостей їх оптимального застосування.

Методичну модель формування мовленнєвої компетентності учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій пропонує методист Т. Назаренко, яка розробила відповідну методику, що уможлиблює розвиток таких предметних компетенцій: а) літературної (володіння знаннями з літературної критики, проведення аналогій з історичними подіями, емоційними почуваннями, фактами мистецької культури, розуміння жанрово-родової специфіки художніх творів); б) проектно-технологічної, а також ключових: а) інформаційно-комунікаційної (використання засобів ІКТ, джерел Інтернету), б) соціальної (формування світоглядних і загальнолюдських ціннісних орієнтирів); в) мотиваційної (розвиток творчих здібностей, здатності до навчання); г) функціональної (вміння оперувати набутими знаннями, навичками) [5,3].

Назвемо складові ІКТ-компетентності особистості у процесі їх набуття на всіх рівнях удосконалення:

1. Бачення: розуміння й усвідомлення ролі й значення ІКТ для роботи і навчання впродовж життя.
2. Культура: спосіб розуміння, конструювання, світоглядного бачення цифрових технологій для життя і діяльності в інформаційному суспільстві.
3. Знання: набір фактичних і теоретичних знань, що відображають галузь ІКТ як галузь для навчання і практичної діяльності.
4. Практика: застосування знань, умінь, навичок у галузі ІКТ для особистих, суспільних і навчальних цілей.
5. Удосконалення: здатність удосконалювати, розвивати, генерувати нове у сфері ІКТ і засобами ІКТ для навчання, особистісного розвитку.

Отже, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприяє особистісно зорієнтованій спрямованості, пізнавальній та емоційній насиченості, активізує різні види навчальної діяльності учнів (аналіз навчальних матеріалів, самостійна дослідно-пізнавальна робота, створення та взаєморецензування навчальних проєктів тощо), що передбачає наявність

фундаментальних знань з інформатики, тобто комплексну реалізацію читацької, інтерпретаційної, літературознавчої, інформаційної, мистецької компетенцій учнів.

Література

1. Андреева А. А. Компьютерные и телекоммуникационные технологии в сфере образования / А. А. Андреев // Школьные технологии. – 2001. – №3. – С.21–27.
2. Бойко О. Освіта – основний чинник розвитку цивілізації / О. Бойко // Суспільні реформи та становлення громадянсько-суспільства в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. / За заг. Ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – С. 83-85.
3. Жалдак М.І., Рамський Ю.С. Проект стандарту освітньої галузі інформатики / М. І. Жалдак, Ю. С. Рамський. – К.: Генеза, 1997. – С. 48-59.
4. Кремень В. Г. Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми / В. Г. Кремень // Коментар до інформаційного збірника Міністерства освіти і науки України. – 2010. – № 12. – 32 с.
5. Назаренко Т. Г. Нові можливості інформаційно-комп'ютерних засобів на уроках географії / Т. Г. Назаренко // Географії та основи економіки в школі, 2007. – № 10. – С.2-4.
6. Осипенко О. А. Методологічні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі / О. А. Осипенко // Інформатика в школі. – Харків: Основа, 2009. – №2. – 31-34.
7. Прокопенко І. Ф. Інформаційне суспільство і освіта / І. Ф. Прокопенко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – Київ, 2003. - №1. – С.17.
8. Ракута В. М. Проблеми інформатизації шкільної освіти / В. М. Ракута // Комп'ютер у школі та сім'ї. – Київ, 2008. – №4. – С. 3-6.

УДК 378.37.001.08

Руднева А.Е.,
учитель загальноосвітньої школи
I-III ступенів №6 Дружківської міської ради,
Донецька обл.
(м. Дружківка)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Професія вчителя відрізняється від інших тим, що вчитель навчається на протязі всієї діяльності. Йому завжди треба йти в ногу з часом. Тому розвиток цифрової компетенції у дорослих є основним пріоритетом. Сьогодні, в школах України, ще працюють вчителі, які не вивчали інформатику ні в школі ні в вищих учбових закладах. А учні навпаки, ще до навчання у школі володіють навиками роботи з гаджетами. Щоб зацікавити учнів, вчитель повинен бути з ним на одній хвилині.

У Концепції викладені ключові компетентності, визначені «Рекомендаціями Європейського парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (18.12.2006). До їх числа належить інформаційно-цифрова компетентність.

Важливий акцент новозмін пов'язаний із тим, що визнається рівнозначність усіх ключових компетентностей на всіх етапах навчання. Тобто, кожна освітня галузь (мовно-літературна, іншомовна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, фізкультурна, громадянська та історична, мистецька) володіє освітнім потенціалом, необхідним для формування кожної ключової компетентності. Цей потенціал має бути реалізований наскрізно у процесі навчання кожного предмета або курсу. [1, 14]⁸

Цифрова культура педагога – вміння працювати з сучасною цифровою технікою і володіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Іншими словами сучасний вчитель

⁸ Нова українська школа: Порадник для вчителя. Розділ 1: Огляд концепції Нової української школи. – К., 2017. С. 14

повинен мати так звану ІКТ-компетентність. У поняття цифрової культури можна віднести володіння вчителем такими ІКТ-компетентностями:

1. Комп'ютерна грамотність
2. Інформаційна грамотність (інформаційна культура)
3. Мультимедійна грамотність
4. Грамотність комп'ютерної комунікації.

Компетентність педагогів в області ІКТ розглядається Л.М. Горбуною і А.М. Семибратовим як готовність і здатність педагога самостійно і відповідально використовувати ці технології в своїй професійній діяльності. Українськими вченими також було розкрито зміст ключових компетентностей під час застосування інформаційних і комунікаційних технологій (О.В. Овчарук, М.І. Жалдак, Н.В. Морзе та ін.). Вони передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. [2, 6]

Сучасний учитель повинен не тільки вміти працювати з текстовими документами, електронними таблицями, презентаціями, він повинен мати свій Інтернет ресурс. Чому ми вважаємо це важливим? Тому, що працюючи з різними учнівськими колективами, ми бачимо, як вони по-різному засвоюють матеріал. І знаючи всі ці нюанси, враховуючи недоліки, учитель додає матеріал на свій ресурс, щоб дати учням можливість краще засвоїти навчальний матеріал з предмету та вдосконалити свої навички.

Для того щоб у вчителя не було труднощів у створенні ресурсу, Дистанційна Академія пропонує майстер-класи, курси, вебіари. Спілкування з колегами також дає можливість покращити свій рівень.

Рис. 1. Скрін веб-сторінки «Дистанційна Академія» [4]

Для створення та постійного поповнення Інтернет ресурсу вчитель витрачає багато часу, тому краще працювати групою однодумців, та разом підготувати матеріал.

Дуже подобається методика естонської освіти. Там обирають одного вчителя, який за рахунок держави, або місцевого бюджету, навчається новому, а потім повинен в своєму місті навчити всьому, чому його навчили, вчителів, які виявили своє бажання навчатися. Це він вже робить для вчителів безкоштовно. Є колеги, які достатньо отримати інформацію он-лайн, а іншим краще працювати з наставником, який своєчасно вкаже на недоліки та допоможе їх подолати.

Вчитель в своєму блозі намагається дати інформацію дітям з тем, які вони зараз вивчають, надати матеріал для повторення, є можливість співпраці з батьками та колегами, пропонують корисні посилання, конспекти з основними поняттями.

Математика та інформатика

Для тих, хто цікавиться математикою

Головна сторінка Для вчителів Для учнів Алгебра Геометрія Інформатика Мій клас Для батьків

Геометрія

Завдання на період карантину:

вивчити §21, повторити §18-20, виконати №749, 757(1,3), 765(1,3), 767(1,3).

№	Тема уроку	Корисні посилання
	Тема 3. «Розв'язування прямокутних трикутників»	
1.	Теорема Піфагора	Переглянути 1 Переглянути 2 Переглянути 3
2.	Розв'язування задач	РЯТІВНИК ст. 30
	активності.	Переглянути

<https://mi611blog.blogspot.com>

Про мене

teacher

Дивитися мій повний профіль

Архів блогу

2018 (1)

січня (1)

Вітаю

2017 (1)

Рисунок 2. Скрін веб-сторінки «Математика та інформатика» [5]

Отже сучасний вчитель, не зважаючи на погане матеріальне забезпечення кабінетів, повинен використовувати сучасні технології щодня, тоді він буде зацікавлювати учнів вивчати його предмет. І нехай не кожен учень буде регулярно відвідувати Інтернет-ресурс вчителя, але знайдуть ті учні, які крім своєї зацікавленості, будуть також допомагати доповнювати цікаві матеріали та інтерактивні вправи.

Література

1. Нова українська школа: Порадник для вчителя. – К., 2017.
2. Цифрова культура педагога. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dn.hoippro.km.ua/wiki/index.php/Цифрова_культура
3. Ребрин В. А. Лекція на тему «Цифрова культура педагога. ІКТ- компетентності сучасного вчителя.» Хмельницький ОШПО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dn.hoippro.km.ua/ckp/ckp.pdf>
4. Дистанційна Академія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://d-academy.com.ua/maister-klasy>
5. Власний блог вчителя «Математика та інформатика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mi611blog.blogspot.com>

УДК 378.14

Самойленко О.О.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

ТЕХНОЛОГІЇ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ В ОСВІТІ :

ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА

В умовах якісного оновлення вітчизняної системи освіти актуалізується проблема осмислення трансформацій у сучасному суспільстві, особливо в контексті постійно зростаючого інтересу до мережності та мережних утворень у соціальному середовищі. У зв'язку зі змінами смислових компонентів сучасного суспільства відбуваються зміни й у змісті освіти.

Становлення наукового інтересу до дослідження проблеми трансформаційного розвитку освітніх систем у мережевому суспільстві пов'язують з напрацюваннями В. Андрущенка, А. Барда, В. Біанкі, В. Бикова, О. Бутова, Б. Велмана, Я.В. Дійка, Я. Зодерквіста, І. Зязуна,

М. Кастельса, Н. Кочубей, В. Кременя, В. Кухаренка, С. Ніколаєнка, О.М. Самойленка, І. Чистякова та ін.

Особливу роль у трансформаційних процесах, що відбуваються у суспільстві сьогодні починають відігравати складні, відкриті утворення, здебільшого з ризоморфоною (мережевою) будовою. Поняття «мережеве суспільство» тлумачиться як: суспільство, в якому поєднання соціальних і медійних мереж формує основний спосіб його організації (В. Дійк) [3], специфічна форма соціальної структури, дослідно встановлена емпіричними дослідженнями як характеристика інформаційної епохи» (М. Кастельс). Як наслідок, відносини всередині суспільства будуть будуватися за новими принципами – мережевими [2, с. 422-430]. Доречним у контексті розгляду питання мереж вважаємо визначення шведських дослідників А. Барда та Я. Зодерквіста. Так, мережа є напівпрозорою системою, а, отже, вона є демократичною і надає людям рівні можливості. Дослідники акцентують увагу на тому, що принцип прозорості, в першу чергу, виявляється в тому, що всі учасники мережі мають доступ до всієї необхідної інформації і в будь-який момент можуть зробити власний внесок [1, с. 196].

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та мережі Інтернет підприємства, установи і організації починають відходити від використання власного обладнання і програмного забезпечення в бік сервіс-орієнтованих технологій. У контексті розгляду сутності досліджуваних процесів набувають детермінації докази того, сьогодні одним із головних завдань системи освіти є забезпечення кожній людині вільного та відкритого доступу до отримання знань з урахуванням її потреб, здібностей та інтересів. З огляду на це, об'єктивно зумовленим пріоритетом закладів освіти в умовах розвитку мережевого суспільства є впровадження в освітній процес саме технологій хмарних обчислень. Більшість дослідників тлумачать «технології хмарних обчислень» як динамічно масштабований вільний спосіб доступу до зовнішніх обчислювальних інформаційних ресурсів у вигляді сервісів, що надають за допомогою мережі Інтернет [4].

Проаналізувавши низку поглядів щодо відмінності хмарних сервісів від інших, зазначимо такі: 1) самообслуговування за потребою, універсальний доступ до мережі, групування ресурсів, гнучкість; 2) ступінь доступності (можуть підтримуватися різними пристроями – від персональних комп'ютерів до мобільних телефонів); 3) «переміщення» елементів освітнього процесу у віртуальне середовище (оптимізація процесу засвоєння та накопичення знань); 4) збереження даних у хмарах без необхідності їх перенесення з пристрою на пристрій (апаратна незалежність від обладнання) та ін.

Це приводить до того, що технології хмарних обчислень набувають особливого значення в сьогоденній освітній галузі, оскільки цілком відповідають запитам суспільства, сприяють формуванню освітнього процесу, побудованого саме на ідеї мережності та спільності учасників освітнього процесу, відкриваючи нові траєкторії як особистісного, так і професійного зростання для кожного з них. Інтенсивність змін, що відбуваються у сучасному суспільстві продукують мережне утворення й розповсюдження знань, і відповідно, вимагають: пошуку алгоритму адаптації особистості до такої ситуації, модернізації змісту освіти, приведення її у відповідність із досягненнями сучасної науки.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективою подальших досліджень є пошук шляхів розширення можливостей та мінімізації ризиків на основі визначення основних переваг/недоліків використання технологій хмарних обчислень в освіті.

Література

1. Бард А. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма / Александр Бард, Ян Зодерквист. – СПб., 2004. – 252 с.
2. Кастельс М. Информационная эпоха : экономика, общество, культура / Мануэль Кастельс ; [пер. с англ. А. Матвеева] ; под ред. О.И. Шкаратана. – М. : СЕУ, 2000. – 606 с.

3. Jan van Dijk. The network Society, Social Aspects of new media / Jan van Dijk – London, Thousand Oask, New Delhi : Sage, 1999. – 267 p.

4. Michael Miller. Cloud Computing: Web-Based Applications That Change the Way You Work and Collaborate Online. Que Publishing, 2008. – 312 p.

УДК 378.091.12:005.336.5:004 (045)

Семенюк М.С.,

викладач основ філософських знань,
ДВНЗ «Чернівецький коледж дизайну та економіки»
(м. Чернівці)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Актуальність проблеми дослідження. У час стрімкого розвитку сучасного постіндустріального суспільства вітчизняні та зарубіжні науковці все частіше вживають поняття «цифрової компетентності» чи «цифрової культури педагога», що стають своєрідними індикаторами професійної підготовки сучасного викладача. Національний освітній глосарій розтлумачує поняття «компетентність» як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, що визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні. Специфіка поглядів андрагогіки щодо даного терміну розтлумачується як еталонна мета розвитку, досягнення якої забезпечує успішність діяльності дорослої людини в умовах, що стрімко змінюються [7, с. 28-29; 9, с. 44].

Стан розроблення проблеми. У ряді відомих досліджень, зокрема у «Цифровій компетентності на практиці: рамковий аналіз», яке оприлюднила Європейська комісія 18 грудня 2006 р., цифрова компетентність визнана в країнах ЄС однією з восьми ключових компетентностей для навчання впродовж життя. Вона передбачає впевнене та критичне використання доступних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для повсякденного навчання, праці, відпочинку та участі у житті суспільства. Ця компетентність значним чином допомагає досягненню інших важливих компетентностей, таких, наприклад, як особиста, соціальна та навчальна компетентність, громадянська компетентність, компетентність культурної обізнаності та самовираження, що безпосередньо розвиваються під час вивчення предметів суспільно-гуманітарного циклу.

Основні дискусії навколо поняття «цифрова компетентність» відбувалися у період з 1980-х рр. до початку XXI ст. у межах розроблення стратегічних документів різними міжнародними організаціями. Так, на Всесвітньому освітньому форумі, який відбувся в Інчхоні (Республіка Корея, травень 2015 р.), була підготовлена та прийнята декларація, що проголосила необхідність «забезпечити справедливу якісну освіту та створити можливості для навчання впродовж всього життя для всіх». У січні 2018 р. була схвалена оновлена редакція ключових компетентностей для навчання впродовж життя (рекомендація 2018/0008 Європейського Парламенту та Ради (ЄС) і цифрова компетентність чи не єдина, що не зазнала змін, проте її зміст був кардинально оновленим.

Досить значна частина як закордонних авторів (Д. Белшоу, Б. Гірш, Г. Крибер, Р. Мартін, Л. Манович, Дж. Романі, Дж. Стоммел та ін.), так і вітчизняних науковців (В. Биков, Д. Галкін, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрин та ін.) по-різному розтлумачують термін «цифрової компетентності» та дотичні до нього поняття, визначають їх структуру та специфічні особливості, пов'язані зі стрімким розвитком сучасних ІКТ. Так, наприклад, якщо цифрову компетентність порівняти з дефініціями «цифрова культура» чи «цифрова грамотність», то слід

зазначити, що вона є значно ширшим і більш загальним поняттям. Її смисловий контент вміщує і навички роботи в цифровому середовищі як провідна ознака цифрової грамотності, та соціокультурну складову (нові практики цифрової культури з відповідними ціннісними орієнтирами та особистісним досвідом). Крім того, на думку відомого дослідника Дж. Романі «цифрова компетентність» є одним із синонімів таких понять, як «ІК-компетентність», «е-компетентність», що свідчить про дискусійний характер даних понять. Проте варто зазначити, що у відповідності до поступово оновленого понятійного апарату, починаючи з 2006 року, замість термінів «технології інформаційного суспільства» чи «інформаційно-комунікаційні технології» найбільш відповідним терміном слід вважати «цифрові технології», що означає повний набір необхідних пристроїв, програмне забезпечення та інфраструктуру [3, с. 1-14; 4; 6].

Основна ідея. Використання «цифрових технологій» має наскрізний характер і повинен використовуватися не лише при викладанні окремих предметів, але й для всіх дисциплін. «Цифрові технології» дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість і якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. За допомогою медіа- та інтерактивних засобів викладачам-гуманітаріям простіше впроваджувати інноваційні підходи в різних організаційних формах (конференції, семінари, круглі столи, дискусії, мозкові штурми, ділові та навчально-рольові ігри тощо). Крім того відкриваються нові перспективи для викладачів, оскільки дають можливість розширити контекст заняття, організувати віртуальні спільноти, форуми, чати, забезпечувати доступ до актуальних матеріалів у різних формах завдяки інтернет-системам. При цьому слід насамперед проаналізувати веб-ресурси та їх достовірність, а далі – обирати матеріали з урахуванням специфіки дисципліни, особливостей групи, конкретної теми заняття. Як результат – студенти набагато краще засвоюють інформацію, перебуваючи в емоційно-комфортному середовищі, не втрачають бажання навчатися, здобувати нові знання та навички.

Як вважає професор Стенфордського університету Д. Хелд, методика викладання дисциплін суспільно-гуманітарного циклу повинна ґрунтуватися на трьох постулатах: 1) у процесі вивчення предмета перевага повинна надаватися самостійному аналізу проблеми, а не заучуванню; 2) зусилля викладача повинні бути спрямовані на розвиток навичок аналітичного та критичного мислення; 3) фактичний матеріал студент повинен вміти застосовувати в різних сферах суспільного життя [5].

«Цифрові» технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним, автоматизувати більшу частину необхідної роботи. При цьому технології не замінюють викладача, а доповнюють його. Таким заняттям властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, часова необмеженість навчання. Вони також, вивільнюють людський ресурс для пошуку, спілкування, індивідуальної роботи зі студентами, уможливають отримання моментального зворотного зв'язку, покращують ефективність керування освітнім процесом.

У Декларації Першої Всесвітньої конференції ЮНЕСКО «Вища освіта у XXI столітті: підходи і практичні заходи» було висловлено пропозицію про необхідність переходу від традиційної лекційної моделі навчання до педагогіки взаємодії, співпраці та звернено увагу щодо необхідності підготовки професійно мобільних фахівців, здатних працювати в умовах швидких технологічних змін. А це, в першу чергу, потребує відмови від розуміння освіти як отримання готових знань. Освіту слід розуміти як засіб надбання людиною кращих рис сформованої соціалізованої особистості, її самореалізації в житті, прагнення побудови особистої кар'єри [1, с. 16-19; 2; 8; 10].

Висновки. Таким чином, слід зазначити, що цифрова компетентність є на сьогоднішній день найширшим поняттям серед низки понять, які використовують у сфері ІКТ. Викладачі соціально-гуманітарного циклу повинні докласти чимало зусиль для того, щоб розвивати

цифрову компетентність і задовольнити потреби студентів у знаннях, пов'язаних з теоретичним осмисленням процесів, що відбуваються в нашому суспільстві, у світі, в цілому.

Література

1. Бондар Н. Д. Роль гуманітарних дисциплін у формуванні ключових компетентностей майбутніх менеджерів сфери туризму / Н. Д. Бондар // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету. – 2012. – № 5. – С. 16-19.
2. Бородкіна І. Л., Бородкін Г. О. Цифрова грамотність як фактор реформування вищої школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/87.pdf (дата звернення 08.04.2018)
3. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2017. – Т. 61. – № 5. – С. 1-14.
4. Добровольська А. М. Поняття «цифрова компетентність» і його трактування в контексті вищої освіти майбутніх лікарів і провізорів [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/25oct2017/30.pdf (дата звернення 05.04.2018)
5. Карпінський І. Ю. Роль гуманітарних дисциплін в формуванні сучасного інженера [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/karpinsky.php (дата звернення 07.04.2018)
6. Ключові компетентності для навчання впродовж життя [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html (дата звернення 10.04.2018)
7. Національний освітній глосарій: вища освіта/ 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.
8. Прохорова С. М. Поняття цифрової компетентності вчителя іноземної мови у світовому освітньому просторі [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.eprints.zu.edu.ua/20441/1/113-116.pdf (дата звернення 10.04.2018)
9. Теоретико-методологічні засади модернізації змісту гуманітарної освіти у вищій школі України: Монографія / [К. Є. Балабанова, Н. М. Дем'яненко, Н. О. Дівінська та ін.] ; За заг. ред. Г. В. Онкович. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 282 с.
10. Цифрова адженда України – 2020. Концептуальні засади. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf (дата звернення 10.04.2018)

УДК 378.046.4: 004 (045)

Сологуб О.С.,

методист науково-методичного центру
викладання інформатики, інформаційно-комунікаційних
технологій та дистанційного навчання
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
(м. Хмельницький)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Із розвитком суспільства знань, активним використанням громадянами цифрових технологій, зростанням кількості Інтернет-користувачів та, як наслідок, Інтернет-загроз уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання формування цифрової компетентності сучасного громадянина. Аспекти цифрової компетентності настільки різноманітні, що єдиної узгодженої концепції та визначення досі не існує, проте більшість дослідників виділяють спільні сфери застосування цифрових технологій. Так, у документі об'єднаного дослідницького центру (JRC), служби науки і знань Європейської комісії описані рамки цифрової компетентності для громадян, які включають інформаційну грамотність та грамотність у даних, спілкування та співпрацю, створення цифрового контенту, безпеку та вирішення проблем [2, с.4]. Це нове поняття, яке має багатовимірну структуру, постійно поповнюється новими дескрипторами та компетенціями. Науковці ототожнюють його з поняттям «навички 21 століття», інформаційно-

комунікаційною компетентністю; однією з ключових компетентностей Концепції Нової української школи визначено інформаційно-цифрову компетентність [9, с.11], яка, на наш погляд, має найбільше спільного з цифровою. Водночас постає питання формування цифрової компетентності педагогів, а також фахівців освіти дорослих, зокрема, методистів, викладачів системи підвищення кваліфікації, які разом мають забезпечити підготовку громадянина до життя в еру цифрових технологій.

Проблеми підготовки педагогічних працівників до використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі обґрунтовано в роботах В. Бикова, М. Гриньової, В.Гуменюк, М.Жалдака, Ю.Жука, Л.Забродської, А.Кочаряна, В. Лапінського, С.Литвинової, Н.Морзе, В.Олійника, Ю.Рамського, О.Самойленка, Л.Чернікової, та ін. Питання цифрової, інформаційно-цифрової компетентності розглянуто в роботах Пола Гілстера, Р. Крумівка, А.Мутки, Дж. Романі, В.Сидоренко, Г.Солдатової, документах провідних компаній, які вивчають перспективи розвитку сучасних технологій в освіті (ISTE, NMC Horizon, ЮНЕСКО, Європейської комісії) та ін.

Обов'язок вчителя – допомогти учням стати компетентним у цифровому суспільстві, тому йому недостатньо володіти лише набором навичок, які входять до цифрової компетентності пересічного громадянина. У європейських рамках цифрової компетентності викладачів (DigCompEdu), спрямованих на педагогів усіх рівнів освіти, включаючи вищу освіту та освіту дорослих, загальноосвітню та професійну, а також неформальну освіту, до сфер застосування цифрових технологій, які взаємодіють між собою, включено професійну діяльність, навчання і викладання, цифрові ресурси, оцінку, розширення можливостей для учнів, сприяння цифровій компетентності учнів [8, с.16]. Ми також погоджуємось із науковцем Р.Крумівком, який у своїй моделі найвищими щаблями до цифрової компетентності вчителя визначив стратегії навчання та етичне усвідомлення соціальних наслідків життя в цифровому суспільстві та школі [6, с.46-47].

Для забезпечення процесу розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників перед системою післядипломної освіти, функціонування якої має носити випереджальний характер, постає низка завдань.

По-перше, необхідно розпочати підготовку андрагогів, які працюють у системі підвищення кваліфікації: викладачів кафедр, методистів, кураторів навчальних груп структурних підрозділів закладів післядипломної освіти. Якщо раніше завдання формування в педагогічних працівників компетенцій, пов'язаних із використанням ІКТ, покладалось на кафедри, центри закладів післядипломної освіти, які відповідали за викладання інформатики, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційного навчання, то тепер через те, що цифрова компетентність охоплює набагато ширше коло компетенцій, займатись цим повинні всі учасники освітнього процесу. А структурні підрозділи, які відповідають за розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, будуть відігравати провідну роль стосовно підготовки своїх колег до роботи в нових умовах: залучати їх до різноманітних тренінгів, семінарів та інших видів діяльності.

По-друге, виникає нагальна потреба в підготовці до роботи в нових умовах методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів), працівників методичних служб об'єднаних територіальних громад, які здійснюють методичний супровід педагогів у міжкурсовий період. Процес підготовки таких фахівців має включати їх навчання на курсах, проведення семінарів, тренінгів, вебінарів, використання елементів дистанційного навчання, спрямованих на використання цифрових технологій, налагодження тісної співпраці з профільними методистами інституту, зі структурними підрозділами, які відповідають за координацію діяльності з Р(М)МК(Ц) та методичними службами ОТГ. Це дасть можливість не лише підтримувати на належному рівні ефективний процес використання методистами та педагогами новітніх технологій, але й підвищувати рівень їхньої майстерності та мотивацію до саморозвитку на основі

самостійно обраної освітньої траєкторії, що має призвести до розвитку цифрової компетентності учнів. За результатами проведеного онлайн-опитування методичних працівників на базі вітчизняних інститутів післядипломної педагогічної освіти, метою якого було визначити стан сформованості цифрової компетентності методистів Р(М)МК(Ц), а також методичних установ новостворених ОТГ, виявлено, що методисти ще недостатньо здійснюють фасилітативну функцію, яка полягає в сприянні формуванню цифрової компетентності педагогічних працівників. Досвідом використання цифрових технологій із педагогами діляться лише близько 7% опитаних методистів. Потребує вирішення і проблема формування в методистів здатності до організації співробітництва педагогів засобами цифрових технологій (адміністрування професійних груп та спільнот, проведення вебінарів, спільна робота на онлайн-ресурсах та ін.).

Третє завдання полягає в оновленні навчальних планів та програм курсової підготовки педагогів у системі післядипломної освіти, забезпеченні адаптивності, гнучкості, відкритості освітнього процесу, використанні активних методів навчання, коучингових занять із застосуванням цифрових технологій, розв'язанням проблемних завдань та проєктів, компетентнісних задач, спрямованих на розвиток ініціативи та відповідальності, вирішення професійних проблем. Важливим є верифікація результатів підвищення кваліфікації педагогічними працівниками, здобутих як шляхом формальної, так і неформальної освіти, що дозволить педагогам вибудовувати власну траєкторію навчання.

Отже, вирішення в системі післядипломної освіти вказаних завдань сприятиме переходу від періодичного процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників до їхнього безперервного фахового зростання, а андрагогічний супровід педагогів на засадах еколюдиноцентризму сприятиме самореалізації, задоволенні потреб у здобутті ними саме тих знань, які є важливими саме для них, що сприятиме успішному розвитку цифрової компетентності не лише педагогічних працівників, але й усіх учасників освітнього процесу.

Література

1. 2017 Digital Literacy Impact Study [Online] / NMC Horizon. November 2017. URL: <https://www.nmc.org/publication/2017-digital-literacy-impact-study-an-nmc-horizon-project-strategic-brief/> (accessed 24.01.2018).
2. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning / European Commission. Brussels, 17.1.2018. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf> (accessed 2.01.2018).
3. Digital Literacy Fundamentals [Online] / <http://mediasmarts.ca/digital-media-literacy-fundamentals/digital-literacy-fundamentals> (accessed 31.01.2018).
4. ISTE Standards for Coaches: [Electronic resource] / Society for Technology in Education. 2011. URL: <https://www.iste.org/standards/for-coaches> (accessed 24.01.2018).
5. ISTE Standards for Educators: [Electronic resource] / Society for Technology in Education. 2017. URL: <https://www.iste.org/standards/for-educators> (accessed 24.01.2018).
6. Krumsvik R. Digital competence in Norwegian teacher education and schools/Rune J. Krumsvik // *Högre utbildning* Vol. 1, Nr. 1 Juni 2011, 39-51.
7. REDECKER Christine, PUNIE Yves. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu [Online] // Publications Office of the European Union. 2017. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcompedu> (accessed 05.01.2018).
8. Redecker Christine, Punie Yves. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu [Online] // Publications Office of the European Union. 2017. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/european-framework-digital-competence-educators-digcompedu> (accessed 14.04.2018).
9. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] / МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 14.04.2018).
10. Сидоренко В. В. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності педагога Нової української школи за двохетапною дистанційно-очною формою навчання / В. В. Сидоренко // Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики: матер. II-ої Всеукр. електронної наук.-практ. конф. ДВНЗ «УМО» НАПН України. м. Київ. Україна. 30.11. 2017. С. 99-106.

**ПІДГОТОВКА КЕРІВНИХ, ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ
ДО РОБОТИ ЗА ІННОВАЦІЙНИМИ ОСВІТНИМИ
ТЕХНОЛОГІЯМИ MICROSOFT
(за матеріалами дослідження всеукраїнського рівня)**

Інформаційне суспільство потребує конкурентоспроможних педагогів, що зумовлює зміни в організації сучасного процесу їх підготовки до професійної діяльності та в організації підвищення кваліфікації. Пошук та опанування нової фахової інформації зі своєї та суміжних галузей знань, активна участь у «житті» професійних онлайн-спільнот, підтримування діалогу з учнями в аспекті явища «педагогічної інверсії» чи діалогу з батьками у форматі електронних щоденників та онлайн-зборів – усе це реальні сьогоденні потреби педагогів. Без сумніву, у цьому контексті провідна роль належить комп'ютерним технологіям навчання, саме вони сприяють розв'язанню багатьох нагальних проблем освіти.

Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти має багаторічний досвід упровадження в систему освіти області різних проектів навчання педагогів інформаційних технологій – від перших кроків ІНТЕЛІ в Україні й проекту 1 учень – 1 комп'ютер до хмарних технологій і дистанційного навчання (рис.1). В умовах становлення Нової української школи постає завдання створення нового освітнього середовища, яке має забезпечити ефективне використання ІК технологій та опанування педагогами освітніх інформаційних електронних ресурсів на рівні європейських стандартів. Тож важливим для нас є створення нових моделей підготовки педагогічних кадрів, зокрема до роботи за інноваційними технологіями компанії Microsoft Україна.

У 2017 році Луганський ОІППО спільно з ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України розпочав дослідження всеукраїнського рівня за темою «Підготовка керівних, педагогічних та науково-педагогічних кадрів до роботи за інноваційними технологіями компанії Microsoft Україна» (наказ МОН України № 763 від 31.05.2017 року). Для науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів освіти Луганської області обрана тема є не лише актуальним лозунгом, а й реалізацією потреби в неперервному професійному *рис.1*. Ми виходимо з того, що сучасні інформаційні технології стимулюють розвиток важливих особистісних життєвих навичок педагогів, забезпечують досить широкий спектр в організації та керівництві навчанням і вихованням учнів, формують конкурентоспроможність усіх учасників освітнього процесу, і, як наслідок, сприяють підвищенню ефективності освіти в Новій українській школі.

Метою дослідження є: створення науково-освітніх порталів ефективної організації освітнього процесу та автоматизації діяльності закладів освіти, програми підвищення кваліфікації, проектів співпраці в науковій та інноваційній сферах та інших соціально значущих ініціативах незалежно від місця проживання учасників навчально-виховного процесу.

У тісній співпраці з ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України сьогодні кафедрами Луганського ОІППО виконуються заходи другого етапу відповідно до плану дослідно-експериментальної роботи, а саме:

- визначене й узгоджене нормативно-правове забезпечення експерименту;
- проаналізована науково-методична база за темою дослідження;

- адаптована систему дистанційного навчання для керівних, педагогічних та науково-педагогічних кадрів за програмою Microsoft IT-Academy;
- організоване дистанційне навчання керівних, педагогічних та науково-педагогічних кадрів на базі платформи Open Edx;
- забезпечена підтримка надання доступу до програмного забезпечення Microsoft та освітніх ресурсів для навчальних, викладацьких і дослідницьких цілей (згідно з правилами Microsoft IT-Academy).

У процесі I етапу експерименту вивчений стан упровадження інформаційних технологій у закладах освіти Луганської області та здійснений аналіз використання інноваційних освітніх технологій Microsoft освітянами Луганської області. Шляхом опитування було з'ясовано, що однією з найбільш затребуваних потреб для освітян є навчання за дистанційною формою (рис.2).

Рисунок 1. Проекти навчання педагогів інформаційних технологій

Рисунок 2. Яка форма навчання зручна?

На запитання «Чи потребуєте Ви оновлених додаткових знань з комп'ютерних технологій?» понад 70 % опитаних відповіли «так» (рис.3).

Серед запропонованих курсів найбільш затребуваними є:

- 1) Microsoft Word;
- 2) Microsoft Excel;
- 3) Microsoft Power Point;
- 4) Microsoft Office 365;
- 5) Microsoft Access;
- 6) One Note;
- 7) Outlook та ін. (рис.4).

Рисунок 3. Чи потребуєте додаткових знань з комп'ютерних технологій?

Рисунок 4. Найбільш затребувані продукти Microsoft

Особлива увага на I етапі була зосереджена на обґрунтованому виборі нового змісту для оновлення знань педагогів. Так, Програма Microsoft IT-Academy призначена спеціально для навчальних закладів. Ця міжнародна програма успішно працює в багатьох країнах світу. Діапазон можливостей, які пропонуються програмою, надзвичайно широкий: від опанування додатків користувачів для мобільних і стаціонарних комп'ютерів до підготовки комп'ютерних професіоналів за широким переліком спеціальностей.

Програма Microsoft IT-Academy передбачає також підготовку й підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері інформаційних технологій, а система сертифікації Microsoft є загальноновизнаним стандартом у всьому світі. Набуті знання й навички дозволять педагогам, які пройдуть навчання, отримати сертифікат Microsoft Certified Professional (MCP), та від ЛОППО, що є першим кроком на шляху до побудови професійної кар'єри у сфері інформаційних технологій.

Згідно з потребами освітян області створена спеціальна сторінка на сайті інституту, на якій представлена відповідна інформація про курси Microsoft IT-Academy, поданий перелік навчальних планів, з якими можна ознайомитись. На цій сторінці педагог може зареєструватись та долучитись до навчання в академії. (рис.5)

Кафедри інституту розробили й запропонували освітянам навчальні плани різної тривалості: як довгострокові, так і короткострокові:

1. Основи роботи в ОС Windows 10, Microsoft Office 2010 (30 годин);
2. Основи роботи в Microsoft Office 2013 (30 годин);
3. Microsoft Office 365 – Ваш офіс у будь-якому зручному місці (30 годин);
4. ІКТ у професійній діяльності адміністратора (30 годин);
5. «Microsoft Office 2016» (30 годин);
6. Курси для користувачів, які мають базові навички рівня Intermediate (30 годин);
7. «Microsoft Word» (8 годин);
8. «Microsoft Excel» (8 годин);
9. «Microsoft PowerPoint» (8 годин);
10. «Спільна робота в команді на віддаленому доступі» (8 годин).

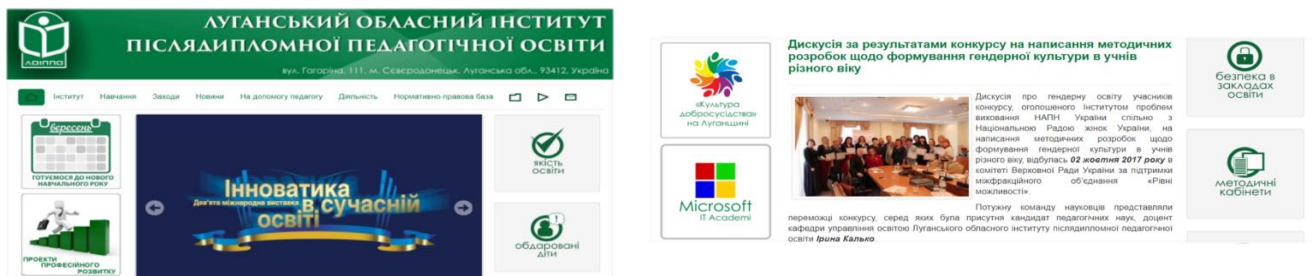

Рисунок 5. Сторінка ЛОІППО

Завдяки поширенню інформації про експериментальну діяльність інституту через сайт (loippo.edu.ua), сторінку в соцмережі Facebook (www.facebook.com/LuganskiyOIPPO/) та в процесі проведення низки обласних науково-практичних семінарів до навчання в програмі Microsoft IT-Academy на сьогодні долучилися 549 педагогів. Станом на кінець березня 2018 р. було видано 327 сертифікатів від ЛОІППО освітянам, які закінчили навчання у програмі.

Перевагами навчання в Microsoft IT-Academy, за словами користувачів, є: підвищення кваліфікації та професійний розвиток, безкоштовне навчання за допомогою передових технологій, доступність, економія часу та підтвердження навичок у рамках сертифікації.

Тож, обраний напрям роботи ми вважаємо перспективним та актуальним, адже розроблена, апробована й упроваджена інноваційна модель підготовки керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів до роботи з використанням сервісів Microsoft має стати підґрунтям оновлення професійної діяльності освітян усієї країни, чого й потребує Нова українська школа.

Література

1. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/.
2. Кузнецов Г. Науково-методичні та соціально-педагогічні аспекти безперервної освіти в контексті Болонського процесу / Г. Кузнецов, Т. Калюжна // Вища освіта України. – 2006. – № 1 (19). – С. 75-79.
3. Сігаєва Л. Неперервна освіта – пріоритетний напрям розвитку педагогічної науки / Лариса Сігаєва // Професійна освіта : педагогіка і психологія / за редакцією Тадеуша Левовицького, Іоланти Більш, Івана Зязюна, Неллі Ничкало. – Польща.: Видавництво Вищої Педагогічної Школи у Ченстохові. – 2001. – С. 264-269.

УДК 37.378.005.94(477)=161.2

Трубіна В.Г.,

методист комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький)

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГА: УЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

Постановка проблеми. Актуальність теми має значимість в умовах імплементації Закону України «Про освіту» в частині організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Оновлення освітніх стандартів, програм, технологій навчання актуалізує проблему професійного розвитку та творчого потенціалу не лише учителя, але й керівника, зокрема, в умовах дистанційного навчання.

Згідно з Законом України «Про освіту» підвищення кваліфікації може здійснюватись за різними видами (освітньою програмою, стажуванням, сертифікаційними програмами, участь у тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо) та у різних формах (інституційна, дуальна, на робочому місці тощо) [1].

Дистанційне навчання – надає можливості для комфортного індивідуального підвищення кваліфікації та позбавляє від пасивних видів аудиторної діяльності, є складовою віртуальної соціалізації особистості.

Основним завданням у системі післядипломної педагогічної освіти є підготовка керівника нової генерації – педагога, менеджера, лідера з високим рівнем професіоналізму та сформованими функціональною, соціально-педагогічною, соціально-економічною, інноваційною та фасилітативною компетентностями [2].

Дослідження і публікації. Проблемі дистанційного навчання приділяється велика увага в науковій літературі. Теоретичними, методологічними та методичними проблемами дистанційного навчання займалися В. Кухаренко, С. Вітвицька, В. Ясулайтіс, А. Петров, О. Тищенко та багато інших.

Особливо широко дане питання розглядається з позицій підготовки студентів вузів, зокрема, у працях Б. Агранович, О. Адаменко, П. Брусиловського, В. Бикова, Г. Кедрова, М. Моїсєвої, Ю. Моїсєва, Ю. Насонова, О. Полат, І. Роберт, Д. Смоліна, Ю. Триуса дистанційне навчання спрямоване на організацію освітнього процесу, за якої викладач пропонує навчальну програму для самостійного навчання студента [3].

Питання навчання педагогічних працівників, зокрема категорії керівників закладів загальної середньої освіти, за дистанційною формою досліджена не так широко, можна сказати, знаходиться у стані розробки та коригування процесів, що сприяють розумінню та удосконаленню специфіки підготовки сучасного управлінця засобами дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне «вчора» має багато позитивних рис, що сприяли розвитку системи навчання на відстані:

- індивідуалізація та комфортність навчання;
- поширення та застосування інформаційних технологій;
- розширення кола інтернет-користувачів;
- економія коштів на підвищення кваліфікації тощо.

Проте перші кроки у розвитку дистанційного навчання мали низку компонентів, що потребували врегулювання:

- налаштування гнучкості та широти вибору дистанційних курсів;
- необхідність підготовки фахівців, здатних створити власний дистанційний продукт та забезпечити його тьюторський супровід;
- підготовка педагогічних працівників до дистанційного навчання;
- формування мотиваційного компонента для підвищення кваліфікації за дистанційною формою;
- розширення можливостей підвищення кваліфікації у міжтестастійний період (крім курсового навчання).

Аналіз і дослідження проблем дистанційного навчання у комунальному закладі «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» дали змогу створити систему дистанційного підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом виконання навчально-тематичних планів курсів та дистанційних курсів і тренінгів у міжтестастійний період.

Дистанційне «сьогодні» інституту налічує понад 100 пропозицій курсів та 15 тренінгів. Безпосередньо для керівників закладів освіти пропонується понад 20 дистанційних курсів та біля 10 дистанційних тренінгів, які забезпечують відпрацювання як інваріантної так і варіативної складових освітніх програм:

Серед них дистанційні курси:

- Он-лайн технології в роботі керівника закладу освіти;
- Управління розвитком закладу загальної середньої освіти;

- Колегіальне рішення: аналітико-прогностичний підхід до підготовки і проведення педагогічної ради;

- Як встигнути все або тайм-менеджмент;
- Вчитель як агент змін та суб'єкт розбудови Нової української школи;
- Сучасні технології діагностики та оцінювання навчальних досягнень»
- Шляхи подолання антиінноваційних бар'єрів в освіті тощо.

Дистанційні тренінги:

- Проблеми і можливості навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- Фандрейзинг в управлінні;
- Інфографіка як ефективний спосіб подачі даних;
- Використання карт знань у практичній діяльності педагога тощо.

Реалії сьогодення свідчать про значне зростання кількості керівників закладів освіти, що підвищують кваліфікацію за очно-дистанційною формою. Зростанню мотивації до навчання сприяли пропозиції інтегрованих курсів, які передбачають крім управлінської фахову підготовку керівників, які викладають у початкових класах, а також предмети природничо-математичного, суспільствознавчого, філологічного циклів.

Очно-дистанційне навчання зберігає можливості міжособистісного спілкування педагогів, на недостатність якого часто нарікають здобувачі післядипломної освіти. Під час відпрацювання змісту очних етапів, що передбачають курс лекційних, практичних занять, а також обмін досвідом під час педагогічної управлінської практики на базі закладів освіти області та у процесі підсумкової рефлексії власної діяльності.

Науково-методичними лабораторіями інституту останнім часом забезпечується проведення обласних заходів у міжатакційний період, які із очної форми проведення поступово трансформуються у очно-дистанційну - умовою яких є очне навчання: участь у семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-тренінгах та дистанційне: опанування навчального матеріалу, виконання практичних завдань, тренінгових дистанційних вправ - та дистанційну.

Висновки та перспективи. Прогнозування розвитку дистанційного «завтра» вимагає глибокого і всебічного дослідження результативності навчання та швидкого реагування на новації в галузі освіти й інформаційних технологій. Різноманітність підходів до дистанційного навчання, забезпечення змісту і системи його організації врешті-решт мають впливати на результативність підвищення кваліфікації, рівень професійного розвитку та творчого потенціалу.

Пропозиції педагогічних, управлінських систем, які не забезпечують випередження вимог і замовлень сучасного суспільства, втрачають продуктивність, що є показником якості освітніх послуг.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII / Верховна Рада України. – К. : Офіційний вісник України. – 2017. – № 78.
2. Сорочан Т. М. Розвиток професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти: виміри реформування.: Керівник нової української школи: світоглядно-професійні орієнтири: збірник наукових праць / Т. М. Сорочан. – Київ: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2017. – 175 с.
3. Мусієнко О. Л. Дистанційне навчання у вищій школі : моделі і технології / О. Л. Мусієнко, О. В. Зелінська // Наука в інформаційному просторі : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.; 29-30 верес. 2011 р. – В 7 т. – Д-к : Біла К.О., 2011. – Т. 2. – С. 66–72.

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК КЛЮЧОВОЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп'ютерних технологій на телебаченні, розповсюдження ігрових приставок, електронних іграшок і комп'ютерів посилюють увагу до виховання дитини і його сприйняття навколишнього світу. Раніше інформацію з будь-якої теми дитина могла отримати за різними каналами: підручник, довідкова література, лекція вчителя, конспект уроку.

Але, сьогодні, з огляду на сучасні реалії, вчитель повинен вносити в навчальний процес нові методи подачі інформації. Виникає питання, навіщо це потрібно. Мозок дитини, налаштований на отримання знань у формі розважальних програм по телебаченню, набагато легше сприймає запропоновану на уроці інформацію за допомогою медіа засобів [2].

У наш час швидких технологічних змін та інновацій дуже важливо отримувати найсвіжіші відомості про застосування нових рішень та підходів в освіті, вдосконалювати власні педагогічні навички, підвищувати фаховий рівень та формувати нові компетенції. В сучасних умовах розвитку освіти роль методичної служби полягає у вдосконаленні компетентностей педагогів та підготовці їх до роботи в новій освітній ситуації, у створенні умов для їх особистісно-професійного зростання. Виділення цифрової компетентності як окремої складової професійної складової педагога обумовлено активним використанням ІКТ у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в освіті.

Школа повинна бути інтерактивною, мобільною (легко трансформуватись та пристосовуватись під потреби дітей) та бути обладнаною сучасними технологіями. Також це школа з інтерактивним методом навчання, вільним доступом до інтернету та електронних бібліотек. Школа, яка надає якісну освіту. А вчителі ще додають, що школа стає інноваційною тоді, коли педагог випереджає учнів у користуванні технічними засобами [4].

Вчитель повинен бути курсі всіх новацій, що відбуваються. Особливо в наш час. Педагог, що володіє комп'ютером та постійно вдосконалює свої цифрові компетентності, має унікальну можливість інтенсифікувати навчальний процес, зробити його більш наочним та динамічним.

Світова економіка більше не платить вам за те, що ви знаєте, адже Google знає більше. Вона платить за те, що ви робите з тим, що знаєте. Поширення цифрових технологій уже змінює спосіб викладання й навчання у багатьох школах. В 2014 році на Землі налічувалося приблизно 7 мільярдів пристроїв із доступом до інтернету – стільки ж, скільки людей у світі. У 2015 році стало вдвічі більше. Згідно з підрахунками, 2014 року за одну хвилину в інтернеті надсилали 204 мільйони електронних листів, завантажували 47 тисяч додатків, 6 мільйонів разів заходили в Facebook, робили 2 мільйони пошукових запитів у Google, завантажували 3000 фотографій, публікували 100 000 дописів у Twitter, переглядали 1,3 мільйона відео на YouTube і завантажували 30 годин нових відеозаписів. Щохвилини. Щоб переглянути всі відео, які потрапляють у мережу щосекунди, доведеться витратити п'ять років [3]. Цифрові технології стимулюють розвиток робототехніки. Багато країн вже сьогодні мають свої програми робототехніки, зокрема США (National Robotics Initiative), Франція (France Robots Initiative), Великобританія (Robotics and Autonomous Systems), Південна Корея (Intelligent Robot Act), Японія (Robot Revolution) та Євросоюз (SPARC).

Виклики сьогодення потребують іншого комплексу навичок, ніж 27 років тому. Це точно уже не ті уміння, на які орієнтувалася радянська освіта. Вимоги сучасних роботодавців виглядають приблизно так:

- здатність креативно мислити й управляти часом;
- навички комунікації;
- керування проектами, вміння працювати в команді;
- вміння постійно вчитися;
- володіння інструментами розробки сайтів;
- володіння інструментами розробки комп'ютерної графіки й відеомонтажу;
- уміння формувати коло спілкувань.

Нарешті і в Україні починають усвідомлювати, що починаючи зі школи, при чому – початкової, освіта має формувати навички критичного мислення на базі певного ядра знань.

«Ми маємо сформувати в дітей ключові компетентності, які сьогодні визнані провідними освітніми системами світу як такі, що необхідні для сучасної людини в XXI столітті», – говорить міністр освіти та науки Лілія Гриневич в одному з останніх інтерв'ю [1].

Цифрова компетентність заслуговує на особливу увагу тому, що саме вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності. Майже всі науковці виділяють цю компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога.

Література

1. Гриневич Лілія: Неможливо навчати сучасних дітей так, як навчали нас [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2016/08/4/216010/>
2. Дишлева С. «Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/technol/6804/>
3. Кен Робинсон Лу Ароника. Школа будущего. Как вырастить талантливого ребенка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://parhomenko.pro/d/965353/d/_kenrobinsonshkolabudushchego.pdf
4. Параняк М. Школа нового поколения: якою вона повинна бути? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://infosvit.if.ua/shkola-novoho-pokolinnya-yakoyu-vona-povynna-buty/>

СЕКЦІЯ 5

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ

УДК 374.73

Антоненко Н.В.,

завідувач районного методичного кабінету
відділу освіти Бродівської райдержадміністрації,
Львівська обл.
(м. Броди)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Сучасні зміни в освітній галузі ведуть за собою реформування всієї педагогічної системи, відповідно мобілізуються інші професійні компетенції та цінності освітянина й нове бачення себе у професії. Сьогодні Новій українській школі потрібен педагог, який відкритий до всього нового, здатний швидко адаптуватися в складних умовах професійної і соціальної дійсності, самостійно і відповідально приймати рішення, орієнтований на успіх і постійне самовдосконалення. Саме мобільність є одним із невід'ємних показників соціальної та професійної зрілості суб'єкта і тією особистісною характеристикою, що засвідчує внутрішню готовність людини до якісних змін, перетворень.

На даний час мобільність розглядається як якість особистості та як процес, тобто має бівалентний характер. Бівалентність такої категорії, як «мобільність» характеризується тим, що людина може бути мобільною в силу наявності в неї певних особистісних та професійних якостей, проте її мобільність може виявлятися лише в діяльності й оцінювати рівень мобільності особистості можна лише за умови її реалізації в діяльності. Для того, щоб бути успішним, сучасний педагог повинен мати визначені особистісні якості – бути рухливим, динамічним, готовим до будь-яких змін, уміти швидко адаптуватися до інноваційних змін освітнього середовища, виявляти гнучкість, мобільність та дивергентність мислення.

У педагогіці поняття «професійна мобільність» виникло не так давно. Проблему професійної мобільності досліджувала низка вчених. Зокрема, педагогічні аспекти формування професійної мобільності вивчали В.Андрєєв, Н.Василенко, О.Горанська, Т.Гордєєва, І.Зимня, педагогічні умови такого процесу – Є.Іванченко, Н.Латуша, Л.Сушенцева.

Опрацювання словникової літератури показало, що поняття «професійна мобільність» досить об'ємне й неоднозначне за своїм трактуванням. При цьому воно має складну структуру. Так, у великому психологічному словнику професійна мобільність визначається як «здатність і готовність особистості досить швидко й успішно опанувувати нову техніку та технологію, набувати знання й уміння, яких бракує, що забезпечує ефективність підготовки до нової професійної діяльності». У «Сучасній енциклопедії» за редакцією Е.Рапацевича, з педагогічного погляду, професійна мобільність – можливість і здатність успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати вид праці.

Цілком слушною є думка Р.М.Пріми стосовно того, що професійну мобільність педагога доцільно розглядати як «підґрунття ефективного реагування особистості на «виклик» сучасного суспільства, своєрідний особистісний ресурс, що лежить в основі дієвого перетворення суспільного довкілля і самого себе в ньому; системне багатогранне явище, що вимагає інтегрованого, міждисциплінарного підходу щодо дослідження; внутрішній (мотиваційно-інтелектуально-вольовий) потенціал особистості, що лежить в основі гнучкої орієнтації і

діяльнісного реагування в динамічних соціальних і професійних умовах у відповідності з власними життєвими позиціями; забезпечує готовність до змін і реалізацію цієї готовності у своїй життєдіяльності (готовність особистості до сучасного життя з його багатоаспектними чинниками вибору); детермінує професійну активність, суб'єктність, творче ставлення до професійної діяльності, особистісного розвитку, що сприяє ефективному розв'язанню фахових проблем».

Професійна мобільність педагога як особистісна якість виступає не тільки результатом, а й критерієм оцінки результативності професійного розвитку спеціаліста, його професіоналізму, який доцільно ураховувати як на етапі прийняття фахівця на посаду, так і протягом його наступного професійного зростання на посаді.

В структурі професійної мобільності найбільш часто виділяються такі складові:

- активність, яка розуміється як готовність до діяльності, освоєння нових форм і видів діяльності, як основа професійно-педагогічної діяльності (О.Ареф'єв, З.Багишаєв, Л.Горюнова, Л.Нічуговська);

- адаптивність, що розуміється як здатність пристосовуватися до мінливих умов діяльності, готовність змінити своє життя і діяльність, основа професійно-педагогічної гнучкості (Л.Амірова, Л.Нічуговська);

- відкритість – схильність до нового, невідомого, відмова від стереотипів (А.Нагорняк, М.Пазюкова);

- комунікативність – здатність і готовність встановлювати нові зв'язки та контакти з суб'єктами освітньої діяльності (В.Ясенко);

- креативність – творче ставлення до середовища і власної діяльності, готовність до її перетворення, фундамент професійно-педагогічного новаторства (Л.Амірова, З.Багишаєв, А.Нагорняк);

- компетентність – здатність гнучко орієнтуватися в професії, готовність до продовження навчання, самонавчання, саморозвитку, самоосвіти (Л.Амірова, З.Багишаєв, Л.Горюнова).

Дослідник Е.Зеєр відзначає, що соціально-професійна мобільність в освітній галузі – це особлива якість особистості, що формується в процесі навчання і виховання, яка надає найважливіший вплив на професіоналізм фахівця. Перспективним напрямом є з'ясування конкретних професійно важливих якостей спеціаліста як мобільного фахівця, визначення відповідних критеріїв та показників його сформованості. Провідна роль в цьому належить освітній системі в цілому.

Професійна мобільність сучасного педагога – це вміння швидко адаптуватися в різних сферах діяльності, що базуються на ключових компетентностях.

Професійна мобільність має такі рівні:

- особистісні якості (адаптація, комунікативність, самостійність, пристосованість, критичне мислення, самоосвіта, саморозвиток);

- діяльнісні якості (креативність, прогнозування, гнучкість).

Компоненти та показники професійної мобільності педагога:

- інструментальний (соціальна активність, професійна ініціативність, готовність до ризику, саморозвиток);

- особистісний (гнучкість, комунікабельність, емоційна стабільність, працездатність);

- діяльнісний (прийняття рішень, самостійне вирішення проблем, адекватна оцінка своїх професійних здобутків).

На сучасному етапі в педагогічній літературі висвітлено види професійної мобільності – горизонтальну та вертикальну. Під горизонтальною професійною мобільністю розуміють перехід індивіда з однієї професійної групи в іншу, що розташована на тому ж рівні в плані оплати праці й престижності професії, тобто переміщення фахівця без якісної зміни професії і кваліфікації. Наприклад, педагог вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, переможець

професійного конкурсу тощо. Під вертикальною професійною мобільністю розуміють переміщення індивіда з одного професійного прошарку в інший. Наприклад: учитель, заступник директора, директор. Вертикальна педагогічна мобільність неможлива без таких якостей педагога як гнучкість, дивергентність, конвергентність, здатність міркувати, рефлексувати, займати активну соціокультурну позицію.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вимагає від педагога умінь мобільного реагування у своїй професійній діяльності на постійно мінливі потреби суспільства. Нові технології, безперервні інноваційні процеси, перехід до компетентнісного підходу в освіті, необхідність формування мобільного громадянина – все це вимагає від педагогів готовності працювати в умовах постійних змін.

Сьогоднішня реальність показує, що без наявності добре розвиненої професійної мобільності педагог не має перспективи професійного зростання. Адже професіоналізм педагога і його професійна мобільність дуже тісно пов'язані між собою. Професійна мобільність саме й виявляється в умінні бачити і формулювати педагогічні завдання на основі аналізу педагогічних ситуацій і знаходити оптимальні способи їх вирішення.

Таким чином, професійна мобільність педагога включає: якості його особистості, що забезпечують його внутрішній розвиток через сформованість ключових та загальнопрофесійних компетентностей; його професійну діяльність, детерміновану подіями, що змінюють середовище і результатом якої виступає самореалізація педагога в житті та професії; процес перетворення педагогом учнів, самого себе, а також навколишнього професійного та життєвого середовища.

Література

1. Грицькова Н. В. Професійна мобільність фахівця: сутність та структура / Н. В. Грицькова // Педагогіка – Вісник Луганського НУ ім. Т.Шевченка.
2. Козлова О. Г., Малецька Т. В., Козлов Д. О. Професійна мобільність майбутнього учителя як педагогічна проблема / О. Г. Козлова та ін. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015, № 7 (51). – С. 63-64.
3. Латуша Н. В. Професійна мобільність як чинник професійної успішності фахівця / Н. В. Латуша // Вінницький НАУ. – Вінниця, 2015.
4. Луцан Н. І. Педагогічні умови формування професійної мобільності педагога / Н. І. Луцан // Педагогічні науки. Випуск 1.45(106). – Ів.Фр., 2014.
5. Мещеряков Б. Г. Великий психологічний словник / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зінченко. – М.: Прайм – Євразна, 2003. – 672 с.
6. Пріма Р.М. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика [монографія] / Раїса Миколаївна Пріма. – Дніпропетровськ : ІМА-ПРЕС, 2009. – С. 101-102.

УДК 378.011.3

Бандура С.С.,
методист КЗ «Методичний центр
Нікольської районної ради
Донецької області»
(сmt. Нікольське)

ВАЖЛИВІСТЬ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Постановка проблеми. Особистість вчителя завжди була і буде прикладом наслідування для його учнів. Кожен раз, відкриваючи двері, в класну кімнату, де вже чекають допитливі та вимогливі очі дітей, входить не просто людина, яка знає свій предмет, має конспект заняття та завдання для учнів, а ще й взірць духовної та моральної культури, соціальної поведінки,

мислення та спілкування. Саме тому темі психологічної готовності вчителя до професійної діяльності приділяється так багато уваги.

Діяльність сучасного педагога перенасичена різноманітними стресовими чинниками, такими як інтелектуальне напруження, невпевненість у завтрашньому дні, низький авторитет вчителя в суспільстві, відсутність належних умов у навчальному закладі тощо. Результатом постійних стресів може стати розвиток заниженої самооцінки вчителя, невпевненість в собі, самовіляція, відсутність активної життєвої позиції.

Підготовка педагогічних працівників та їх професійне вдосконалення є важливою умовою модернізації освіти. Зміни в освітній системі, як і будь-які зміни взагалі, зумовлюють неминучість адаптаційного періоду. Тому систематичність та наступність психолого-педагогічного супроводу професійного зростання педагога необхідна як молодому фахівцю, який щойно почав вчителювати, так і досвідченому педагогу.

В умовах динамічного оновлення педагогічного колективу професійна адаптація молодого вчителя є однією з домінуючих проблем для сучасної школи. Молодий учитель навчається жити у відносно нових для нього соціально-професійних умовах. Він намагається знайти своє місце, засвоює професійну культуру. Багато що викликає у нього труднощі, проблеми. Успішна професійна адаптація робить роботу привабливою, підвищує шанс професійного зростання, створює умови для самоактуалізації.

Характер мислення досвідченого вчителя відзначається достатньою стійкістю. Тому його корекція може бути ускладнена відсутністю прагнення до розвитку культури саморефлексії, небажанням прислухатися до іншої думки, амбітними рисами характеру тощо.

До процесу успішного подолання проблем адаптації вчителів в умовах змін в системі освіти мають бути залучені не тільки психологічні служби закладів загальної середньої освіти, а й адміністрація шкіл та методичні служби. Лише спільними зусиллями всіх зазначених структур можна вирішити наступні завдання:

- сприяння повноцінному професійному розвитку педагогів та їх адаптації до освітніх вимог;
- забезпечення умов для формування мотивації у вчителів до самоосвіти і саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації;
- формування у вчителів стійкої потреби у психологічних знаннях і розвитку вмій їх застосовувати на практиці; – формування у педагогів компетентності щодо застосування особистісно-орієнтованих технологій у педагогічній взаємодії;
- залучення вчителів до інтерактивної взаємодії з метою розвитку особистісних якостей, які б сприяли творчій самореалізації педагога.

Психологічна служба закладів загальної середньої освіти покликана вирішувати завдання психологізації освітнього простору, адаптувати наукові психологічні знання до потреб педагогічних працівників шляхом просвіти й активного соціально-психологічного навчання. Для реалізації визначених завдань шкільні психологи використовують різноманітні методи роботи: індивідуальні та групові бесіди і консультації, «круглі столи», присвячені цій проблематиці, психотренінги, психотехнічні ігри і вправи тощо. При цьому важливим є розуміння, сприяння та належне ставлення до роботи психолога з боку адміністрації школи для можливості повноцінної реалізації всіх форм та методів роботи з педагогічним колективом.

Адміністрація навчальних закладів і методичні кабінети повинні створювати умови для психологічної підтримки педагога під час адаптації до умов роботи та вимог сучасності, надавати допомогу вчителям у вирішенні особистих та професійних проблем, надавати рекомендації педагогам, ураховуючи при цьому їх індивідуально-психологічні особливості.

З метою реалізації такої підтримки методичні служби використовують такі форми роботи, як семінари, круглі столи, майстер-класи, коучинги, конференції з обміну досвідом, педагогічні майстерні тощо.

Висновки. Результатом успішної адаптації має бути вчитель, який відзначається високим рівнем професіоналізму, соціальною компетентністю, готовністю до безперервної освіти та обміну досвідом, до умов конкуренції освітніх послуг і професійних змагань, має високий рівень педагогічної майстерності, креативності, творчого натхнення та духовної культури.

Література

1. Гейжан Н. Ф. Теорія і практика професійної консультації / Н. Ф. Гейжан. – М., 1991.
2. Зеєр Е. Ф. Психологія професій / Е. Ф. Зеєр. – М., 2003.
3. Клімов Є. А. Психологія професійного самовизначення / Є. А. Клімов. – Ростов н/Д., 1996.
4. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М.: Русский язык, 1990. – 921 с.
5. Психологічні науки / Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, К., 2013. – Вип. 4. – Режим доступу : http://nadpsu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=99:psikhologichni-nauki-zbirnik-naukovikh-prats&catid=12:nauka&Itemid=101.
6. Психологічний супровід вибору професії / за ред. Л. М. Мітної. – М., 1998.
7. Рогов Є. І. Вибір професії: становлення професіонала / Є. І. Рогов. – М., 2003.

УДК 378.011.3

Лотоцький Р.Г.,

методист методичного кабінету
відділу освіти, культури, молоді
та спорту Шумської міської ради
(м. Шумськ)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. В умовах стрімких соціально-економічних перетворень, переосмислення суспільних цінностей, оновлення системи освіти, її гуманістичної спрямованості вчитель має виявляти здатність і готовність перебудовувати свою професійно-педагогічну діяльність відповідно до вимог нової ситуації. На якому б етапі професійного розвитку не перебував учитель, він ніколи не може вважати свою професійну концепцію остаточно завершеною. Постає питання оновлення підходів до організації дієвої системи психологічного супроводу професіоналізму, створення умов для самовияву вчителя.

Сьогодні в науковій літературі немає однозначного підходу до поняття «психологічний супровід» та його змісту. Так, Ю.В. Слюсарев розглядає психологічний супровід як комплексний психологічний вплив на особистість, надзадачею якого є активізація саморозвитку людини [1].

Сьогодення вимагає від вчителя гнучкості, мобільності, творчих якостей, навичок швидкого опрацювання інформації, яка невпинно зростає. Вчитель “нового” типу повинен відзначатися різнобічною компетентністю й опанувати сучасні освітні технології. Сучасна школа потребує педагога, який удосконалював би зміст своєї діяльності відповідно до вимог часу та світових стандартів. Сучасній школі потрібен учитель, який є самодостатньою особистістю, взірцем.

Проблема психологічного супроводу педагога була предметом дослідження багатьох сучасних науковців Е. С. Барбіної, Г. К. Бриля, Е. А. Унтілової, О. А. Васильєвої [1], В. О. Савицької [3], Т. І. Сущенко [4], Л. О. Сущенко [5], та ін.).

У працях Е.Зеєра [6; 7] визначаються основні концептуальні положення психологічного супроводу професійного становлення:

- наявність соціально-економічних умов для того, щоб особистість змогла знайти себе у професійному житті;

- необхідність для повноцінного професійного становлення соціально- психологічного забезпечення, допомога та підтримка з боку суспільства;
- визнання права особистості на самостійний вибір способів реалізації своїх соціально- професійних функцій;
- прийняття особистістю всієї відповідальності за якість професійного становлення та реалізації свого професійно-психологічного потенціалу на себе;
- гармонізація внутрішнього психічного розвитку особистості та зовнішніх умов соціально- професійного життя [5].

Одним із головних завдань психологічного супроводу є не тільки своєчасна допомога та підтримка особистості вчителя, а також навчання його самостійно долати труднощі цього процесу, відповідально ставитися до свого становлення, допомогти стати повноцінним суб'єктом свого професійного життя. Беручи до уваги суб'єктність як найважливішу характеристику професійного становлення вчителя, можна визначити такі основні напрями психологічного супроводу:

- вивчення умов і факторів, які здійснюють вплив на продуктивність праці та емоційно- психологічний стан учителів;
- проектування професіограм, які відтворюють динаміку професійного становлення та альтернативні варіанти професійного розвитку;
- формування структури майбутньої діяльності, а також цілеспрямована підготовка до стійкої та безпечної реалізації професійної кар'єри;
- формування та розвиток акмеологічної культури вчителя, потреби в самореалізації, професійна та індивідуальна компетентність, комунікація;
- забезпечення психологічної безпеки, сприятливих умов діяльності;
- психологічна допомога у розв'язанні проблем професійного становлення на всіх стадіях.

Серед основних функцій психологічного супроводу більшість дослідників окреслюють такі:

- інформаційно-аналітичний супровід певних етапів професійного становлення;
- проектування та самопроектування сценарію певних етапів;
- психологічно компетентна підтримка та допомога особистості у подоланні труднощів становлення як професіонала;
- професійна реабілітація у разі довготривалої перерви в професійній діяльності;
- забезпечення соціально- професійного самозбереження;
- профілактика розвитку професійних деформацій, допомога у подоланні кризи стагнації;
- корекція соціально- професійного та психологічного профілю особистості.

Психологічна служба навчальних закладів повинна супроводжувати педагога за такими напрямками:

- аналіз цілей, завдань і функцій продуктивного виконання професійної діяльності з розрахунком перспектив;
- розроблення прогностичної професіограми і створення моделей діяльності
- добір діагностичних методик і процедур експертного моніторингу професіоналізації та майстерності;
- добір і конструювання психотехнологій розвитку професійно- психологічного потенціалу вчителя;
- проектування методики оцінювання діяльності та компетенцій;
- забезпечення професійного самозбереження та психологічної безпеки;

- психологічна допомога у подоланні труднощів об'єктивного та суб'єктивного характеру, розв'язання складних, конфліктних ситуацій, встановлення емоційно позитивних взаємин, подолання блокторів професійної діяльності.

Для реалізації психологічного супроводу потрібно використовувати такі форми: моніторинг; самопроекування; техніка афірмації (позитивне утвердження себе, що допомагає змінити наші думки та створити те майбутнє, до якого ми прагнемо); супервізія.

Слід зазначити, що здатність педагога до самоосвіти в контексті перспективних напрямків перетворення школи та соціуму має вирішальне значення. Самоосвіту, у свою чергу, ми розглядаємо як інтегральне поняття, що містить у собі як предметну, методичну, так і психолого-педагогічну самоосвіту, які, звичайно, взаємопов'язані між собою. Варто зазначити, що ефективність психологічного супроводу професійного зростання педагога залежить від трьох чинників, а саме:

- 1) залучення висококваліфікованих психологів, керівників, методистів, викладачів; їх готовність до використання можливостей психологічного супроводу професійного зростання вчителя як на рівні навчальних закладів, так і на рівні перепідготовки педагогічних кадрів;
- 2) забезпечення відповідної матеріально-технічної бази;
- 3) систематичність психологічного супроводу професійного зростання педагога та інтеграція зусиль і можливостей усіх учасників цього процесу.

Висновки. Отже, психологічний супровід спрямований на допомогу вчителю реалізувати себе, допомогти знайти свій індивідуальний стиль, сприяє професійно самоактуалізуватися, стати професіоналом. Аналіз наукової літератури надає можливість стверджувати, що організація цілісної системи психологічного супроводу професійного зростання педагога забезпечує високий рівень професіоналізму вчителя, а відтак – надійність його професійної діяльності. Однак необхідно зазначити, що для забезпечення надійності професійної діяльності важливу роль також відіграє розвиток особистісних якостей та здібностей педагога. Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, що досліджувалась.

Література

1. Васильєва О. А. Професійна діяльність вчителя і основи самореалізації / О. А. Васильєва // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – К. : Запоріжжя, 2006. – Вип. 37. – С. 83–90.
2. Зеєр Е. Ф. Психологія професій / Е. Ф. Зеєр. – М., 2003.
3. Зеєр Е. Ф. Профорієнтологія: теорія і практика / Е. Ф. Зеєр, Г. М. Павлова, Н. О. Садовнікова. – М., 2006.
4. Савицька В. О. Психологічний супровід професійного навчання як умова формування психологічної готовності до професійної діяльності / В. О. Савицька // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – Вип. 4. – С. 353–360.
5. Слюсарев Ю. В. Психологическое сопровождение как фактор активизации саморазвития личности. Автореф. дис. канд. психол. наук 19.00.01 / Санкт-Петербург гос. ун-т. – СПб., 1992 – 16 с.
6. Сущенко Т. І. Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти / Т. І. Сущенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 23–27.

Маслова Є.В.,
методист відділу освіти Новокальчевської сільської ради
об'єднаної територіальної громади
Березівського району Одеської обл.
(м. Новокальчево)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ ФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

У контексті реформування освітнього процесу центральною фігурою є вчитель-дослідник, учитель-лідер як учитель нової формації - духовно розвинена, соціально зріла, творча особистість, компетентний фахівець, який професійно володіє всім арсеналом педагогічних засобів, який прагне до постійного самовдосконалення. Він несе відповідальність за формування та розвиток високоосвіченої творчої особистості та її максимальну самореалізацію.

Задачі, які повинен уміти вирішувати вчитель нової формації:

- учити новому мисленню, методам пізнання й самоорганізації;
- уміти підвести до дверей, дати ключ і навчити учня як учасника освітнього процесу користуватись цим інструментом. Пам'ятати: ніхто, крім самого учня, не зможе увійти у світ знань;
- навчити учня самостійно розглядати явища цілісно й у динаміці;
- навчити учня самоорганізації та показати йому реальний шлях до самореалізації.

Вимога теперішнього часу - плекати мислячого вчителя нової формації, здатного зробити самостійний світоглядний вибір пізнавальним і життєво-практичним шляхом. Вирощування толерантності - терпимості до світоглядно протилежного погляду, позиції через сферу культури, ієрархію її цінностей, щоби побачити, довідатися, зрозуміти, усвідомити, прийняти людське достоїнство. Мета діяльності вчителя - навчити дітей жити у світі за законами етики, природи, творчості й культури. Учитель повинен усвідомити та реалізувати зміст освіти нерозривно з формою та методом. Освіта й культура єдині у своїй суті, єдині в методах і формах своїх життєвих проявів.

Зазначимо, що вчитель нової формації - це тьютор, модератор, який повинен мати високій рівень теоретичної підготовки, володіти ІКТ на високому рівні, бути готовим до співпраці, співтворчості, підвищувати рівень самоосвітньої діяльності.

Підсумовуючи вищевикладене, сучасному вчителю потрібно весь час вдосконалюватися. І новий закон України «Про освіту» утворює такі навчання педагога, як формальна і неформальна освіта.

Для чого потрібна формальна і неформальна освіта вчителю?

По-перше, давайте розберемося з термінологією. Формальна освіта – це освіта, яка включає в себе всі види здобуття знань у рамках національної системи освіти. До неї належить навчання в школі, коледжі або університеті, а також у всіх інших закладах, які спрямовані на навчання осіб у рамках Міністерства освіти та науки України.

З неформальною освітою набагато легше. Адже до неї відноситься набуття всіх інших знань протягом життя людини. Це означає, що ми починаємо навчатися неформально ще з моменту народження. Кожна дитина по-своєму пізнає світ. Вона не знає, як його правильно пізнавати, не знає також, що прописано в системі освіти. Дитина сприймає все те, що їй цікаво та найбільше привертає увагу, тому що вона не стане змушувати себе навчатися. Отже, на прикладі

дитини можна пояснити сутність неформальної освіти. Головна її ознака – добровільність та ширий інтерес до предмету навчання.

Можемо зробити такий висновок, що формальна та неформальна освіта є двома незамінними явищами різнобічної освіти вчителя нової формації протягом його педагогічної діяльності. Головне, щоб як формальна, так і неформальна освіта цілком захоплювала педагога. Тільки тоді навчання стає ефективним.

Література

1. Єрмоленко А. Б. Вища освіта України: цілеспрямованість та результативність / А. Б. Єрмоленко // Збірник матеріалів III регіональної науково-практичної конференції «Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці» / Андрій Борисович Єрмоленко. Вінниця: ТОВ "Вінницька міська друкарня", 2017. – С. 19–24.

2. Сидоренко В. В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз / В. В. Сидоренко // Професійна компетентність педагога в умовах оновленого змісту освіти та вимог ринку праці: III регіональна науково - практична конференція. –Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2017. –С.8-17.

3. Деркач Ю. Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді / Ю. Деркач [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cdy.ua/Pedagogika/periodic/visnyk/23/03_dercach.Pdf.

УДК 378.011.3-051:316.6](043.2)

Сікора Н.М.,

методист Луцького районного
методичного кабінету відділу освіти,
молоді та з питань фізичної культури і
спорту Луцької РДА
(м. Луцьк)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У СИТУАЦІЯХ ЗМІН

Актуальність проблеми дослідження. Модернізація змісту освіти пов'язана з оптимізацією засобів і технологій організації освітнього процесу. Забезпечення якісного освітнього рівня фахівців актуалізувала проблему формування компетентних на ринку праці працівників із широкою професійною кваліфікацією. Сучасний освітній простір потребує розвитку професійної конкурентоздатності й мобільності фахівців, а це, своєю чергою, вимагає суттєвих змін у змісті професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання. Суспільство знань вимагає креативності, глобальної компетентності і мобільності, критичності та нестандартності як від випускників сучасних шкіл, так і від учителів, які мають володіти широким спектром педагогічних стратегій (стратегій навчання), що забезпечують максимальне поліпшення учнівських досягнень. Це обґрунтовується стрімко зростаючим рівнем мобільності молоді, що вимагає від науковців нових досліджень та змін у системі освіти сьогодні.

Сьогодні успішність розвитку інноваційної освіти визначає готовність професійних кадрів, які працюють в галузі освіти, до безперервного, гнучкого, оперативного реагування у своїй професійній діяльності на постійно мінливі потреби суспільства, ринку праці, стрімкий розвиток технологій і безперервне оновлення інформаційного середовища. Тому мобільність фахівців стає однією з найважливіших умов стійкості, стабільності розвитку.

Ситуації змін - це зміни фактичних і гіпотетичних структур, ідентичності людини, «зміни якості її наявності в полі нездійснених можливостей». Перебування людини в ситуації змін супроводжується пошуком нових смислів, нових мети, завдань і стратегій їх досягнення, а складні обставини вимагають вибору та спонукають до прийняття нестандартних рішень. Тому на

сьогодні перед науковцями постала проблема теоретико-практичного розгляду проблеми рухливості в мінливому середовищі та готовності до швидкого виконання завдань у період змін.

В умовах невизначеності людина втрачає своє місце у світі, спричиняє переживання, які породжують нездатність особистості впоратися з хаосом соціальної та культурної невизначеності, її ресурсними можливостями. Усе це стає нестерпно стресогенним, особливо для людей із підвищеною вразливістю та крихкістю самої ідентичності. Проте з іншого боку, в умовах змін, мобільність як якість особистості надає можливість легко освоювати нові реалії в різних сферах життєдіяльності, знаходити адекватні способи вирішення несподіваних проблем, і виконання нестандартних завдань та допомагає формуванню нових якостей особистості.

Усі ми розуміємо, що сучасний світ характеризується наростаючою інтенсивністю і динамічністю різномасштабних та різноспрямованих змін, які глобально охоплюють усі сфери і процеси життєдіяльності людей. Процеси глобалізації та інтеграції зумовлюють необхідність постійно бути готовим до переміщень у соціальному просторі, легко адаптуватися до умов, що змінюються, і гнучко взаємодіяти з різними культурними й соціальними системами, суб'єктами. Інтенсивний розвиток й оновлення техніки і технологій безперервно змінюють якість та умови професійної діяльності, змушуючи працівника протягом усього трудового життя неодноразово освоювати нові способи і види діяльності у професії, підвищувати рівень кваліфікації та освіти, обирати місце роботи і навіть професію, обсяги і складність інформації. Усе це вимагає вміння оперативного оновлювати свої знання, гнучко орієнтуючись у безперервних змінах інформаційного середовища. Іншими словами, щоб залишатись успішним і конкурентоздатним, фахівець повинен володіти певними особистісними якостями: бути рухливим, мобільним, готовим до будь-яких змін, уміти швидко й ефективно адаптуватися до нових умов.

Сучасні дослідники соціально-психологічних процесів найбільш пильну увагу приділяють професійній мобільності, що цілком закономірно враховуючи суттєві зміни в сучасному соціальному суспільстві.

Тому сучасне суспільство вимагає необхідність формування мобільності майбутніх педагогів у ситуаціях змін та зацікавлене в такому фахівцеві, який уміє думати самостійно і вирішувати різноманітні проблеми, застосовувати знання, одержані у процесі навчання; володіє критичним і творчим мисленням, сформованим у процесі освіти; адаптивний, уміє здобувати нові знання, здібний до самонавчання, самоосвіти.

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Увага до професійної мобільності стала предметом досліджень науковців різних галузей у 70-х роках ХХ століття. Першими, хто розглянув професійну мобільність як невід'ємну складову суспільного життя, були: Б. Барбер, Ю. Веніга, Е. Гідденс, П. Сорокін. Праці І. Вишнеградського, Б. Гершунського, Б. Матіна, І. Янжули безпосередньо присвячені вивченню історичного аспекту виникнення проблеми професійної мобільності в науці та освіті. Також до проблеми формування професійної мобільності як здатності людини швидко й ефективно самоорганізовуватися, змінюватися відповідно до життєвих і професійних потреб, адаптуватися до певного професійного середовища та професійних груп й ефективно працювати викладено в працях дослідників – Л. Сушенцевої, І. Шпекторенко, Б. Ігошева, Р. Пріми.

Цікавими є дослідження взаємозв'язку структурних складників інноваційної діяльності та професійної мобільності педагогів. За допомогою структурно-функціонального аналізу виокремлено три компоненти інноваційної діяльності (Б. Ф. Домов):

- когнітивний, включає якість професійної мобільності - установку на інноваційну діяльність; креативність; інтелектуальну лабільність;
- регулятивний, включає якість професійної мобільності - наднормативну активність;
- комунікативний, включає якість професійної мобільності - рефлексивність.

Отже, дослідження дозволило визначити базові, ключові компоненти професійної

мобільності педагогів і показати її значущість для інноваційної освітньої діяльності.

Професійно важливі якості – це індивідуальні якості педагога професійного навчання, що впливають на ефективність і успішність професійно-педагогічної діяльності. Варто наголосити, що під професійно важливими якостями Е. Зеєр розуміє індивідуальні якості суб'єкта діяльності, які впливають на ефективність діяльності й успішність оволодіння нею. Професійно важливі якості діляться на дві категорії. До першої відносять ті, які мають безпосередній зв'язок з певною діяльністю; їх називають провідними професійно важливими якостями. Другу категорію становлять якості, які займають важливе місце в будь-якій системі якостей; їх називають базовими. Власне, саме вони створюють структуру здійснюваної діяльності. Отже, професійно важливі якості в різні моменти часу можуть бути провідними або базовими.

Як видається, педагогу професійного навчання мають бути притаманні такі професійно важливі якості: любов до учнів, альтруїзм (напрямок поведінки і діяльності людини, який ставить інтереси іншої людини або загальне благо вище від особистих інтересів; зазвичай використовується для визначення властивості приносити свою вигоду в жертву заради загального блага), емпатія (здатність педагога професійного навчання перейматися почуттями й переживаннями іншої особи, реалізовувати свою потребу в безкорисливому створенні сприятливих умов для позитивного емоційного стану та життєдіяльності особи, що потребує підтримки), творчість (діяльність педагога професійного навчання, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей – нових наукових відкриттів, інженерно технологічних, педагогічних, управлінських чи інших інновацій тощо), комунікативність (сукупність істотних, відносно стійких властивостей особистості, що сприяють успішному прийому, розумінню, засвоєнню, використанню й передаванню інформації) З-поміж якостей особистості, необхідних для успішної професійно-педагогічної діяльності майбутнього педагога професійного навчання в умовах сучасного ринку праці, варто виокремити таку базову професійно важливу якість, як мобільність.

У професійній педагогіці мобільність розглядається у таких вимірах: соціально-економічному – як готовність і здатність адаптуватися до змін на ринку праці; професіологічному – достатньо швидко і успішно опанувати нову техніку, нові технології в межах однієї професії, статусні переміщення в просторі професійної ієрархії, а також за необхідності оволодівати суміжними та новими професіями; педагогічної інноватики – як діяльність щодо створення, опанування та використання освітніх інновацій.

Сьогодні проблеми формування професійної мобільності розглядаються багатьма дослідниками з позиції компетентнісного підходу. На їх думку, основою формування професійної мобільності майбутніх фахівців повинні бути професійні компетентції, які мають широкий радіус дії і дозволяють виходити за межі однієї групи професій, професійно та психологічно готувати фахівця до освоєння нових професій, забезпечують готовність до інновацій у професійній діяльності (Е. Зеєр, Д. Мартенс, А. Шелтон).

Так, мобільність педагога професійного навчання, на думку Л. Сушенцевої, передбачає володіння ним відповідними компетенціями, що уможливають гнучкість, швидку орієнтацію в професії, конкурентоздатність на ринку праці, готовність до підвищення кваліфікації, перекваліфікації, самоосвіти.

Слід погодитися з думкою науковця про те, що мобільність виявляється в професійно-педагогічній діяльності та забезпечує самовизначення й самореалізацію в житті і праці на основі сформованості ключових компетенцій та базових професійних (ключових) кваліфікацій, а також у прагненні особистості змінити не тільки себе, а й професійне поле та життєве середовище.

У своєю чергу, професійна мобільність визначається як здатність педагога професійного навчання реалізовувати свою потребу в певному виді діяльності, яка відповідає нахилам та

здібностям; здатність переходити з одного рівня професійної діяльності до іншого, розширюючи і поглиблюючи її характер; здатність проявляти свою професійну компетентність.

Мобільність педагога професійного навчання представлена:

- властивостями і якостями особистості (відкритість, довіра до людей і до себе, гнучкість, оперативність, локалізація контролю, толерантність);
- уміннями (рефлексії, саморегуляції, самовизначення, цілепокладання, проектування й управління);
- здібностями (бачити та розуміти сутність змін в соціумі, бачити варіативність і альтернативність розвитку педагогічної ситуації, конструктивно, продуктивно мислити, проектувати необхідні зміни в мікросоціумі, групі, вирішувати проблеми, адаптуватися до змін).

Проте власна педагогічна практика підготовки педагогів професійного навчання дозволяє зробити висновок, що серед структурних компонентів мобільності педагога професійного навчання важливого значення набувають: готовність до самоосвіти, установка на самоактуалізацію, оптимістичне сприйняття дійсності, наполегливість у досягненні мети, креативність, критичне мислення.

Зазначимо, що мобільність педагогів професійного навчання як компонент їх професійної компетентності – це властивість особистості, яка сприяє швидкому реагуванню на ситуацію ускладнення і актуалізує всі потенційні можливості суб'єктної активності педагога професійного навчання під час вибору варіантів і способів розв'язання професійно-педагогічних задач та прогнозування професійної самореалізації.

Проблема професійної мобільності набуває особливого значення в періоди перебудови системи освіти, в умовах невизначеності. Дослідження професійної мобільності відбувається на різних рівнях: методологічному, теоретичному та практичному. На формування професійної мобільності в умовах невизначеності впливають такі чинники: толерантність до невизначеності, готовність до інноваційної діяльності, психологічні фактори становлення професійної ідентичності, розвиток основних компонентів професійної мобільності: креативності, рефлексивності, соціально-професійної лабільності та наднормативної професійної активності.

Кривь призму вищевикладеного цілком правомірно стверджувати, що формування професійної мобільності вчителя є вимогою часу у контексті сучасних європейсько орієнтованих освітніх реалій, інтеграційних та глобалізаційних процесів, зміни цінностей та освітніх парадигм. Ми переконані, що тільки мобільний учитель може виховати учнів, які в умовах сьогодення усвідомлюють свою належність до українського народу, нації, європейської цивілізації; орієнтуються в тенденціях соціокультурної динаміки; підготовлені до життя у постійно змінюваному, динамічному, конкурентному, взаємозалежному, полікультурному світі.

Література

1. Зінченко В. П. Професійна мобільність і компетентність як складові конкурентоспроможності педагога [Електронний ресурс] / В. П. Зінченко, Ю. І. Завалевський // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. Серія: Педагогіка. – 2015. – Вип. 28. – С. 34-41.
2. Іванченко Є. А. Професійна мобільність майбутніх фахівців : навч. - метод. посіб. / Є. А. Іванченко. – Одеса, 2004. – 120 с.
3. Китайська О. Професійна мобільність учителя - вимога сучасної освіти / О. Китайська // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К., 2005. – С. 95-101.
4. Мочан Т. М. Професійна мобільність та її вплив на особистісний розвиток фахівця [Електронний ресурс] / Т. М. Мочан // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія. – 2017. – Вип. 1. – С. 130-132.
5. Павленко М. Сутність поняття «розвиток професійної мобільності» [Електронний ресурс] / М. Павленко // Обрії. – 2016. – Вип. 2. – С. 79-81.
6. Пілецька Л. С. Психологічна сутність професійної мобільності особистості / Л. С. Пілецька // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К.: Вид-во «ЛАДО», 2013. – Т. 1. – Вип. 40. – С. 368-371.

7. Пріма Р.М. Професійна мобільність майбутнього вчителя початкових класів: навч.-метод. посіб. / Р. М. Пріма. – Луцьк, 2008. – 100 с.
8. Сушенцева Л. Проблема професійної мобільності у контексті міждисциплінарного підходу / Л. Л. Сушенцева // Професійна освіта. Проблеми і перспективи : зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 2. – № 1. – С. 3-11.
9. Тлумачний словник української мови / за ред. Д. Г. Гринчишина. – [3-тє вид., перероб. і доповн.]. – К. : Освіта, 1999. – 302 с.

УДК 374.31

Шарінов Д.С.,
методист, керівник гуртка Школи юних десантників
(м. Житомир)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ ПІДГОТОВКИ ІНТЕГРОВАНОЇ ПРОГРАМИ «АКТИВНА САМООБОРОНА» ДЛЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

І все ж таки дарована нам мить,
Життя прожити будучи людиною!
І все завітне і загомонить,
Бо Божа ласка лине нелегкою дниною.
І «сірого» уже нема!
Всі оголились: «Білі» або «Чорні».
Життя прожити треба не дарма!
І в дітях наших зріє сила непоборна!
Дмитро Сергійович Шарінов

Стрімкий розвиток соціально-економічних і політичних змін, що відбуваються в суспільстві негативно впливають на стан здоров'я підростаючого покоління. Сучасні діти є чутливими до впливу негативних соціально-економічних, екологічних, соціально-психологічних чинників (інтернет-залежність, шкідливі звички, наркотики тощо). Вирішенню даної проблеми значною мірою сприяє розвиток позашкільної освіти в Україні як осередок самореалізації учнів, творчого розвитку, соціальної згуртованості груп за спільними інтересами.

Так, Школа юних десантників (ШЮД) м. Житомира профільний позашкільний навчальний заклад військово-патріотичного виховання, основним напрямом діяльності якого є патріотичний, який забезпечує формування в учнівської молоді високої патріотичної свідомості, національної гідності, виховання патріотичних почуттів і громадянської відповідальності, готовності до виконання громадського обов'язку щодо захисту національних інтересів України, організацію змістовного дозвілля.

Займаючись з дітьми в ШЮД, було підмічено, що діти більший інтерес виявляють коли керівники гуртків виявляють гнучкість і творчість під час реалізації типових навчальних програм. Ці заняття проходять більш жваво та радісно, кожен вихованець проявляє інтерес до нового та неповсякденного.

Тому актуальним є розроблення інтегрованої навчальної програми з позашкільної освіти військово-патріотичного напрямку «Активна самооборона». Дана програма допоможе дітям та молоді зростати морально стійкими, здоровими та мужніми; оволодіти і засвоїти необхідні компетенції для виживання в складних умовах; правильно відстоювати свою честь та гідність, а також, максимально наблизити до поняття «військовий», полегшити службу в лавах збройних сил України, якщо вихованець прийме таке рішення.

Навчальна програма розрахована на різний вік (6–18 років) вихованців і в залежності від їх можливостей та готовності до навчання проводиться і розподіл по групам. Керівник гуртка зважаючи на власний досвід та старання вихованця може переводити його, як із початкової групи

в основну, так і з основної в початкову, проте у групу вищого рівня вихованець може перейти лише після навчання, хоча б протягом одного року, на основному рівні.

Мета програми: формування освіченої, фізично досконалої особистості здібної до творчої праці та захисту батьківщини, здобуття життєво необхідних знань, умінь та навичок засобами військової справи та народної педагогіки.

Завдання програми:

- *оздоровчі*: підвищення працездатності та протидія організму дитини негативним впливам навколишнього середовища, психічна стійкість до негативного інформаційного простору, гармонійний розвиток форм і функцій організму спрямований на розвиток і удосконалення фізичних якостей, зміцнення здоров'я в цілому;
- *освітні*: озброєння необхідними знаннями з різних галузей, формування необхідних рухових умінь і навичок та використання їх у повсякденному житті з метою самовдосконалення;
- *виховні*: формування високих морально-вольових якостей розумового, трудового та естетичного виховання.

Програма розрахована на 5 років навчання за трьома освітніми рівнями:

- *початковий рівень* (два роки навчання) – 216 год./рік (6 год./тиждень);
- *основний рівень* (два роки навчання) – 216 год./рік (6 год./тиждень);
- *вищий рівень* (один рік навчання) – 216 год./рік (6 год./тиждень).

Форма проведення занять – групова, з урахуванням індивідуальних можливостей і потреб кожної дитини. Кількісний склад навчальної групи – 10-15 вихованців.

Програма побудована із використанням таких методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: специфічні (метод суворо регламентованої вправи, ігровий, та змагальний), загально педагогічні (словесні, наочні, практичні).

Заняття спрямовані на засвоєння знань вихованцями про військову справу, самозахист, виховання справжніх загальнолюдських цінностей, розуміння того, що життя людини це її найбільший скарб, поняття про виникнення держави Україна з її нелегкою історією, виховання патріотичних почуттів, поваги до старших.

Набуті знання вихованці можуть застосовувати в повсякденному житті, що полегшить їх адаптацію в світі, що швидко змінюється, допоможе розпізнати можливу загрозу заздалегідь і вчасно вжити необхідні заходи для попередження можливих неприємностей.

Поряд з груповими, колективними формами роботи проводиться індивідуальна робота з гуртківцями, в тому числі при підготовці до різноманітних показових виступів, масових заходів, конкурсів тощо. Під час навчання створюються певні умови для диференціації та індивідуалізації навчання та виховання дітей.

Оцінка роботи керівника гуртка ґрунтується на рівні досягнень вихованцями прогнозованих результатів, що здійснюється під час практичних завдань, виконання встановлених нормативів, тестуванні, участі у конкурсах, різноманітних ігор, змагань, вишколах.

Від реалізації навчальної програми ми очікуємо, що вихованці мають: навчитись необхідним знанням з різних галузей; вміти правильно захистити себе та своїх рідних; чітко розмежовувати «свій»-«чужий»; бути дисциплінованим та допитливими; використовувати різні джерела інформації для знаходження істини; удосконалити свої фізичні якості та зростати свідомою людиною з високою мораллю.

Отже, важливим аспектом виховної роботи сучасного закладу позашкільної освіти є розвиток в учнівської молоді здатності розв'язувати творчі завдання, вносити елементи новизни у процес і результати своєї діяльності. У сучасних умовах особливого значення набуває виховання у зростаючій особистості моральних, патріотичних, національно-патріотичних якостей, необхідних для професійної самореалізації, реалізації самоідентичності громадянина-патріота.

Література

1. Бучківська Б. В., Сухомлинський В. О. Про вплив дитячого колективу на особистість / Б. В. Бучківська, В. О. Сухомлинський // Педагогіка і психологія. – 1999.
2. Верхошанский Ю. В. Основы специальной физической подготовки спортсменов / Ю. В. Верхошанский. – М.: ФиС, 1988. – 331 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко. 2-ге вид.: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010.
4. Линець М. М., Андрієнко Г. М. Витривалість, здоров'я, працездатність / М. М. Линець, Г. М. Андрієнко. – Львів, 1993. – 131 с.
5. Теорія і методика фізичного виховання : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 391 с. ; Т. 2. – 366 с.
6. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 ч. / Б. М. Шиян. – Т. : Навчальна книга – Богдан, 2004. – Ч. 1. – 272 с. ; Ч. 2. – 248 с.

УДК 159.942.22

Швень Я.Л.,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри філософії і освіти
дорослих ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти»
(м. Київ)

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПЕДАГОГА ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ

Емоційний інтелект (англ. Emotional intelligence) – група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій і емоцій оточуючих. Люди з високим рівнем емоційного інтелекту добре розуміють свої емоції і почуття інших людей, можуть ефективно керувати своєю емоційною сферою, і тому в суспільстві їхня поведінка більш адаптивна і вони легше досягають своїх цілей у взаємодії з оточуючими.

Наприкінці 90-х років ХХ століття в психологічній науці з'являється новий термін – «емоційний інтелект» (EQ). Засновниками поняття вважаються Пітер Саловей і Джон Майї, які опублікували в 1993 році спільну працю (Mayer J.D. & Salovey P. The intelligence of emotional intelligence), де обґрунтовується концепція емоційного інтелекту. Згідно їхньої концепції «емоційний інтелект – це такий тип соціального інтелекту, який використовує здатність моніторингу своїх власних емоцій і емоцій інших людей для того, щоб розрізняти їх і застосовувати дану інформацію для управління власним мисленням і діями». Так, на думку дослідників «люди, що володіють високим рівнем емоційного інтелекту (EQ), здібні до швидшого прогресу в певних областях і ефективнішого використання своїх здібностей». Основна думка книги полягала в тому, що хоча емоції і інтелект зазвичай протиставляються, насправді вони взаємозв'язані, переплетені і дуже часто досить тісно взаємодіють. І від успіху даної взаємодії безпосередньо залежить успіх людини в багатьох сферах життя і діяльності.

Популяризатором даної теорії в подальшому вважається психолог Деніел Гоулмен, який розвинув ідеї учених і виклав їх доступнішою мовою. У 1995 році вийшла перша книга Деніела Гоулмена «Emotional Intelligence», присвячена емоційному інтелекту, яка відразу стала бестселером. Таким чином, ідея про вирішальну роль EQ в успіху людини прийшла в маси. Основна ідея робіт Деніела Гоулмена достатньо проста: існують різні види інтелекту, зокрема інтелект емоційний, який може допомогти людині в різних сферах життя. З погляду ученого, емоційний інтелект – це «інший шлях бути розумним».

Отож, емоційний інтелект – це не лише емпатійні здібності особистості – це, передусім, розуміння своїх і чужих емоцій, уміння використовувати свої емоції як ресурс для прийняття рішень, взаємодії із соціумом, професійної взаємодії.

Емоційний інтелект включає в себе комбінацію компетенцій, які дозволяють виражати та розуміти, контролювати власні емоції, бачити та розуміти емоції інших людей, та використовувати для власного і загального успіху. Серед них виділяють такі: точність і оцінка вираження емоцій, використання емоцій у когнітивній діяльності, розуміння і управління емоціями. Люди з високим рівнем емоційного інтелекту, як правило, відчують здоровий емоційний баланс таких почуттів: самоконтроль, зосередженість, мотивація, соціальна взаємодія, автономність, вдячність, задоволення. Водночас, люди з низьким рівнем емоційного інтелекту часто відчують: самотність, фрустрацію, неврівноваженість, образу, злість, незадоволеність, залежність, почуття провини тощо.

Тобто, для щастя, якості життя і професіоналізму важливо мати високий рівень емоційного інтелекту та постійно працювати над його вдосконаленням.

Аналізуючи нейрофізіологічні підходи у функціонуванні наших емоцій – важливим є актуалізація вибору – куди саме спрямовується наша увага, що залежить від нас, як ми можемо управляти рамками смислів. Якщо особистість зможе змінювати різні смисли, то можна побачити поліваріативність моделей сприйняття, а далі – розвивати це вміння. Головне – засвоїти саму установку, що завжди існує альтернативна модель сприйняття.

При будь-якій емоції на реакцію на той чи інший подразник активізуються багато фізіологічних систем (серцево-судинна, дихальна, ендокринна тощо). У людей до цих реакцій додаються і суб'єктивні переживання, які в свою чергу відображають діяльність певних систем мозку, спрямованих на переробку різноманітної інформації, що надходить з навколишнього середовища.

Найважливішим «розпорядником» емоційних компонентів складних форм поведінки людей є кора великих півкуль, яка працює у тісній взаємодії з утворами лімбічної системи та ретикулярної формації.

Більшість державних інституцій, зосереджують свою увагу на підготовці висококваліфікованих фахівців у закладах вищої освіти, акцентуючи увагу на підвищенні рівня IQ та оволодінні необхідними для роботи знаннями. Однак, сучасні дослідження доводять, що рівень IQ є важливою, однак не основною складовою успішної професійної діяльності фахівця, тому емоційний інтелект є необхідною умовою успішного професійного зростання особистості.

Фахівці, володіючи інтегральною характеристикою – високий рівень емоційного інтелекту – теж стикаються з такими ж проблемами, однак їхня реакція на такі ситуації відрізняється. Вони здатні зупинитися, проаналізувати те, що вони відчують, і зрозуміти, як ці почуття впливають на поведінку і вибір. Вони здатні зрозуміти, як інші люди почуваються і співпереживати з ними. Також вони можуть вибрати поведінку і дії, які допоможуть їм не тільки вийти зі складної ситуації, але й вирішити її – як всередині себе, так і по відношенню до інших. Для таких людей подолання невдач та складнощів є досвідом, шансом удосконалити себе та свої взаємовідносини з оточуючими. Перешкоди не зупиняють таких людей, а допомагають розвинути свій потенціал.

Самі по собі емоції – це ресурс до саморозвитку, це – сигнал, який говорить про те, що потрібно змінюватись. Емоція показує, що потрібно рухатись і змінюватись, бути гнучким до трансформацій. Саме вона наповнює особистість енергетичним ресурсом до руху. Емоційний інтелект фахівця в такому ракурсі – це вміння зробити рух цілеспрямованим, усвідомленим, своєчасним, це здатність застосувати емоцію до конкретної ситуації. Тож, виходячи з цього – негативних емоцій не існує априорі, є негативно-оцінні, неекологічні, неетичні прояви емоцій.

Щодо можливостей підвищення рівня емоційного інтелекту існує два протилежних підходи, так, ряд вчених, зокрема Дж. Мейєр, дотримуються позиції за якою підвищити рівень EI

неможливо, оскільки ЕІ є відносно стійкою властивістю. Однак, підвищити емоційну компетентність шляхом навчання можливо. Водночас, Д. Гоулман та інші вчені, вважають, що ЕІ можна розвивати, така можливість обумовлена тим фактом, що нервові шляхи головного мозку продовжують розвиватися до середини людського життя.

Усвідомлення своїх почуттів вимагає не тільки їх визнання, але й їх ідентифікації і, в кінцевому підсумку, розуміння того, що вони намагаються сказати нам. На жаль у нашому суспільстві не прийнято розуміти власні емоції, загально прийнято ігнорувати їхні прояви.

Усвідомлення своїх емоцій вимагає практики. Існує низка кроків, які допомагають збільшити емоційну самосвідомість та покращити здатність розуміти та контролювати власні емоції.

Якщо емоція виникла в певний момент, це означає, що в оточуючому середовищі або в структурі нашого «Я» потрібні зміни. Емоційний інтелект відповідає за те, як особистість трактуватиме цей сигнал, як трансформує і що буде далі робити. Тож, від емоції потрібно відсторонитись, типу не «мені дискомфортно», а «я відчуваю дискомфорт» - конкретизація від імені власного «Я». Наступний етап – практична робота – робота з емоцією в рівний спосіб (арт-терапія, психодрама, вербалізація, візуалізація, танцювально-рухова терапія), фокусування її в тілі. Наступний етап – дослідницька робота – за типом «що я відчуваю – де емоція відображається – що за нею стоїть – що я хочу насправді» (при цьому важливим є конкретизація ознак емоції – яка ця емоція: слизька, вогка, пекуча тощо). Відпрацювавши декілька разів цю схему – мислення особистості починає працювати по-іншому, починає ставати гнучким.

Слід зазначити, що зміни можливі лише за умови позитивних намірів особистості і усвідомлювати зону контролю. Важливо знати, що входить у зону контролю і використовувати це, так неможливе стає можливим.

Література

1. Андреева Г. Ю. Эмоциональный интеллект: исследование феномена / Г. Ю. Андреева // Вопросы психологии. – 2006. - № 3. – с. 78-86.
2. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Д. Гоулман. – М. Альпина Бизнес Букс, 2005. – 75 с.
3. Носенко Е. Л. Эмоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія / Е. Л. Носенко. – К.: Вища школа, 2003. – 126 с.
4. Стернберг Р. Дж. Практический интеллект / Р. Дж. Стернберг. – Спб., 2002. – 340 с.
5. Definition of Emotional Intelligence. – Режим доступу: <http://eqi.org/eidefs.htm>.

УДК 374.33

Швень Я.Л.,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(м. Київ)

Кравець Н.С.,

методист Мукачівського районного центру
дитячої та юнацької творчості
(м. Мукачево)

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

В умовах реформування системи національної освіти, піднесення ролі творчої особистості в суспільстві значної актуальності набула система роботи з обдарованими дітьми. Перспективним шляхом її розв'язання стала організація такого педагогічного процесу закладу позашкільної

освіти, який започаткував методику пошуку та відбору обдарованих учнів і створив умови для розвитку їх природного творчого потенціалу.

Держава зацікавлена у вихованні такого могутнього інтелектуального потенціалу, як обдаровані, талановиті діти. Запорукою ж успішного всебічного розвитку обдарованості дитини є триадна структура взаємодії: діти-заклад освіти-батьки. Лише в такому поєднанні можливий вичерпний розвиток творчих здібностей особистості.

Проблема обдарованості в наш час стає все більш актуальною. Це насамперед пов'язано з потребою суспільства в неординарних творчих особистостях. Раннє виявлення, навчання і виховання обдарованих і талановитих дітей є одним із головних завдань удосконалення системи освіти. Проте недостатній рівень психологічної підготовки педагогів до роботи з дітьми, що виявляють нестандартність у поведінці і мисленні, призводить до неадекватної оцінки їх особистісних якостей і всієї їхньої діяльності. Нерідко творче мислення обдарованої дитини розглядається як девіація і в такому аспекті складно змінити ставлення педагога до обдарованої дитини, зняти бар'єри, що блокують її таланти. З іншого боку, батьки не завжди підтримують розвиток творчих здібностей дитини, залишаючи це завдання для педагога закладу позашкільної освіти. Тому важливим і актуальним є створення такої взаємодії, яка б дозволила дитині всебічно творчо розвиватись. Тут, актуальним постає педагогіка партнерства як соціальна конструктивна взаємодія між закладом позашкільної освіти і батьками на принципах гуманізму, співпартнерства, спільних ціннісних орієнтирів та ін.

Тож, метою публікації є розкриття основних принципів педагогіки партнерства в позашкільній освіті і її вплив на розвиток творчих здібностей особистості.

Перш за все, слід розглянути поняття обдарованості в психолого-педагогічній літературі. Так, науковці трактують обдарованість як високий рівень здібностей людини, що дозволяє їй досягти особливих успіхів у певній галузі діяльності. Усі обдаровані діти мають потребу в знаннях, яскраво виражений інтерес до певної галузі знань. Немає потреби примушувати їх вчитися, вони самі шукають собі роботу, частіше складну інтелектуальну, із задоволенням нею займаються, присвячуючи їй увесь свій вільний час. Обдаровані діти вільно і швидко оволодівають відповідними вміннями і навичками. Вони показують високий рівень досягнень.

Обдарована дитина шукає спілкування з дорослими, бо ті розуміють її краще, ніж однолітки, які часто насміхаються, дають прізвиська. Обдаровані діти часто перебільшено емоційні, вони запальні, легко збуджуються через дрібниці, але це не вередування, а виявлення багатства їх натури.

Творчі діти рідко бувають спокійними, вони страждають від своєї винятковості, але багатьох рятує тонке відчуття гумору, вони цінують його. У них особлива мова, особливе сприйняття. Тому такі якості обдарованих дітей вимагають особливого підходу до них, і не випадково за рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я входять до "групи ризику". Вони потребують особливого виховання, спеціальних, індивідуальних навчальних програм, спеціально підготовлених вчителів, шкіл. Психологічні дослідження показують, що пізнавальна мотивація виявляється у формі дослідницької, пошукової активності, чутливості до нового, новизни ситуацій, знаходження нового у звичайному.

Дослідники відзначають, що обдаровані діти часто виростають в інтелігентних сім'ях, і справа тут зовсім не в особливих генах геніальності, а справа в сімейній атмосфері, у системі сімейних цінностей, соціокультурному розвитку. Так, батьки заохочують і бажали б розвивати в своїй дитині пізнавальні потреби та різні здібності, але роблять вони це по-різному. Деякі батьки прагнуть до того, щоб дитина запам'ятала більше фактів, назв, подій, відчувала гордість за свої знання.

З метою виявлення обдарованості використовують різні методи: від найпростішого батьківського спостереження до спеціально розроблених стандартизованих та тестових завдань, діагностик.

Батьки використовують такі виховні стратегії: стратегія прямого виховного впливу, де вони постійно пропонують дітям розвивальні ігри, вправи. Інколи ця стратегія дає результати, але дуже часто в дитини виникає внутрішня протидія. Друга категорія батьків вважає, що вивчати та розвивати їхню дитину повинні фахівці. Але не потрібно повністю перекидати всі турботи на плечі інших, а самим знаходитись осторонь. Третя стратегія - коли батьки дають вибір своїй дитині й намагаються підібрати гарну школу, не контролюючи розвиток здібностей. Але найголовніше в таких сім'ях - атмосфера пізнавальних інтересів самих батьків (самі читають, ходять на виставки, не нав'язуючи свого інтересу), бути зразком для наслідування. Така стратегія саморозвитку є найефективнішою.

Властивістю таланту є свідомий, поглиблений, всебічний розвиток обдарованості. У кожній дитині закладені певні здібності, тільки в одних вони виявляються дуже яскраво й виразно, а інших залишаються дрімати всередині. Здібності можуть виявлятися і в ранньому дитинстві, і в зрілому віці. Від народження всі діти здібні, однак такі рівні здібностей, як обдарування, талант і геніальність притаманні далеко не кожному. Батьки повинні добре знати, що обдаровані діти швидше за інших виконують завдання, прагнуть до самостійності, до розв'язання завдань проблемного характеру або таких, які вимагають кмітливості, різних способів розв'язання, творчості.

Розвиток здібностей нерозривно пов'язаний із формуванням інтересу. Обдарованість і талант не люблять тиску. Більшість дітей конфліктують з учителями, батьками в разі нетактовного ставлення, відсутності уваги або належного розумового навантаження. Ці діти відрізняються гарною пам'яттю, багатим словниковим запасом, вони надзвичайно гостро переживають невдачі, часто перебувають у стресовому стані, впертість і прагнення довести розпочату справу до кінця, що нерідко сприймається дорослими як вередливість, а допитливість може оцінюватися як порушення норми. Батькам потрібен індивідуальний підхід до вирішення проблемних питань з дитиною. Вони повинні здійснювати контроль над читанням дитини, захопленнями, але спрямувати свою діяльність на організацію допомоги дитині, збільшити ступінь самостійності, здатність до ефективного вирішення різного роду проблем, створити умови для забезпечення позитивного емоційного стану обдарованої дитини, позитивно-стійкого ставлення до життя, творчої діяльності. Стосунки батьків повинні будуватися на довірі. Допомога не може мати форму наказу, батьки повинні формувати в дітей стійкість у тихотравмуючих ситуаціях, навчати навичкам саморегуляції, набуття вміння щодо адаптації у соціально значущому середовищі без зниження потреби в реалізації обдарованості.

Батьки повинні особливу увагу приділяти розвиткові пізнавальних інтересів дитини, адже завдяки їм формуються основні інтелектуальні вміння, необхідні для засвоєння знань, закладається основа для дальшого успішного оволодіння знаннями. Василь Сухомлинський зазначав, що до кожної дитини треба підхід. Тому батьки повинні розвивати у своїх дітей активну пізнавальну діяльність, зацікавлювати дитину різними видами завдань (пошукових, логічних, ігрових).

Дитина не тільки повинна засвоїти певну суму знань, а й навчитися спостерігати, порівнювати, виявляти взаємозв'язок між поняттями й міркувати. А добитися це можливо лише засобами, що активізують пізнавальну діяльність.

Робота над розвитком пізнавальних інтересів дитини, активізує її діяльність, підвищує продуктивність праці. Звичайно, батьки не повинні залишати дитину наодинці зі своїми проблемами. Батьківська допомога має бути обережною, зваженою, вона має наштовхувати дитину на власні розв'язки, а не насаджувати свої. Головне завдання батьків - прагнути, щоб

навчальна праця їх дитини приносила їй радість, а не муки й гіркоту невдач. Дитина, яка захоплена справою, яка їй до вподоби, виявляє наполегливість, силу волі, критичне ставлення до загальновідомого. В творчості дитина може реалізувати всі наявні в неї знання, уміння та здібності. Батькам потрібно знати, що обдарована дитина прагне довірливого спілкування. Вона хоче бачити в батьках мудру дорослу людину, яка збагатить її уявлення про світ і про саму себе, допоможе подолати труднощі. Дітям дуже хочеться, щоб батьки сприймали їх як рівноправних в особистісному плані партнерів. Їм не хочеться, щоб їх повчали, вони прагнуть рівноправного спілкування, щоб їх сприймали як особистості й реагували на них як на особистість. Звичайно, перед батьками стоїть проблема формування й плекання не просто особистості, а особистості обдарованої, особистості свідомого українського громадянина.

З іншого боку, маючи батьківську підтримку, не менш важливим є підтримка і розвиток обдарованості в закладах позашкільної освіти як ланки неформальної освіти. Педагоги мають навчити батьків розвитку творчих здібностей і обдарованості у їхніх дітях. Тут важливе значення мають відкриті запитання, творчі дискусії, глибоке знання батьками психологічної сутності творчого процесу, віра в інтелектуальні сили дитини. Для дитини батьки повинні створити умови, щоб обдарована дитина мала змогу самостійно здійснювати свою індивідуальну діяльність. Завдання батьків полягає в максимальному сприянні, стимулюванні активності та розвитку в дитини винахідливості, ініціативи, творчого підходу до навчання. Бажано, щоб у дитини був улюблений затишний куточок, де вона може повністю усамітнитися і спокійно подумати. У кімнаті дитина повинна відчувати атмосферу творчості, розкутості на уміння знаходити розв'язок нестандартних ситуацій, як націленість на відкриття нового.

Розвиваючи творчі здібності дитини, батьки виконують суспільний запит щодо формування особистості, здатної самостійно мислити, бути когнітивно гнучким, приймати сміливі й нестандартні рішення, творчо ставитись до праці.

Існує думка, що обдаровані діти не потребують допомоги дорослих, не відчувають потреби в особливій увазі і керівництві. Але насправді такі діти найбільш чутливі до оцінки їхньої діяльності, поведінки і мислення, вони більш сприйнятливі до сенсорних стимулів і краще розуміють відносини і зв'язки. Обдарована дитина схильна до критичного ставлення не тільки до себе, але і до оточуючого. Тому педагоги, які працюють з обдарованими дітьми, мають бути досить терпимі до критики взагалі і себе зокрема.

Позашкільна діяльність сьогодні розглядається як одна з головних ланок безперервної освіти в системі виховання всебічно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її задатків і нахилів, створення умов для розвитку й підтримання талантів та обдарувань у галузі науки, техніки, мистецтва тощо. Забезпечення при цьому можливостей щодо вибору діяльності, до якої дитина проявляє зацікавленість, створює необхідні передумови для прояву її природних здібностей.

Відомо, що у позакласній діяльності особливо яскраво розкриваються природні потреби молодших школярів, зокрема, в активній діяльності та самоствердженні. Позакласна діяльність дає змогу дітям виступати в нових соціальних амплуа, займати ролі, які відрізняються від ролі учня, тобто це особлива сфера, де школярі можуть задовольняти особистісні потреби в самоперевірці, самооцінюванні власного "Я". Це, так би мовити, зона активного спілкування, в якій задовольняються потреби в контактах. Вільний час – умова для розширення світогляду школярів, для самостійного творчого пошуку в будь-якій галузі, для поглиблення емоційного сприйняття сучасного життя.

Так, Мукачівський районний центр дитячої та юнацької творчості дає змогу дітям задовольняти потреби в додатковій освіті, сприяє розвитку творчих здібностей. Організація діяльності дітей тут досить різноманітна. Уся виховна робота спрямована на розвиток творчої особистості, її ініціативи з урахуванням потреб і здібностей. Унаслідок саме такої організації

діяльності дітей в нашому РЦДЮТ виникає можливість зацікавити їх творчістю, спонукати їхнє прагнення щодо набуття необхідних прийомів та засобів, які визначають нестандартність, оригінальність. Саме педагоги нашого закладу налаштовані забезпечити кожній дитині можливість у вільний час всебічно розвинути власні творчі здібності.

Головною метою Мукачівського РЦДЮТ - є забезпечення потреб у творчій самореалізації, здобуття додаткових знань, умінь та навичок за інтересами та вибором.

Виявлення обдарованих і талановитих дітей - це тривалий процес. Обдарована дитина сама собі допоможе, якщо педагог творчий, а навчальний процес цікавий, різнобічний, результативний.

Рекомендації педагогам закладів позашкільної освіти щодо розвитку творчих здібностей дітей:

Підтримувати думки своїх вихованців, оцінюючи їх зразу, підкреслюючи їх оригінальність, важливість, інтерес до нового.

Стимулювати і підтримувати ініціативу гуртківців, самостійність.

Створювати проблемні ситуації, що вимагають альтернативи, прогнозування, уяви.

Розвивати критичне сприйняття дійсності.

Вчити доводити починання до логічного завершення.

Надавати можливість виконувати більше навчальних завдань з обов'язковим підвищенням їх складності (при цьому має бути витриманий оптимальний обсяг додаткової роботи, щоб уникнути перевантаження).

Використовувати творчу діяльність вихованців при проведенні різних видів масових заходів, відкритих занять, свят.

Під час опрацювання програмового матеріалу залучати до творчої пошукової роботи з використанням випереджувальних завдань, створювати розвиваючі ситуації.

Активно залучати до участі в районних, обласних, Всеукраїнських конкурсах, змаганнях, виставках.

Впливати особистим прикладом.

Пам'ятати, що "своєчасно знайти, виховати й розвинути задатки і здібності у своїх вихованців, своєчасно розпізнати в кожному його покликання - це завдання стає тепер найголовнішим у системі навчально-виховного процесу" (В.О. Сухомлинський).

При плануванні роботи з обдарованими дітьми можна порекомендувати такий перелік орієнтованих заходів:

1. Створення інформаційного банку даних обдарованих дітей із різних напрямів діяльності.
2. Систематизація матеріалів періодичних видань із проблеми дитячої обдарованості.
3. Проведення проблемно-тематичних семінарів із метою систематичного підвищення майстерності керівників гуртків, які працюють з обдарованими дітьми.
4. Створення банку педагогічного досвіду щодо роботи з обдарованими дітьми.
5. Організація та проведення творчих звітів педагогів за результатами роботи з обдарованими дітьми на індивідуальних заняттях, гуртках.
6. Забезпечення до участі обдарованих дітей у міських, районних, обласних творчих конкурсах.
7. Здійснення моніторингу стану здоров'я обдарованих дітей.
8. Розробка системи матеріального та морального заохочення обдарованих учнів та педагогів, які працюють з ними.
9. Розгляд питань організації роботи з обдарованими дітьми та визначення подальших напрямів роботи на засіданнях шкільних методичних об'єднань керівників гуртків, нарадах при директоріві.

Якості, якими має володіти керівник гуртка для роботи з обдарованими дітьми:

1. Бути доброзичливим і чуйним.
2. Розбиратися в галузі педагогічної і вікової психології, психології обдарованих дітей, відчувати їхні потреби та інтереси.
3. Мати високий рівень інтелектуального розвитку.
4. Мати широке коло інтересів.
5. Бути готовим до виконання різноманітних обов'язків, пов'язаних із навчанням обдарованих дітей.
6. Мати педагогічну і спеціальну освіту.
7. Володіти почуттям гумору.
8. Мати живий та активний характер.
9. Виявляти гнучкість, бути готовим до перегляду своїх поглядів і до постійного самовдосконалення.
10. Мати творчий, можливо, нетрадиційний особистий світогляд.
11. Бути цілеспрямованим і наполегливим.
12. Володіти емоційною стабільністю.
13. Уміти переконувати.
14. Мати схильність до самоаналізу.

Анкета для батьків «Шляхи вивчення творчої дитини»:

1. Я допомагаю дитині будувати її особисті плани та підтримую її у прийнятті рішень.
2. Я допомагаю дитині удосконалити результат її праці.
3. Я забезпечую дитину книгами і матеріалами для її улюблених занять.
4. Я заохочую дитину до вигадкування історій та фантазування.
5. Я підтримую в дитині прагнення знаходити проблеми та вирішувати їх.
6. Я обговорюю з дитиною широке коло проблем.
7. Я сприяю розвиткові у дитини позитивного бачення власних здібностей.
8. Я відповідаю на всі запитання дитини зі всією ширістю і без роздратованості.
9. Я розробляю практичні завдання (експериментального характеру) з метою спрямування дитини на творчий пошук та досягнення у спішних результатів.

Поради батькам, які бажають розвивати здібності своїх дітей:

1. Не стримуйте розкриття потенційних можливостей психіки.
2. Уникайте однобокості в навчанні та вихованні.
3. Не позбавляйте дитину ігор, забав, казок, створюйте умови для виходу дитячої енергії, рухливості, емоційності.
4. Допомогайте дитині в задоволенні основних людських потреб (почуття безпеки, кохання, повага до себе і до оточуючих), тому що людина, енергія якої скована загальними потребами, проблемами, найменше спроможна досягти висот самовираження.
5. Залишайте дитину на самоті і дозволяйте їй займатися своїми справами. Пам'ятайте, якщо ви хочете своїй дитині добра, навчіть її обходитися без вас.
6. Підтримуйте здібності дитини до творчості і співчуйте у випадку невдачі, уникайте незадовільної оцінки творчих спроб дитини.
7. Будьте терпимими до ідей, поважайте допитливість, реагуйте на запитання дитини. Навчати потрібно не тому, що може сама дитина, а тому, що вона опанує з допомогою дорослого, показу, підказки.

Поради Девіда Льюїса щодо розвитку обдарованої дитини:

1. Відповідайте на запитання дитини якомога терпляче і чесно. серйозні запитання дитини сприймайте серйозно.
2. Створіть у квартирі місце-вітрину, де дитина може виставляти свої роботи. не сваріть дитину за безлад у кімнаті під час її творчої роботи.

3. Відведіть дитині кімнату чи куточок винятково для творчих занять.
4. Показуйте дитині, що ви любите її такою, якою вона є, а не за її досягнення.
5. Надавайте дитині можливість у виявленні турботи.
6. Допомагайте дитині будувати її плани та приймати рішення.
7. Показуйте дитині цікаві місця.
8. Допомагайте дитині нормально спілкуватися з дітьми, запрошуйте дітей до своєї оселі.
9. Ніколи не кажіть дитині, що вона гірша за інших дітей.
10. Ніколи не карайте дитину приниженням.
11. Купуйте дитині книжки за її інтересами.
12. Привчайте дитину самостійно мислити.
13. Регулярно читайте дитині чи разом з нею.
14. Пробуджуйте уяву та фантазію дитини.
15. Уважно ставтеся до потреб дитини.
16. Щодня знаходьте час, щоб побути з дитиною наодинці.
17. Дозволяйте дитині брати участь у плануванні сімейного бюджету.
18. Ніколи не сваріть дитину за невміння та помилки.
19. Хваліть дитину за навчальну ініціативу.
20. Учіть дитину вільно спілкуватися з дорослими.
21. У заняттях дитини знаходьте гідне похвали.
22. Спонукайте дитину вчитися вирішувати проблеми самостійно.
23. Допомагайте дитині бути особистістю.
24. Розвивайте в дитині позитивне сприйняття її здібностей.
25. Ніколи не відмахуйтеся від невдач дитини.
26. Заохочуйте в дитині максимальну незалежність від дорослих.
27. Довіряйте дитині, майте віру в її здоровий глузд.

Висновки. Тож, проаналізувавши роль батьків і роль закладу позашкільної освіти в розвитку творчих здібностей дитини, можемо стверджувати, що анонсований актуалітет Нової української школи – педагогіка партнерства – наразі стає новим форматом діяльності сучасного педагога. Саме в такий спосіб матиме ефективність послідовність у форматі розвитку творчих здібностей і обдарованості дитини: від батьків – до педагогів. Така форма підтримки дитини і взаємодії, визначенні спільних цінностей розвитку, стиль виховання дозволять виплекати гармонійну, всебічно розвинену творчу особистість.

Література

1. Мукачівський центр дитячої та юнацької творчості. Робота з обдарованими гуртківцями. – Режим доступу: <http://mbsh.com.ua/obdarovani-dity.html>.
2. Поради батькам щодо виховання обдарованої дитини в сім'ї. – Режим доступу: http://www.n-arkhangel-bdut.edukit.kr.ua/dlya_vas_batjki/paradi_batjkam_schodo_vihovannya_obdarovanih_ditej/
3. Швень Я. Л. Нейропсихологічні особливості когнітивної гнучкості як базової навички особистості нової формації. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709947>

РЕЗОЛЮЦІЯ

III-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ» 19 квітня 2018 року, м. Київ

Ми, учасники III-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології», яка відбулася 19 квітня 2018 року на базі Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України,

керуючись прагненням взяти безпосередню участь у реалізації основних ідей Концепції «Нова українська школа»;

усвідомлюючи взаємну відповідальність за культуру й освіти як маркери громадянської безпеки держави;

маючи намір зреалізувати мету й основні завдання програми дослідження з теми: «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» (2017-2019 рр.) (номер державної реєстрації НДР 0117U002380)

цією РЕЗОЛЮЦІЄЮ

- наголошують на *професійній місії інституцій післядипломної педагогічної освіти* (інститутів, кафедр, лабораторій тощо) в умовах реалізації основних ідей Концепції «Нова українська школа»;
- підкреслюють необхідність інститутів післядипломної педагогічної освіти у межах Українського відкритого університету післядипломної освіти (УВУПО) *активізувати участь у розбудові освіти дорослих* на засадах інноваційних методологічних підходів і принципів освіти дорослих, акметехнологій, моделей відкритої освіти;
- схвалюють позитивну практику інституцій післядипломної педагогічної освіти із *залучення в простір освіти дорослих потенційних партнерів наукової, методичної, практичної сфери*, що дозволяє досягнути розширення проблемного поля та вирішення актуальних завдань професійного розвитку фахівців відповідно до соціально-економічних трансформацій у контексті економіки знань;
- пропонують інститутам післядипломної педагогічної освіти у межах УВУПО *активізувати й зміцнити партнерські зв'язки з міжнародними фондами, науковими центрами, іншими державними інституціями, неурядовими організаціями* для реалізації ефективних шляхів вирішення актуальних проблем неперервного професійного розвитку фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;
- рекомендують у рамках електронного депозитарію ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України створити *віртуальний банк видів освітніх послуг* для безперервного професійного розвитку фахівців упродовж життя;
- звертають увагу освітянської спільноти на посилення уваги до:

- ✓ *вивчення історичних, теоретичних і праксеологічних аспектів* проблеми професійного розвитку фахівців у сучасній вітчизняній системі освіти дорослих;
- ✓ *поширення результатів наукових досліджень* в умовах реалізації основних концептів Нової української школи;
- ✓ *продовження практики організації науково-методичного полілогу* в інтерактивних форматах (тренінгів, круглих столів, семінарів, конференцій, вебінарів, чатів, відеомостів, відеоконференцій, on-line студій, лабораторій, web-колегіумів, педагогічних web-квестів тощо), на сторінках періодичних видань та у віртуальному освітньому просторі, зокрема у Віртуальній кафедрі андрагогіки;
- пропонують кафедрам Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти *активізувати методологічну, концептуальну, змістову, технологічну інтеграцію діяльності для реалізації принципу «від теорії – до практики»*, від теоретико-методологічного опрацювання актуальних проблем до змістових і технологічних механізмів їх реалізації;
- визначають за необхідну умову професійного розвитку фахівців *розроблення та апробацію варіативних освітніх моделей підвищення кваліфікації* із урахуванням запитів і потреб замовників освітніх послуг та ключових стейкхолдерів у структуруванні змісту, відборі технологій і врахування можливостей існуючої інформаційно-мережевої взаємодії всіх суб'єктів;
- пропонують *активізувати інформаційно-мережеву взаємодію різних структурних підрозділів, кафедр ЦППО, ВНЗ, ОППО, методичних служб* усіх рівнів для здійснення науково-педагогічного, організаційного, методичного, інформаційно-комунікаційного супроводу професійного розвитку науково-педагогічних, педагогічних працівників в освітніх моделях курсів підвищення кваліфікації та міжкурсового періоду як єдиного андрагогічного циклу;
- наголошують на важливості *запровадження в теорії і практиці професійного розвитку фахівців напрям інклюзивної освіти дорослих*, корекційної андрагогіки з метою здійснення педагогічного проектування інклюзивного освітнього простору для суб'єктів з особливими потребами, надання їм рівного доступу до якісної безперервної освіти;
- **рекомендують творчій групі з проблеми професійного розвитку фахівців у системі освіти дорослих (кафедра філософії і освіти дорослих ЦППО):**
- ✓ укласти *термінологічний словник та діагностичний інструментарій* дослідження професійного розвитку фахівців, адекватні сучасним можливостям освіти дорослих та потребам ринку праці;
- ✓ посилити *співпрацю науковців і практиків* з метою перевірки ефективності розроблених технологій професійного розвитку педагогів шляхом *укладання договорів (угод) про співпрацю* для апробації наукових результатів із різними структурантами системи післядипломної педагогічної освіти, поширення найкращих освітніх практик.

Задля вирішення актуальних питань безперервного професійного розвитку педагога відповідно до соціально-економічних та освітніх викликів, гнучкого поєднання і реалізації принципів соціального партнерства (співробітництва), що забезпечують академічну свободу та право педагогічних працівників на підготовку й підвищення кваліфікації в нових умовах, для організації конструктивного полілогу в професійній спільноті науково-педагогічними працівниками кафедри філософії і освіти дорослих упродовж 2017 року вже зроблено конкретні кроки:

Крок 1. Відкрито Віртуальну кафедру андрагогіки (Virtual Department of Andragogy) (<https://ppo.mk.ua/#>; E-mail: andragog@gmail.com). Засновником і модератором Віртуальної

кафедри андрагогіки є кафедра філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». Це освітня платформа, яка є інноваційним ресурсом для безперервного самонавчання й саморозвитку педагога впродовж життя шляхом формальної та неформальної освіти, самовдосконалення в суспільстві, яке навчається.

У Віртуальній кафедрі андрагогіки функціонують такі рубрики:

- «Web-клуб андрагогів: комунікація, розвиток, успіх» (модератор – Тамара Сорочан, директор ЦППО, доктор педагогічних наук, професор),
 - «Професійний розвиток педагога Нової української школи» (модератори – Вікторія Сидоренко, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих, доктор педагогічних наук, тренер Нової української школи; тренери Нової української школи: доцент кафедри Ольга Просіна, старший викладач Тетяна Кравчинська, аспірант Юлія Махновець),
 - «Цифровий сторітеллінг в освіті дорослих» (модератор – Любов Панченко, доктор педагогічних наук, професор),
 - «Психологія андрагогіки» (модератор – Ярослава Швень, кандидат психологічних наук, доцент),
 - «Креативні практики» (модератор – Марина Ілляхова, кандидат філософських наук, доцент),
 - «Освітні тренди» (модератор – Андрій Єрмоленко, кандидат політичних наук, доцент),
 - «Педагогічний маркетинг» (модератор – Марина Фарухшина, кандидат педагогічних наук),
 - «Квесторія» (модератор – Ольга Просіна, кандидат педагогічних наук),
 - «Електронна бібліотека андрагога» (модератор – Вікторія Левченко, кандидат філософських наук, доцент),
 - «Медіаосвітня студія» (модератор – аспірант Артемій Пономаревський).
- Адміністратор Віртуальної кафедри андрагогіки – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри Олексій Самойленко.

Крок 2. Розроблено й видано **науково-методичний комплекс для підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Професійний розвиток педагога Нової української школи: історія, теорія, технології»**, в якому використано ідеї відкритої освіти як інновації в підготовці педагогічних кадрів та їхньої успішної адаптації до інноваційних суспільних та освітніх викликів. Науково-методичний комплекс складається з таких структурних складників, що є взаємопов'язаними у межах теми й супроводжують безперервний професійний розвиток фахівців на всіх етапах міжкурсового періоду, зокрема:

1. Бібліографічний опис робіт науково-педагогічних працівників кафедри філософії і освіти дорослих / упорядники: В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 62 с.
2. Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: зб. робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І.Скрипник. – К.: ЦППО, 2017. – 447 с.
3. Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів: мультимедійний науково-методичний комплекс: авторський колектив / About important in methodological activities: expert opinions and advice / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І.Скрипник. – К.: АГРООСВІТА, 2017. – 700 с.

4. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників в освіті дорослих: збірник методик і тестових завдань для діагностики / укладачі: М.І.Скрипник, Я.Л.Швень. – К.: ЦППО, 2017. – 73 с.
5. Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: збірник спецкурсів: авторський колектив / загальна ред. проф. Т.М.Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В.Сидоренко, Я.Л.Швень. – К.: Агроосвіта, 2018. – 320 с.
6. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м.Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Катюк. К.: Агроосвіта, 2017. 424 с.
7. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: програма II-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м.Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Катюк. К.: Агроосвіта, 2017. 40 с.
8. Сидоренко В.В. Атестація осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою : методичні рекомендації / Вікторія Вікторівна Сидоренко, Ярослава Леонідівна Швень. – К.: ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2017. – 160 с.

Крок 3. Проведено заходи міжкурсового періоду, присвячені актуальним питанням професійного розвитку педагога Нової української школи. Зокрема методологічний семінар з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи» (18 жовтня 2017р.), круглий стіл з онлайн-трансляцією «Нова українська школа: виклики для професійного розвитку педагогічних працівників» (22 лютого 2018 р.).

Крок 4. Розроблено науково-методичне забезпечення курсів підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта», працівників методичних служб, зокрема освітньо-професійні програми, робочі навчальні програми, навчальні плани, навчально-тематичні плани, теми, спецкурси.

Крок 5. Підготовлено спеціальний випуск журналу «Методист», приурочений до круглого столу з онлайн-трансляцією «Нова українська школа: виклики для професійного розвитку педагогічних працівників» (№2(74), лютий 2018 р.), де різнобічно, із різних ракурсів розглянуто відповіді Педагога Нової української школи на освітні виклики XXI століття, особливості організації його професійної діяльності в умовах децентралізації тощо. У журналі «Методист» відкрито постійно діючу рубрику «Професійний розвиток педагога Нової української школи», яку ведуть експерти – науково-педагогічні працівники кафедри філософії і освіти дорослих. У березневому номері журналу (№3 (75), березень 2018 р.) у вкладці «Топ-тема» надруковано матеріали з науково-методичного комплексу «Про актуальне в методичній діяльності: думки і поради експертів».

- схвалюють *публікації тез учасників науково-практичної конференції* «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» у збірнику матеріалів і популяризацію результатів III-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції через форми педагогічного просвітництва, ЗМІ (сайти НАПН України, ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», Віртуальної кафедри андрагогіки; Електронну бібліотеку НАПН України, через сторінку кафедри філософії і освіти дорослих у соціальній мережі Facebook (Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/1642932192638668/>);

- рекомендують **провести IV Всеукраїнську науково-практичну Інтернет-конференцію** «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології».

Прийнято учасниками III-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології», 19 квітня 2018 року, м. Київ.

ДАЙДЖЕСТ ВИДАНЬ

кафедри філософії і освіти дорослих у контексті науково-дослідної роботи з теми: «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» (0117U002380) за 2017-2018 роки

1. Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів: мультимедійний науково-методичний комплекс: авторський колектив / About important in methodological activities: expert opinions and advice / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан. наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І.Скрипник. – К.: АГРООСВІТА, 2017. – 700 с.

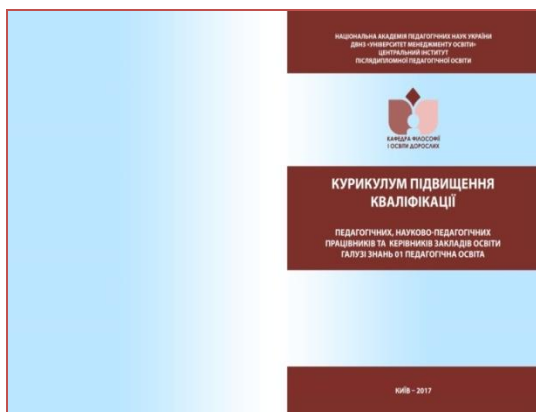

Виклик часу – модернізація методичної служби як структурного складника системи освіти, реорганізаційні зміни якого передбачають переосмислення місії методичної служби, орієнтацію на інноваційний освітній досвід, зміну професійних ролей і функцій, менеджмент якісних науково-методичних освітніх послуг відповідно до запитів і потреб замовників, вітчизняних суспільних та освітніх вимог. Складні питання методичної діяльності в новій українській школі автори-експерти (викладачі, аспіранти, методисти – слухачі курсів підвищення кваліфікації) аналітично викладають у форматі специфічного виду наукової роботи – експертизи. Полілогічна науково-методична взаємодія «запитання – відповідь або відповіді – аргумент – пропозиція – перспектива на майбутнє» дозволяє розширити проблемно-тематичний і комунікативно-прагматичний діапазон професійної комунікації, з урахуванням різних поглядів, підходів і позицій розглянути актуальні для науково-методичної діяльності проблеми, що

потребують наукового й суспільного переосмислення, переоцінки, суспільної легітимації.

Для науковців, працівників вищих навчальних закладів, організаторів післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, керівників загальноосвітніх навчальних закладів та установ системи загальної середньої освіти, методичних служб усіх рівнів, а також усіх, хто цікавиться питаннями модернізації вітчизняної системи післядипломної педагогічної освіти.

2. Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: зб. робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/706868/>

Курикулум підвищення кваліфікації (ККПК) є рамковою основою змісту навчання слухачів та розроблено як рамковий документ концептуального характеру, що вміщує формалізований пакет робочих навчальних тем і спецкурсів для курсів ПК педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти, норми годин для їх опанування, цільові групи, систему компетентностей, взаємозв'язок нових методичних принципів із запропонованими навчальними матеріалами, систему і принципи самонавчання, самоконтролю і самооцінювання, андрагогічні методи, прийоми, технології навчання, принципи моніторингу результатів навчання.

ККПК вміщує плановий (спрогнозований як модель суспільного замовлення на підготовку фахівця нової формації на компетентнісній основі), упроваджуваний (реалізується в процесі навчання на курсах ПК відповідно до професійних

запитів і потреб, компетентнісного досвіду фахівця, його індивідуальних можливостей, мотиваційних детермінант, розробленої «Я-концепції» та визначає вибір індивідуальної освітньої траєкторії, параметрів, термінів, змісту навчання) і досягнутій (цінності, знання, уміння, навички, набуті під час освітнього процесу) кирикулуми.

Для науковців, працівників вищих навчальних закладів, організаторів післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, керівників загальноосвітніх навчальних закладів та установ системи загальної середньої освіти, методичних служб усіх рівнів, а також усіх, хто цікавиться питаннями модернізації вітчизняної системи післядипломної педагогічної освіти.

3. Атестація осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою: методичні рекомендації / Вікторія Вікторівна Сидоренко, Ярослава Леонідівна Швень. К.: ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2017. 160 с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708198/>

Серед принципів державної служби України, як і інших держав світу, головним є принцип професіоналізму – компетентного, об'єктивного й неупередженого виконання посадових обов'язків, постійного підвищення рівня своєї фахової компетентності, неперервного навчання впродовж життя, вільного володіння державною мовою. Необхідний рівень фахової компетентності працівника державної інституції можливий лише за наявності в нього відповідного рівня мовної і комунікативної компетентностей, які виявляються у вільному володінні державною мовою. Сучасному фахівцеві мова потрібна не як сукупність уніфікованих правил, а як система світобачення, засіб культурного співжиття в інформаційному суспільстві, самоформування і самовираження особистості, для якісного й компетентного виконання посадових обов'язків і розвитку його мовної особистості, передбачених Законом

України «Про державну службу».

Методичні рекомендації для атестації претендентів на вступ на державну службу розроблено відповідно до Стандарту української мови для державних службовців, Постанови «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою» (№ 301 від 26.04.2017). Структурування матеріалу здійснено за двома обов'язковими модулями атестації: усного й письмового. Запропоновані завдання для письмового (лексико-граматичні тести, тексти для реферування-переказу) та усного (вступне спілкування на соціокультурні, загальні фахові та актуальні поточні теми, ділова розмова у змодельованій ситуації, повідомлення-презентація на визначену тему) блоків атестації допоможуть претендентам на вступ на державну службу підготуватися до атестації щодо вільного володіння українською мовою, удосконалити рівень мовної і комунікативної компетентності, набути вмінь і навичок фахового спілкування на граматичному, лексичному та стилістичному рівнях.

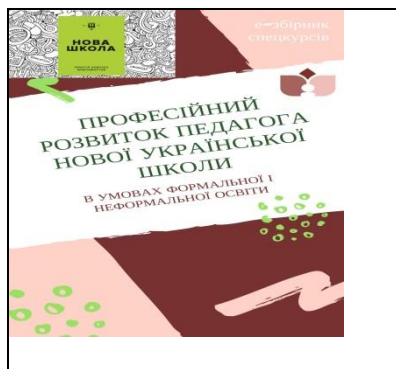
Для державних службовців, претендентів на вступ на державну службу, слухачів курсів підвищення кваліфікації, а також усіх, хто прагне високої культури спілкування на професійному рівні, бажає підвищити рівень мовної і комунікативної компетентності.

4. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників в освіті дорослих: збірник методик і тестових завдань для діагностики / укладачі: М.І.Скрипник, Я.Л.Швень. К.: ЦППО. 2017. 73 с.

Збірник методик і тестових завдань підготовлено відповідно до наукового дослідження кафедри «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології», з метою організації самостійної роботи слухачів (категорія – науково-педагогічні працівники університетів, академій, інститутів) на курсах підвищення кваліфікації. Підставою для відбору та структуризації діагностичного матеріалу стало авторське трактування поняття «професійний розвиток науково-педагогічних працівників» як набуття професіоналізму – системи практично-орієнтованих форм інтелекту («real-world» intelligence): емоційного (Emotional Intelligence – EQ), культурного (Cultural Intelligence – CQ), соціального (Social Intelligence – SQ), практичного (Practical Intelligence – PQ). Для науково-педагогічних працівників ВНЗ, організаторів післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

5. Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: збірник спецкурсів: авторський колектив / загальна ред. проф.

Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, Я.Л.Швень. К.: ЦППО, 2018. 320 с.

Суспільство знань, виробничими ресурсами якого є знання, інтелект, компетентності, ціннісні орієнтири, бачить педагога нової форми компетентним, умотивованим, кваліфікованим, який має академічну свободу й розвивається професійно впродовж життя, самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентризований процес із максимальним наближенням навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей, можливостей, потреб, запитів, настанов і життєвих планів.

Задля вирішення актуальних питань професійного розвитку педагога Нової української школи відповідно до соціально-економічних та освітніх викликів, гнучкого поєднання і реалізації принципів соціального партнерства, що забезпечують академічну свободу та право педагогічних працівників на підготовку й підвищення кваліфікації в умовах формальної, неформальної, інформальної освіти тощо науково-педагогічні працівники кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО розробили

збірник спекурсів для підвищення кваліфікації педагогічних працівників. У збірнику спекурсів «Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти» висвітлено переважно такі аспекти: проблеми концептуальних засад Нової української школи; педагог у просторі освітніх можливостей; особливості професійної діяльності педагога та підвищення його кваліфікації; культура управління Новою українською школою.

6. Бібліографічний опис робіт науково-педагогічних працівників кафедри філософії і освіти дорослих / упорядники: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 62 с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/706764/>

Аналітичний бібліографічний опис публікацій науково-педагогічних працівників кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» з теми дослідження «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» укладено відповідно до потреб міжнародного обміну бібліографічною інформацією та автоматизації інформаційних та бібліотечно-бібліографічних процесів.

Основні завдання бібліографічного опису: активізація інформаційно-мережевої взаємодії різних структурних підрозділів, кафедр ЦППО, ВНЗ, ОППО, методичних служб усіх рівнів для здійснення науково-педагогічного, організаційного, методичного, інформаційно-комунікаційного супроводу професійного розвитку науково-педагогічних, педагогічних працівників в освітніх моделях курсів підвищення кваліфікації та міжкурсового періоду як єдиного

андрагогічного циклу; популяризація наукових ідей, маркетинг знань і освітніх послуг; організація науково-методичного полілогу між усіма суб'єктами тощо.

Запропонований бібліографічний опис виконує такі функції, як: ідентифікаційну, пошукову, інформаційну, організаційну, обліково-реєстраційну тощо, та відповідає взаємопов'язаним вимогам точності, вичерпності, єдності, чіткості, науковості.

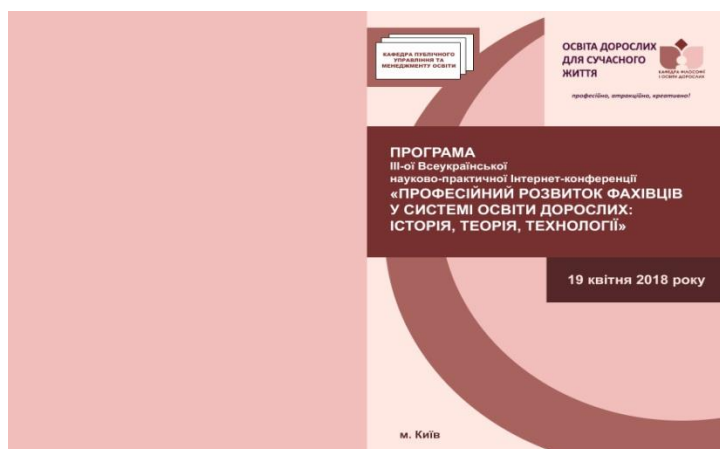
Бібліографічний опис складається з двох розділів: перший розділ – *електронна бібліографія* (он-лайнграфію), що вміщує опубліковані наукові праці співробітників кафедри, розміщені у відкритому інформаційному доступі на електронних ресурсах локального та віддаленого доступу, другий розділ – *публікації, внесені до бази ЄДЕБО* (єдиної державної електронної бази з питань освіти).

Для науковців, працівників вищих навчальних закладів, організаторів післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, керівників загальноосвітніх навчальних закладів та установ системи загальної середньої освіти, методичних служб усіх рівнів, а також усіх, хто цікавиться питаннями модернізації вітчизняної системи післядипломної педагогічної освіти.

7. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м. Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Швень. К.: ЦППО, 2017. 424с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708411/>

8. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: програма III-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції 19 квітня 2018 р. м.Київ / за ред. В.В. Сидоренко, Н.В. Любченко. К.: ЦППО, 2018. 54 с.

Програма III-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції з проблем професійного розвитку фахівців у системі освіти дорослих. Предметом дискусії насамперед став сам феномен професійного розвитку сучасного педагога, методиста, менеджера, освітнього лідера нової формати впродовж життя, який самостійно моделює й реалізує індивідуальну освітню траєкторію в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, визначає параметри процесу навчання (зміст, тривалість, форми, методи, програми навчання, засоби та ін.), здійснює цілепокладання й конструктивну корекцію в принципово нових вітчизняних культурно-освітніх умовах.

У пропонованій програмі Е-конференції систематизовано заявлені учасниками теми виступів,

тез, відеодоповідей для дискусій, полеміки, ґрунтовних відгуків. Обговорення актуальних питань за тематичними напрямками Інтернет-конференції проводилось на десяти секціях в інтернет-офлайн форматі та в постерному режимі, зокрема: освіта дорослих як соціокультурний феномен: вітчизняний і зарубіжний досвід; професійний розвиток педагога Нової української школи; науково-методичні засади професійного розвитку фахівців в умовах формальної і неформальної освіти; розвиток цифрової компетентності фахівців як ключової в системі підвищення кваліфікації; інклюзивна освіта дорослих: моделі професійного розвитку; психологічний супровід професійного розвитку фахівців; розвиток кадрового потенціалу системи освіти в умовах суспільних трансформацій; професійний розвиток керівних кадрів в умовах реформування професійної (професійно-технічної) освіти; формування менеджерів інноваційних освітніх проєктів в умовах сучасних фінансово-економічних відносин; запровадження інклюзивної освіти в умовах освітньої системи області /району /міста: кадровий аспект; управління системою професійного розвитку менеджерів освіти ОТГ в умовах децентралізації влади.

Для теоретиків і практиків освіти дорослих, працівників вищих навчальних закладів, організаторів післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, керівників загальноосвітніх навчальних закладів та установ системи загальної середньої освіти, методичних служб усіх рівнів, а також усіх, хто цікавиться питаннями модернізації вітчизняної формальної і неформальної освіти дорослих.

Наукове видання

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ
У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ:
ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ**

Матеріали конференції

**У підготовці до випуску брали участь:
В. Сидоренко, Я. Швень**

Матеріали публікуються в авторській редакції